

Na osnovu člana 15 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata („Službeni list CG“, br. 51/08, 34/11, 35/13 i 33/14), Vlada Crne Gore, na sjednici od 9.jula 2015. godine, usvojila je

IZVJEŠTAJ O STANJU UREĐENJA PROSTORA ZA 2014. GODINU

UVOD

Crna Gora se nalazi u jugoistočnoj Evropi na Balkanskom poluostrvu. Teritorija Crne Gore zauzima približno 13.812 km². Graniči se sa Hrvatskom na zapadu, Bosnom i Hercegovinom na sjeveru, Srbijom na istoku, Albanijom na jugu, a od Italije je razdvojena Jadranskim morem. Dužina obale je 293,5 km.

Rijeke Crne Gore pripadaju crnomorskom i jadranskom slivu. Najduža rijeka je Tara (141 km), a ostale duže rijeke su Piva, Ćehotina, Zeta, Morača i Bojana. Rijeka Tara protiče kroz kanjon dubok 1.300 metara. Jedina plovna rijeka je Rijeka Crnojevića.

Najveće jezero Crne Gore je Skadarsko jezero, koje je najveće jezero na Balkanskom poluostrvu. Jezera u planinskom dijelu Crne Gore su ledničkog porijekla. Najveća i najpoznatija od njih su Plavsko, Biogradsko i Crno jezero.

U Primorju i Zetsko-Bjelopavličkoj ravnici vlada sredozemna klima, sa toplim i suvim ljetima i blagim i kišovitim zimama. U centralnom i sjevernom dijelu Crne Gore vlada planinska klima, a na krajnjem sjeveru Crne Gore kontinentalna klima.

Najveći i glavni grad Crne Gore je Podgorica, dok je Cetinje prijestonica. Na teritoriji Crne Gore postoji pet nacionalnih parkova: Durmitor, Biogradska gora, Skadarsko jezero, Lovćen i Prokletije.

Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine u Crnoj Gori živi 620.029 stanovnika.

Izvještaj o stanju uređenja prostora za 2014. godinu, predstavlja integralni, odnosno višedimenzioni prikaz o stanju uređenja prostora u Crnoj Gori, na državnom i lokalnom nivou. Izvještaj, pored zakonom utvrđenih elemenata, sadrži i širu obradu pitanja i pojedinih sektorskih politika, u mjeri u kojoj se one reflektuju na ukupno stanje uređenja prostora.

Izvještaj o stanju uređenja prostora rezultat je podataka, informacija i ocjena nadležnog državnog organa – Ministarstva održivog razvoja i turizma, kao i podataka, informacija i ocjena, pribavljenih od strane lokalnih samouprava, državnih organa, javnih preduzeća i ostalih institucija koje učestvuju u realizaciji određenih segmenata uređenja prostora.

Informacije su obrađene u skladu sa Uputstvom o bližem sadržaju izvještaja o stanju uređenja prostora, koje je aktom broj 01–1523/1 od 25.05.2010. godine, donijelo Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Izvještaj sadrži: analizu sprovođenja planskih dokumenata, ocjenu sprovedenih mjera i njihov uticaj na upravljanje prostorom, ocjenu zaštite prostora, podatke o izgrađenim objektima, uključujući i objekte koji su izgrađeni suprotno zakonu, ocjenu o iskazanim potrebama korisnika prostora, kao i druge elemente od važnosti za prostor - za koji se izvještaj izrađuje.

Podaci i informacije lokalnih samouprava, koji se odnose na opšti pregled stanja, dati su u osnovnom dijelu Izvještaja, dok je pregled pojedinačnih, konkretnih aktivnosti prezentiran u dodatku Izvještaja, kao rezime. U dodatku Izvještaja je i pregled aktivnosti državnih institucija neposredno zaduženih za realizaciju određenih segmenata uređenja prostora.

1. STANJE UREĐENJA PROSTORA

1.1. Sadržina i ciljevi politike

Prostor Crne Gore je osnova za razvoj cjelokupnog stanovništva države, jačanje suštinske osmišljene upotrebe prostornih potencijala, kao i očuvanje raznolikosti predjela i biodiverziteta. Regionalne posebnosti su osnova za postizanje lokalnog, regionalnog i međunarodnog identiteta Crne Gore i njenih sastavnih područja. Pozicija Crne Gore u Evropi je oduvijek imala ogroman uticaj na njene prostorne i društveno - ekonomske odnose. Način upotrebe prostora je važan element u određivanju nacionalne kulture.

Glavni procesi i faktori koji utiču na prostorni razvoj su globalizacija, evropske integracije, tržišna ekonomija, brz razvoj informacione tehnologije, trendovi urbanizacije, demografske promjene, promjene klime i veća opšta ekološka svijest među stanovništvom. Sagledavanje različitih procesa i činjenica i organizovanje prostornog razvoja u smislu dugoročnih zahtjeva je moguće jedino ako se slijedi opredjeljenje za održivi razvoj.

Da bi podstakla svoj ukupni razvoj, Evropska unija, razvija i sprovodi mjere koje vode ka jačanju njene ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije, da bi podstakla svoj ukupni razvoj, Cilj Unije, na tom planu, je da smanjuje razlike između stepena razvijenosti različitih regiona i zaostalost najzapostavljenijih regiona. Posebna pažnja se posvećuje seoskim područjima, područjima koja su pogođena industrijskom tranzicijom i regionima koji trpe zbog ozbiljnih i trajnih prirodnih ili demografskih nedostataka, kao što su najsjeverniji regiona sa veoma malom gustom naseljenosti, kao i pogranični i planinski regiona. Teritorijalnu koheziju moguće je ostvariti – u prvom redu kroz regionalnu i prostornu politiku, kao i kroz politike urbanog i ruralnog razvoja. Crna Gora, na putu evropskih integracija, mora kreiranje ekonomske politike, uključujući i politiku uređenja prostora, da uskladi sa aktima odnosno ciljevima Evropske Unije.

Države članice Evropske Unije vode i usklađuju svoje ekonomske politike na način da ostvare naznačene ciljeve. Unija podržava ostvarivanje ovih ciljeva i svojim djelovanjem kroz strukturne fondove (Evropski fond za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi, Odsjek za usmjeravanje, Evropski socijalni fond, Evropski fond za regionalni razvoj), Evropsku investicionu banku i druge postojeće finansijske instrumente.

Prostorno planiranje mora uvažiti i opšte razvojne projekcije i ciljeve proistekle iz globalnog opredjeljenja ka evropskim integracijama, sa perspektivom punopravnog članstva u Evropskoj uniji.

Strateško opredjeljenje Crne Gore da racionalno i održivo koristi svoje prirodne i stvorene resurse i da se razvija kao ekološka država, u skladu sa ustavnim određenjem je:

- Primjena principa održivog razvoja;
- Nastavak tranzicijskih reformi;
- Uključenje Crne Gore u evropske integrativne tokove i Evropsku Uniju i potpunije korišćenje raznih oblika domaće i strane institucionalne i ekspertske pomoći i savjeta;
- Širenje međunarodne ekonomske i druge razmjene;
- Brži i održivi rast ekonomije;
- Postizanje socijalnog razvoja i socijalne kohezije;
- Razvijanje oblika društvene komunikacije i interakcije;

- Očuvanje i razvijanje kulturnog (etničkog, vjerskog, rodnog i dr.) identiteta i raznolikosti;
- Blagovremena izrada i donošenje nedostajućih strateških dokumenata (demografskog rasta i razvoja, ruralnog razvoja, zaštite i očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti).

Ustavno određenje Crne Gore kao ekološke države, rezultiralo je odgovarajućom politikom u sklopu koje je opredjeljenje - da se razvija na principima održivosti iskazano kroz propise, strateške dokumente, međunarodne akte, i uspostavljene institucionalne okvire. Strateški dokumenti na tom planu su Prostorni plan Crne Gore i Strategija održivog razvoja Crne Gore, čiji je jedan od osnovnih principa integrisanje načela životne sredine u razvojne politike, a to znači i u politiku uređenja prostora.

Strateške odredbe Prostornog plana Crne Gore implementiraju se kroz odgovarajući nivo planskih dokumenata, kao i kroz strategije, programe i dr. koji sadrže rješenja u pogledu korišćenja resursa i potencijala, prioriteta razvoja, ograničenja, planskog kontrolisanja i rješavanja konflikata, kontrolisanja pragova prostornog i drugog razvoja, zahtjeva okruženja, kontrole seizmičkog rizika i preduslova koje treba obezbijediti za ostvarivanje konkretnih plansko - razvojnih koncepcija.

Prioritetni zadaci, u cilju prevazilaženja problema urbanog razvoja, odnose se na jasno definisanje politike urbanog razvoja, zaustavljanje bespravne gradnje uz poštovanje principa Bečke deklaracije, poboljšanje kvaliteta života i bezbjednosti u urbanim sredinama, te uspostavljanje odgovornog odnosa građana prema urbanoj sredini. Ovo je naročito važno ako se zna da u urbanim zonama Crne Gore živi 63,23 % ukupnog stanovništva (u ruralnim 36,77%) na čiji kvalitet života negativno utiču brojni problemi urbanog razvoja. Na drugoj strani, nekontrolisano širenje urbanih cjelina, kao i neprimjenjivanje standarda održive gradnje, negativno utiču na prostor i kvalitet životne sredine uopšte.

Pri tome, treba imati u vidu da kvalitetno održivo planiranje i izgradnja objekata sa kvalitetom koji poštuje tradiciju, a prihvata nove ekološke i energetske tehnologije, podiže kvalitet života i stvara uslove za dodatno investiranje.

Politika uređenja prostora i fiskalna politika su, u novim uslovima, koherentne. Jer, osnovni ciljevi fiskalne politike podudaraju se sa osnovnim ekonomskim ciljevima, a to su: visoka (puna) zaposlenost, niska i stabilna inflacija, održiva platno - bilansna pozicija, visok i stabilan privredni rast. Fiskalna politika može imati i druge ciljeve kao što su: smanjenje ekonomske nejednakosti, smanjenje regionalnih razlika, unapređenje životne sredine i dr. Ekonomski ciljevi, s druge strane, ostvaruju se kroz politiku uređenja prostora i njegovu valorizaciju.

Politika uređenja prostora podrazumijeva i zaštitu prostora, koji se ne štiti samo cjelovitim sprovođenjem legislative i mjerama prinude, već nadasve odgovornim, brižnim odnosom svih organa, institucija, pravnih i fizičkih lica, dakle ukupne javnosti - prema svom nacionalnom dobru. Podizanje svijesti stanovništva o tome, treba da bude trajan zadatak svih institucija i pojedinaca koji se bave javnim poslovima.

Jedan od izazova politike uređenja prostora su i demografska kretanja. Prema popisu iz 2011.godine, Crna Gora ima 620.029 stanovnika, od čega 177. 837 u Sjevernoj regiji, 293.509 u Centralnoj regiji i 148.683 u Južnoj regiji. Na nivou države prosječna starost stanovništva je 37,2 godine (sjeverna regija 37,3, centralna 36,6, a južna 37,9 godina). Demografski potencijal i kretanja moraju se sagledavati sa aspekta ekonomskog razvoja svake države, pa i naše.

Do stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, službeno potpisanog od strane svih zemalja članica EU 13. decembra 2007. godine, a koji je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine - prostorno uređenje bilo je u isključivoj nadležnosti država članica. Međutim, prema

ugovoru, prostorne politike postale su zajednička nadležnost zemalja članica i Evropske komisije.

Primijenjeno na politiku uređenja prostora – to znači zahtjev za održivim razvojem, na kome se temelje osnovni ciljevi evropske razvojne politike: ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija.

Vizija Crne Gore je da do 2020. godine postane jedna od vodećih platformi za razvoj biznisa u jadranskoj regiji, imajući u vidu regionalnu pripadnost, relativno malu teritoriju, stabilno makroekonomsko i političko okruženje, kao i dokazanu politiku otvorenosti – što je konstatovano u Strategiji privlačenja stranih direktnih investicija (SDI) do 2015. godine.

Ostvarivanje te vizije zamišljeno je u dvije faze, od kojih se prva odnosi na period do 2015. godine i predviđa ostvarivanje ukupnih investicija od 1,6 milijardi EUR, odnosno 530 miliona godišnje. Strategijom je planirano i otvaranje deset hiljada novih radnih mjesta. Pri tome će ukupni uticaj biti na nivou od 32.000 novih radnih mjesta, kroz pokretanje lanca podrške realizaciji investicija koje se sprovode .

Procesi globalizacije i SDI imaju jak uticaj na transformaciju ruralnih prostora (pad interesa za poljoprivrednim djelatnostima, otežana konkurentnost u odnosu na velike svjetske proizvodne sisteme) i urbanih prostora (gradova i gradskih aglomeracija), u kojima su skoncentrisani privreda i javni sektor.

Kroz izgradnju turističkih smještajnih i pratećih objekata, saobraćajnica i velikog fizičkog broja turista, vizuelno su promijenjena ambijentalna i druga obilježja obalnog područja. Održivi razvoj dovodi sve više u vezu ekološki kapacitet prostora sa zahtjevima razvoja privrede i drugih djelatnosti, u kojim procesima su posebno eksponirani obalno područje i more.

1.2. Prioritetne ose

1.2.1. Zakonodavni okvir

Tokom 2014.godine unaprijeđen je zakonodavni okvir uređenja prostora i izgradnje objekata, donošenjem **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata** („Službeni list CG“, broj 33/14). Ovim izmjenama uvedena je obaveza ucrtavanja u planske dokumente obalne linije, linije morske obale i linije granice morskog dobra, uveden centralni registar planskih dokumenata, propisano izdavanje urbanističko – tehničkih uslova kad lokacija nije privedena namjeni, dorađeno izdavanje građevinske dozvole za objekte od opšteg interesa, predviđeno vođenje registra tehničke dokumentacije i izvještaja o izvršenoj reviziji, brisana mogućnost vršenja tehničkog pregleda od strane komisije, dorađen inspekcijski nadzor, propisan posebni postupak izrade planskih dokumenata donijetih do dana stupanja na snagu ovog zakona za koje je vrijeme na koje su donijeti isteklo.

Nakon izrade izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, pristupilo se tokom 2014.godine izradi novog **Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata**, kojim će se izvršiti sistemske izmjene u ovoj oblasti. Novim zakonom će se definisati kraće i efikasnije procedure izrade planskih dokumenata, struktura planskih dokumenata (vrsta i sadržaj), uspostaviti revizija planova od strane stručnog tijela, uspostaviti odgovornost svih učesnika u procedurama za uređenje prostora i izgradnju objekata, drugačije regulisati uslovi za vršenje djelatnosti, dalje unaprijediti pitanje komunalnog opremanja građevinskog zemljišta i izdavanja građevinskih dozvola, doraditi instrumenti implementacije planskih dokumenata i dr.

Predstojeću legislativu u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata treba sagledati i sa aspekta rastućih rizika koje izazivaju klimatske promjene, a što može predstavljati značajan doprinos za pravilno i efikasno prilagođavanje negativnim posledicama koje su izazvane tim promjenama.

Vlada Crne Gore utvrdila je decembra 2013.godine **Predlog zakona o morskome dobru** – koji je tokom 2014.godine prošao raspravu na nadležnim odborima, ali još nije usvojen. Na Predlog zakona o morskome dobru pripremljeni su i amandmani.

Posebna pažnja pri izradi Predloga zakona o morskome dobru posvećena je granici morskog dobra i načinu njenog utvrđivanja, budući da se radi o pitanju koje je potrebno urediti na stručan, temeljit i sveobuhvatan način. Stvaranje normativnih uslova za utvrđivanje nove granice morskog dobra je jedno od ključnih pitanja novog Zakona o morskome dobru, budući da se ista reflektuje na sveukupni tretman i značaj ovog javnog dobra. Shodno rješenjima iz Predloga zakona Vlada Crne Gore će donijeti podzakonski akt (Uredbu) kojom će propisati bliže kriterijume, dinamiku i faze realizacije, način i postupak utvrđivanja granice morskog dobra i morske obale – čime će se normativno zaokružiti ova značajna oblast. Ministarstvo je već pripremlilo Nacrt uredbe.

Tokom 2014 godine donešen je i **Zakon o građevinskim proizvodima** („Službeni list CG”, broj 18/14).

Donošenjem Zakona o građevinskim proizvodima stvara se zakonski okvir koji propisuje uslove, postupak i procedure ocjenjivanja svojstava i dokazivanje upotrebljivosti građevinskih proizvoda u Crnoj Gori, kao uslova za njihovo stavljanje na tržište i upotrebu u mjeri potrebnoj za ispunjenje osnovnih zahtjeva za objekte propisanih Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata.

Na osnovu ovlašćenja iz Zakona o građevinskim proizvodima Ministarstvo je donijelo:

- **Pravilnik o sadržaju sistema ocjene građevinskog proizvoda** („Službeni list CG”, broj 46/14),
- **Pravilnik o izgledu i sadržaju izjave o svojstvima građevinskog proizvoda** („Službeni list CG”, broj 46/14),
- **Pravilnik o načinu označavanja građevinskog proizvoda** („Službeni list CG”, broj 46/14).

Ministarstvo je na osnovu ovlašćenja iz Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata donijelo:

Pravilnik o izmjenama i dopuni Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima („Službeni list CG”, broj 33/14), kojim su redefinisane etaže objekta, u smislu da je podrum podzemna etaža, a nadzemne etaže suteran, prizemlje, sprat i potkrovlje;

Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu i postupku sprovođenja javnog konkursa („Službeni list CG”, broj 38/14), kojim je utvrđen cjenovnik kojim raspisivač javnog konkursa utvrđuje iznose nagrada, otkupa i obeštećenja;

Uredbu o povjeravanju dijela poslova Ministarstva održivog razvoja i turizma Inženjerskoj komori Crne Gore („Službeni list CG”, br. 32/13, 29/14, 59/14 i 35/15);

Uredbu o povjeravanju poslova iz nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma Javnom preduzeću za upravljanje morskome dobrom Crne Gore i Javnom preduzeću za nacionalne parkove Crne Gore („Službeni list CG”, br. 26/12, 24/14, 59/14 i 16/15);

Pravilnik o načinu izrade, razmjeri i bližoj sadržini tehničke dokumentacije („Službeni list CG”, br. 23/14 i 32/15);

Pravilnik o načinu vršenja revizije idejnog i glavnog projekta („Službeni list CG“, br. 30/14 i 32/14);

Pravilnik o načinu i postupku izdavanja i oduzimanja licence i načinu vođenja Registra licenci („Službeni list CG“, br. 68/08 i 32/14);

Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja registra tehničke dokumentacije i izvještaja o reviziji („Službeni list CG“, broj 56/14); i

Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uslovima i načinu ovjeravanja i poništavanja ovjere licence stranog lica („Službeni list CG“, br. 68/08, 32/11 i 46/14).

Na sjednici održanoj 23.januara 2014.god. Vlada Crne Gore usvojila je **Akcioni plan za usvajanje eurokodova i Akcioni plan za implementaciju eurokodova** (eurokodovi-standardi za proračun građevinskih konstrukcija).

U prethodnom periodu Crna Gora je dostigla visok nivo investicione atraktivnosti, što je važno ne samo zbog dolaska kapitala, već i zbog činjenice da su značajni strani investitori ubrzali integraciju crnogorskog u međunarodni ekonomski prostor. Kroz izmjene i dopune važeće zakonske regulative stvoreni su preduslovi da se investicioni ambijent učini što atraktivnijim za realizaciju postojećih i potencijalno budućih investicija.

Zakonom o skijalištima („Službeni list CG“, br. 13/07 i 21/14), tj. njegovim izmjenama koje su usvojene aprila 2014. godine glavne novine se odnose na definisanje svojinsko-pravnih odnosa i ograničavanje prava korišćenja nepokretnosti odnosno zemljišta koje je u funkciji razvoja skijališta. Predviđena je mogućnost da Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva održivog razvoja i turizma, a u skladu sa prostorno – planskom dokumentacijom i relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore, može donijeti akt kojim će pojedine prostore pogodne za uređenje i korišćenje skijališta potpuno ili djelimično proglašiti od posebnog značaja za razvoj turizma. Ograničenja prava korišćenja nepokretnosti uređena ovim zakonom opredijeljena su javnim interesom. Licima koja upravljaju skijalištem je data mogućnost da tokom zimske sezone odnosno od 15.decembra do 15.aprila mogu nesmetano pružati usluge i realizovati sportsko-rekreativne i sve druge oblike aktivnosti na skijalištima, a u cilju obogaćivanja turističke ponude i samim tim povećanja prometa opština na sjeveru. Vlasnik nepokretnosti na kojoj je uspostavljeno pravo službenosti ima pravo na pravičnu naknadu.

Zakonom o turizmu („Službeni list CG“,br. 6/10 i 31/14). čijim izmjenama je uveden novi model ugostiteljsko-smještajne ponude, a kao podsticaj privlačenju novih investicija u visoko-kvalitetne kapacitete. Na taj način su stvoreni preduslovi za realizaciju najvećih investicija na Jadranu. Pojavom novih privrednih subjekata na turističkom tržištu Crne Gore, sa svjetskim brendovima i renomeom u pružanju usluga u turizmu i ugostiteljstvu, iskustva koja se prenose sa razvijenih turističkih destinacija, nametnule su potrebu izmjene definicija i upotrijebljenih izraza sa jasnijim i sveobuhvatnijim njihovim značenjem. Ključna novina se odnosi definisanje nove vrste ugostiteljskog objekta odnosno Mješovitog resort-a kao objekta čije su pojedini dijelovi sadržaja koji su namijenjeni smještaju mogu otuđiti i to isključivo licu koje za upravljanje tim objektom ili dijelom objekta zaključi ugovor sa privrednim subjektom registrovanim za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (operatorom) koji upravlja mixed–used resort-om u cjelini (po uzoru na već prihvaćene modele i preovladavajuću praksu u evropskim zemljama - Grčka, Španija, Italija, Hrvatska i dr.). Definisane su i Rezidencijalne vile kao komplementarni ugostiteljski objekat, isključivo u mješovitim resortima, kao i da njima upravlja operator koji upravlja mješovitim resortom.

Osnovni razlozi za donošenje **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističkim organizacijama** („Službeni list CG“, broj 45/14) su kvalitetnije uređenje oblasti organizacije i

rada turističkih organizacija, izmjene kriterijuma za kategorizaciju turističkih mjesta, efikasnija evidencija turističkog prometa i prevazilaženje nepreciznosti pojedinih odredbi postojećeg Zakona.

Predlog **zakona o izmjenama i dopunama Zakona o boravišnoj taksi** je pripremljen, ali u III kvartalu 2014.godine nije prošao skupštinsku proceduru. Trenutno je u fazi priprema inoviranog predloga izmjena i dopuna Zakona o boravišnoj taksi u cilju usklađivanja sa novim Zakonom o prekršajima. Planiranim izmjenama i dopunama Zakona o boravišnoj taksi će se na nov i precizan način definisati obračun i naplata boravišne takse na plovnim objektima nautičkog turizma. Ovim bi se po prvi put u Crnoj Gori, a u skladu sa zakonom, veliki dio turističkog prometa od boravišne takse na plovnim objektima nautičkog turizma uveo u legalne tokove. Usklađivanje sa novim Zakonom o prekršajima odnosi se na zamjenu minimalnih iznosa zarade u Crnoj Gori nominalnim iznosima iskazani u eurima.

Pravilnikom o bližim uslovima planiranja i poslovanja kondo hotela i mješovitog resorta propisano je da bliže uslove, način upravljanja, funkcionisanja i održavanja condohotela i mješovitog resorta propisuje Ministarstvo, uz prethodnu saglasnost Vlade. Pravilnikom je predviđen model opcionog izdavanja smještajnih jedinica u condohotelu i rezidencijalnim vilama u okviru mješovitog resorta. Smještajne jedinice u okviru condohotela i mješovitog resorta mogu se otuđiti ili dati u zakup na osnovu ugovora o kupoprodaji, odnosno o zakupu smještajne jedinice koji se zaključuju između vlasnika i kupca odnosno zakupca smještajnih jedinica. Pored navedenog ugovora vlasnik ili zakupac smještajne jedinice sa upravljačem potpisuje i ugovor o upravljanju i održavanju kojim su definisana prava i obaveze po osnovu upravljanja i održavanja smještajne jedinice. Uslovi u pogledu izdavanja smještajnih jedinica u condo hotelu i mješovitom resortu regulisani su ugovorom o iznajmljivanju koji vlasnik ili zakupac smještajne jedinice može zaključiti sa operatorom. Tekst pravilnika je u završnoj fazi pripreme, dobijena su sva potrebna mišljenja.

U junu 2014.godine donešen je **Zakon o odgovornosti za štetu u životnoj sredini** („Službeni list CG“, broj 27/14), njime se uređuje način i postupak utvrđivanja odgovornosti za štetu u životnoj sredini, kao i primjena preventivnih mjera i mjera remedijacije radi sprječavanja i otklanjanja štete u životnoj sredini.

Naime, da bi se doprinijelo rješavanju ekoloških problema na nacionalnom nivou mora se sprovesti princip „zagađivač plaća“ koji predstavlja osnovni princip ovog zakona. Osnovni cilj i novina ovog Zakona jeste da se šteta pričinjena životnoj sredini nadomjesti „u naturi“, odnosno da se priroda koja je pretrpjela štetu vrati u stanje prije nastanka štete. Ovim zakonom utvrđene su djelatnosti koje predstavljaju rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu, a specifičnost se ogleda u tome što se kao oštećeni subjekat posmatra životna sredina, odnosno zaštićene vrste, prirodna staništa, vode i zemljište.

Odgovornost za štetu u životnoj sredini predstavlja odgovornost operatera za koga je utvrđeno da je uzrokovao štetu ili neposrednu opasnost od štete u životnoj sredini, u pogledu sprječavanja i otklanjanja štete u životnoj sredini, primjenom preventivnih mjera i mjera remedijacije. Kada šteta u životnoj sredini još nije nastupila, ali postoji neposredna opasnost od nastanka štete, operater je dužan da bez odlaganja preduzme potrebne preventivne mjere, kako bi spriječio štetu u životnoj sredini. U slučaju kada je došlo do štete preduzimaju se mjere remedijacije koje predstavljaju mjere za oporavak, rehabilitaciju ili nadomještanje oštećenih prirodnih resursa i/ili usluga, uključujući mjere za ublažavanje posljedica štete, privremene mjere kao i mjere kojima se obezbjeđuju resursi ili usluge jednake prvobitnim.

Tokom 2014. godine na osnovu člana 28 stav 5 **Zakona o zaštiti prirode** ("Službeni list CG", br. 51/08 i 62/13), Ministarstvo održivog razvoja i turizma je donijelo sljedeće Pravilnike:

Pravilnik o načinu vođenja evidencije stanišnih tipova („Službeni list CG“, broj 22/14). Ovim pravilnikom propisuje se bliži način vođenja evidencije stanja stanišnih tipova koje prati organ uprave (Agencija za zaštitu životne sredine) i vodi evidenciju ekosistema.

Pravilnik o sadržaju, načinu uspostavljanja i vođenju katastra speleoloških objekata („Službeni list CG“, broj 22/14). Ovim pravilnikom propisuje se bliži sadržaj, način uspostavljanja i vođenja katastra speleoloških objekata. Katastar sadrži podatke o: položaju, osobinama, vrijednostima, vlasništvu, istraživanju i korišćenju speleoloških objekata. Katastar, shodno Zakonu, uspostavlja i vodi organ uprave tj. Agencija za zaštitu životne sredine.

Pravilnik o načinu izrade i procjene rizika za unošenje stranih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva („Službeni list CG“, broj 28/14). Ovim pravilnikom propisuje se način izrade procjene rizika za unošenje stranih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva i njihovih uzgojnih primjeraka u ekosisteme u kojim prirodno nijesu nastanjene i ponovno unošenje nestalih autohtonih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva i njihovih uzgojnih primjeraka u ekosisteme. Ovaj pravilnik se ne primjenjuje na unošenje genetički modificovanih organizama.

Pravilnik o načinu obilježavanja strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta koje se drže u zatočeništvu („Službeni list CG“, broj 28/14). Ovim pravilnikom propisuje se način obilježavanja i vođenje evidencije strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta životinja koje se drže u zatočeništvu. Fizička ili pravna lica koja postanu vlasnici divlje vrste životinja, s namjerom njihovog držanja u zatočeništvu, dužna su o tome da obavijeste organ uprave, u roku od 30 dana od dana sticanja vlasništva nad tim životinjama. Agencija za zaštitu životne sredine vodi evidenciju o obilježenim životinjama.

1.2.2. Unapređenje metodologije prostornog planiranja, unapređenje kvaliteta prostorno – planske dokumentacije

Formiranje i vođenje dokumentacione osnove i informacionog sistema o prostoru predstavlja početni, osnovni segment uređenja prostora i čini bitnu, operativnu pretpostavku za donošenje kvalitetnih, održivih planskih dokumenata. Važno je istaći da se ovdje radi o formiranju i vođenju dokumentacione osnove i informacionog sistema o prostoru, za potrebe izrade planskih dokumenata, te da ovih sistema ima više, zavisno od resorne oblasti.

Vlada Crne Gore je ranije donijela Uredbu o sadržaju i načinu vođenja dokumentacione osnove i informacionog sistema o prostoru („Službeni list CG“, broj 44/10), kojom je utvrđena obaveza (za organ državne uprave nadležan za poslove uređenja prostora, u saradnji sa državnim organom nadležnim za informaciono društvo) izrade prostornog informacionog sistema (PIS) – koji omogućava prijem, obradu, prikaz geografskih informacija, asocijativnih i opisnih podataka o objektima.

Rok za formiranje dokumentacione osnove i informacionog sistema je dvije godine od dana stupanja na snagu Uredbe (avgust 2012. godine). Sistem je uspostavljen samo po pojedinim segmentima.

Metodologija izrade planskih dokumenata je značajno unaprijeđena primjenom GIS tehnologije u izradi planske dokumentacije kroz primjenu Modela podataka odnosno Upustva za primjenu Pravilnika. Primjena navedenog, rezultira kvalitetnijom planskom dokumentacijom, lakšom i potpunijom kontrolom planskih dokumenata u smislu grafičkog prikaza i usklađivanja sa Pravilnikom, a samim tim i kvalitetnijim urbanističko tehničkim uslovima iz navedenih planova.

U toku 2014. godine pušten je u rad geoportala GIS planovi na kojem su publikovana državna planska dokumenta (DSL „Sektor 34“, DSL „Sektor 16“, DSL „Sektor 38-Bigovo“ i LSL „Trašte“, DSL „Sektor 36“, DPP za koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorskim kablom 500 kV sa optičkim kablom Italija-Crna Gora, PPPN Bjelasica i Komovi) formirana je GIS baza podataka Ministarstva održivog razvoja i turizma (za grafičke podatke su definisani i objektni podaci). Otpočete su aktivnosti integracije dokumentacione osnove informacionog sistema sa GIS podsistemom.

U odnosu na kvalitet planske dokumentacije - novom zakonskom regulativom treba obezbijediti kontrolu i stručnu ocjenu planskih dokumenata, te obezbijediti adekvatno sankcionisanje obrađivača planskih dokumenta koji su plan izradili u suprotnosti sa propisanim uslovima.

Važno je unaprijediti mehanizame koordinirane saradnje i aktivnog učešća nadležnih institucija u svim, a posebno u početnim fazama izrade planskih dokumenata.

Učešće građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou, preduslov je odgovornog i transparentnog rada lokalne samouprave. Učešće javnosti je jedan od temeljnih principa dobre demokratske prakse i dobrog upravljanja. To podrazumijeva zajednički rad svih zainteresovanih strana na projektovanju budućnosti lokalne zajednice.

Priručnici koji se izrađuju i koji su izrađeni mogu, u značajnoj mjeri, doprinijeti definisanju nacionalne politike arhitekture. Neki od njih su urađeni kroz podršku projekta LAMP: Priručnik za pejzažnu arhitekturu, Priručnik za Strateške procjene uticaja na planska dokumenta sa praktičnim primjerom za planski dokumenat za obalno područje, Priručnik za stambene zone i sadržaje, Priručnik za hotelske zone i sadržaje, Priručnik za javne površine i sadržaje, u izradi je Priručnik za ekonomsko demografsku analizu i ekonomsku projekciju planske dokumentacije, a neki su urađeni od strane GTZ-a: Arhitektonski atlas Crne Gore, Savremeni izraz tradicionalnih kuća u Crnoj Gori, Eco Lodge koncept u Crnoj Gori, Priručnik za smještajne objekte “Divlja ljepota” i sl.

Stručna pomoć koju Ministarstvo održivog razvoja i turizma pruža lokalnim samoupravama i jačanje kapaciteta vezanih za proceduru izrade lokalnih planskih dokumenata, direktno doprinosi njihovom kvalitetu i većem stepenu održivosti.

1.2.3. Povećanje aktivnosti na implementaciji donešenih planskih dokumenata

Zajedno sa relevantnim sektorskim politikama, politika prostornog razvoja treba da doprinese aktivnostima na implementaciji planskih dokumenata, a naročito projekata od posebne važnosti, te porastu privlačnosti za investiciona ulaganja.

Investiciona ulaganja su jedna od osnovnih pokretačkih snaga društvenog, a samim tim i prostornog razvoja. Jedan od najznačajnijih zadataka politike uređenja prostora sastoji se u privlačenju investicija u skladu sa ciljevima politike, očekivanim perspektivama i planiranom sigurnošću. Zajedno sa relevantnim sektorskim politikama, politika prostornog razvoja treba da doprinese porastu privlačnosti za investiciona ulaganja.

Veliki investicioni projekti moraju, još u ranoj fazi, biti usklađeni sa perspektivama područja na kom se realizuju. Na taj način, ovi projekti – kada su usaglašeni sa dugoročnim ciljevima planiranja mogu proizvesti značajne efekte na polju ekonomskog razvoja u okolnim područjima i doprinijeti njegovom prostorno uravnoteženom razvoju. Pri tome, nužno je

podići nivo izrade planskih dokumenata, jer to predstavlja sigurnost i za investitore i za državu.

U cilju što kvalitetnije promocije za investiciona ulaganja i poslovnu klimu uopšte, posebna pažnja posvećena je:

- Etabliranju zakonskih procedura, posebno procedura donošenja planskih dokumenata, izdavanja urbanističko – tehničkih uslova, građevinskih i upotrebnih dozvola i inspeksijskog nadzora u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata;
- Sektorskoj odnosno resornoj saradnji državnih organa i institucijama, lokalnih samouprava, privrednih društava i drugih pravnih lica;
- Organizovanju urbanističko - arhitektonskih konkursa za posebno atraktivne prostore, nastavljeno je i tokom 2014. godine
- Učešću međunarodnih institucija u poslovima uređenja prostora (Svjetska banka);
- Organizovanju radionica, seminara, prezentacija, konsultantskih skupova, na kojima su prezentovana domaća i strana iskustva i dostignuća;
- Učešću na stručnim međunarodnim skupovima.

1.2.4. Reforma zemljišne politike

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u toku 2014. godine kroz projekat LAMP započelo izradu Studiju zemljišne politike, čiji je osnovni cilj usmjeren na stvaranju uslova da se zemljišnoj politici obezbijede efektivni i efikasni instrumenti koji će uspostaviti koherentnost ekonomske, poljoprivredne, fiskalne i kreditne politike, s jedne strane, i komunalne, investicione, urbane i politike zaštite životne sredine, s druge.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma preduzelo je aktivnosti na izradi Studije, čija su osnovna polazišta da:

* Politika građevinskog zemljišta još uvijek nije zadobila razvojnu funkciju, već se koriste prevashodno poreski instrumenti. Dominiraju naknade, kao parafiskalni mehanizmi za pribavljanje lokalnih javnih prihoda. S druge strane, zemljišna renta se ne oporezuje, a tako ni uvećana vrijednost zemljišta i tome slično. Čvrsti ekonomski kriterijumi još uvijek se nedovoljno primjenjuju u ovoj oblasti, jer postojeći instrumenti zemljišne i fiskalne politike ne omogućavaju povraćaj i kapitalizaciju društvenih ulaganja, čak ni na duži rok.

* Zakon ne predviđa uključivanje raznih "developer" za uređenje zemljišta, koji mogu biti u svim sektorima svojine, kao i institucije koje će se baviti poslovima upravljanja, opremanja, kontrole i realizacije planova i programa/projekata vezanih za građevinsko zemljište, itd. (što je sve dominantni evropski model).

* Kao posljedica nedovršene zemljišne politike, traje hroničan deficit uređenog građevinskog zemljišta, različitog stepena opremljenosti, prihvatljive cijene i u skladu sa kupovnom moći domaćinstava. Uopšte uzevši, troškovi uređivanja građevinskog zemljišta su uprosječeni i previsoki (tj., činili su 30-50% cijene izgrađenog m2 prije talasa skoka cijena nekretnina). Poređenja radi, u strukturi cijene jednog m2 građevinskog zemljišta, u evropskim gradovima, cijena zemljišta kao poljoprivrednog resursa čini oko 5%, troškovi opremanja zemljišta čine 15-20%, dok 75-80% cijene čini uvećana vrijednost – renta (koja je predmet oporezivanja po prosječnim stopama 40-70%). U Crnoj Gori nema oporezivanja zemljišne rente, zbog čega je potrebno hitno pristupanje reformisanju sistema i politike građevinskog zemljišta i nekretnina zasnovanog na tržišnim i planskim mehanizmima i instrumentarijumu.

Rad na Studiji bi trebalo da rezultira konkretnim predlozima reforme zemljišne politike Crne Gore, te predlogom novih instrumenata ili/i reformom postojećih, a na osnovu uporedne analize mjera i instrumenata zemljišnih politika razvijenih zemalja EU.

Imajući u vidu glavne pravce razvoja Crne Gore, od Studije se očekuje da rješenja koja ponudi sadrže konkretne stimulatívne mjere za investicije u oblasti proizvodnih sistema, turizma i poljoprivrede.

Studija bi trebalo da kroz konkretne primjere prezentira predloge za reformu zemljišne politike kao i elaboraciju ekonomskih, društvenih, socijalnih i drugih benefita.

Jedno od ključnih načela, trebalo bi da bude pružanje predloga podsticaja za korišćenje, a restrikcija, odnosno penala za nekorišćenje nepokretnosti u skladu sa prostorno-urbanističkom namjenom. Cilj je da se maksimizira obim aktivnosti u korišćenju nepokretnosti, a minimizira obim neaktivnosti u korišćenju nepokretnosti, u skladu sa principima održivog razvoja i konkretnom prostorno-urbanističkom namjenom (građevinskog, poljoprivrednog i drugog zemljišta).

Posebnu pažnju treba posvetiti pitanjima prenamjene zemljišta, prakse razvijenih zapadno-evropskih zemalja, zakonskog okvira i poreskog tretmana te prenamjene.

Obradiće se i pitanja rente, njeno oporezivanje, praksa razvijenih zapadno-evropskih zemalja i zakonski okvir.

Od Studije se očekuje da pruži informacije o modalitetima sistemskog uključivanja "developera" za uređenje zemljišta u crnogorsku praksu – sa naglaskom na privatnu inicijativu.

Ugovor sa obrađivačem je potpisan 25. decembra 2014. godine i završetak Studije se očekuje tokom 2015. godine.

1.2.5. Usklađivanje rada drugih ministarstava, sektorskih politika i zakonodavstva

U cilju usklađivanja rada, sektorskih politika i zakonodavstva – nužna je komunikacija između ministarstava, lokalnih samouprava i ostalih institucija, u cilju pravovremenog informisanja o relevantnim dokumentima i planiranim aktivnostima u prostoru – te usklađivanja postojećih propisa.

Ovo se posebno odnosi na intenziviran rad na usklađivanju politika turizma i prostornog planiranja, energetike i prostornog planiranja, saobraćaja i prostornog planiranja, poljoprivrede i prostornog planiranja, poreske politike i prostornog planiranja, prostornog planiranja i kulturnih dobara – na čemu treba i dalje raditi.

Posebno je intezivirana saradnja, koju treba nastaviti, sa Ministarstvom finansija u pogledu poreskih propisa, Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju („Službeni list RCG“, br. 21/04 i 49/07), Zakona o eksproprijaciji („Službeni list RCG“, br. 55/00 i 28/06 i „Službeni list CG“, broj 21/08), zatim imovinskim propisima Zakon o svojinsko-pravnim odnosima („Službeni list CG“, broj 19/09) i dr., te analizi pojedinih problematičnih pitanja koja mogu proisteći iz predloženih rješenja, sa Ministarstvom ekonomije (planovi, koncesije), Ministarstvom saobraćaja i pomorstva (planovi) i Ministarstvom kulture (planovi).

1.2.6. Usklađivanje sistema obrazovanja, kadrovske politike i administrativnih kapaciteta, sprovedene aktivnosti

U okviru programskih aktivnosti sve predškolske ustanove u Crnoj Gori svakodnevno rade na podizanju svijesti i stvaranju prihvatljivih modela kad je riječ o uređenju prostora u bližoj i široj

okolini. U osnovnim školama izučavaju se izborni predmeti koji za temu imaju uređenje prostora, kao što su: "Vrednovanje prostora" i "Karakteristike morskog ekosistema".

U zavisnosti od nastavnih planova i određenih područja rada u srednjim stručnim školama i gimnazijama, izučavaju se sljedeći predmeti: "Planiranje i uređenje predjela", "Ekologija i zaštita životne sredine", "Prostorno planiranje", "Prostorno i urbanističko planiranje", "Ekologija" i "Zaštita životne sredine".

Na Univerzitetu Crne Gore izučavaju se sljedeći predmeti:

- na Metalurško - tehnološkom fakultetu: "Ispitivanje zagađivača u životnoj sredini", "Upravljanje otpadom", "Zagađivanje i degradacija životne sredine" i "Zaštita okoline u procesnoj industriji" (studijski program Hemijska tehnologija); "Prečišćavanje otpadnih voda", "Organski otpad u proizvodnji kao sekundarna sirovina" i "Neorganski industrijski otpad" (postdiplomski magistarski studijski program Hemijska tehnologija); "Principi zaštite životne sredine", "Biološki procesi u životnoj sredini", "Fizičko - hemijski procesi u zaštiti životne sredine", "Inženjering zaštite voda", "Energetski i mineralni resursi kao izvori zagađenja", "Ekotoksikologija", "Tehnologije kao izvori zagađenja", "Katastar zagađivača", "Upravljanje otpadom", "Industrijski otpad", "Procjena uticaja na životnu sredinu", "Zaštita zemljišta i vazduha", "Sanacija i revitalizacija prostora", "Upravljanje vodama", "Urbana ekologija", "Alternativni izvori energije", "Monitoring u zaštiti životne sredine", "Tretman gasova", "Projektovanje u životnoj sredini", "Biotehnologije zaštite životne sredine" i izborni predmeti "Zaštita od zračenja i buke", "Deponije otpada", "Izvori zagađenja u poljoprivrede", "Čistije tehnologije", "Zagađivači hrane", "Tehnologije reciklaže" i "Geohemija i zagađivači zemljišta" (studijski program Zaštita životne sredine);

- na Građevinskom fakultetu: "Energetska efikasnost zgrada", "Zaštita i kvalitet voda", "Ekološko planiranje i građenje" i "Upravljanje otpadom" (studijski program Građevinarstvo); "Saobraćaj i zaštita životne sredine", "Tehnologija tretmana otapada", "Energetska efikasnost zgrada" i "Urbana ekologija" (postdiplomski magistarski studijski program Građevinarstvo); "Upravljanje i tehnologija čvrstog otpada" (studijski program Menadžment u građevinarstvu); Postiplomski magistarski studijski program "Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije i uticaj na životnu sredinu";

- na Arhitektonskom fakultetu: "Pejzažna arhitektura", "Ekologija urbanih sredina", "Urbanizam Crne Gore", "Prostorno i urbanističko planiranje i projektovanje", "Planiranje seoskih naselja", "Urbani dizajn" i "Urbana obnova" (studijski program Arhitektura); "Ekološka zaštita i klimatologija" (postdiplomski magistarski studijski program Ekološka zaštita i klimatologija);

- na Medicinskom fakultetu - "Zaštita životne i radne sredine";

- na Fakultetu za pomorstvo: "Zaštita mora i životne sredine" i "Prevoz opasnih i specijalnih tereta morem" (studijski programi Brodomaštinstvo, Nautika, Pomorske nauke); "Ekološki menadžment" (studijski program Menadžment u pomorstvu);

- na Fakultetu za turizam i hotelijerstvo - "Turističko uređenje prostora" (studijski program Turizam);

- na Farmaceutskom fakultetu - "Ljekovite biljke i životna sredina" (izborni predmet u okviru studijskog programa Farmacija);

- na Prirodno-matematičkom fakultetu: "Zaštita životne sredine" (studijski program Biologija); "Odabrana poglavlja ekologije" i "Ekologija populacija" (kao izborni predmeti u okviru postdiplomskog magistarskog studijskog programa Principi održivog razvoja na Biološkom fakultetu); "Ekologija vodenih ekosistema" i "Biodiverzitet vodenih ekosistema" (doktorske studije na Biološkom fakultetu);

- na Mašinskom fakultetu: "Drumski saobraćaj i ekologija" (studijski program Drumski saobraćaj); "Drumski saobraćaj i životna sredina" (postdiplomski magistarski studijski program Drumski saobraćaj) "Zaštita životne sredine" (studijski program Mašinstvo); "Zaštita voda i vazduha" (postdiplomski magistarski studijski program Energetska efikasnost);

- na Biotehničkom fakultetu: "Sortiment za ekološke sisteme gajenja kontinentalnog voća" (studijski program Biljna proizvodnja); "Održivi razvoj prirodnih resursa ljekovitog i aromatičnog bilja" (studijski program Kontinentalno voćarstvo i ljekovito bilje); "Ekološki sistemi proizvodnje voća" i "Biologija i ekologija vinove loze" (studijski program Voćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo); "Proizvodnja hrane i životna sredina" (postdiplomski magistarski studijski program Ratarstvo i povrtarstvo); "Ekologija insekata" (postdiplomski magistarski studijski program Zaštita bilja);

- na Filozofskom fakultetu: "Životna sredina" i "Menadžment u životnoj sredini" (studijski program Geografija); "Ekološki potencijali i rizici u prostornom planiranju" (postdiplomski magistarski studijski program Geografija).

Na Univerzitetu Donja Gorica, na Fakultetu za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis, realizuje se postdiplomski magistarski studijski program "Ekološki menadžment". U okviru studijskog programa Politehnika, izučavaju se predmeti "Ekonomija: razvoj, ekologija, informatika" i "Environmental Economics and Sustainable Development for Non - Economists", a u okviru studijskog programa Prehrambena tehnologija, bezbjednost hrane i ekologija - "Osnovi zaštite životne sredine".

Na Univerzitetu Mediteran, na Fakultetu za poslovne studije (MBS) izučavaju se sljedeći predmeti: "Upravljanje zaštićenim područjima prirode", "Ekološko pravo, EU i Crna Gora", "Održivi razvoj", "Izvori finansiranja zaštićenih područja i evropski fondovi", "Procjena uticaja na životnu sredinu", "Informacioni sistemi u ekologiji" i "Turizam u zaštićenim područjima" (studijski program Menadžment zaštićenih oblasti).

Na Fakultetu za biznis i turizam izučava se "Održivi i eko turizam", u okviru studijskog programa Menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.

U okviru studijskog programa Menadžment i bezbjednost marina i jahti, na Fakultetu za mediteranske poslovne studije, izučava se "Ekologija i održavanje jahti".

Sredstvima obezbijeđenim Kapitalnim budžetom Crne Gore, čiju realizaciju sprovodi Direkcija javnih radova, u toku 2014. godine, realizovane su izgradnje Dječjeg vrtića i jaslica u Bijelom Polju i dogradnja JU OŠ "Mrkojevići", u Baru. U toku su aktivnosti na: izgradnji I faze Univerzitetskog kompleksa fakulteta umjetnosti na Cetinju, izgradnji Sportske dvorane Univerziteta Crne Gore, dogradnji JU OŠ Bač u Rožajama, izradi projektne dokumentacije školsko - gradske sale u Gusinju, opremanju Univerzitetskog centra u Beranama, izradi Glavnog projekta Srednje stručne škole u Golubovcima.

Projekat pod nazivom „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“, realizuje se po osnovu Ugovora o kreditu i finansijskom doprinosu (donacije), potpisanog 23. novembra 2011. godine, između Njemačke banke za razvoj (KfW) i Ministarstva finansija, te posebnog ugovora potpisanog 22. novembra 2011. godine, između Njemačke banke za razvoj (KfW) i Ministarstva ekonomije. Ukupna vrijednost Ugovora o kreditu i finansijskom doprinosu (donaciji) iznosi 13,44 miliona eura, od čega je iznos kredita 11,5 miliona, dok je iznos finansijskog doprinosa 1,94 miliona eura. Realizacija projekta je počela u januaru 2012. godine. Rok za završetak projekta je decembar 2015. godine. Cilj ovog projekta je poboljšanje uslova rada, kao i unaprjeđenje energetske karakteristika u objektima koji su u nadležnosti Ministarstva prosvjete (osnovne, srednje i specijalne škole, vrtići i studentski domovi). Iz sredstava kredita i donacije, finansiraće se primjena mjera energetske efikasnosti i modernizacija najviše 21 obrazovne ustanove, kao i prateće konsultantske usluge. Izvedeni su radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u JU OŠ "Maksim Gorki", JU OŠ "Vuk Karadžić" i JU OŠ "Vlado Milić", u Podgorici, JU OŠ "Salko Aljković", u Pljevljima i JU OŠ "Petar II Petrović Njegoš", u Spuzi - Danilovgrad. Ukupna vrijednost izvedenih radova iznosi 2,7 miliona eura.

U toku 2014. godine, završeni su radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u sljedećim ustanovama:

Redni broj	Naziv objekta	Ukupna vrijednost ugovorenih radova
Klaster I		
1.	JU OŠ "Mileva Lajović Lalatović" Nikšić	845.547,06
2.	JU OŠ "Jagoš Kontić" Nikšić	623.747,76
3.	JU OŠ "Milija Nikčević" Nikšić	576.467,89
4.	JU OŠ "Braća Ribar" Nikšić	508.031,40
Ukupno ugovoreni radovi za klaster I		2.553.825,10

Klaster I u kojima su primjenjene mjere energetske efikasnosti

Redni broj	Naziv objekta	Ukupna vrijednost ugovorenih radova
Klaster II		
1.	JU Studentski dom "Spasić Masera" Kotor	678.899,90
2.	JU OŠ "Đašo Pavičić" Herceg Novi	855.122,92
3.	JU OŠ "Maršal Tito" Ulcinj	821.561,02
4.	JU OŠ "Bratstvo i jedinstvo" Ulcinj	455.011,02
Ukupno ugovoreni radovi za klaster II		2.810.595,04

Klaster II u kojima su primjenjene mjere energetske efikasnosti

Okvirnim Ugovorom o kreditu, u visini 10.000.000,00 eura (bez PDV-a), koji su potpisale Država Crna Gora i Banka za razvoj Savjeta Evrope (CEB), 6. januara 2014. godine, obezbijeđena su sredstva za finansiranje izgradnje sedam predškolskih ustanova i renoviranje dijela postojećih objekata na teritoriji Crne Gore. U Podgorici je planirana izgradnja četiri objekta i to u naseljima: Stari Aerodrom, Zagorič, Blok VI i Tuzi. Izrada projektne dokumentacije za objekte u zahvatu DUP-a "Konik - Stari Aerodrom" u Podgorici - Izmjene i dopune, i DUP-a "Zagorič 1" u Podgorici - Izmjene i dopune, je u toku. U toku je i priprema za ponovno raspisivanje tendera za izvođenje radova na izgradnji vrtića u Baru.

1.3. Komunalno opremanje građevinskog zemljišta, poslovni ambijent

Odluku o naknadi za komunalno opremanje i Odluku o javnom vodosnabdijevanju lokalne samouprave su bile u obavezi da donesu u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata iz 2013. godine, tačnije do oktobra 2013. godine.

Odluka o naknadi za komunalno opremanje

Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata uređeno je komunalno opremanje građevinskog zemljišta i pored ostalog, utvrđeno da investitor plaća ovu naknadu. Članom 66 stav 4 ovog zakona propisano je da uslove, način, rokove i postupak plaćanja naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta propisuje lokalna samouprava, u zavisnosti od stepena opremljenosti građevinskog zemljišta, učešća investitora u komunalnom opremanju i dr., uz prethodnu saglasnost Vlade.

U decembru 2014.godine Vlada Crne Gore donijela je Zaključak broj 08-3115/3, u kome su sadržani kriterijumi za davanje prethodne saglasnosti na predloge lokalnih samouprava o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta.

Shodno navedenom zaključku, potrebno je propisati sljedeće kriterijume:

- 1) Obezbjediti da se naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta utvrđuju u iznosu nižem od iznosa koji su utvrđeni postojećim odlukama.
- 2) Visinu naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta, rokove i slično, za poslovne i stambene objekte treba izjednačiti i to na način da se iste upodobe sa nižim iznosom naknade.
- 3) Imajući u vidu principe sadržane u Strategiji razvoja turizma, naknade za komunalno opremanje svih primarnih ugostiteljskih objekata iz člana 90 Zakona o turizmu, treba utvrditi na nižem nivou u odnosu na postojeće
- 4) Naknade za apart hotele, kondo hotele i garni hotele smanjiti za minimum 50% u odnosu na postojeće
- 5) Za objekte od opšteg interesa, ugovor o komunalnom opremanju građevinskog zemljišta, treba da sadrži sadržati obavezu investitora u pogledu dokazivanja da su, u roku od 6 mjeseci od izdavanja upotrebne dozvole, ispunjeni uslovi propisani Zakonom i odlukom u odnosu na oslobodjenje od plaćanja nadoknade
- 6) Za objekte namijenjene za proizvodnju, preradu ili skladištenje, naknadu smanjiti za minimum 70% u odnosu na postojeće
- 7) Za nedostajuća parkirno-garažna mjesta naknada se ne može propisivati

1.4. Sektorske politike koje imaju uticaja na uređenje prostora

Sektorske politike moraju biti usklađene, što pretpostavlja međusobnu usklađenost zakonodavstva i strateških dokumenata, te permanentnu koordinaciju i komunikaciju pri izradi i sprovođenju propisa.

U ovom dijelu dat je prikaz sektorskih politika u mjeri u kojoj iste imaju uticaj na politiku uređenja prostora.

1.4.1. Građevinarstvo

Učešće građevinarstva u BDP-u prema podacima MONSTAT-a bilježi pad u 2013. godini u odnosu na 2012.godinu. Vrijednost izvršenih građevinskih radova u 2013. godini veća je za 9,7% u odnosu na 2012. godinu. Izvršeni efektivni časovi na gradilištu u 2013. godini veći su za 31,5% u odnosu na 2012. godinu. Prosječan broj zaposlenih na gradilištu u 2013. godini veći je za 27,3% u odnosu na 2012. godinu.

INDIKATORI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukupan doprinos građevinarstva u BDP-u (%)	6.2	5.4	4.9	4.9	4.6	4,1	
Broj zaposlenih u građevinarstvu (%)	5,3	5,7	4,9	4.9	5.0	4,9	
Vrijednost izvršenih građevinskih radova u hiljadama EUR	-	362 430	255 617	283 074	245 837	269 693	
Broj donijetih zakona i tehničkih propisa u oblasti građevinarstva u skladu sa EU regulativom	-	-	-	-	-	2	4

Indikatori u oblasti građevinarstva

* NAPOMENA: Podaci za 2014. god. još nijesu objavljeni.

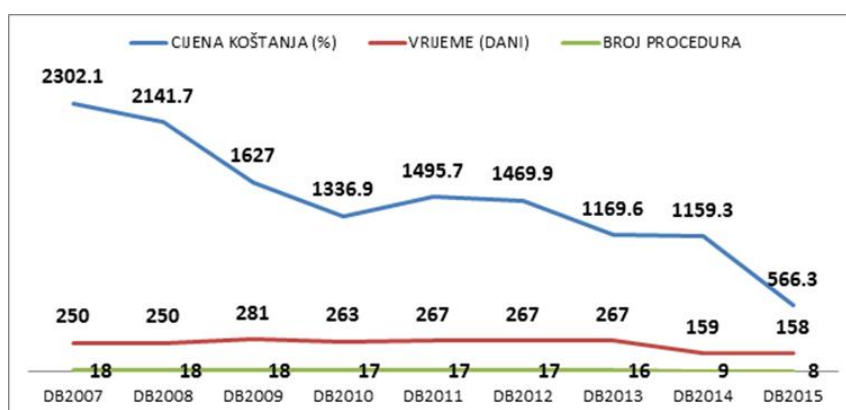

Tokom 2014. godine izdato je 1174. građevinske dozvole ukupno na nivou cijele Crne Gore. Od toga Ministarstvo je izdalo 59 dozvola za objekte iz svoje nadležnosti, predračunske vrijednosti cca 441.000.0000 eura, a lokalne uprave 1.115 građevinskih dozvola.

Reforme izgradnje objekata, polazeći od održivog razvoja kao razvojnog koncepta - pokazale su evidentne pozitivne rezultate koje, međutim, treba stalno unapređivati. Ovo se, prije svega, odnosi na stvaranje legislativnih i sprovedbenih uslova za podsticanje preduzetničke inicijative i ulaganje stranog kapitala, odnosno za cjelovito obezbijedenje svih uslova za efikasnije investiranje.

Postupak pribavljanja građevinske dozvole je i dalje značajno skup, prije svega usljed visokih naknada za opremanje građevinskog zemljišta. Za razliku od velikog broja zemalja u svijetu, u Crnoj Gori, naknada za komunalno opremanje građevinskog zemljišta iziskuje visoke troškove za investitore.

Napredak Crne Gore u najnovijem Izvještaju Svjetske banke - Doing Business (Izvještaj o lakoći poslovanja) za 2015. ostvaren je za šest mjesta i sada Crna Gora zauzima 36. mjesto na listi od 189 država. Napredak je prije svega ostvaren, zahvaljujući reformi u postupku "izdavanja građevinskih dozvola", gdje su prepoznate aktivnosti sprovedene u cilju smanjenja naknade za pružanje komunalnih usluga i eliminacije naknade za dobijanje urbanističko-tehničkih uslova iz opštine. U okviru ovog indikatora, Crna Gora je napredovala 27 mjesta, sa revidiranog prošlogodišnjeg 165. mjesta na 138.

Podindikator koji vrednuje Svjetska banka u okviru indikatora "izdavanje građevinske dozvole"

U Izvještaju Svjetske banke za 2014 godinu (DB2014) u oblasti „izdavanja građevinskih dozvola“ prepoznate su reforme Crne Gore implemetirane nakon izmjene Zakona, usvojenog jula 2011.godine. U navedenom izvještaju, Crna Gora je među zemljama koje su implementirale "one stop shop" u okviru procedure izdavanja građevinske dozvole. Rezultat sprovedenih mjera jeste napredak Crne Gore na Rang listi Svjetske banke za 70 mjesta sa 176. na 106. mjesto.

DB 2014		
PROCEDURE	VRIJEME (dan)	CIJENA (€)
1. Dobavljanje dokaza o vlasništvu i kopije plana iz katastra	2	13
2. Dobijanje urbanističko - tehničkih uslova od Opštine	30	150
3. Izrada glavnog projekta i studije (elaborata) o protivpožarnoj zaštiti	60	14 216

4. Plaćanje naknade za komunalne priključke na građevinskom zemljištu*	1	42 452
5. Dobijanje dozvole za izgradnju od Opštine Podgorica	45	897
6. Dobijanje priključka za vodu i kanalizaciju*	10	200
7. Dobijanje telefonskog priključka*	7	80
8. Zahtjev i obavljanje tehničkog prijema za kontrolu izgradnje od Opštine	7	2 861
9. Dobijanje upotrebne dozvole od Opštine	14	ne naplacuje se
	158 dana	60 869 €

Procedure u procesu izdavanja građevinske dozvole u Crnoj Gori, prepoznate od strane Svjetske banke

Najnovijim izmjenama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u 2014. godini, reforme su nastavljene, tako da je u Izveštaju DB 2015, broj procedura smanjen je sa 9 na 8, a troškovi od 60.869 eura smanjeni su na 29.736 eura, odnosno sa 1.159,3% na 566,3% dohotka po stanovniku. U narednoj tabeli prikazane su procedure koje je tim Svjetske banke prepoznao u procesu izdavanja građevinske dozvole u Crnoj Gori:

DB 2015

<i>PROCEDURE</i>	<i>VRIJEME (dan)</i>	<i>CIJENA (€)</i>
1. Pribavljanje dokaza o vlasništvu i kopije plana iz katastra	2	13
2. Dobijanje urbanističko - tehničkih uslova od Opštine	30	ne naplacuje se
3. Izrada glavnog projekta i studije (elaborata) o protivpožarnoj zaštiti	60	14 216
4. Plaćanje naknade za komunalne priključke na građevinskom zemljištu*	1	12 446
5. Dobijanje dozvole za izgradnju od Opštine Podgorica	45	ne naplacuje se
6. Dobijanje priključka za vodu i kanalizaciju*	10	200
7. Zahtjev i obavljanje tehničkog prijema za kontrolu izgradnje od Opštine	7	2 861
8. Dobijanje upotrebne dozvole od Opština	14	ne naplacuje se
	158 dana	29 736 €

Procedure u procesu izdavanja građevinske dozvole u Crnoj Gori, prepoznate od strane Svjetske banke

Kao što se iz priložene tabele vidi, Svjetska banka prepoznaje 8 procedura u procesu izdavanja građevinske dozvole, odnosno mjeri podindikatore - broj procedura, vrijeme i novac, u postupku izgradnje objekata, počev od pribavljanja urbanističko-tehničkih uslova, do stavljanja objekta u upotrebu. To znači da Svjetska banka, pored aktivnosti i vremena potrebnog za izdavanje UTU-a i građevinske dozvole, mjeri vrijeme i cijenu koštanja, potrebnih za izradu glavnog projekta i studije (elaborata) o protivpožarnoj zaštiti, plaćanje naknade za komunalne priključke na građevinskom zemljištu, kao i dobijanje priključka za vodu i kanalizaciju i, na kraju, izdavanje upotrebne dozvole. Ovo znači da SB, osim aktivnosti koje se odvijaju u samom organu uzima u obzir i aktivnosti na koje organ uprave ne može da utiče. U kontaktima sa predstavnicima Svjetske banke, Ministarstvo finansija i Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u više navrata su ukazivali na navedenu činjenicu, u pokušaju da se broj procedura prepoznatih Izveštajem DB smanji, kao i iznos cijene koštanja građevinske dozvole, što bi direktno uticalo na još bolje pozicioniranje Crne Gore na svjetskoj rang listi.

U Doing Business izvještaju za 2015 godinu (Izvještaj o lakoći poslovanja DB15), Crna Gora je zauzela 36. mjesto na listi od 189 rangiranih zemalja i time, u poređenju sa prošlogodišnjim Izvještajem, ostvarila napredak za 6 mjesta. Napredak je ostvaren zahvaljujući reformi ostvarenoj u oblasti "izdavanja građevinskih dozvola", gdje su prepoznate aktivnosti sprovedene u cilju smanjenja naknade za pružanje komunalnih usluga i ukidanja naknade za dobijanje urbanističko-tehničkih uslova.

Materijali koji su upućeni Vladi Crne Gore

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 23.januara 2014.godine donijela je Zaključak kojim je usvojila Akcioni plan za usvajanje eurokodova i Akcioni plan za implementaciju eurokodova; Ministarstvo održivog razvoja i turizma u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata dostavilo je Vladi Crne Gore na saglasnost Odluke o komunalnom opremanju građevinskog zemljišta i to:

1. Glavni grad Podgorica – odluka usvojena - Službeni list CG - Opštinski propisi, broj 4/14,
2. Prijestonica Cetinje – odluka usvojena - Službeni list CG - Opštinski propisi, broj 12/14,
3. Opština Danilovgrad - odluka usvojena - Službeni list CG - Opštinski propisi, broj 12/14,
4. Opština Kolašin – odluka usvojena - Službeni list CG - Opštinski propisi, broj 12/14,
5. Opština Kotor – odluka usvojena - Službeni list CG - Opštinski propisi, broj 12/14,
6. Opština Bar - odluka nije usvojena u Skupštini opštine.

Ministarstvu je podnijeto 5 (pet) zahtjeva za davanje saglasnosti za izvođenje pripremnih radova većeg obima za izgradnju objekata od opšteg interesa, u skladu sa članom 104a Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata.

U odnosu na svih pet zahtjeva, ministarstvo je pripremio materijale za davanje saglasnosti koji su dostavljeni Vladi:

1. Zahtjev "SKI RESORT - KOLAŠIN 1450" AD Kolašin, broj: 01-1027/1 od 21.03.2014. godine, za davanje saglasnosti za izvođenje radova većeg obima za objekte od opšteg interesa unutar Turističkog naselja "Kolašin 1450", u zahvatu Prostornog plana posebne namjene "Bjelasica i Komovi"-Detaljna razrada lokaliteta "Kolašin 1450" u Kolašinu; Zaključak Vlade Crne Gore, broj 08-846/4 od 10.aprila 2014. godine, kojim je data saglasnost.
2. Zahtjev "TERNA CRNA GORA" DOO Podgorica, broj:01-303/5 od 09.04.2014.godine, za davanje saglasnosti za izvođenje pripremnih radova većeg obima za izgradnju objekata od opšteg interesa-konvertorskog postrojenja u Lastvi Grbaljskoj, u zahvatu Detaljnog prostornog plana za koridor dalekovoda 400 kV sa opštičkim kablom od crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500 kV sa optičkim kablom Italija - Crna Gora, detaljna razrada lokaliteta za trafostanicu i konvertorsko postrojenje-Blato u Lastvi Grbaljskoj u Tivtu
Zaključak Vlade Crne Gore, broj: 08-1034/3 od 08.05.2014.godine, kojim je data saglasnost.
3. Zahtjev "TERNA CRNA GORA" DOO Podgorica, broj: 01-303/19 od 22.07.2014.godine, za davanje saglasnosti za izvođenje pripremnih radova većeg obima za izgradnju objekata od opšteg interesa – podzemnih kablova od tačke izlaska podmorskih kablova 500 kV iz mora na rtu Ponta (Jaz) do ulaska u stanicu smještenu u Lastvi Grbaljskoj u Kotoru, u zahvatu Detaljnog prostornog plana za koridor dalekovoda 400 kV sa opštičkim

kablom od crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500 kV sa optičkim kablom Italija-Crna Gora.

Zaključak Vlade Crne Gore, broj; 08-2361/3 od 23.oktobra 2014.godine, kojim je data saglasnost.

4. Zahtjev Opštine Bar, za davanje saglasnosti za izvođenje radova većeg obima za izgradnju objekata od opšteg interesa - postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) Bar za Opštinu Bar, na brdu Volujica (katastarske parcele br: 6502/4, 6502/5, 6502/6, 6502/7, 3259/3 I 3259/4 KO Novi Bar) u zahvatu Detaljnog urbanističkog plana "I faza privredne zone Bar", Opština Bar.

Zaključak Vlade Crne Gore, broj: 08-2643/4 od 4.decembra 201.godine, kojim je data saglasnost .

5. Zahtjev "MD ENTERPRISE" DOO Kotor, broj: 05-2326/1 od 12.12.2014.godine, za izvođenje radova većeg obima za izgradnju objekata od opšteg interesa - turističkog naselja (T2), kategorije zvjezdice, na urbanističkoj parceli broj 1080, prostorna cjelina 4 - Daošina, u zahvatu Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana Dobrota-Kotor.

Aktivnosti u procesu pristupanja Crne Gore EU

Strategijom Crne Gore za primjenu pravne tekovine u oblasti slobode kretanja robe 2014-2018. Poglavlje 1 - "Slobodan protok roba" sa Akcionim planom – dio građevinski proizvod, i koja je odobrena od strane Evropske Komisije i koju je usvojila Vlada Crne Gore definisani su rokovi za inoviranje tehničkog zakonodavstva i obzbeđenje uslova i administrativnih kapaciteta za potpuno usaglašavanje nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU i za primjenu Zakona o građevinskim proizvodima.

Zakonom o građevinskim proizvodima i Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata djelimično je transponovana Regulatorna br.305/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta o utvrđivanju harmonizovanih uslova za plasman građevinskih proizvoda na tržište i prestanku važenja Direktive Savjeta 89/106/EEC.

Donošenjem Zakona o građevinskim proizvodima stvara se zakonski okvir koji propisuje uslove, postupak i procedure ocjenjivanja svojstava i dokazivanje upotrebljivosti građevinskih proizvoda u Crnoj Gori, kao uslova za njihovo stavljanje na tržište i upotrebu u mjeri potrebnoj za ispunjenje osnovnih zahtjeva za objekte propisanih Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata. Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata definisano je da objekti moraju biti projektovani

izvedeni na način, da se obezbijedi: mehanička otpornost i stabilnost objekata, zaštita u slučaju požara, bezbjednost i pristupačnost tokom korišćenja, zaštita od buke, efikasno korišćenje energije i prirodnih resursa, da se ne izazove šteta u životnoj sredini i ne ugrozi zdravlje ljudi, a građevinski proizvodi koji se ugrađuju u objekat moraju imati takva svojstva da objekti ispunjavaju propisane zahtjeve.

Zakonom je data odložena primjena zakona - januar 2017.godine, kako bi se obezbijedila infrastruktura za njegovo sprovođenje.

Za implementaciju navedenog zakona potrebno je:

- inoviranje tehničkog zakonodavstva (priprema zakona, podzakonskih akata, tehničkih propisa itd.);
- ovlašćivanje tijela koja sudjeluju u postupku ocjene usaglašenosti uz učešće Akreditacionog tijela (ispitne laboratorije, kontrolna tijela, sertifikaciona tijela);
- ovlašćivanje tijela za izradu dokumenta o ocjeni i izdavanje tehničkih ocjena;
- obuke, inspeksijskih i carinskih organa kao i jačanje administrativnih kapaciteta za sprovođenje nove zakonske regulative za građevinske proizvode.

U cilju obezbjeđenja nesmetanog protoka usluga, a u vezi sa pregovaračkim Poglavljem 3 - "Slobodan protok usluga", tokom 2014. godina rađena je analiza zakonodavstva iz oblasti izgradnje objekata i identifikacija pojedinih normi koje nisu u skladu sa zahtjevima Direktivom o uslugama na unutrašnjem tržištu br.206/123/EC i koje u narednom periodu treba usaglasiti.

Crna Gora je na Međuvladinoj konferenciji 18. XII 2013. godine otvorila pregovore u Poglavlju 20 – "Preduzetništvo i industrijska politika". Kako bi nastavili ispunjavanje kriterijuma u okviru poglavlja, neophodno je kreirati Industrijsku politiku u Crnoj Gori. Rad na ovom dokumentu je otpočeo u oktobru 2014.godine, gdje smo kao članovi radne grupe Poglavlja 20 uzeli aktivno učešće. Prve aktivnosti u velikoj mjeri predstavljaju pribavljanje podataka, informacija koje se tiču tematske oblasti – građevinarstva, koja je u nadležnosti ovog ministarstva.

Kao jedino mjerilo za otvaranje pregovora za Poglavlje 23 – "Pravosuđe i temeljna prava" postavljena je obaveza Crne Gore da donese Akcioni plan.

Akcioni plan za poglavlje 23 je koncipiran tako da pokriva 3 podoblasti: pravosuđe, borbu protiv korupcije i Temeljna prava. Akcioni plan sadrži pregled aktivnosti u okviru jedinstvenog procesa koji pomaže da se planski i proaktivno pristupa ispunjavanju obaveza na putu evropske integracije, kroz postizanje jasno definisanih ciljeva. Definisane su mjere odnosno aktivnosti na njihovom sprovođenju.

Mjere koje su u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma – Direktorata za građevinarstvo, su:

- mjera 3.8.2.5 Izmijeniti Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata u cilju uvođenja pojačane obaveze svih subjekata kontrole u procesu praćenja ispunjenosti uslova za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti, kao i sa ciljem brže, lakše i jeftinije izgradnje objekata (pristupnih rampi, liftova i slično), jer će se izgradnja istih, tretirati kao izgradnja privremenih objekata.
- mjera 3.8.2.6 Izmijeniti Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti .

Obje mjere se odnose na lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom i obje su realizovane.

URBANISTIČKO-TEHNIČKI USLOVI, GRAĐEVINSKE DOZVOLE I UPOTREBNE DOZVOLE IZDATE OD STRANE MINISTARSTVA

Građevinske dozvole se izdaju po principu "jednog šaltera" u dva koraka: urbanističko-tehnički uslovi i građevinska dozvola.

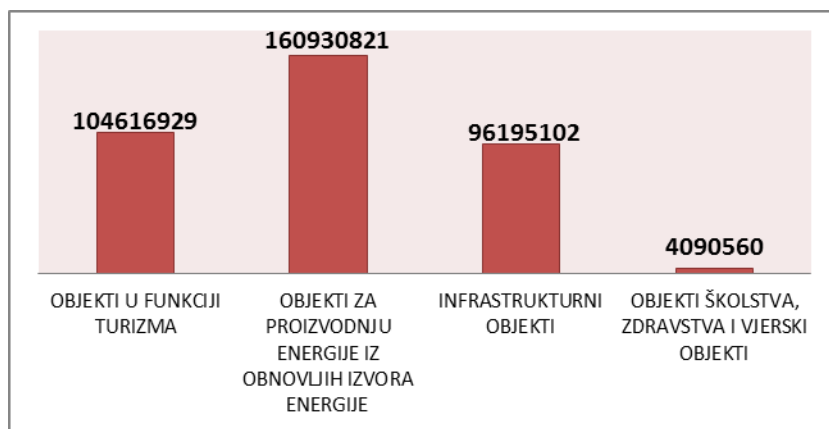
U izvještajnom periodu od 1. januara 2014. godine do 31. decembra 2014. godine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je izdalo:

- 164 urbanističko tehničkih uslova
- 59 građevinskih dozvola
- 41 upotrebnu dozvolu

Izdate

građevinske dozvole prema vrsti objekta u 2014. Godini

Predračunska vrijednost u eurima

MONITORIG NAD RADOM LOKALNIH UPRAVA U OBLASTI UREĐENJA PROSTORA I IZGRADNJE OBJEKATA - PRIMJENA „JEDNOG ŠALTERA“ U 2014.GODINI

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, na osnovu podataka dobijenih od lokalnih uprava pripremlilo informaciju o broju izdatih urbanističko tehničkih uslova, građevinskih i upotrebni dozvola, kao i o vremenu potrebnom za njihovo izdavanje.

URBANISTIČKO-TEHNIČKI USLOVI

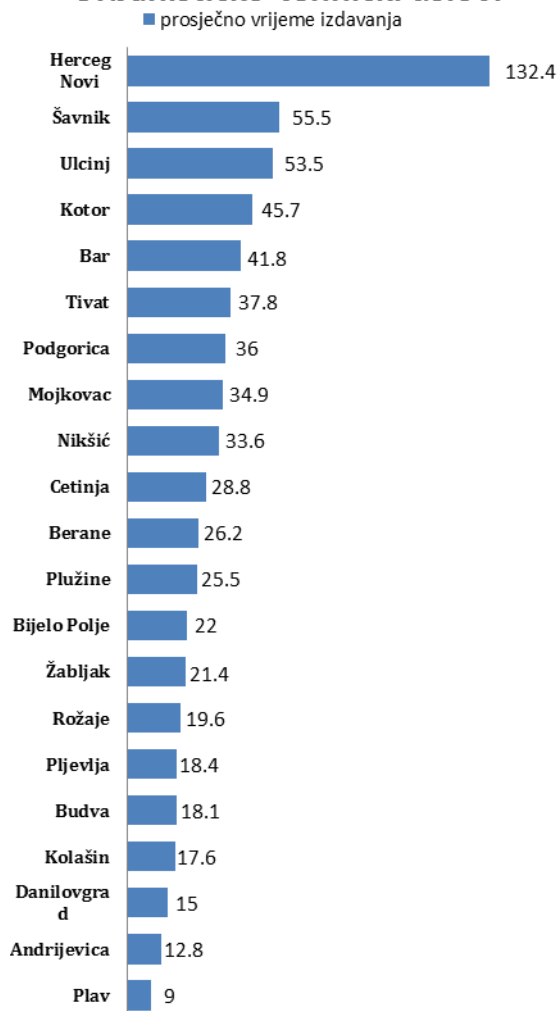
U izvještajnom periodu od 1. januara 2014. godine do 31. decembra 2014. godine, organi lokalnih uprava izdali su 3404 urbanističko-tehničkih uslova, sa prosječnim vremenom izdavanja od 46,3 dana. Podaci o izdatim urbanističko-tehničkim uslovima za 2014. godinu dobijeni su od 21 organa lokalne uprave.

U narednoj tabeli dati su podaci o izdatim urbanističko-tehničkim uslovima za period od 01.01.2014. godine do 31.12.2014. godine.

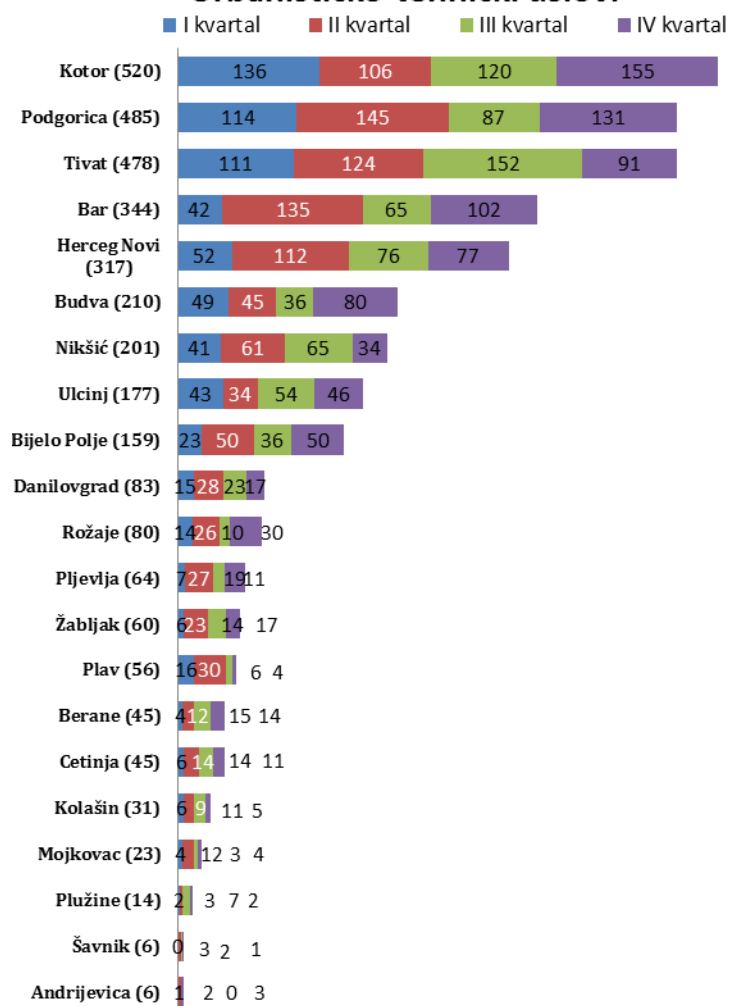
2014 godina							
rb	lokalne samouprave		I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	ukupno
1	Andrijevica	UTU-i	1	2	0	3	6
		Prosječno vrijeme	11	7	0	17,3	12,8
2	Bar	UTU-i	42	135	65	102	344
		Prosječno vrijeme	34,9	50,7	34,5	37,5	41,8
3	Berane	UTU-i	4	12	15	14	45
		Prosječno vrijeme	13,5	22	20,7	39,4	26,2
4	Bijelo Polje	UTU-i	23	50	36	50	159
		Prosječno vrijeme	25,5	27,3	22,1	15,3	22
5	Budva	UTU-i	49	45	36	80	210
		Prosječno vrijeme	16,4	14,8	25,2	17,7	18,1
6	Cetinje	UTU-i	6	14	14	11	45
		Prosječno vrijeme	17,3	32,8	31	27,4	28,8
7	Danilovgrad	UTU-i	15	28	23	17	83
		Prosječno vrijeme	13,1	14,4	13	20,4	15
8	Herceg Novi	UTU-i	52	112	76	77	317
		Prosječno vrijeme	129	127,7	134,1	139,8	132,4
9	Kolašin	UTU-i	6	9	11	5	31
		Prosječno vrijeme	11,7	28,2	15	11,8	17,6
10	Kotor	UTU-i	136	106	120	155	520
		Prosječno vrijeme	52,4	60,3	34,2	38,4	45,7
11	Mojkovac	UTU-i	4	12	3	4	23
		Prosječno vrijeme	43	34,3	16	43	34,9
12	Nikšić	UTU-i	41	61	65	34	201
		Prosječno vrijeme	37,1	26,3	36,3	37,3	33,6
13	Plav	UTU-i	16	30	6	4	56
		Prosječno vrijeme	11	6,9	1,7	27,5	9
14	Plužine	UTU-i	2	3	7	2	14
		Prosječno vrijeme	11,5	88	5,7	15	25,5
15	Pljevlja	UTU-i	7	27	11	19	64
		Prosječno vrijeme	10,3	22,4	12,2	19,3	18,4
16	Podgorica	UTU-i	122	145	87	131	485
		Prosječno vrijeme	33,9	34,4	38,3	38,2	36
17	Rožaje	UTU-i	14	26	10	30	80
		Prosječno vrijeme	16,4	23	16	19,4	19,6
18	Šavnik	UTU-i	0	3	2	1	6
		Prosječno vrijeme	0	1,3	95,5	138	55,5
19	Tivat	UTU-i	111	124	152	91	478
		Prosječno vrijeme	49,7	40,2	27,4	37,6	37,8
20	Ulcinj	UTU-i	43	34	54	46	177
		Prosječno vrijeme	65,9	65,6	56,2	30	53,5
21	Žabljak	UTU-i	6	23	17	14	60

	Prosječno vrijeme	10,8	21,7	23,5	22,9	21,4
UKUPNO	UTU-i	700	1004	810	890	3404
	Prosječno vrijeme	45,5	47,3	51,2	41,4	46,3

Urbanističko-tehnički uslovi

Urbanističko-tehnički uslovi

Prosječno vrijeme izdavanja UTU-a i broj UTU-a po opštinama u 2014. godini, kao i broj izdatih UTUa po kvartalima prikazan po opštinama

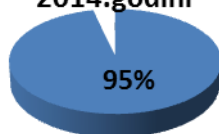
GRAĐEVINSKE DOZVOLE

U izvještajnom periodu od 1. januara 2014. godine, do 31. decembra 2014.godine, izdato je 1115 građevinskih dozvola sa prosječnim vremenom izdavanja od 49,9 dana.

Od ukupnog broja izdatih građevinskih dozvola u Crnoj Gori, u organima lokalne uprave je izdato 95%.

Procenat izdatih GD na
lokalnom nivou u
2014.godini

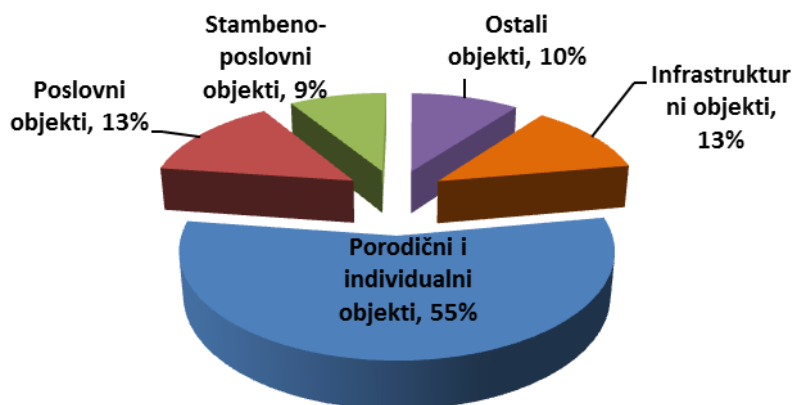

■ Organi lokalne uprave

U narednoj tabeli dati su podaci o izdatim građevinskim dozvolama za period od 1. januara 2014. godine do 31. decembra 2014. godine.

2014 godina										
rb	Opština		I kvartal	II kvartal (30 dana)	III kvartal (60 dana)	IV kvartal (30 dana)	V kvartal (60 dana)	VI kvartal (30 dana)	VII kvartal (60 dana)	UKUPNO IZDATO G. DOZVOLA
1	Andrijevica	Građevinske dozvole	1	0	0	2	0	2	0	5
		Prosječno vrijeme	26	0	0	29	0	20	0	
2	Bar	Građevinske dozvole	12	12	2	12	0	9	0	47
		Prosječno vrijeme	66,4	30,7	73	39,3	0	32,8	0	
3	Berane	Građevinske dozvole	4	5	0	15	1	4	0	29
		Prosječno vrijeme	12,8	16,8	0	14	9	12,3	0	
4	Bijelo Polje	Građevinske dozvole	20	13	0	19	0	14	0	66
		Prosječno vrijeme	19,3	19,5	0	17,2	0	19,6	0	
5	Budva	Građevinske dozvole	24	21	0	18	0	31	0	94
		Prosječno vrijeme	26,4	32,1	0	37,9	0	32,8	0	
6	Cetinje	Građevinske dozvole	5	6	0	5	0	6	0	22
		Prosječno vrijeme	43,4	29,3	0	21,4	0	71	0	
7	Danilovgrad	Građevinske dozvole	4	12	0	10	0	11	0	37
		Prosječno vrijeme	3	3,8	0	5	0	5,7	0	
8	Herceg Novi	Građevinske dozvole	34	48	0	27	1	31	0	141
		Prosječno vrijeme	127,6	90,7	0	230	83	137,8	0	
9	Kolašin	Građevinske dozvole	5	10	0	4	0	4	0	23
		Prosječno vrijeme	11,4	3	0	37,3	0	26	0	
10	Kotor	Građevinske dozvole	33	40	1	17	0	23	0	114
		Prosječno vrijeme	31,8	21,2	14	88,7	0	83,2	0	
11	Mojkovac	Građevinske dozvole	2	2	0	3	0	1	0	8
		Prosječno vrijeme	8,5	24,5	0	15,7	0	3	0	
12	Nikšić	Građevinske dozvole	20	33	2	39	1	19	3	117
		Prosječno vrijeme	45,9	23,2	27	18,1	62	13,8	34,3	
13	Plav	Građevinske dozvole	6	29	0	9	0	8	0	52
		Prosječno vrijeme	20,3	7,9	0	25,1	0	42,1	0	
14	Plužine	Građevinske dozvole	2	2	0	2	0	1	0	7
		Prosječno vrijeme	5,5	21,5	0	31	0	4	0	

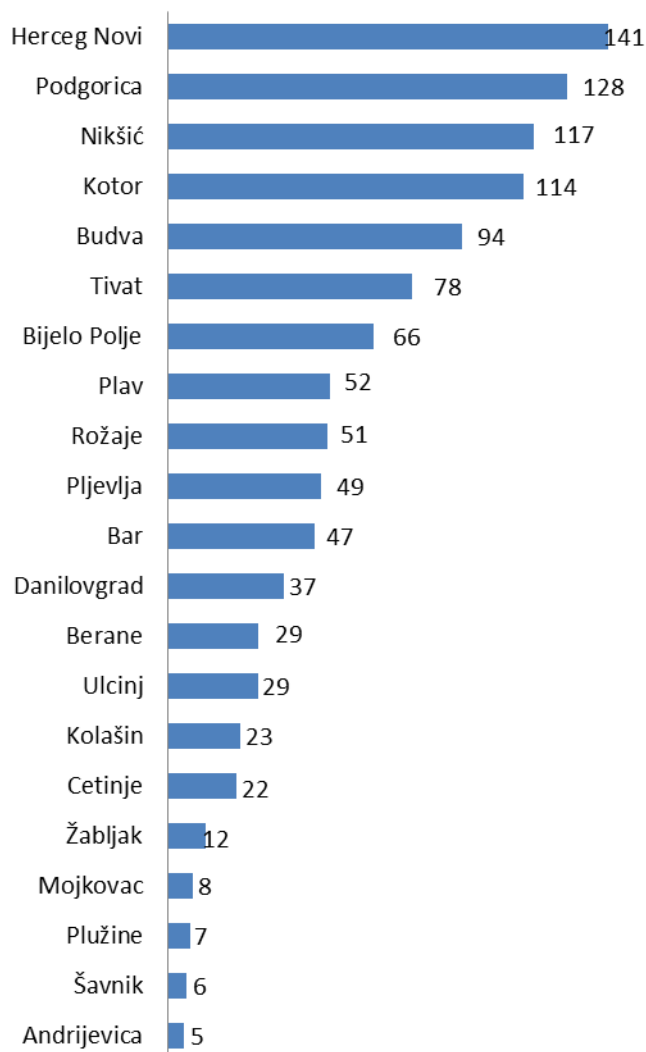
15	Pljevlja	Građevinske dozvole	7	12	0	18	0	12	0	49
		Prosječno vrijeme	9,3	24,9	0	21,7	0	21,6	0	
16	Podgorica	Građevinske dozvole	33	35	0	33	0	27	0	128
		Prosječno vrijeme	53,8	79,1	0	64,6	0	118,2	0	
17	Rožaje	Građevinske dozvole	6	23	0	10	0	12	0	51
		Prosječno vrijeme	19,8	6,6	0	4,9	0	3	0	
18	Šavnik	Građevinske dozvole	1	2	0	0	1	2	0	6
		Prosječno vrijeme	4	19	0	0	16	39,5	0	
19	Tivat	Građevinske dozvole	21	17	0	23	0	17	0	78
		Prosječno vrijeme	184,6	22	0	32,4	0	34,2	0	
20	Ulcinj	Građevinske dozvole	9	8	0	6	0	6	0	29
		Prosječno vrijeme	110,9	73,6	0	35,7	0	30,8	0	
21	Žabljak	Građevinske dozvole	0	1	0	3	0	7	1	12
		Prosječno vrijeme	0	20	0	30,3	0	20,1	26	
UKUPNO		Građevinske dozvole	249	331	5	275	4	247	4	1115
		Prosječno vrijeme	55,9	36,8	42,8	52,5	42,5	59,4	32,3	49,9

Izdane građevinske dozvole u 2014. godinu na teritoriji Crne Gore, prema vrsti objekta

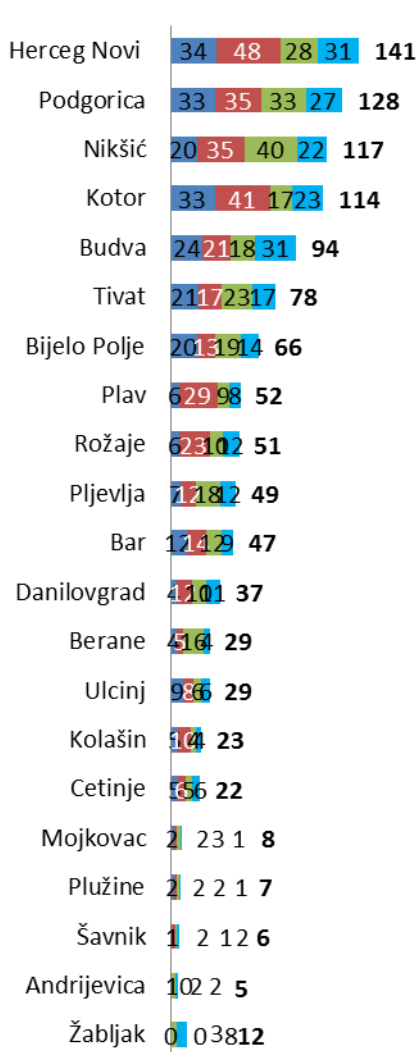
Broj dozvola

■ broj dozvola

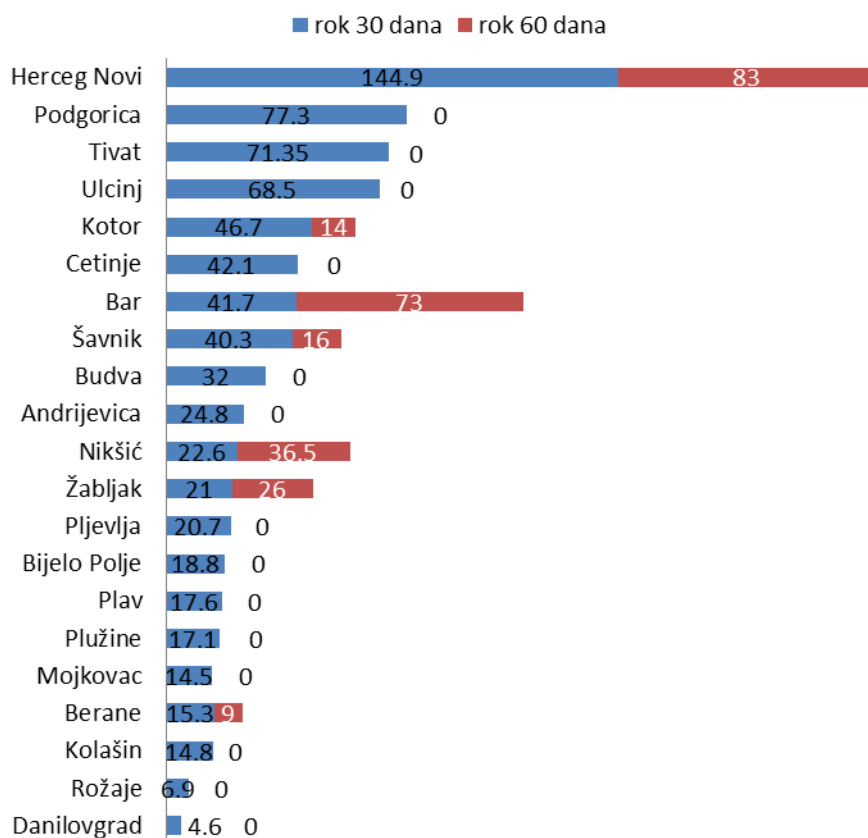

Broj dozvola

■ I kvartal ■ II kvartal ■ III kvartal ■ IV kvartal

Broj izdatih građevinskih dozvola po opštinama u 2014. godini, kao i broj izdatih građevinskih dozvola po kvartalima prikazan po opštinama

Prosječno vrijeme izdavanja građevinske dozvole

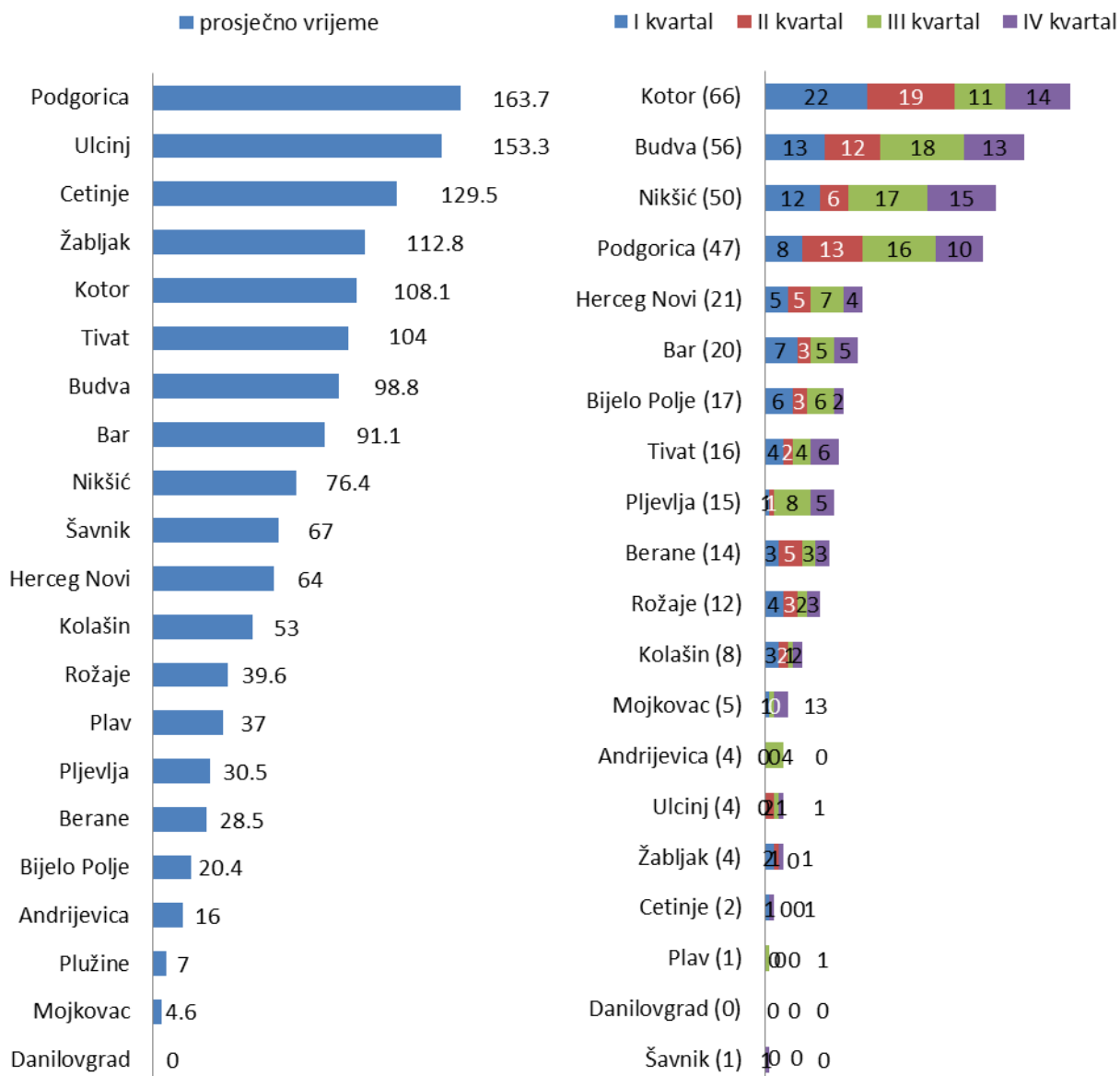
UPOTREBNE DOZVOLE

U izvještajnom periodu od 1. januara 2014. godine do 31. decembra 2014. godine, izdato je 367 upotrebnih dozvola sa prosječnim vremenom izdavanja od 90,5 dana. Podaci o izdatim upotrebnim dozvolama dobijeni su od 21 organa lokalne uprave.

U narednoj tabeli dati su podaci o izdatim upotrebnim dozvolama u 2014. godini.

2014 godine							
rb	lokalne samouprave		I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	ukupno
1	Andrijevica	Upotrebne dozvole	0	0	4	0	4
		Prosječno vrijeme	0	0	16	0	16
2	Bar	Upotrebne dozvole	7	3	5	5	20
		Prosječno vrijeme	72,1	59	147,5	80,4	91,1
3	Berane	Upotrebne dozvole	3	5	3	3	14
		Prosječno vrijeme	16,3	32,6	7,3	55	28,5
4	Bijelo Polje	Upotrebne dozvole	6	3	6	2	17
		Prosječno vrijeme	41,3	11,7	4,2	19	20,4
5	Budva	Upotrebne dozvole	13	12	18	16	59
		Prosječno vrijeme	125,8	87,8	101	99,8	98,8
6	Cetinje	Upotrebne dozvole	1	0	0	1	2

		Prosječno vrijeme	81	0	0	178	129,5
7	Danilovgrad	Upotrebne dozvole	0	0	0	0	0
		Prosječno vrijeme	0	0	0	0	0
8	Herceg Novi	Upotrebne dozvole	5	5	7	4	21
		Prosječno vrijeme	21,6	96	61,7	81,3	64
9	Kolašin	Upotrebne dozvole	3	2	1	2	8
		Prosječno vrijeme	74,3	9,5	32	75	53
10	Kotor	Upotrebne dozvole	22	19	11	14	66
		Prosječno vrijeme	164,5	74,2	71	94,6	108,1
11	Mojkovac	Upotrebne dozvole	1	0	1	3	5
		Prosječno vrijeme	7	0	0	5,3	4,6
12	Nikšić	Upotrebne dozvole	12	6	17	15	50
		Prosječno vrijeme	110,7	56,7	33,1	105,9	76,4
13	Plav	Upotrebne dozvole	0	0	1	0	1
		Prosječno vrijeme	0	0	37	0	37
14	Plužine	Upotrebne dozvole	1	0	0	0	1
		Prosječno vrijeme	7	0	0	0	7
15	Pljevlja	Upotrebne dozvole	1	1	8	5	15
		Prosječno vrijeme	46	28	35	20,6	30,5
16	Podgorica	Upotrebne dozvole	8	13	16	10	47
		Prosječno vrijeme	185,5	108,9	115,9	293,9	163,7
17	Rožaje	Upotrebne dozvole	4	3	2	3	12
		Prosječno vrijeme	33,5	53,7	19	47,3	39,6
18	Šavnik	Upotrebne dozvole	0	0	0	1	1
		Prosječno vrijeme	0	0	0	67	67
19	Tivat	Upotrebne dozvole	4	2	4	6	16
		Prosječno vrijeme	177,3	240	52,5	44,3	104,1
20	Ulcinj	Upotrebne dozvole	0	2	1	1	4
		Prosječno vrijeme	0	137	281	58	153,3
21	Žabljak	Upotrebne dozvole	2	1	0	1	4
		Prosječno vrijeme	217	13	0	4	112,8
UKUPNO		Upotrebne dozvole	93	77	105	92	367
		Prosječno vrijeme	114,2	78,6	68,3	101,8	90,5

Prosječno vrijeme i broj izdatih upotrebni dozvola po opštinama u 2014. godini, kao i broj po kvartalima

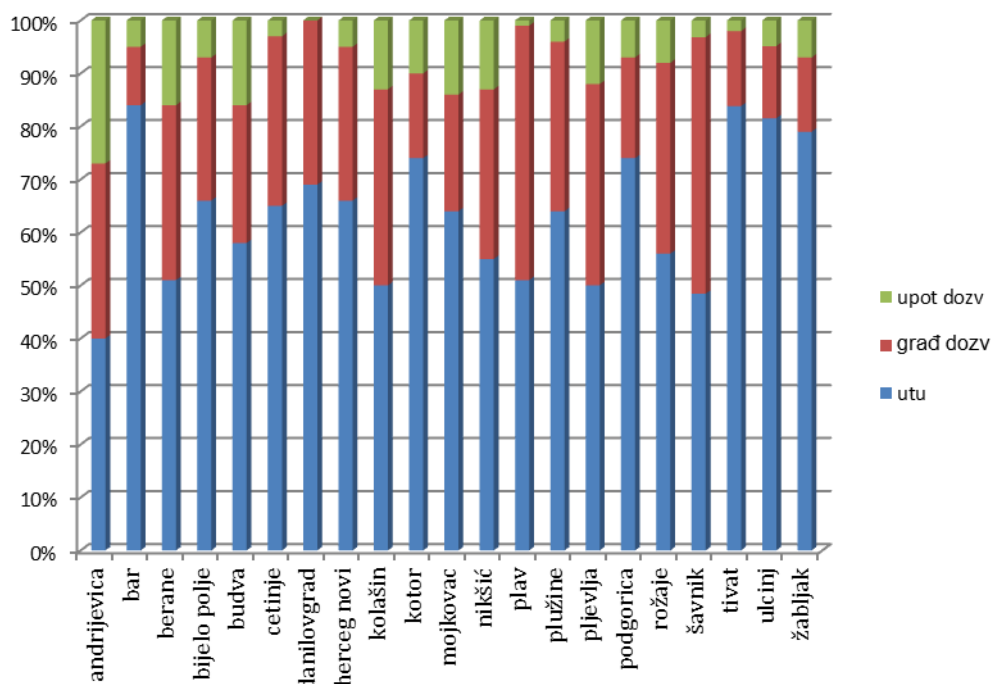
OBJEDINJENI PODACI

Iz tabelarnog i grafičkog prikaza izdatih akata u 2014. godini, zaključuje se da je broj izdatih UTU-a znatno veći u odnosu na broj izdatih građevinskih, odnosno upotrebni dozvola (3404 – 1115 - 367).

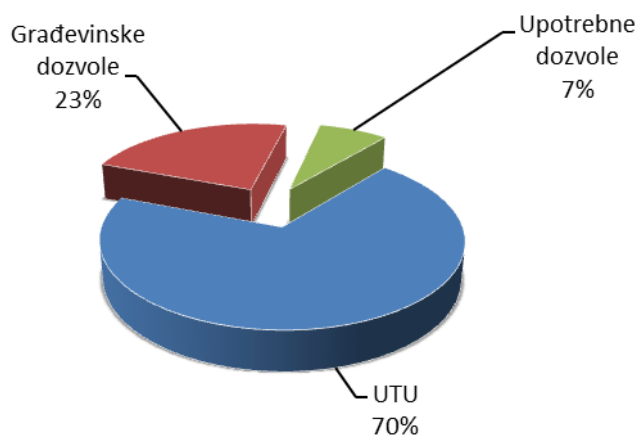
Rokovi za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova i građevinske dozvole su prekoračeni u Glavnom gradu Podgorica, Prijestonici Cetinje i primorskim lokalnim upravama, a od lokalnih uprava iz sjevernog regiona samo u Opštini Šavnik. U ovim lokalnim upravama, osim u Šavniku, je i najveći broj zahtjeva za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova i građevinskih dozvola.

rb	opština	utu	%	Građevinske dozvole	%	Upotrebne dozvole	%	Ukupno akata	%
1.	Andrijevica	6	40%	5	33%	4	27%	15	100%
2.	Bar	344	84%	47	11%	20	5%	411	100%
3.	Berane	45	51%	29	33%	14	16%	88	100%
4.	Bijelo Polje	159	66%	66	27%	17	7%	242	100%
5.	Budva	210	58%	94	26%	59	16%	363	100%
6.	Cetinje	45	65%	22	32%	2	3%	69	100%
7.	Danilovgrad	83	69%	37	31%	0	0%	120	100%
8.	Herceg novi	317	66%	141	29%	21	5%	479	100%
9.	Kolašin	31	50%	23	37%	8	13%	62	100%
10.	Kotor	520	74%	114	16%	66	10%	700	100%
11.	Mojkovac	23	64%	8	22%	5	14%	36	100%
12.	Nikšić	201	55%	117	32%	50	13%	368	100%
13.	Plav	56	51%	52	48%	1	1%	109	100%
14.	Plužine	14	64%	7	32%	1	4%	22	100%
15.	Pljevlja	64	50%	49	38%	15	12%	128	100%
16.	Podgorica	485	74%	128	19%	47	7%	660	100%
17.	Rožaje	80	56%	51	36%	12	8%	143	100%
18.	Šavnik	6	46%	6	46%	1	8%	13	100%
19.	Tivat	478	83%	78	14%	16	3%	572	100%
20.	Ulcinj	177	84%	29	14%	4	2%	210	100%
21.	Žabljak	60	79%	12	16%	4	5%	76	100%
UKUPNO OPŠTINE		3404	70%	1115	23%	367	7%	4886	100%

Tabelarni prikaz izdatih akata na lokalnom nivou

Grafički prikaz izdatih akata na lokalnom nivou-utu-a, građevinskih i upotrebni dozvola

Procentualni prikaz izdatih akata na lokalnom nivou

JAVNOST

Izgradnja demokratskog, civilnog društva i uključivanje u evropske integracione procese, podrazumijeva visoke standarde učešća javnosti u poslovima uređenja prostora i izgradnje objekata. To je obaveza svih nadležnih organa i institucija prema kojoj se svi moraju odnositi sa velikom odgovornošću.

Poslovi u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata su javni.

Zakonom iz 2008.godine, propisana je obaveza informisanja o poslovima u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata, kao obaveznost organa, na način da sve poslove koji se tiču izrade planskih dokumenata, izdavanja UTU-a, građevinskih dozvola, upotrebni dozvola, postupanja inspektora i dr, postavi na sajt i informiše javnost. „Javnost“ je, zakonom iz 2008. godine, bila pozicionirana kroz 17 odredbi. Izmjenama i dopunama Zakona 2013. godine „javnost“ je pozicionirana kroz još 12 članova Zakona. Sa ukupno 29 članova Zakona je uređena „javnost“ (6, 10, 15, 16, 17, 29, 30, 32, 39, 40, 42, 44, 46, 51, 54a, 60a, 62, 62a, 92, 94, 99, 104, 104a, 105, 120, 121, 133, 138 i 162c.).

Veliki broj organa lokalnih uprava koji obavljaju poslove iz oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata, zbog tehničkih ili drugih razloga, nije pristupio punoj informisanosti javnosti o ovim poslovima. Dostavljeni podaci, u skladu sa zaključkom sa prve radionice organizovane u cilju promovisanja odredbi iz Zakona o javnosti održane u aprilu 2013.godine, ukazali su na nepoštovanje navedenih zakonskih odredbi. Zakonska rješenja, od jula 2013.godine, predviđela su kazne u iznosu od 2.000 do 40.000 €, za neobjavljivanje podataka, što je rezultiralo pojačanim aktivnostima lokalnih uprava na izradi internet stranica i njihovim ažuriranjem.

Analizom dostavljenih podataka nakon navedene radionice, konstatovano je da postoji različit pristup ispunjenja ove zakonske obaveze. Naime, određeni broj lokalnih samouprava svoje podatke prikazuju tabelarno sa svim preciznim podacima o investitoru i investiciji, dok pojedine skeniraju i zahtjeve i izdata rješenja i kao takve objavljuju na internet stranici. U tom periodu sedam lokalnih samouprava još uvijek nije imalo formiranu internet stranicu.

Na radionicama koje su se održale u periodu oktobar - decembar 2014.godine, lokalnim upravama sugerisano je da jedinstveno prikazuju podatke, odnosno da se podaci ne prikazuju tabelarno, nego da se skeniraju i kao takvi objavljuju na sajtu. Analizom rada

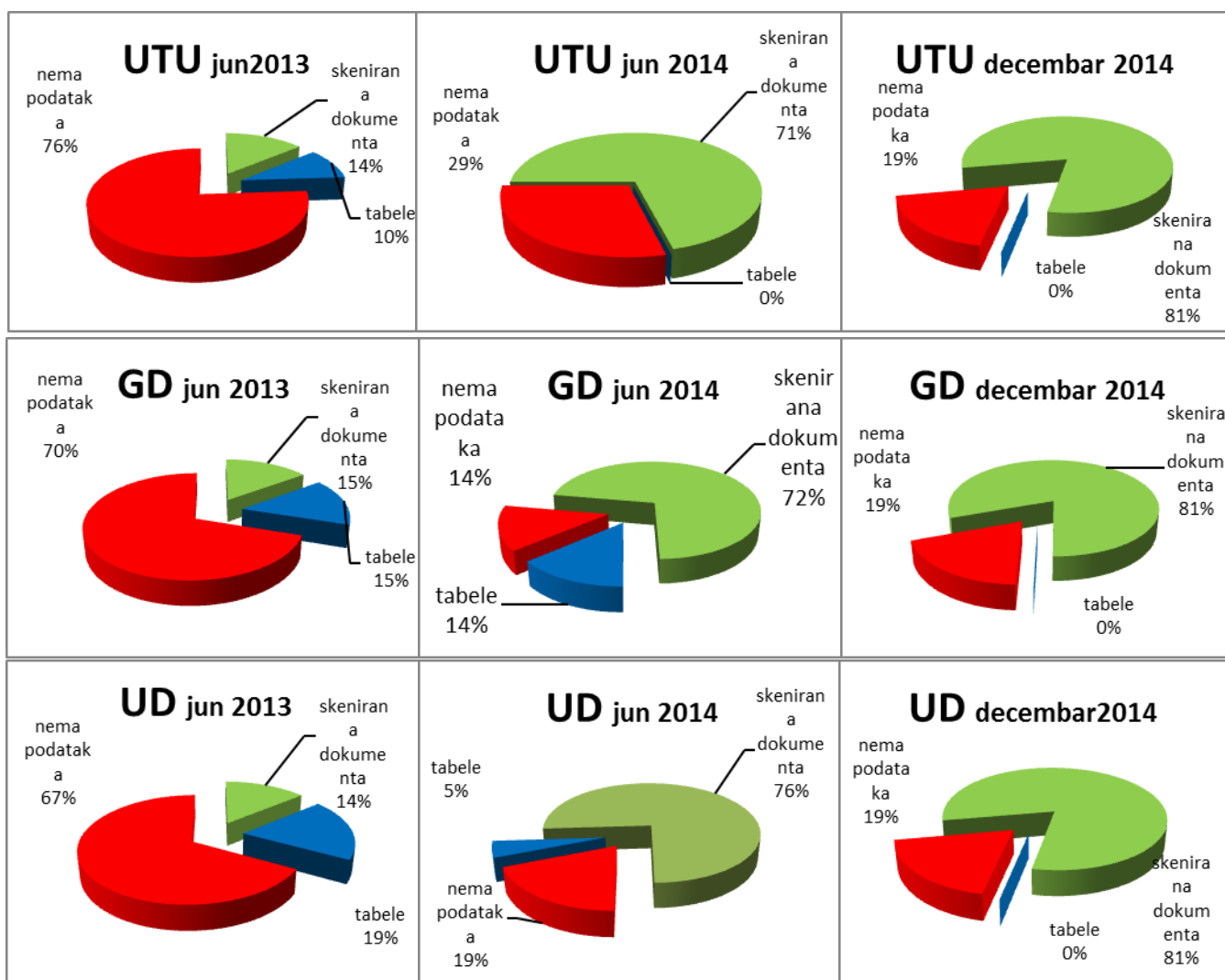

lokalnih uprava, konstatovano je da je u međuvremenu došlo do napretka i da, zaključno sa decembrom 2014.godine, nakon održanih radionica, i da organi lokalne uprave, koje su objavljivali podatke tabelarno, počeli su da objavljuju skenirane podatke. Od ukupno dvadeset i jedne opštine, sedamnaest uredno skenira i ažurira svoje podatke i kao takve objavljuje na sajtu. Četiri lokalne uprave još uvijek ne objavljuju svoje podatke na sajtu, a to su: Andrijevića, Bar, Rožaje i Danilovgrad. Aktivnosti oko uređenja sajta i ažuriranja podataka i kod ovih opština su u toku.

Takođe, na ovim radionicama je, od strane predstavnika lokalnih uprava, potekla inicijativa da se na nivou Crne Gore donese akt kojim bi se unificirala forma i sadržina internet stranica lokalnih uprava, odnosno onog dijela koji uređuje transparentnost u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata.

	zahtjev za UTU	UTU	zahtjev za GD	GD	zahtjev za UD	UD
Andrijevića	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt
Bar	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt
Berane	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Bijelo Polje	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Budva	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Cetinje	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Danilovgrad	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt
Herceg Novi	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Kolašin	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Kotor	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Mojkovac	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Nikšić	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Plav	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Plužine	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Pljevlja	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjev	Skenirana rješenja
Podgorica	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Rožaje	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt	Nisu postavljeni na sajt
Šavnik	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Tivat	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Ulcinj	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja
Žabljak	Skenirani zahtjevi	Skenirani UTU-i	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja	Skenirani zahtjevi	Skenirana rješenja

Pregled internet stranica lokalnih samouprava, u odnosu na UTU, građevinske dozvole i upotrebne dozvole

„JAVNOST“- uporedni pregled jun 2013., 2014. i decembar 2014.godine

Na prethodnoj slici je dat uporedni period od juna 2013. do juna 2014. godine, odnosno od donošenja Zakona kojim je propisana obaveza objavljivanja akata, do izmjena i dopuna istog, kojim su predviđene kazne u iznosu od 2000 do 40.000 €, za neobjavljivanje podataka. Na osnovu prikazanih podataka, zaključuje se da se procenat opština koje ne objavljuju svoje podatke, smanjio sa 70% na 22% u prosijeku. Tendencija rasta principa „javnosti“ u radu lokalnih uprava se nastavila i dalje, kao i jednoobraznost u načinu prikazivanja istih, pa tako na kraju izvještajnog perioda, imamo podatak da nijedna opština ne objavljuje podatke tabelarno, nego da se sva akta skeniraju i kao takva postavljaju na internet stranicu. Na osnovu grafičkog prikaza podataka, može se konstatovati da je u međuvremenu došlo do napretka u radu lokalnih uprava, tako na kraju izvještajnog perioda imamo podatak da čak 81% lokalnih uprava uredno skeniraju i ažuriraju svoje podatke i objavljuju na sajtu. Imajući u vidu da su aktivnosti oko uređenja sajta i ažuriranja podataka i kod ostale četiri opštine u toku, realno je za očekivati da će u narednom periodu princip „javnosti“ biti ispoštovan kod svih lokalnih uprava.

STVARANJE USLOVA ZA JEDINSTVENU PRIMJENU REGULATORNOG OKVIRA

Radionice

U cilju stvaranja uslova za jedinstvenu primjenu regulatornog okvira u dijelu primjene „jednog šaltera“, u toku 2014. godine, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, a uz podršku OEBS-a, održalo je sedam radionica sa temom “Primjena Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u lokalnoj samoupravi“. Prva radionica je održana u Podgorici u junu mjesecu, 2014. godine, kao centralna radionica, kojoj su prisustvovala odgovorna lica u organima uprave nadležnim za poslove izdavanja UTU-a, građevinskih i upotrebnih dozvola.

Ostalih šest radionica bilo je namijenjeno svim licima zaposlenim u 23 sekretarijata, koji neposredno primjenjuju "jedan šalter". Radionice su održane u:

- Beranama, 9. i 10. oktobra 2014. godine za opštine Berane, Gusinje, Plav, Andrijevica,
- Mojkovcu, 23. i 24. oktobra 2014. godine za opštine Mojkovac, Bijelo Polje, Kolašin, Rožaje i Petnjicu,
- Žabljaku, 6. i 7. novembra 2014. godine za opštine Žabljak, Nikšić, Plužine, Pljevlja i Šavnik,
- Tivtu, 13. i 14. novembra 2014. godine za opštine Tivat, Herceg Novi i Kotor,
- Podgorici, 19. i 20. novembra 2014. godine za opštine Podgorica, Cetinje i Danilovgrad i
- Budvi, 4. i 5. decembra 2014. godine za opštine Budva, Bar i Ulcinj.

Tom prilikom konstatovano je da se rokovi za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova i građevinskih dozvola prekoračuju i zbog problema koji se javljaju u postupku pribavljanja posebnih uslova i potrebnih saglasnosti, odnosno u dijelu saradnje lokalne uprave sa javnim preduzećima, državnim organima i institucijama na državnom nivou.

Jedan od razloga za prekoračenje roka utvrđenog Zakonom, je činjenica da su u 90 % slučajeva, zahtjevi nekompletni (uz projekte nisu priložene licence, tehnička dokumentacija nije potpisana, itd). Da bi se otklonili uočeni nedostaci, projekti se vraćaju investitoru na doradu što iziskuje dodatno vrijeme. Imajući u vidu da je postupak već započet predavanjem zahtjeva, vrijeme potrebno za otklanjanje uočenih nedostaka na projektu, utiče na vrijeme potrebno za izdavanje građevinske dozvole. U cilju poštovanja zakonskih rokova organ uprave često pribjegava prekidu postupka do rešavanja ovakvih problema, kao rješavanja prethodnog pitanja.

Izrada modela lokalnih odluka

U cilju jedinstvene primjene regulatornog okvira Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Zajednica opština Crne Gore, uz podršku Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS), tokom septembra 2013. godine, održali su niz sastanaka sa fokusom na izradi odluka koje proizilaze iz Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Tom prilikom urađeni su tipski modeli sljedećih odluka:

- Odluke o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta;
- Odluke o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pomoćnih objekata na teritoriji Glavnog grada/Prijestonice/Opštine;
- Odluke o postavljanju, građenju i uklanjanju privremenih objekata montažnog karaktera na teritoriji Glavnog grada/Prijestonice/Opštine;
- Odluke o izgradnji lokalnih objekata od opšteg interesa;
- Odluke o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi i liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom;
- Odluke o vodosnabdijevanju.

Na seminaru u Baru, koji je održan u oktobru 2013.godine, tipski modeli odluka dostavljeni su sekretarima sekretarijata lokalnih uprava. i ovaj seminar je održan u saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma i Zajednice opština Crne Gore, a uz podršku OEBS-a sa temom - Implementacija Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Ciljna grupa su bili sekretari sekretarijata nadležnih za poslove uređenja prostora i izgradnje objekata.

Upravni odbor Zajednice opština Crne Gore, na sjednici održanoj u Podgorici 03.12.2013. godine, donio je Odluku br: 02-46/13 od 3. decembra 2013. godine o usvajanju navedenih modela i iste dostavio jedinicama lokalne samouprave radi daljeg postupanja po istim.

U nastavku je prikazana tabela sa usvojenim odlukama po lokalnim samoupravama:

PRESJEK januar 2015.g. - ODLUKE						
	Odluka o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta	Odluka o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pomoćnih objekata	Odluka o postavljanju, građenju i uklanjanju privremenih objekata montažnog karaktera	Odluka o izgradnji lokalnih objekata od opšteg interesa	postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica	Odluka o javnom vodosnabdijevanju
Podgorica	X	X	X	X	X	
Cetinje	X	X	X	X	X	
Andrijevića				X	X	X
Bar		X	X	X	X	
Berane		X	X	X	X	
Bijelo polje		X		X	X	
Budva	X	X	X	X	X	X
Danilovgrad	X	X	X			
Herceg novi		X	X			
Kolašin	X					
Kotor	X	X	X	X	X	X
Mojkovac				X	X	
Nikšić		X	X	X	X	
Plav		X	X	X	X	
Pijevlja				X	X	
Plužine		X			X	
Rožaje		X	X	X	X	
Tivat		X	X	X	X	X
Ulcinj				X		
Šavnik		X	X	X	X	
Žabljak		X	X	X	X	
Petnjica	X	X	X	X	X	

Donijete odluke na nivou lokalnih samouprava

Na osnovu tabele se može zaključiti da su samo dvije lokalne uprave (Budva i Kotor) donijele svih šest Odluka zaključno sa januarom 2015. godine. Odluku o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta donijele su 7 lokalnih uprava, Odluku o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pomoćnih objekata na teritoriji Glavnog grada/Prijestonice/Opštine 17, Odluku o postavljanju, građenju i uklanjanju privremenih objekata montažnog karaktera na teritoriji Glavnog grada/Prijestonice/Opštine 15 Odluku o izgradnji lokalnih objekata od opšteg interesa 18, Odluku o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi i liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom 18 i Odluku o javnom vodosnabdijevanju 4 lokalne uprave.

Na osnovu raspoloživih podataka, može se zaključiti da je najmanji broj lokalnih uprava donio dvije odluke i to: Odluku o naknadi za komunalno opremanje i Odluku o javnom vodosnabdijevanju. Navedene odluke imaju najveći uticaj na indikator građevinske dozvole. Odluka o naknadi za komunalno opremanje direktno utiče na podindikator "koštanje građevinske dozvole", a Odluka o javnom vodosnabdijevanju dijelom na podindikator „procedure“.

Navedene odluke, lokalne samouprave su bile u obavezi da donesu u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata iz 2013. godine, tačnije do oktobra 2013. godine.

Donošenje Pravilnika o obrascima koji se koriste u postupcima izgradnje objekata

Akcionim planom za implementaciju preporuka "Giljotine" propisa koji je usvojila Vlada Crne Gore, na sjednici od 17. maja 2012. godine predviđeno je propisivanje obrazaca i prijava u postupcima izgradnje objekata.

Naime, u kontaktu sa investitorima došlo se do podataka da dokumentacija koja se predaje u lokalnim sekretarijatima, uz zahtjev za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova odnosno građevinske dozvole, nije ista. I pored zakonom definisane dokumentacije, lokalni sekretarijati su potraživali i drugu dokumentaciju, odnosno dokaze. S druge strane, veliki broj investitora je bio neinformisan o dokumentaciji koju treba da preda uz predmetne zahtjeve, pa se kao logičan sljedeći korak, nametnula potreba o izradi i donošenju Pravilnika o obrascima koji se koriste u postupcima izgradnje objekata.

Na osnovu zaduženja iz ovog akcionog plana, izvršene su izmjene i dopune Zakona koje su bile osnov za donošenje ovog pravilnika. Obrascima je decidno propisana dokumentacija i dokazi koje investitor ima obavezu da dostavi uz određeni zahtjev. Navedeni Pravilnik, sa već izrađenim tipskim obrascima u prilogu, dostavljen je lokalnim upravama na obaveznu upotrebu.

Uvidom u podatke objavljene na internet stranicama, konstatovano je da se obrasci propisani Pravilnikom primjenjuju u svim lokalnim upravama koje svoje podatke uredno ažuriraju i objavljuju na sajtu.

Medijska kampanja

Savjet za unapređenje regulatorne reforme i poslovnog ambijenta na svojoj XX sjednici, zadužio je Ministarstvo održivog razvoja i turizma da, u cilju podizanja svijesti građana o principu „jednog šaltera“, u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, poveća medijsku kampanju.

Tim povodom Ministarstvo je, u okviru projekta LAMP, pristupilo izradi flajera – „jedan šalter za sve“. Flajeri su distribuirani svim građanskim biroima na nivou lokalnih uprava, šalterima na kojima se podnose zahtjevi za izdavanje urbanističko-tehničkih uslova, građevinskih i upotrebni dozvola, javnim preduzećima i institucijama koje su, kroz postupak izdavanja saglasnosti, uključene u proces izdavanja UTU-a i građevinskih dozvola, svim ministarstvima, uključujući i Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Ukupno je distribuirano 30 000 flajera.

Takođe, urađen je i spot „jedan šalter za sve“ i isti postavljen na internet stranici Ministarstva.

PRISTUPAČNOST ZA LICA SA INVALIDITETOM

Uklanjanje arhitektonskih barijera

Mjera - Kontinuirano sprovođenje programa edukacije službenika u državnim organima na nacionalnom i lokalnom nivou u pogledu pristupa bez prepreka radi omogućavanja komunikacije sa osobama sa invaliditetom.

U okviru ove mjere Ministarstvo održivog razvoja i turizma preduzelo sljedeće aktivnosti: Ministarstvo održivog razvoja i turizma zajedno sa predstavnicima OEBS-a i Zajednice opština Crne Gore, održalo je niz radionica na temu „Primjena Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u lokalnoj samoupravi“ sa posebnim akcentom na pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi.

Radionice su održane u:

1. Beranama 9 i 10. oktobar 2014 (Opštine Berane, Plav, Andrijevica i Gusinje)
2. Mojkovcu 24 i 25. oktobar 2014 (Opštine Mojkovac, Bijelo Polje, Kolašin Rožaje i Petnjica)
3. Žabljaku 6 i 07. novembar 2014 (Opštine Žabljak, Nikšić, Pljevlja, Plužine i Šavnik)
4. Tivtu 13 i 14. novembar 2014 (Opštine Tivat, Kotor i Herceg Novi)
5. Podgorici 19. i 20. novembar 2014 (Opštine Podgorica, Cetinje i Danilovgrad)
6. Budvi 4 i 5. decembar 2014 (Opštine Budva, Bar i Ulcinj)

Učesnici radionice su: starješine organa lokalne uprave nadležnog za poslove uređenja prostora i izgradnje objekata, rukovodioci javnih preduzeća i javnih ustanova čiji je osnivač opština, kao i predstavnici nevladinih organizacija koja se bave pitanjima lica sa invaliditetom.

9. jula .2014. godine,

Okrugli sto na temu „uloga arhitekata u poštovanju propisa iz oblasti pristupačnosti objekata visokogradnje za lica sa invaliditetom i lica smanjene pokretljivosti“ održan je u prostorijama ministarstva održivog razvoja i turizma.

Na okruglom stolu učestvovali su predstavnici NVO Udruženja paraplegičara Podgorice, Inženjerske komore Crne Gore – Strukovne komore arhitekata i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

Arhitekate su istakle da Komora već radi na podizanju svijesti javnog mnjenja, putem objavljivanja tekstova o ovom problemu u svom časopisu Pogled. Takođe je istaknuto da u okviru Komore postoje tijela u vidu tužioca i nadležnog suda, za praćenje poštovanja, zakonskih propisa i pravila struke i, u slučaju nepoštovanja ovih odredbi, da postoji mogućnost uvođenja sankcija članovima Komore kroz oduzimanje licenci.

Na kraju, zaključeno je da bi se kroz izradu kvalitetnijih planova, kao i definisanje strožijih uslova za revidente i nadzor omogućilo bolje poštovanje dobrih zakonskih rješenja u dijelu koji reguliše pristupačnost.

Pristupačnost plaža

U cilju otklanjanja arhitektonskih barijera na plažama, u okviru budžeta za investicije 2014 godine, oprijedjeljena su sredstva u iznosu od 40.000€. Za njihovu realizaciju zaduženo je JP Morsko dobro.

Vrijednost ugovorenih radova iznosi 46.733,68 € sa PDV-om. Ugovoreni radovi podrazumijevaju nabavku, izradu, postavljanje i na kraju sezone uklanjanje, odnosno demontaža rampi za silazak u vodu i platoa za sunčanje.

Spisak lokacija na kojima su postavljene rampi za silaz u more i platoi za sunčanje za lica sa posebnim potrebama.

1. Igalo na plaži ispod Titove vile
2. Kotor -Žuta plaža

3. Tivat-ponta Seljanovo
4. Budva -Slovenska plaža
5. Budva-Bečići
6. Buljarice
7. Bar - plaža Topolice kod marine
8. Ulcinj -Mala plaža kod mandrača

Odluka o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom

Odluku o postavljanju, odnosno građenju pristupnih rampi i liftova i drugih objekata za pristup i kretanje lica sa invaliditetom, koja proizilazi iz Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, je usvojilo 18 opština i na ovaj način data je mogućnost da se u njihovim opštinama, za pristupne rampe, liftove i slične objekte, izdaju odobrenja za njihovo postavljanje, odnosno građenje. Njihovim usvajanjem značajno je ubrzana administrativna procedura za postavljanje i građenje rampi i liftova za pristup lica sa invaliditetom.

PRESJEK MODELA PO OPŠTINAMA		
1	<u>PODGORICA</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 11/2014 od 08.04.2014. god.
2	<u>CETINJE</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 12/2014 od 11.04.2014. god.
3	<u>ANDRIJEVICA</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 20/2014 od 09.07.2014. god.
4	<u>BAR</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 05/2014 od 14. 02.2014.god.
5	<u>BERANE</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 28/2014 od 09.10.2014. god.
6	<u>BIJELO POLJE</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 15/2014 od 16.05.2014. god.
7	<u>BUDVA</u>	√ Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 15/2014 od 16.05.2014. god.
8	<u>KOTOR</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 03/2014 od 28.01.2014. god.
9	<u>MOJKOVAC</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 13/2014 od 17.04.2014. god.
10	<u>NIKŠIĆ</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 01/2014 od 14.01.2014. god.
11	<u>PLAV</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 02/2015 od 16.01.2015.god
12	<u>PLJEVLJA</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 07/2014 od 12. 03. 2014.god
13	<u>PLUŽINE</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 02/2014 od 20.01.2014. god.
14	<u>ROŽAJE</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 31/2014 od 11.11.2014. god.
15	<u>TIVAT</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 02/2014 od 20.01.2014. god.
16	<u>ŠAVNIK</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 11/2014 od 08.04.2014. god.
17	<u>ŽABLJAK</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 07/2014 od 12. 03. 2014.god.
18	<u>PETNJICA</u>	√"Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 02/2015 od 16.01.2015.god.

1.4.2. Turizam

Opredjeljenje Vlade Crne Gore da turizam bude pokretačka snaga ekonomije zasniva se na činjenici da Crna Gora raspolaže resursima bitnim za razvoj turizma i da je to djelatnost koja generiše razvoj drugih komplementarnih djelatnosti kao što su transport, trgovina, bankarstvo, poljoprivreda, građevinarstvo i dr.

Strategija razvoja turizma u Crnoj Gori do 2020. godine definiše razvoj turizma na održivim principima, u cilju promovisanja Crne Gore kao visokokvalitetne turističke destinacije, rasta životnog standarda, smanjenja stope nezaposlenosti kroz otvaranje novih radnih mjesta i obezbjeđivanje stabilnih prihoda za državu i njene građane.

Turizam, kao jedna od strateških grana razvoja, prepoznat je i kroz Nacionalnu strategiju održivog razvoja kao ekonomija čiji se napredak bazira na socio-ekonomskim postulatima usaglašenim sa potrebom da se u maksimalnoj mjeri zaštiti životna sredina, ambijentalni prostor i uvaži autentična crnogorska arhitektura, a u pravcu obezbjeđenja održivog, dugoročnog i ekonomskog poslovanja. Zakonom o turizmu („Službeni list CG“, br. 61/10 i 31/14) definisan je održivi turistički razvoj, a podzakonskim aktima utvrđeni su kriterijumi za kategorizaciju hotelsko - ugostiteljskih objekata, kojima su takođe definisani kriterijumi pejzažnog uređenja i korišćenja alternativnih izvora energije.

Među operativnim ciljevima izdvaja se potreba za postojanjem više kapaciteta za visoko kvalitetni smještaj, kako u priobalnom, tako i zaleđu i u planinskom regionu. Presudni aspekti ulaganja u kapacitete za smještaj visokog kvaliteta su zaštita prirode, energetska efikasnost i upotreba obnovljivih izvora energije. Svi ovi zahtjevi se ne vide kao ograničenja već kao neizbježan doprinos ispunjavanju postavljenih standarda. Smještajna struktura u budućim hotelima i resortima usklađuje se sa planiranim ekonomskim razvojem Crne Gore u oblasti turizma, sa ciljem da se turistička ponuda diverzifikuje i obezbijedi maksimalna valorizacija prednosti koje naša zemlja ima u odnosu na konkurentne destinacije.

U cilju pažljivog upravljanja razvojem turističke smještajne ponude na način da se prioritet da održivom razvoju smještajnih kapaciteta koji generišu najveće koristi za ekonomiju, kako sa aspekta povećanja prihoda tako i zaposlenosti, Ministarstvo održivog razvoja i turizma sprovodi aktivnosti na unapređenju regulative koja se odnose na uređenje prostora i izgradnju objekata, prostorno planiranje i turizam, katastar nepokretnosti, poresku politiku, a sve u cilju suzbijanja pretjerane stanogradnje, naročito u obalnom području. Bez visoko kvalitetnih smještajnih kapaciteta, nije moguće uspostaviti visoko kvalitetan turizam. Smještajni kapaciteti u Crnoj Gori po strukturi i nivou kvaliteta usluge za sada ne omogućavaju valorizaciju ekonomskih potencijala u dovoljnoj mjeri.

Shodno izvještaju Svjetskog savjeta za putovanja i turizam (WTTC), koji se odnosi na procjenu doprinosa sektora turizma i putovanja BDP-u, ključni pokazatelji za Crnu Goru za 2013. godinu, sa prognozama za naredni 10-godišnji period su:

- Direktni doprinos turizma i putovanja BDP-u iznosio je 9,8% ukupnog BDP-a u 2013. godini. Do 2024. godine prognozira se rast po prosječnoj godišnjoj stopi od 8,6% (892.4 miliona € ili 17,7% ukupnog BDP-a u 2024godine);
- Ukupni (direktni i indirektni) doprinos turizma i putovanja BDP-u iznosio je 20,0% BDP-a u 2013. godini. Prognozira se rast od 8,8% prosječno, godišnje u narednom deseto-godišnjem periodu (1.877,3 mil. €, tj. 37,2% BDP-a u 2024.);
- Direktni doprinos zaposlenosti iznosio je 8,8% ukupne zaposlenosti u 2013. godini, a do 2024.godine, prognozira se rast, prosječno po stopi od 5,9% godišnje (30.000 radnih mjesta ili 16,1% ukupne zaposlenosti u 2024. godini),
- Ukupan doprinos turizma i putovanja zaposlenosti iznosio je 18,3% (30.500 radnih mjesta) u 2013. godini; Prognozira se rast po prosječnoj godišnjoj stopi od 6,2% u narednom desetogodišnjem periodu (64.000 radnih mjesta ili 34,5% ukupne zaposlenosti u 2024.),
- Investicije u turizam i putovanja u 2013. godini iznosile su 208,3 mil. € ili 28,0% ukupnih investicija. Prognozira se rast od 8,7%, prosječno, godišnje tokom narednih deset godina (549,6 mil. € u 2024. godini ili 52,3% ukupnih investicija).

Svjetski savjet za putovanja i turizam (WTTC) rangira Crnu Goru između 184 zemlje u kojima je turizam jedan od prioriteta u razvoju, na sljedećim pozicijama:

- 135.mjestu prema apsolutnoj veličini izvještajnih parametara u 2013.godini
- 36.mjestu prema visini doprinosa turizma BDP-u u 2013.godini
- 1.mjestu prema prognozi brzine razvoja turističke privrede u 2014. godini i
- 1.mjestu prema dugoročnoj prognozi turističkog razvoja (period 2014-2024).

Kako bi se pratila usaglašenost projektne dokumentacije sa standardima kategorije četiri (4****) i pet (5*****) zvjezdica koji su definisani Pravilnikom o vrstama, minimalno-tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata („Službeni list CG“, br. 63/11, 47/12 i 8/15) Ministarstvo održivog razvoja i turizma je formilo *Radnu grupu za davanje mišljenja na tehničku dokumentaciju projekata koji se dostavljaju u postupku izdavanja građevinske*

dozvole, a u skladu sa standardima o kategorizaciji ugostiteljskih objekata. Zadatak članova Radne grupe je da u postupku razmatranja zahtjeva za izdavanje građevinske dozvole sačini mišljenje o projektu hotelsko-turističkih kapaciteta u smislu ispunjenosti uslova za kategoriju četiri (4****) i pet (5*****) zvjezdica shodno Pravilniku o vrstama, minimalno-tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata. U 2014.godini Radna grupa je sačinila mišljenja na 26 projekata hotela za koje je aplicirano za kategoriju 4**** i 5***** zvjezdica. Na 14 projekata je dato pozitivno mišljenje, a u okviru 12 mišljenja predloženo da se projektna dokumentacija koriguje na način da je neophodno dodatno unapređenje projekta kako bi hoteli ispunili standarde za 4**** i 5***** zvjezdica.

U skladu sa članom 60a, a u vezi sa članom 7 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata Vlada, odnosno izvršni organ lokalne uprave, za objekte od opšteg interesa, može odrediti lokaciju u skladu sa smjernicama iz planova šire teritorijalne cjeline. Vlada, odnosno izvršni organ jedinice lokalne uprave donosi odluku sa programskim zadatkom za raspisivanje javnog konkursa. Javni konkurs za urbanističko odnosno urbanističko-arhitektonsko rješenje raspisuje i sprovodi Ministarstvo odnosno organ lokalne uprave, a na prethodnu saglasnost Vlade. Vlada odnosno izvršni organ lokalne uprave donosi odluku kojom usvojeno urbanističko odnosno urbanističko-arhitektonsko rješenje po sprovedenom javnom konkursu predstavlja sastavni dio planskog dokumenta, a na osnovu istog se izdaju urbanističko-tehnički uslovi za izradu tehničke dokumentacije. Ministarstvo održivog razvoja i turizma obrazovalo je *Radnu grupu za pripremu dokumentacije i sprovođenje javnih konkursa* shodno članu 60a Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Zadatak radne grupe je priprema dokumentacije potrebne za sprovođenje javnih konkursa kao i sprovođenje javnih konkursa u skladu sa članom 60a Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata i Pravilnikom o načinu i postupku sprovođenja javnog konkursa. U 2014. godini zahtjev je podnijelo 11 zainteresovanih lica, od kojih su dva konkursa raspisana i to za lokaciju Lazaret u Meljinama, opština Herceg Novi (po zahtjevu d.o.o. "Imperio holdings limited") i za hotel Delfin u Bijeloj, opština Herceg Novi (po zahtjevu d.o.o. Carine).

U cilju kvalitetnog pozicioniranja crnogorskog turističkog proizvoda na međunarodnim emitivnim tržištima, kao i radi stvaranja uslova za produženje trajanja turističke sezone, jedan od strateških ciljeva Ministarstva nadležnog za poslove turizma je unapređenje kvaliteta ugostiteljskih kapaciteta i proširenje usluga koje pruža turistička privreda. Tržišta Zapadne, Sjeverne i Centralne Evrope postaju ciljna emitivna tržišta za Crnu Goru što bi omogućilo produžetak turističke sezone u Crnoj Gori na period od aprila do novembra. Posljednjih godina turisti sa pomenutih područja pokazuju sve veće interesovanje za naš turistički proizvod, što nam s druge strane stvara obavezu da hotelski kompleksi i ostali ugostiteljski objekti, a i usluge u njima, moraju biti na nivou očekivanja.

Na osnovu člana 97 Zakona o turizmu, člana 107 Pravilnika o klasifikaciji, minimalnim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata, člana 55 st. 2 i 3 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, br. 5/12, 25/12, 61/12, 20/13, 17/14 i 6/15), ministar održivog razvoja i turizma donio je rješenje o formiranju Komisije za kategorizaciju ugostiteljskih objekata.

Osnovni zakonski i podzakonski akti shodno kojima se realizuje postupak nadzora nad ispunjenošću standarda turističke ponude sadržani su u Zakonu o turizmu i Pravilniku o vrstama, minimalno - tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata. Normativi dati u Pravilniku zasnovani su na internacionalnim standardima i standardima kojima su se rukovodile konkurentne zemlje u stvaranju i pozicioniranju svoje turističke ponude.

Glavni zadatak pomenute komisije je da kroz postupak kategorizacije ugostiteljskog objekta utvrdi stanje u kojem se nalazi objekat, a da pritom utvrdi i nivo usluge koju pruža. Sama procedura postupka kategorizacije započinje tako što stranka koja želi da svoj objekat

kategoriše dostavi zahtjev za kategorizaciju (formulari dostupni na webiste-u Ministarstva održivog razvoja i turizma) zajedno sa ispunjenim ček-listama i uplatnicom na iznos administrativne takse (formulari dostupni na web stranici Ministarstva održivog razvoja i turizma). Nakon dostave urednog zahtjeva Komisija ima zakonski rok od 15 dana da izađe na teren i donese rješenje o kategorizaciji. Kada se predmet kompletira, stranka se obavještava dan ranije, da će komisija doći da obiđe objekat i da u tom slučaju (u skladu sa Zakonom o upravnom postupku) bude obezbijeđeno prisustvo ovlašćenog lica.

Po dolasku komisija vrši neposredan uvid u sadržaje hotela i vrši kontrolu ispunjenosti standarda koji su propisani standardima tražene kategorije. Po završetku komisija konstatuje da li objekat zadovoljava standarde za kategoriju tako što na licu mjesta ispunjava ček-liste koje sadrže opšte, obavezne i kvalitativne poene koje jedan ugostiteljski objekat mora da posjeduje da bi dobio određenu kategoriju. Na kraju komisija sačinjava zapisnik, u koju svrhu se istovremeno vrši i pregled poslovne dokumentacije privrednog društva u okviru kojeg posluje predmetni ugostiteljski objekat. Nakon sačinjavanja zapisnika komisija daje mišljenje o tome koje standarde ugostiteljski objekat ispunjava i shodno tome koja kategorija može biti dodijeljena.

Na kraju postupka kategorija ugostiteljskog objekta se određuje rješenjem nadležnog organa shodno član 96 Zakona o turizmu. Rješenje o kategorizaciji se izdaje na period od tri godine, a nakon isteka perioda važenja sprovodi se ponovna kategorizacija, tj. rekategorizacija objekta.

Kategorisani objekti

Ministarstvo nadležno za poslove turizma je u okviru svojih nadležnosti zaključno sa 25.12.2014. godine kategorisalo 380 ugostiteljskih objekata za smještaj (39 721 ležaj).

Kategorija	Broj objekata	Broj ležaja
5*****	7	977
4****	107	12 941
3***	137	9 279
2**	91	11 036
1*	38	5 488
Ukupno	380	39 721

Kategorisani ugostiteljski objekti iz nadležnosti Ministarstva

Ministarstvo nadležno za poslove turizma od početka 2014.godine zaključno sa 25.12.2014. godine u okviru svojih nadležnosti izvršilo kategorizaciju i rekategorizaciju 89 ugostiteljskih objekata za pružanje usluga smještaja (hoteli i sličan smještaj). Komisija za kategorizaciju ugostiteljskih objekata kategorisala je i 2 nacionalna restorana.

Vrste ugostiteljskih objekata	5*****	4****	3***	2**	1*	
Hoteli i sličan smještaj	89	2	29	36	17	5
Nacionalni restoran	2	/	/	2	/	/
Ukupno	91	2	29	38	17	5

**Kategorisani i rekategorisani ugostiteljski objekti u 2014. godini iz nadležnosti
Ministarstva**

Kao što je navedno Komisija za kategorizaciju ugostiteljskih objekata kategorisala je ukupno 91 objekat, od čega je 14 ugostiteljskih objekata prvi put kategorisano (12 ugostiteljskih objekata vrste hoteli i sl. i 2 nacionalna restorana), dok je za 77 ugostiteljskih objekata obnovljena kategorija.

U strukturi novo kategorisanih objekata najveći broj odnosno 6 objekata je kategorije 4 zvjezdice, 3 objekta kategorije 3 zvjezdice od čega su 2 nacionalna restorana, 4 objekta kategorije 2 zvjezdice i jedan objekat sa 5 zvjezdica.

Kategorija	Hoteli i sličan smještaj	Nacionalni restoran	Novi objekti
5*****	1	/	1
4****	6	/	6
3***	1	2	3
2**	4	/	4
1*	/	/	1
Ukupno objekata	12	2	13
Ukupno ležaja	661		

Kategorisani ugostiteljski (novi) objekti iz nadležnosti Ministarstva

Od ukupnog broja rekategorisanih ugostiteljskih objekata najviše je kategorisano sa 4**** zvjezdice i to 23 objekta, 35 ugostiteljskih objekata je kategorisano sa 3*** zvjezdice, 13 ugostiteljskih objekata je kategorisano sa 2** zvjezdice, 5 objekata je kategorisano sa 1* zvjezdica, a 1 objekat je kategorisan sa 5***** zvjezdica.

Kategorija	Hoteli i sličan smještaj	Kampovi	Nacionalni restoran
5*****	1	/	/
4****	23	/	/
3***	35	/	/
2**	13	/	/
1*	5	/	/
Ukupno objekata	77	/	/
Ukupno ležaja	9178	/	/

Rekategorisani ugostiteljski objekti iz nadležnosti Ministarstva

Kategorisani objekti, uglavnom su objekti koji rade tokom čitave godine, što u krajnjem, ima za cilj da se trajanje ljetnje i zimske turističke sezone produži, odnosno da se realizuje jedan od strateških ciljeva razvoja turizma u Crnoj Gori.

Komisija za kategorizaciju ugostiteljskih objekata tokom procedure postupka uočila je određene negativne i pozitivne pojave i trendove. Negativne se odnose na to da u međuvremenu tj. između dvije kategorije pojedini subjekti ne održavaju nivo prethodno dodijeljene kategorije i ne ulažu u očuvanje i unapređenje nivoa usluge. U tom smislu

komisija djeluje tako što predmetnom ugostiteljskom objektu postojeći kategoriju spusti na nižu kategoriju.

Pored nedovoljnog ulaganja kod pojedinih hotelijera, a naročito kod onih u gradskom jezgru, primjećen je neuspješno riješen problem oko parking prostora kao i signalizacije do hotela na javnim površinama. U tom slučaju komisija ukazuje i preporučuje da se ovaj problem prevazilazi u postupku kod organa lokalne samouprave, naročito kada su u pitanju hoteli visoke kategorije (4* i 5* zvjezdica). Komisija se često susrijeće sa tim da hotelijeri dovoljno ne prate trend kvaliteta u pogledu uređaja i opreme koja je bila prisutna tokom prethodne kategorije, a u postupku nove rekategorizacije ta ista oprema je u funkciji. Komisija smatra da jedan od najvećih problema na koje nailaze jesu gabariti ugostiteljskih objekata. Npr: objekti izgrađeni sa početka kategorizacije (2003 godine) ne odgovaraju gabaritima sadržaja (kupačila, sobe, itd...) koji su u skladu sa važećim standardima tražene kategorije. Što u pojedinim slučajevima navodi komisiju da to bude ili ne bude jedna od osnovnih nepravilnosti zbog koje bi spustili nivo kategorije.

Jedna od negativnih pojava je i to da hoteli koji se nalaze u zoni morskog dobra čije su matične firme iz Srbije ne ulažu dovoljno sredstava kako bi unaprijedili svoju ponudu, pa komisija većinom te objekata kategoriše sa 1* i 2* zvjezdice.

Pored negativnih činjenica važno je istaći određene pozitivne činjenice koje se prije svega odnose na to da je tokom ove godine prvi put kategorisano 12 hotela (3 hotela, 6 malih hotela, 1 boutique hotel i 2 garni hotela) i 2 nacionalna restorana. Upravo ovo potvrđuje činjenicu da je iz godine u godinu sve veći broj malih hotela, kao posebne vrste hotelskih objekata, koji posluju pretežno u okviru porodičnog biznisa, čime se potvrđuje činjenica da preduzetništvo u oblasti turizma i ugostiteljstva sve više dobija na značaju. Sa druge strane prisutno je takmičenje između hotelijera u cilju praćenja savremenih tokova i poboljšanja turističke ponude koja je u funkciji potrebe turista.

Nautički turizam

Nautički turizam je prepoznat kao jedan od razvojnih prioriteta u obalnom području jer direktnim i indirektnim efektima podstiče razvoj ukupne privrede regiona. Aktuelni trendovi u svijetu ukazuju na stalni i veliki rast potražnje u nautičkom turizmu, osobito većih jahti, motornih brodova i čartera, te postoji izražena potreba za novim prostorima sa očuvanom životnom sredinom. Obala Crne Gore je veoma atraktivna za plovību, očuvana i uglavnom nezagađena i u evropskim okvirima predstavlja neotkrivenu destinaciju. Zato poslednjih godina Crnogorsko primorje postaje sve atraktivnija destinacija za jahting - turizam. U segmentima „nautički turizam i vodeni sportovi“ Crna Gora je posebno atraktivna za pojedine ciljane grupe (npr. vlasnici jedrilica i motornih jahti koji žele trajni vez, ronionci, razvoj vodenih sportova). Svojim geografskim položajem, slikovitim lukama, brojnim plažama i izuzetno interesantnom turističkom ponudom, dobro je pozicionirana za razvoj ove vrste elitnog turizma.

Ono što bi trebalo da bude vodilja za razvoj nautičkog turizma jeste obezbjeđenje održivog razvoja na način da se resursi koriste na način da se sačuvaju budućim generacijama. Uz ovaj osnovni uslov pri planiranju razvoja nautičkih objekata takođe se vodi računa da se što je moguće manje koriste resursi koji se mogu bolje upotrijebiti u druge svrhe. To znači da za izgradnju marina ne bi trebale koristiti prirodne plaže i drugi prirodno atraktivni dijelovi obale, kao ni prostori pogodni za izgradnju komercijalnih smještajnih kapaciteta. Isto tako u skladu sa postojećim opštim saznanjima maksimalno se nastoji da se vodi računa da ukupni kapaciteti imaju ekonomsku opravdanost s obzirom na situaciju u okruženju.

Crna Gora je zemlja čiji se budući ekonomski razvoj prvenstveno zasniva na turizmu i to onome za koji ona ima komparativne prednosti, kao što je nautički turizam, a naročito u zalivu Boke Kotorske. Nautički turizam, konkretno - jahting turizam, ima značajnu ulogu na zajedničkom strateškom putu ka razvoju visoko kvalitetnog i održivog turizma u Crnoj Gori. Jahting turizam, uzimajući u obzir turističku ponudu konkretne luke, je indirektno povezan i sa drugim oblicima turizma - kulturnim, kupališnim, velikim događajima, nacionalnom kuhinjom, ali i oblicima turizma vezanim za prirodu, pješaćenje i biciklizam (hiking & biking).

Crna Gora, sa bogatim prirodnim i kulturnim nasljeđem, kroz koju se može proći za par sati iz bilo koje od luka nudi jahting turisti pravi ugođaj otkrivanja divlje ljepote. Marine za jahting su locirane u nekim od najslikovitijih i istorijski najznačajnijih luka u regionu, poput jedinog fjorda na Mediteranu. To Crnoj Gori daje titulu jedinstvenog predjela.

Crna Gora već ima razvijene marine za jahte. Herceg Novi se fokusirao na jedrilice. Kotor, kao nautički centar sa bogatom istorijom, je osnovao prvi jahting klub. Budva je već veoma popularna i dobro posjećena destinacija za jahting džet-set, i ona je kao i mala, privatna i dobro opremljena marina u Prčnju u potpunosti popunjena svake sezone. Pored toga, tu je i prva hotel-marina hotela Splendido takođe u Prčnju. Marina u Baru sa kompletnom uslugom još uvijek ima prostora za unapređenje. Crna Gora je sebe pozicionirala i zahvaljujući nastanku prvog marina - naselja Porto Montenegro, kao nove generacije visokokvalitetnih i ekološki prepoznatih marina-gradova.

Za svaku destinaciju, a posebno za Crnu Goru koja ima ograničene kapacitete nosivosti mnogo je važnije da privuče jahte jedrilice nego velike brodove kruzere, jer ovi prvi donose veće prihode, a manje opterećuju infrastrukturu i manje zagađuju životnu sredinu.

Razvoj nautičkog turizma Crne Gore pretpostavlja i modernizaciju postojećih, kao i izgradnju novih marina, a sve u skladu sa Prostornim planom države odnosno Prostornim planom posebne namjene za područje morskog dobra. U segmentima »nautički turizam i vodeni sportovi«, Crna Gora je posebno atraktivna za pojedine ciljne grupe jer je svojim geografskim položajem, slikovitim lukama koje odišu dahom prošlih vremena, brojnim plažama i izuzetno interesantnom turističkom ponudom dobro pozicionirana za razvoj ove vrste visokog turizma.

Razvojne mogućnosti nautičkog turizma u Crnoj Gori zasnivaju se i na preporukama za razvoj koje su date u strateškim dokumentima, a koje su bazirane na istraživanju trendova na Mediteranu gdje je već evidentno značajno poboljšanje ponude u nautičkom turizmu, kako kroz izgradnju novih kapaciteta, tako i kroz sve češće korišćenje servisnih i ugostiteljskih sadržaja u marinama.

Pored evidentnog progressa Crna Gora je zemlja koja nema tradiciju u ovoj vrsti turizma, pa je neophodno kreirati podsticaje za investitore kako bi se podstakao razvoj u ovoj oblasti. Upravo zato uvedena je snižena stopa PDV-a za pružanje servisnih usluga u marinama, a koja se pokazala kao izvanredan instrument za privlačenje velikih investicija u razvoj nautičkog turizma u Crnoj Gori. Crna Gora mora da razvija takve vrste turizma jer usljed ograničene veličine teritorije i negativnih efekata po životnu sredinu i infrastrukturu nije u mogućnosti da dozvoli razvoj takozvanog masovnog turizma. U Crnoj Gori se radi na nekoliko velikih projekata u oblasti nautičkog turizma koji će značajno uticati na ekonomski razvoj i fiskalnu održivost budžeta Crne Gore. Jedan od tih projekata bila je i konferencija "Montenegro nautical tourism 2014", prva konferencija o nautičkom turizmu održana u Crnoj Gori, a u koorganizaciji Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva saobraćaja i pomorstva i opštine Tivat. Jednodnevna konferencija je okupila predstavnike državnih i lokalnih institucija i marina, stručnjake iz oblasti nautike i relevantne kompanije iz nautičkog biznisa. Cilj konferencije je bilo pokretanje pitanja za stvaranje povoljnog poslovnog

ambijenta koji bi privukao renomirane strane investitore, a što bi rezultiralo značajnim privrednim razvojem i rastom Crne Gore.

Planinarenje i biciklizam

Tokom 2014.godine, u okviru projekta "Planinarenje i Biciklizam", postavljena je turistička signalizacija na tri staze za biciklizam u opštinama: Bijelo Polje, Mojkovac i Cetinje, u dužini od oko 150 km. Riječ je o sledećim rutama staza: staza 968 iz Nacionalne mreže staza Bijelo Polje – Moravac – Lađevac – Bijelo Polje, staza 311/309 iz Nacionalne mreže staza Mojkovac – Bjelasica – R. Rijeka i staza 795 iz Nacionalne mreže staza Virpazar –Građani – Košćeale – Cetinje.

Markirano je i 100 km novih planinarskih staza u masivu Moračkih planina, Prekornice, Vojnika i Bjelasice (opština Bijelo Polje). Takođe u saradnji sa Gorskom službom spašavanja Crne Gore, postavljena je sigurnosna oprema u dužini od 300 m na kritičnim tačkama na Durmitoru - Uvita greda, prilaz i uspon od Zelenog vira do vrha Bobotov kuk i prelaz preko Šarenog pasa ka Skrčkog jezera.

Studije

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je u 2014.godini angažovalo međunarodnu kompaniju „Horwath“ HTL, a kao rezultat zajedničkog rada nastale su tri studije:

1. Smjernice za upravljanje razvojem smještajnih kapaciteta - vrste, poslovni modeli i tržišno-ekonomski modeli
2. Analiza uticaja PDV na konkurentnost turističkog sektora Crne Gore
3. Uticaj sankcija prema Rusiji na tržište nekretnina i turističko tržište Crne Gore

Smjernice za upravljanje razvojem smještajnih kapaciteta - vrste, poslovni modeli i tržišno-ekonomski modeli

Kroz "Smjernice za upravljanje razvojem smještajnih kapaciteta" su analizirane vrste smještajne ponude, poslovni modeli upravljanja turističkim nekretninama u svijetu kao i ekonomski uticaji savremenih vrsta turističkog smještaja i poslovnih modela. U svijetu se u poslednjih desetak godina razvio veći broj modela upravljanja turističkim nekretninama koji predstavljaju kombinaciju cjelogodišnjeg komercijalnog korištenja u smislu klasičnog (hotelskog) iznajmljivanja soba/apartmana i prodaje nekretnina krajnjim kupcima. Razvoj nekih od spomenutih vrsta turističke smještajne ponude započeo je i u Crnoj Gori, konkretno kondo hoteli i mješoviti rizorti (mixed-use).

Nakon analize najbolje svjetske prakse, akcentat je stavljen na analizu prakse u Crnoj Gori i na postojeće modele upravljanja nekretninama u turizmu. Obrazloženi su zakonski propisi iz oblasti turizma i ugostiteljstva, te prostornog planiranja u dijelu pojmova za ugostiteljske objekte. Potom je opisan način razgraničenja turizma i stanovanja u zakonskoj regulativi Crne Gore, a dat je i osvrt na razvojno-investiciono tržište i savremene vrste turističke smještajne ponude u Crnoj Gori. Kao zaključak sveobuhvatne analize predložene su mjere za unapređenje poslovnog ambijenta i to kroz sljedeće preporuke:

- Sagledati potrebu i mogućnost uvođenja savremenih vrsta smještajne ponude prvenstveno mixed-use rizorta, destinacijskih i residence klubova, te shodno tome izmijeniti i dopuniti regulative - Djelimično realizovano (u Zakonu o turizmu uvedeni su mješoviti rizorti kao vrsta ugostiteljskog objekta i kroz Predlog izmjena i dopuna Pravilnika o bližem sadržaju i fomi planskog dokumenta uvedena je nova namjena prostora T4 namijenjena mješovitim rizortima);

- Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima i Zakonom o državnom premjeru i katastru („Službeni list CG“, br. 29/07 i 32/11), detaljnije propisati način sticanja svojine nad djelovima/cjelinama poslovnih odnosno ugostiteljskih objekata;
- Zakonskim i podzakonskim aktima precizno propisati način upisa imaoaca prava, razradu (premjer) posebnih djelova ugostiteljskih objekata, kao i načina raspolaganja i upravljanja ugostiteljskim objektima- etažiranje objekata za ugostiteljsku namjenu;
- Uskladiti pojmove/vrste ugostiteljskih objekata koji se koriste u postupku upisa ovih objekata u katastar nepokretnosti sa pojmovima koji se koriste u postupku izdavanja građevinskih dozvola, i u krajnjem sa pojmovima koji se koriste u propisima iz oblasti turizma;
- Obezbijediti jake mehanizme kontrole korišćenja posebnih djelova/cjelina ugostiteljskih objekata, putem poreske politike i kaznenih odredbi.
- Vezano za relativno uski Obalni pojas Crne Gore koji je već djelimično gusto izgrađen , treba istaknuti da sekundarno stanovanje ne bi smjelo biti samostalna namjena u zonama izvan naselja, dakle nije održivo otvarati nove izdvojene zone za sekundarno stanovanje;
- Na državnom nivou odrediti stopu poreza za građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom, a koje je opredijeljeno za državne objekte od opšteg interesa turističke namjene- Zakon o porezu na nepokretnosti - Djelimično realizovano (uvedeno kroz Predlog izmjena i dopuna zakona o porezu na nepokretnosti);
- Propisati visoke kazne i višestruko više poreske stope, u slučaju zloupotreba i prenamjene hotelskih smještajnih jedinica u stambene jedinice - Djelimično realizovano (uvedeno kroz Predlog izmjena i dopuna zakona o porezu na nepokretnosti);
- Sačiniti listu pojmova/termina korišćenih u planskih dokumenata usvojenim prije stupanja na snagu Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta sa pojmovima – terminima propisanim ovom Studijom.
- Pripremiti instrukcije za usaglašavanje pojmova/termina korišćenih u planskih dokumenata usvojenim prije stupanja na snagu Pravilnika o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta sa pojmovima – terminima propisanim ovom Studijom.

Analiza uticaja PDV na konkurentnost turističkog sektora Crne Gore

Cilj analize je razmatranje uticaja smanjene stope PDV-a na ugostiteljsko-turističke usluge (usluge ishrane i pića) i na konkurentnost turističkog sektora u Crnoj Gori. Analizom je obuhvaćena procjena uticaja PDV na konkurentnost turističkog sektora i to država Evrope – članica EU i drugih, poseban osvrt na države Mediterana i Crnu Goru.

Turizam ima značajan doprinos za nacionalnu ekonomiju. Ekonomski doprinos se mjeri kroz ostvarene prihode i zaposlenje u djelatnosti hotelijerstva i ugostiteljstva, prihode i zaposlenje u lancu nabavke za hotelijerstvo i ugostiteljstvo I prihode i zaposlenje u povezanim djelatnostima.

U poslovnom okruženju konkurentnost cijena je najvažniji element koji određuje nivo konkurentnosti turizma jedne zemlje. Visina poreza jedan je od ključnih faktora koji određuje konkurentnost cijena u turizmu. Pri tome PDV zbog svoje visine značajno utiče na cijene. Prema indeksu konkurentnosti WEF-a, sljedeći faktori su faktori konkurentnosti turizma: zakonska regulativa, poslovno okruženje i infrastruktura i ljudski, kulturni i prirodni resursi putovanja i turizma. Prema “Indeksu konkurentnosti putovanja i turizma u 2013.” (Svjetski ekonomski forum) Crna Gora je pozicionirana na 40.mjestu od ukupno 140 mjerenih država. Od poslednjeg rangiranja 2011.godine bilježi se pad za 4 .mjestu. U poređenju sa državama Mediterana koje su nam konkurenti Crna Gora ima znatno niži stepen konkurentnosti (jedini izuzetak je Albanija). Prema izvještaju “Indeks konkurentnosti putovanja i turizma u 2013” na

stabilan rast turizma bitno utiče konkurentnost cijena u industriji putovanja i turizma, a na konkurentnost cijena utiču: pristupačne hotelske i turističke ponude, nivo oporezivanja i kupovna moć / kurs valute. Što se tiče konkurentnosti cijena u turizmu Crna Gora se nalazi na 62 mjestu.

Ako se izvrši upoređivanje stopa PDV, stanje je ovakvo:

CRNA GORA - Stopa PDV na hotelski smještaj - 7%; stopa PDV za usluge hrane i pića - 19%

DRŽAVE ČLANICE EU - Od 28 zemalja EU 24 zemlje imaju sniženu stopu PDV na hotelski smještaj, a 15 zemalja ima sniženu stopu PDV-a na ugostiteljske usluge (restorani). Stope PDV na hotelski smještaj kreću se u rasponu od 3% do 25%; Stopa PDV na usluge u restoranima kreće se u rasponu od 3% do 27%.

DRŽAVE MEDITERANA - Stope PDV na hotelski smještaj kreću se u rasponu od 6,5% do 13%; Stope PDV na uslugu u restoranima od 9% do 13%(Prosječna stopa PDV na hotelski smještaj je 9,4%, a na restorane 11,6%).

Istraživanja pokazuju da najrazvijenije turističke zemlje (najbolje prakse) imaju konkurentan nivo oporezivanja budući da time stvaraju povoljne uslove poslovanja za poslovne subjekte u turizmu i omogućavaju pristupačne ponude hotelskih i ugostiteljskih usluga. Iskustva zemalja koje su uvele sniženu stopu PDV-a na usluge hrane i pića – direktni ekonomski uticaji su sljedeći: niže cijene – povećanje prometa, zapošljavanje novih radnika, povećanje dobiti, smanjenje sive ekonomije i podsticaj investicijama. U evropskim zemljama se primjenjuje i geografsko diferenciranje stopa PDV po regijama, kako bi se stimulisao ekonomski razvoj tih regija: npr. Farska ostrva, grčka ostrva (Samos, Kios, Cikladi itd), Kanarska ostrva, ostrvo Heligoland i regija Busingen su isključeni iz sistema PDV-a, snižene stope PDV-a se primjenjuju na Korzici, Azorskim ostrvima i Madeiri I sl. Područja Livigna, Campione d'Italia i teritorijalne vode jezera Lugano pošteđene su PDV-a. Predstavljeni su i pozitivni efekti koje je smanjene stope PDV donijelo u nekim trenucima prekretnice između ostalog na primjeru Njemačke gdje je stopa PDV sa 19% smanjena na 7% i time je podstaknuto 89% hotelijera na nova ulaganja.

Dio studije je i finansijska simulacija uticaja PDV na ekonomiju i budžet Crne Gore, a na uzorku od oko 40 hotela sa 5.427 smještajnih jedinica odnosno oko 43% ukupnih registrovanih smještajnih kapaciteta. Finansijska simulacija smanjenja stope PDV na usluge hrane i pića u Crnoj Gori izrađena je za 3 varijante, a period koji je obuhvaćen analizom je 2014-2018.godina.

- Analiza ukupnih efekata smanjenja stope PDV na usluge hrane i pića na 7% za cijeli sektor u Crnoj Gori

Nakon početnog pada od 40%, budžetski prilivi rastu tokom idućih godina 15.2% u posmatranom petogodišnjem periodu. Analiza pokazuje da bi se moglo očekivati oko 4.054 novozaposlenih. Novostvoreni prihodi povezanih djelatnosti kao posljedica smanjenja stope PDV-a procjenjuju se na 11.7 miliona eura.

- Analiza efekata smanjenja stope PDV na usluge hrane i pića na 7% u regionu sjever, uz zadržavanje postojeće stope PDV na ishranu i piće u ostalim regionima Crne Gore (Region sjevera - opštine: Andrijevica, Berane, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje, Šavnik i Žabljak)

Nakon početnog rasta od 34%, budžetski prilivi rastu tokom idućih godina 140.9% u posmatranom petogodišnjem periodu. Analiza pokazuje da bi se moglo očekivati oko 4.062 novozaposlenih, a novostvoreni prihodi povezanih djelatnosti kao posljedica smanjenja stope PDV-a procjenjuju se na 7.9 miliona eura.

- Analiza efekata smanjenja stope PDV na ishranu i piće na 7% za hotele 4* i 5* uz zadržavanje postojeće stope PDV na ishranu i piće u hotelima ostalih (nižih) kategorija

Nakon početnog pada od 35%, budžetski prilivi rastu tokom idućih godina 19.5% u posmatranom petogodišnjem periodu. Analiza pokazuje da bi se moglo očekivati oko 3.480 novozaposlenih, a novostvoreni prihodi povezanih djelatnosti kao posljedica smanjenja stope PDV-a procjenjuju se na 17 miliona eura.

Dakle, selektivno uvođenje niže stope PDV-a na ishranu i piće od 7% u regionu sjever te za hotele sa 4* i 5*, ne bi se negativno odrazilo na budžetske prilive na srednji rok, a rezultiralo bi rastom konkurentnosti i novim prihodima.

Uticaj sankcija prema Rusiji na tržište nekretnina i turističko tržište Crne Gore

U svjetlu aktuelnih događanja u političkim odnosima između Rusije i Ukrajine i sankcija koje su nakon toga uvedene prema Rusiji, kao i protiv-sankcija ustanovljenih od strane Rusije, u ovoj studiji analiziran je uticaj sankcija na turističko i tržište nekretnina u Crnoj Gori. Takođe, dat je i predlog mjera za upravljanje rizikom turističkog sektora Crne Gore.

Analiza turističkih parametara u periodu januar-avgust 2014.godine ukazuje na činjenicu da sankcije prema Rusiji nisu imale negativnog uticaja na ukupni turistički promet sa ovog tržišta u Crnoj Gori, naprotiv ostvareno je povećanje i to za 5%, kada je riječ o broju ruskih turista i za 8% u pogledu broja njihovih noćenja, u odnosu na isti period prošle godine. S obzirom na rast broja ostvarenih noćenja i finansijski efekti bili su pozitivni što znači da su i prihodi ostvareni od boravka ruskih turista bili za par procenata veći (3-4%) u odnosu na prošlogodišnji uporedni period.

Studija pokazuje da ne postoji direktna povezanost ekonomskih sankcija i protivsankcija sa turizmom, ipak procjena je da će se ove sankcije negativno odraziti na kratki (2015.godina), a naročito na srednji rok (2015-2017) i to na one ekonomije koje su najveći receptori turista iz Rusije. Prema podacima Euromonitor International Crna Gora je na drugom mjestu (poslije Finske) sa 315.000 dolazaka, godišnjom stopom rasta od 23%, a učešće u ukupnom prometu sa receptivnog tržišta je 22,6%.

Shodno razgovorima sa vodećim turoperatorima i hotelijerima u Crnoj Gori došlo se do sljedećih podataka:

- U 2014.godini evidentan je smanjen broj dolazaka sa ruskog tržišta kao posljedica manjim dijelom sankcija, a većim dijelom pada kursa rublje u odnosu na euro i dolar
- Smanjeni organizovani dolasci uz jačanje individualnog turističkog prometa sa ovog tržišta
- Organizovani dolasci – na istom nivou u glavnoj sezoni 2014. kao i u 2013., značajne oscilacije u periodu pred i post sezone
- Na sajmu turizma u martu 2014. u Moskvi postojali su impulsi koji su nagovještavali pad broja dolazaka
- Prema turoperatorima glavni problem za predstojeću sezonu 2015. je odnos vrijednosti za novac, te da će kretanja u mnogome zavisiti od kompromisa s hotelijerima

Mogući gubici u turističkoj potrošnji odnosno prihodu od turizma mogu se kretati od minimum 5% do maximum 30% noćenja.

Kratakoročni efekat: Prognoze do kraja 2014.godine govore da će doći do usporavanja broja internacionalnih putovanja ruskih turista na 5% u 2014.godini (u 2013.godini je rast iznosio 15%).

Dugoročni efekat: Očekuje se da će dugoročno inostrana turistička putovanja ruskih državljana rasti na dugi rok po stopi rasta od 5%. (2008-2013 to je iznosilo 9%)

Kada je riječ o stranim direktnim investicijama u Crnoj Gori, u periodu januar - jul 2014. godine, Ruska Federacija je, kao i 2013. godine, na prvom mjestu. Analize pokazuju da je

udio ulaganja u sektor nekretnina i dalje visok i iznosi 77%, a u 2013.godini je iznosio 79%. Istovremeno, ulaganja, odnosno investiranja ruskih državljana u crnogorska preduzeća za sedam mjeseci 2014.godine, veća su za 11% u odnosu na ukupni iznos u 2013.godini. Istraživanje u kojem su podaci dobijeni od agencija za promet nekretnina u Crnoj Gori pokazuju da je interes ruskih državljana za kupovinu nekretnina u 2014.godini u poređenju sa 2013.godinom pao u prosjeku za 50%. Očekuje se da će se ovakav trend nastaviti kada je riječ o kupovini nekretnina, ali i o investiranju u turizam i nekretnine. Pozitivan pomak predstavlja to što je Vlada Crne Gore u julu 2014.godine usvojila predlog Zakona o strancima kojim se stranim državljanima u CG koji posjeduju nekretnine omogućava boravak do godinu dana (prethodno do 90 dana). Smatra se da bi se time povećao interes stranih državljana za investiranjem i kupovinom nekretnina u Crnoj Gori.

S obzirom da Rusija predstavlja najznačajnije emitivno tržište za Crnu Goru (28% ukupnog broja turističkih noćenja ostvaruju ruski turisti), procijenjeni godišnji gubitak prihoda od turizma mogao bi se kretati od 17 mil. € (uz smanjenje od 5% noćenja ruskih turista u odnosu na 2014. godinu), do preko 100 mil. € (ukoliko bi se broj noćenja smanjio za 30%), što znači, okvirno, za period od pet narednih godina, gubitak oko 270 mil. €.

Osim toga, i pored činjenice da je Rusija, u 2013. godini i u periodu prvih sedam mjeseci 2014. godine, bila najveći izvor stranih investicija u Crnoj Gori, prema prognozama je za očekivati da će u narednom periodu doći do smanjenja interesa ruskih investitora za ulaganja u Crnu Goru.

Na kraju, u Studiji su navedene mjere upravljanja rizikom turističkog sektora Crne Gore, odnosno predlozi da se s obzirom na očekivani usporeni rast odnosno stagnaciju (u najgorem scenariju i pad) udjela turističkog prometa iz Rusije, treba što prije preduzeti:

- sistem marketing mjera koje će ojačati turističku poziciju Crne Gore na širem geografskom tržištu i na taj način proaktivno podsticati povećanje turističke potražnje sa ostalih tržišta
- dalje aktivnosti na unapređenju i stvaranju što povoljnijeg investicionog ambijenta u Crnoj Gori i
- aktiviranje marketinško – promotivnih aktivnosti, koje bi bile realizovane u tri vremenska roka (kratkom, srednjem i dugom).

Softver

Unapređenje softverskog sistema Centralnog turističkog registra shodno Pravilniku o izgledu, sadržaju i načinu vođenja centralnog turističkog registra („Službeni list CG“, broj 12/13) čime je omogućeno i povezivanje sa Registrom boravišta Ministarstva unutrašnjih poslova, a koji će omogućiti da se se na cjelovit način obezbijede precizni i ažurni podaci o subjektima privređivanja u turizmu i ugostiteljstvu.

Predlog mjera i dalje koordinirane aktivnosti u pravcu razvoja turizma

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, uzimajući u obzir tri prethodno navedene studije, kao i sve relevantne zakonske i podzakonske akte, rješenja i mišljenja koja su donešena na osnovu istih, pripremio je analizu i presjek stanja hotelske industrije do danas i predložene mjere za unapređivanje hotelske industrije sa predlogom podsticajnih mjera za investiranje u hotele visoke kategorije. Kao proizvod ovakvog istraživanja napravljen je dokument “Prezentacija novih vrsta smještajnih kapaciteta i modela upravljanja turističkim nekretninama u Crnoj Gori” u okviru koje je data i analiza svjetske prakse i zemalja u okruženju. Ovaj dokument je osnov za dalje koordinirane aktivnosti u cilju promjene i usaglašavanja zakonske regulative sa situacijom na savremenom tržištu. U nastavku je dat izvod iz pomenutog dokumenta.

Stanje hotelske industrije u Crnoj Gori

Master planom turizma Crne Gore koji je usvojen 2001.godine do 2010. godine projektovana je izgradnja novih kapaciteta u hotelima kategorije od 3*** do 5***** zvjezdica sa 50.000 kreveta odnosno 100.000 kreveta do 2020.godine. U hotelima sa 3*** do 5***** ukupno 23.056 ležajeva, nešto manje od 50% planiranog strategijom do 2010.godine. Strategijom razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine prioritet je dat izgradnji hotelskih kapaciteta visoke kategorije koji omogućavaju optimalnu popunjenost tokom cijele godine, a samim tim i najveće prihode.

Ukupan broj hotela u Crnoj Gori je 373 sa kapacitetom od je 39.627 ležajeva. Planskom dokumentacijom predviđena je izgradnja novih 130 hotela, kategorije 4**** i 5***** zvjezdica. Od ukupnog broja u hotelima kategorije od 3*** do 5***** nalazi se 23.056 kreveta.

- Sa 5 ***** je 7 hotela, odnosno 1,84% ukupnih hotelskih kapaciteta ili 977 ležajeva (2,47% ležajeva)
- sa 4**** zvjezdice 106 hotela (27,89%) ili 12.799 ležajeva (32,30 %)
- sa 3*** zvjezdice 137 hotela (36,05%) ili 9.280 ležajeva (23,42%)
- sa 2** zvjezdice 92 hotela (24,21%) ili 11.083 ležajeva (27,97%)
- sa 1* zvjezdicom 38 hotela (10,00%) ili 5.488 ležajeva (13,85%)

U Crnoj Gori trenutno je van funkcije 20 hotela sa 5.324 ležajeva. Od ukupnih kapaciteta u obalnom području je van funkcije 7 velikih hotela kapaciteta 3.667 ležajeva, a u sjevernom dijelu van funkcije je 13 hotela kapaciteta 1.657 ležajeva. Procijenjeno je da država zbog neaktivnosti ovih kapaciteta godišnje gubi oko 30 miliona eura prihoda, oko 8 miliona direktnih prihoda po osnovu PDV, poreza i doprinosa i 2.500 radnih mjesta.

Bez visoko kvalitetnih smještajnih kapaciteta i to prije svega hotela kategorije 4* i 5* zvjezdica, kao nosiocima turističke ponude svake destinacije, nemoguće je uspostaviti kvalitetni i održivi turizam.

Preduslovi za dalje unaprjeđenje stanja u oblasti smještajnih kapaciteta su napravljeni kroz ustanovljen dobar zakonski okvir, usvajanje planske dokumentacije, značajna ulaganja u rješavanje pitanja vodosnabdijevanja, elektro napajanja, tretmana otpadnih voda i unaprjeđenje putne infrastrukture, a značajno je unaprijeđena vanpansionska ponuda i kvalitet ponude na kupalištima.

Prema istraživanju „Uticaj turističkih smještajnih kapaciteta na ekonomiju države i lokalne zajednice“ koju je pripremio Horwath HTL 2009.godine period poslovanja hotela sa 5***** zvjezdica je 10,7 mjeseci godišnje, a hotela sa 2** i 1* zvjezdicom 5,6 mjeseci godišnje. Opšti nivo iskorišćenosti turističkih naselja, vila i apartmana iznosi 75 dana pune iskorišćenosti.

Kada je riječ o cijenama istraživanje je pokazalo da prosječna cijena sobe na godišnjem nivou u hotelima sa 5***** iznosi 212 eura, u hotelima sa 4**** 85 eura, a u hotelima sa 3 ** 54 eura.

Shodno postojećem stanju prepoznata su tri glavna izazova za dalji razvoj crnogorskog turizma: *izgradnja novih hotelskih kapaciteta, dostupnost destinacije i sezonalnost turističkog proizvoda.*

Predlog rješenja i predlog mjera za unaprjeđenje hotelske industrije

U Crnoj Gori se trenutno ne grade novi hoteli od preko 200 soba s obzirom da povraćaj investicije iznosi preko 18 godina, što nijedan investitor nije spreman da prihvati. Samim tim mora se obezbijediti ambijent u kome je povraćaj investicije takav da podstakne aktivnosti postojećih i dovede nove investitore. Pod prihvatljivim ambijentom podrazumijeva se onaj koji dozvoljava povraćaj investicije 10-14 godina što bi svrstalo Crnu Goru u zemlju sa prihvatljivim, ali nikako ekstremno brzim povraćajem. Na ovaj način i sa ovakvim sistemom Crna Gora bi bila i ostala u koraku sa globalnom industrijom.

Razvoja ambijenta u cilju unapređenja turizma

Ključnu ulogu u razvoju ovakvog ambijenta ima država, a naročito finansijski sektor i to iz sljedećih razloga:

- Investicija u hotele je vrlo specifična (4-5 godina planiranje i gradnja), a zatim 3-4 godine stabilizacije. Samim tim bitna podrška finansijskog sektora kroz povoljne kredite do stabilizacije prihoda je od vitalnog značaja.
- Investicija u hotele je kapitalno intezivna, i za razliku od nekih dugih sektora, izuzetno je rijetko da se finansira iz sopstvenih sredstava. Zbog ovoga, povoljne kreditne linije su izuzetno bitne, i bez njih nije moguće očekivati razvoj turizma.

Predlog rješenja su sljedeća 4 modela ponude smještajnih kapaciteta:

1. Hotel sa stimulansima
2. Hibridni hotel
3. Hibridni hotel sa stimulansima
4. Mješoviti rizort (mixed use resort)

Izuzetno od ova 4 modela, nameće se i definisanje modela stimulanja postojećih 20 hotela sa 5.324 ležajeva koji su van funkcije. I to sa različitim modelom ponude za smještajne kapacitete za 7 velikih hotela kapaciteta 3.667 ležajeva u primorskom regionu Crne Gore, u odnosu na 13 hotela kapaciteta 1.657 ležajeva koji se nalaze u sjevernom regionu.

I. Glavne karakteristike hotela sa stimulansima su definisane kroz sljedeće tačke:

- Radi se o klasičnom hotelu sa 4 ili 5 *
- Država pruža subvencije investitoru, zahvaljujući kojima se investicija realizuje, jer projekat postaje ekonomski isplativ
- U toku investicije, a posebno nakon otvaranja hotela država počinje da ubira značajne prihode, kojih inače sada nema
- Sa druge strane, da bi se investicija realizovala, država ima i direktan trošak koji se ogleda kroz subvenciju kamata na investicione kredite
- Stimulansi moraju biti dinamični, što znači da moraju da se mijenjaju u zavisnosti od aktuelnog investicionog ambijenta.
- Stimulansi moraju biti prilagodljivi geografskoj regiji na koju se primjenjuju.

II. Glavne karakteristike hibridnog hotela su definisane kroz sljedeće tačke:

- Miks hotela i rezidencija

- Gotovo svi velike svjetski brendovi prepoznaju ovaj koncept (Mariott, Hilton, ali i brendovi poput Regenta i Aman Resorta koji posluju i u CG)
- Ključne razlike kondo i hibridnog hotela
  - Limitirane površine namijenjene prodaji,
  - Vizuelno jedinstvo rezidencija i hotela,
  - Kvalitet rezidencijalnog dijela mora biti isti kao i kod hotelskog,
  - Jasna vlasnička struktura,
  - Opciono, a ne obavezno izdavanje rezidencija,
  - Jedan privredni subjekat upravlja kompletnim rezortom
- Profit investitora leži podjednako u upravljanju hotelom kao i u prodaji rezidencija
  - Prodajom rezidencija investitor ne može povratiti cijelu investiciju,
  - Značajan dio hotela ostaje u njegovom vlasništvu

III Glavne karakteristike hibridnog hotela sa stimulansima su definisane kroz sljedeće tačke:

- Ovaj model predstavlja miks prva dva modela
- Zahvaljujući sinergijskom efektu stimulansa i rezidencija, moguće je:
  - Da se procenat udjela rezidencija smanji u odnosu na hibridni hotel
  - Da se investitorima pruži manje stimulansa nego u slučaju hotela sa stimulansima
- Efekat ove sinergije je:
  - Veći broj hotelskih kapaciteta.
  - Manje finansijsko naprezanje države za direktne troškove subvencija kamata.

Plan razvoja do 2020 godine

Naš predlog i očekivanja su da se do 2020. godine izgradi 76 hotela sa oko 8,210 smještajnih jedinica i to po dolje predloženoj šemi.

Takođe, napominjemo da je plan da se aktiviraju postojećih 20 hotela sa 5.324 ležajeva koji su van funkcije. Princip je sljedeći:

- U primorskim opštinama i glavnom gradu za postojeće hotele koji su van funkcije, a koji su kapaciteta preko 100 soba, omogućiti da se 1/3 takvih hotelskih jedinica prenamjeni u rezidencijalne jedinice.
- U sjevernim opštinama za postojeće hotele koji su van funkcije, a kapaciteta preko 60 soba, omogućiti da se 1/2 takvih hotelskih jedinica prenamjeni u rezidencijalne jedinice.

Predlog reforme poreske politike

U pripremi su modeli reformisanja poreske politike u cilju kreiranja što atraktivnijeg poreskog i uopšte investicionog ambijenta, a kroz izmjene i dopune sistemski važnih propisa – Zakona o porezu na dodatu vrijednost, Zakona o porezu na nepokretnosti, Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti. Sve to ima za cilj podsticaj ulasku novih investitora i investicija na crnogorsko tržište, ali i širenju postojećih investicionih aktivnosti.

- Crna Gora je u regionu jedna od država sa najnižom poreskom stopom, pa se stoga smatra povoljnim investicionim ambijentom. PDV na usluge smještaja u hotelima je 7%, (izuzev za kondo i apart hotele gdje je PDV 19%).
- U pripremi su modeli reformisanja poreske politike kroz izmjene i dopune nekoliko zakona, a sve to kroz uvođenje snižene PDV stope od 7% na sve ugostiteljske usluge u hotelima i restoranima, ukidanje poreza na nepokretnost za ugostiteljske objekte-hotele sa 3, 4 i 5* zvjezdica koji su u funkciji 12 mjeseci godišnje i imaju planiranu kategoriju u skladu sa Odlukom o prioritetnim turističkim lokalitetima, potom upis

nepokretnosti po službenoj dužnosti, kao i definisanje nove forme oporezivanja s obzirom na vlasništvo, korišćenje i upravljanje (sell & lease back, fractional, timesharing).

Predlog reforme postupka kategorizacije

Ministarstvo održivog razvoja i turizma kao resorno ministarstvo koje je nadležno za poslove turizma smatra da praćenje tehnoloških dostignuća u ovoj oblasti bi racionalizovalo troškove koji prate unapređenje turističkog proizvoda. S tim u vezi, ovo ministarstvo u narednom periodu planira da uvede sistem elektronske kategorizacije.

E - kategorizacija predstavlja modernizaciju postojećeg sistema kategorizacije, što u stvari zahtijeva približavanje međunarodnim standardima. E - kategorizacija omogućava centralizaciju podataka, koji su predmet e-kategorizacije i izgradnju baze podataka koji se sada nalaze na različitim mjestima. Jednostavna kontrola nad kategorizacijom olakšava i vođenje politike na tom području. U većini EU zemljama kategorizacija hotela u nacionalnom sistemu kategorizacije je uslov za učešće u zajedničkoj promociji država. Značajan momenat u ovom projektu je da E-kategorizacija omogućava jednostavnu kategorizaciju i jednostavno provjeravanje pojedinih kriterijuma kod visoko kategorisanih ugostiteljskih objekata. Nižim kategorijama (do 3*) olakšava samoocjenjivanje, što ujedno i znači da nema grešaka kod određivanja kategorije, jer program to ne dozvoljava, a korisnika odmah upozorava. Samoocjenjivanje omogućava sniženje troškova kategorizacije, a e-kategorizacija olakšava tj pojednostavljuje kontrolu od strane nadležnih organa. Kod viših kategorija, standardizovan postupak kategorizacije ne dozvoljava subjektivizam ocjenjivača. Konačno, E-kategorizacija dugoročno gledano snižava troškove i skraćuje vrijeme potrebno za kategorizaciju. Standardi u kategorizaciji bi značili dostizanje međunarodne konkurencije na području turističke ponude, što je preduslov razvoja ove djelatnosti.

R.br	Naziv projekta	Iznos ukupne investicije u € koji će se efektuirati na tržištu u 2015. godini kroz faktore proizvodnje i na kome se može bazirati konzervativna projekcija ekonomskog rasta
1	Hilton	€ 20,600,000.00
	"Euromix trade" doo Petrovac i "Budvanska rivijera" ad Budva; Crystal	
2	Rivijera Petrovac	€ 6,585,376.00
3	Izgradnja turističkog naselja Luštica (Tivat)	€ 30,000,000.00
4	Kumbor	€ 80,000,000.00
5	Porto montenegro	€ 32,000,000.00
	Hotels&Restaurant "Primorje" AD; rekonstrukcija Centra za odmor, rekreaciju i liječenje "Igalo"	€ 1,000,000.00
	"Nivel Invest" doo i "Luzitanos Invest CO" doo; građenje I faze kondo hotela i garaža	€ 7,151,005.00
7		
8	"Porto Sole" doo; izgradnja hotela Peković Ivan i Nikolić Tomislav, kondo hotel u Tivtu	€ 1,393,614.00
9		
10	"Praxis" doo, hotel "Čelebić" doo, izgradnja II faze objekta u funkciji sporta i rekreacije i objekta turizma hotela	€ 1,403,832.00
11		€ 1,098,158.36
12	Marko Marković, rekonstrukcija hotela "Hungest Hotels Montenegro", rekonstrukcija hotela u Herceg Novom	€ 2,543,036.00
13		€ 589,758.00
14	Sekulić Vladimir, hotel u Sutomore	€ 1,460,502.86
15	"Operatio trading Montenegro" doo, Budva; condo hotel	€ 1,362,605.28
16	Filotić Goran, izgradnja hotela u Budvi	€ 15,932,822.00
17	Kharkin Vladislava, rekonstrukcija depadansa hotela u sklopu Hungest hotels "Sun resort"	€ 3,556,850.00
18		€ 565,705.00
19	"Politropus alternative" doo Tivat, izgradnja hotela u herceg Novom	€ 9,699,783.00
20	Arsić Rade, rekonstrukcija hotela u Tivtu	€ 2,040,511.26
21	"Ruža vjetrova" d.o.o, izgradnja podfaze A I faze turističkog kompleksa Ponta-Ruža vjetrova	€ 403,571.82
	"INC" doo i Ivanović Nikola i Ivan, izgradnja hotela u Budvi	€ 1,015,817.00
	UKUPNO	€ 220,402,947.58
	Struktura	100%

Planirane investicije u turizmu za 2015 godinu

1.4.3. Životna sredina

Vlada Crne Gore je na sjednici od 31. jula 2014. godine, usvojila Informaciju o stanju životne sredine Crne Gore za 2013. godinu sa Prijedlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Prijedlogom akcionog plana.

Informacija o stanju životne sredine predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori (vazduh, klimatske promjene, vode, morski ekosistem, zemljište, otpad, biodiverzitet, buka i radioaktivnost u životnoj sredini), kao i preporuke u planiranju politike zaštite životne sredine na godišnjem nivou.

U okviru Informacije o stanju životne sredine, definisan je prijedlog mjera čija realizacija treba da doprinese rješavanju identifikovanih problema i poboljšanju postojećeg stanja životne sredine u Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 6. novembra 2014. godine usvojila Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu, koji je dao pregled realizacije mjera za period januar - jun 2014. godine.

Dalje, kao horizontalni instrumenti sprovode se strateška procjena i procjena uticaja na životnu sredinu još od 2008. godine. Potreba za procjenom uticaja na životnu sredinu nastala je kao rezultat povećane svijesti o nužnosti zaštite životne sredine. Usklađivanje razvoja sa uslovima i mogućnostima životne sredine imperativ je sadašnjosti i budućnosti. Smanjivanje štetnih uticaja na životnu sredinu promovisanjem i uvođenjem novih tehnologija, kontrolisanom izgradnjom i aktivnostima koje se planiraju u prostoru, postaje centralno pitanje u politici zaštite životne sredine. Odnos ekonomsko - razvojnog faktora s jedne strane i brige za očuvanjem prirodnih resursa i segmenata životne sredine s druge strane osnov su daljeg razvoja.

Strateška procjena se vrši za planove i programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posledice po životnu sredinu. Strateška procjena je dakle procjena uticaja na životnu sredinu na strateškom nivou. Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", broj 80/05 i "Službeni list CG", broj 59/11), utvrđuju se uslovi, način i postupak vršenja procjene uticaja određenih planova ili programa na životnu sredinu, kroz integrisanje principa zaštite životne sredine u postupak pripreme, usvajanja i realizacije planova ili programa koji imaju značajan uticaj na životnu sredinu i zdravlje ljudi. Strateška procjena je postupak kojim se procjenjuju uticaji predloženih strateških dokumenata (planovi i programi) kojima se donose strateški važne odluke, na elemente životne sredine i zdravlje ljudi, uz učešće javnosti i organa nadležnih za zaštitu životne sredine, s tim da se rezultati procjene uzimaju u obzir pri konačnom odlučivanju o planu i programu.

Procjena uticaja na životnu sredinu je proces identifikacije, opisa, vrednovanja i objavljivanja mogućih uticaja na životnu sredinu predloženog projekta, odnosno aktivnosti na životnu sredinu, kao i određivanje načina i mjera prevencije, minimizacije, ublažavanja, mogućih posljedica, odnosno štetnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi. Pristup je multidisciplinaran i jedan od nezaobilaznih upravljačkih instrumenata u politici zaštite životne sredine.

U cilju očuvanja i unapređivanja životne sredine neophodno je dosljedno sprovoditi procjene, način njene verifikacije i osigurati uvid javnosti u postupku sprovođenja procjene uticaja.

Osnovana je Asocijacija »Parkovi Dinarida« sa sjedištem u Podgorici, 5.decembra 2014. godine a koja ima za cilj stvaranje platforme zaštićenih područja kroz povezivanje svih parkova u regionu Dinarskog luka. Osnivanje ove Asocijacije predstavlja rezultat dogovora postignutog u Budvi prije godinu dana, usvajanjem zajedničke izjave BIG WIN 2. Usvajanjem ove izjave, Crna Gora se obavezala da će raditi na jačanju procesa planiranja u zaštiti prirode, kao i valorizovanju ekonomske vrijednosti svog prirodnog bogatstva, kroz 14 obaveza, među kojima je proglašenje dva regionalna parka, Piva i Komovi, početak projekta uspostavljanja NATURA 2000 mreže, ratifikacija Nagoja protokola i dr.

Pripremljen je Predlog akcionog plana za borbu protiv dezertifikacije, a koji bi trebalo da bude usvojen do kraja I kvartala 2015.godine.

1.4.4. Ekonomija

Vlada Crne Gore je na sjednici od 10. jula 2014. godine donijela Strategiju razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine – Bijela knjiga sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu. Pomenutom Strategijom data je dinamika realizacije projekata i procjena potrebnih investicija u sektoru energetike po područjima (elektroenergetski sektor, sektor uglja, sektor nafte i gasa, daljinsko grijanje, energetska efikasnost, obnovljivi izvori energije).

U toku 2014. godine, radilo se na stvaranju preduslova za dostavljanje ponuda potencijalnih investitora za izgradnju HE na Morači (ukupne instalisane snage 238 MW i procijenjene prosječne godišnje proizvodnje 721 GWh) i HE Komarnica (168 MW, 232 GWh).

U cilju stvaranja uslova za realizaciju Projekta izgradnje HE Komarnica, u septembru 2014. godine usvojen je Sumarni izvještaj o geološkim istražnim radovima, u kojem je konstatovano da je za potrebe izrade Idejnog projekta HE Komarnica neophodno izvršiti dodatna geološka istraživanja i dodatna hidrološka mjerenja. Sada su u toku aktivnosti Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) i Elektroprivrede Srbije (EPS) sa Energoprojekt–Hidroinženjeringom na sagledavanju troškova izvođenja dodatnih istražnih radova sa relevantnim projektima, studijama i elaboratima, kao i troškova izrade Idejnog projekta sa Studijom opravdanosti i Elaboratom o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Ministarstvo ekonomije je obavilo razgovore s potencijalnim investitorima u vezi realizacije Projekta izgradnje HE Komarnica i Projekta izgradnje HE na Morači.

U toku 2014. godine radilo se na ocjeni tehničko - tehnoloških i finansijskih uslova ponuda zainteresovanih investitora za izgradnju drugog bloka TE Pljevlja (225 MW, 1360 GWh).

Nakon sprovedenog tenderskog postupka pokrenutog na inicijativu Ministarstva ekonomije kao i na osnovu tenderskog postupka pokrenutog na inicijativu zainteresovanog lica tokom 2013. godine Vlada Crne Gore je donijela Odluke o davanju koncesija na osnovu kojih su zaključeni Ugovori o koncesiji. Vlada Crne Gore je na sjednici od 30. januara donijela Odluke o davanju koncesije za sljedeće vodotoke: Bistrica-pritoka Ljuboviđe (Opština Bijelo Polje), Đurička rijeka sa pritokama (Opština Plav), Vrbnica (Opština Plužine), Kaludarska (Opština Berane), Kutska i Mojanska rijeka (Opština Andrijevica). Na osnovu pomenutih Odluka dana 23. aprila 2014. godine zaključeni su ugovori o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na sljedećim vodotocima: Bistrica-pritoka Ljuboviđe, Đurička rijeka sa pritokama, Vrbnica i Kaludarska rijeka.

Ugovori o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotocima Kutska i Mojanska rijeka su zaključeni 12. maja 2014. godine.

Vodotok/datum zaključenja ugovora	Opština	Broj mHE	Instalisana snaga (MW)	Planirana proizvodnja električne energije (GWh)
-----------------------------------	---------	----------	------------------------	---

Bistrica-pritoka Ljuboviđe/ 23.04.2014.godine br.0502-28/93	Bijelo Polje	1	3,497	11,319
Đurička rijeka sa pritokama/ 23.04.2014.godine br. 0502-28/94	Plav	2	4,879	15,526
Vrbnica/ 23.04.2014.godine br.0502-28/92	Plužine	2	5,350	20,30
Kaludarska/ 23.04.2014.godine br. 0502-28/91	Berane	1	1,052	5,50
Kutska rijeka/ 12.05.2014. godine br.0502-28/102	Andrijeвица	1	2,492	11,60
Mojanska rijeka/ 12.05.2014. godine br.0502-28/103	Andrijeвица	3	6,096	22,70

Na osnovu do sada zaključenih ugovora o koncesiji na 21 vodotoku, predviđena je izgradnja 41 mHE ukupne instalisane snage oko 73 MW sa planiranom godišnjom proizvodnjom oko 247 GWh, i okvirne vrijednosti investicije od oko 109 mil. eura. U maju 2014. godine je zaključen prvi ugovor o otkupu električne energije iz objekta mHE Jezerštica na teritoriji Opštine Berane kao povlašćenog proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora.

U skladu sa Pravilnikom o kriterijumima za izdavanje energetske dozvole, sadržini zahtjeva i registru energetskih dozvola („Službeni list CG“, br. 49/10 i 38/13), Ministarstvo ekonomije je 1. septembra 2014. godine otpočelo sa prijemom zahtjeva za izdavanje energetske dozvole za izgradnju energetskog objekta instalisane snage do 1 MW. Na osnovu energetske dozvole u toku 2014. godine su zaključena tri ugovora o koncesiji na sljedećim vodotocima Piševska rijeka (Opština Andrijeвица) zaključen 28. januara, Reževića rijeka (Opština Budva) zaključen 3. februara i Raštak (Opština Kolašin) zaključen 24. aprila.

Pored projekata izgradnje malih hidroelektrana, realizuju se i dva projekta izgradnje vjetroelektrana (VE). Jedna vjetroelektrana je predviđena na lokalitetu Krново (ukupne instalisane snage 72 MW) na teritoriji opština Nikšić, Šavnik i Plužine. Investitor je za pomenuti projekat dobio građevinsku dozvolu 07.maja 2014. godine. Druga VE je predviđena na lokalitetu Možura (ukupne instalisane snage 46 MW) na teritoriji opština Ulcinj i Bar. Investitor je za pomenuti projekat dobio građevinsku dozvolu 15. decembra 2014. godine

U skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima koje treba da ispunjava pravno lice za mjerenje i istraživanje potencijala obnovljivih izvora energije („Službeni list CG“, broj 28/11), Ministarstvo je donijelo Rješenje o izdavanju dozvole za mjerenje i istraživanje potencijala vjetra na katastarskoj parceli br.849 upisane u listu nepokretnosti br.60 u KO Borje I, Opština Žabljak.

U vezi sa Projektom izgradnje podmorskog interkonektivnog kabla jednosmjerne struje između elektroenergetskih sistema Crne Gore i Italije, sprovedene su u najvećoj mjeri aktivnosti koje se odnose se na rješavanje imovinsko - pravnih odnosa za potrebe izgradnje planiranih objekata I stubnih mjesta. Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica je u martu 2014. godine, uz saglasnost EBRD-a, potpisao ugovor za izgradnju 400 kV dalekovoda Lastva - Čevo sa izvođačem radova španskom Iberdrolom, dok je u decembru 2014. godine potpisao ugovor za izgradnju 400 kV dalekovoda Čevo - Pljevlja sa izvođačem radova konzorcijumom Energoinvest-Energomontaža. Nakon potpisivanja ugovora, izvođači su radili na pripremi projektne dokumentacije. U maju 2014. godine Ministarstvo održivog

razvoja i turizma je izdalo građevinsku dozvolu za 400 kV dalekovod Lastva Čevo (preciznije za izgradnju DV 2x400 kV Lastva Trebinje i Lastva Pljevlja i DV 400 kV Lastva Podgorica – dionica Lastva Čevo), dok je u novembru 2014. godine izdalo građevinsku dozvolu za građenje dalekovoda 400 kV Lastva – Pljevlja – dionica Čevo - Pljevlja.

Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom Crne Gore je sa Ternom Crna Gora radilo na usaglašavanju Ugovora o korišćenju morskog dobra za implementaciju i izvođenje infrastrukture.

Skupština Crne Gore je na sjednici održanoj 16. decembra 2014. godine, usvojila Zakon o efikasnom korišćenju energije („Službeni list CG“ br. 57/14 i 3/15). Novim zakonom za oblast energetske efikasnosti su uvaženi glavni zahtjevi inoviranih EU direktiva u ovoj oblasti. Donošenjem ovog zakona značajno je unaprijeđen i pravni osnov za uređenje oblasti energetske efikasnosti u zgradama.

U Crnoj Gori nastavljene su aktivnosti na pripremi i realizaciji projekata energetske efikasnosti, a kojima koordinira Ministarstvo ekonomije. Projekti se mogu podijeliti u dvije grupe:

- projekti poboljšanje energetske efikasnosti u javnim objektima/zgradama: MEEP - Projekat energetske efikasnosti u Crnoj Gori i EEPPB - Program energetske efikasnosti u javnim zgradama i
- programi podrške za veće korišćenje obnovljivih izvora energije namijenjeni domaćinstvima: MONTESOL - projekat beskamatnih kredita za ugradnju solarnih sistema za zagrijavanje vode; SOLARNI KATUNI - projekat za instalaciju fotonaponskih solarnih sistema na katunima; ENERGY WOOD – projekat beskamatnih kredita za ugradnju sistema na moderne oblike biomase.

Evidentan je značajan doprinos međunarodnih institucija na promociji energetske efikasnosti u Crnoj Gori, posebno za pripremu i realizaciju aktivnosti.

Jonsko - jadranski gasovod je projekat kojim je planirano da se gasovodom poveže Fiera (Albanija) sa Splitom (Hrvatska), prolazeći pri tome kroz i teritoriju Crne Gore. Predviđeni kapacitet gasovoda je 5 bcm/god, ukupna dužine od 530 km.

U sklopu Western Balkan Investment Framework (WBIF) (Infrastrukturni projekti za Zapadni Balkan) je izrađena Studija izvodljivosti za IAP, vrijednosti 3,5 miliona eura, a izvođač je COWI i IPF Konzorcijum.

Studijom izvodljivosti IAP analizirane su moguće trase budućeg gasovoda. Trase su analizirane sa aspekata ekonomske opravdanosti, optimalnog prečnika gasovoda, mogućnosti potrošnje gasa i obuhvatile su varijantna rješenja za kompletnu trasu od Fiere do Splita. Za potrebe izrade Studije, Crna Gora je prihvatila varijantno rješenje trase IAP koje bi trebalo da bude na relaciji, Anomalsko polje (Ulcinj), Bar, odatle podvodnom dionicom do Luštice, zatim preko Luštice ponovo ispod mora ka Hrvatskoj.

Predviđena ruta IAP u Crnoj Gori

Na zahtjev Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstvo ekonomije je početkom avgusta 2014. godine dalo mišljenje na Nacrt Prostornog plana posebne namjene za obalno područje, kojim se iskazuje potreba detaljnije obrade oblasti „istraživanja nafte i gasa u podmorju Crne Gore, i „transportnih cjevovodnih sistema“, tj Jonsko – jadranskog gasovoda. S obzirom da prvobitne primjedbe Ministarstva ekonomije nijesu unijete u inoviranoj verziji

Nacrta plana od decembra 2014.godine, neophodno je pristupiti zajedničkom usaglašavanju Nacrta plana za ove oblasti.

Početak 2014.godine Ministarstvo ekonomije je otpočelo sa izradom Stateške procjene uticaja na životnu sredinu za Program istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore, čije donošenje se očekuje u 2015.godini.

Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine, kao i važećim prostornim planovima većine opština, prije svega primorskih, nijesu predviđena sva postojeća, kao ni buduća potencijalna ležišta mineralnih sirovina, što predstavlja veliki problem za razvoj rudarske industrije u Crnoj Gori. Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu zaključila više ugovora o koncesiji za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju mineralnih sirovina, koji se ne mogu realizovati usled nedefinisanosti ležišta postojećim prostornim planovima opština. Navedeno se prije svega odnosi na sve primorske opštine.

Biznis zone prije svega predstavljaju jedinstven entitet na području lokalne samouprave koji je dijelom ili u potpunosti infrastrukturno opremljen i koji investitorima nudi niz povoljnosti prilikom ulaganja. Predviđeno je da biznis zona obuhvati biznis inkubator, tehnološki park I industrijsku zonu. Osam lokalnih samouprava je proglasilo biznis zone otvorenim za ulaganja, i to: Cetinje, Berane, Kolašin, Nikšić, Ulcinj, Podgorica, Mojkovac i Bijelo Polje. Sve navedene opštine, izuzev Podgorice, su definisale i usvojile paket olakšica za potencijalne investitore koji se odluče da posluju u okviru navedenih biznis zona. Investitorima je u biznis zonama omogućen prostor za neometano poslovanje, lakše otpočinjanje obavljanja djelatnosti po principu one stop shop sistema, kao i unaprijed definisane poreske i administrativne olakšice na državnom nivou i nivou lokalne samouprave. U cilju realizacije projekta razvoja biznis zona u Crnoj Gori usvojen je složen program podsticajnih mjera na državnom nivou. Usvojena je Uredba o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih („Službeni list CG“, br. 11/12, 40/13 i 55/14), kojom su poslodavcima omogućene subvencije za zapošljavanje lica unutar bizniszona i na osnovu toga poslodavci ne plaćaju doprinose za obavezno socijalno osiguranje I porez na dohodak fizičkih lica.

U saradnji sa kancelarijom Ujedinjenih Nacija Programa za razvoj (UNDP), Ministarstvo ekonomije realizuje pilot Program jačanja kapaciteta lokalnih samouprava u cilju uspostavljanja i upravljanja biznis zona u 5 lokalnih samouprava i to: Beranama, Nikšiću, Mojkovcu, Bijelom Polju i Kolašinu. Cilj preograma pored jačanja menadžment kadra koji će upravljati biznis zonama, je i promocija biznis zona i olakšica u okviru istih potencijalnim investitorima. Lokalne samouprave su u okviru pilot projekta pripremile i usvojile Akcione i Marketing planove pojedinačnih biznis zona koje se u njihovoj nadležnosti.

Interesovanje za otvaranje novih biznis zona iskazale su Opština Bar i Opština Rožaje. U toku su pregovori sa predstavnicima Ministarstva ekonomije u cilju pripreme neophodne dokumentacije za dalje sprovođenje i realizaciju projekta.

Ministarstvo ekonomije je pripremio i prijedlog Uredbe o biznis zonama. Uredbom o biznis zonama utvrđuju se uslovi za osnivanje biznis zona u Crnoj Gori, njihova klasifikacija, uređenje i upravljanje biznis zonama, kao i druga pitanja od značaja za funkcionisanje biznis zone.

Model osnivanja i upravljanja biznis zonama je pripremljen na osnovu najbolje evropske i regionalne prakse, a predstavlja savremen i napredan način za sistemski razvoj i upravljanje biznis zonama, a koji je prethodno testiran u praksi sličnih ili naprednijih ekonomskih sistema. Donošenjem novog modela će se između ostalog značajno uticati i na povećanje zaposlenosti, unapređenje poslovne infrastrukture, podsticaj razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetnika, privlačenje novih investicija, kao i na ravnomjeran razvoj svih jedinica lokalne samouprave u Crnoj Gori.

U cilju povećanja zaposlenosti i poboljšanja ekonomskog standarda, Vlada Crne Gore je krajem januara 2015.godine usvojila Uredbu o podsticanju direktnih investicija („Službeni list

CG”, broj 8/15). Uredba o podsticanju direktnih investicija definiše finansijske podsticaje za nove investicije u Crnoj Gori i ima za cilj unapređenje poslovnog ambijenta države i povećanje konkurentnosti privrede. Pomenuti akt teži privlačenju novih investitora, povećanju zaposlenosti, naročito u manje razvijenim područjima Crne Gore, kao i uravnoteženju regionalnih razlika. Kroz obezbjeđivanje adekvatnih podsticaja direktno će se uticati na investicione odluke potencijalnih investitora koji razmatraju da se pozicioniraju na tržištu Crne Gore.

Sredstva za podsticanje investicija se dodjeljuju na osnovu javnog oglasa i to za investicione projekte čija je minimalna vrijednost ulaganja 500.000 eura i kojima se obezbjeđuje otvaranje najmanje 20 novih radnih mjesta u roku od tri godine, od dana zaključivanja ugovora o korišćenju sredstava, a strani investitor može biti korisnik sredstava ako osnuje privredni subjekat u Crnoj Gori. Kriterijumi za dodjelu sredstava za podsticanje investicija, propisani ovom uredbom su:

- reference investitora;
- efekat investicionog projekta na produktivnost dobavljača i drugih privrednih subjekata;
- iz Crne Gore koji posluju u istom sektoru industrije;
- održivost investicionog projekta;
- efekti investicionog projekta vezani za istraživanje i razvoj;
- efekti investicionog projekta na ljudske resurse;
- ocjena uticaja na životnu sredinu;
- obim međunarodnog prometa;
- efekti investicionog projekta na razvoj manje razvijenih jedinica lokalne samouprave;
- pismo o namjerama lokalne samouprave u kojoj investitor namjerava da ulaže.

Sredstva se dodjeljuju zavisno od broja bodova koji se stiču na osnovu ocjene kriterijuma. Visina sredstava za podsticanje investicija koja mogu biti dodijeljena velikim privrednim društvima utvrđuje se do 50% opravdanih troškova za realizaciju investicionog projekta, odnosno do 60% opravdanih troškova za srednja privredna društva i do 70% za mala privredna društva. U skladu sa ovom uredbom, za kapitalne investicije mogu se bez sprovođenja postupka bodovanja dodijeliti sredstva za podsticanje investicija u visini od 17% od ukupne vrijednosti investicionog projekta.

Sredstva se isplaćuju u tri rate koje prate investicioni ciklus. Isplaćena sredstva pokrivena su bankarskom garancijom na prvi poziv, što podrazumijeva da se sredstva mogu nesmetano povući ukoliko se pojave nepravilnosti u realizaciji investicionog projekta. Prava i obaveze detaljno se regulišu ugovorom između Vlade Crne Gore i investitora.

1.4.5. Finansije

Imajući u vidu izražene finansijske probleme i nelikvidnost budžeta sa kojim su suočene jedinice lokalne samouprave, kao i potrebu unaprjeđenja fiskalne politike u funkciji razvoja preduzetništva, bilo je neophodno pristupiti unaprjeđenju postojećih rješenja u oblasti oporezivanja nepokretnosti u Crnoj Gori.

S tim u vezi, tokom 2014. godine radilo se na *izmjenama i dopunama Zakona o porezu na nepokretnosti*.

Izmjene će biti usmjerene na povećanje prihoda od poreza na nepokretnosti, prije svega, na način što je povećan donji limit za oporezivanje, proširena baza za oporezivanje, a sa druge strane, po prvi put će se propisati kaznene odredbe za kršenje ovog zakona.

Novim zakonskim rješenjima bliže će se definisati pojam obveznika poreza na nepokretnosti kao vlasnika nepokretnosti, posebno u slučaju kada je kao vlasnik zemljišta upisana Država, dok su stvarni vlasnici zemljišta upisani samo kao korisnici istog. Imajući u vidu da se, prema ranijim rješenjima, zbog prepoznavanja države, kao vlasnika nepokretnosti, koja je inače oslobođena od plaćanja ovog poreza, stvarni poreski obveznici, odnosno korisnici nepokretnosti, nijesu mogli oporezovati, novim rješenjima preciziraće se da je obveznik poreza na nepokretnosti i korisnik nepokretnosti u državnoj svojini koji je u katastru nepokretnosti upisan kao nosilac prava korišćenja, trajnog korišćenja nepokretnosti, odnosno nosilac prava korišćenja nepokretnosti po osnovu dugoročnog zakupa. Na ovaj način proširiće se poreski osnov, a samim tim i mogućnost ostvarivanja većeg obima prihoda jedinica lokalnih samouprava po osnovu poreza na nepokretnosti.

Bitna novina je biće i stvaranje uslova za formiranje sveobuhvatne baze podataka, putem uvođenja obaveze notarima, sudovima i drugim državnim organima da jedinicama lokalne samouprave na čijem se području nalazi nepokretnost, dostave isprave (ugovore, odluke i dr.) na osnovu kojih se stiče, odnosno mijenja vlasništvo na nepokretnosti, kao i određivanje roka za dostavu navedenih isprava, što će imati za cilj blagovremeno, efikasno, sveobuhvatno oporezivanje nepokretnosti.

Prema novim zakonskim rješenjima, povećaće se minimalna stopa poreza na nepokretnosti sa 0,10% na 0,25% tržišne vrijednosti nepokretnosti, što će rezultirati ostvarenjem većeg obima prihoda od poreza na nepokretnosti, kao jednog od stabilnih izvora finansiranja lokalne samouprave.

Takođe, jedinicama lokalne samouprave daće se mogućnost da propišu višu stopu poreza na nepokretnosti od utvrđene za određene kategorije nepokretnosti i to za: poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, sekundarni stambeni objekat (stan), objekat koji je izgrađen suprotno zakonu, ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritnog turističkog lokaliteta i građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom.

Imajući u vidu da na teritoriji Crne Gore ima veliki broj vlasnika nepokretnosti koji imaju dvije ili više stambenih jedinica (sekundarni objekti), u cilju obezbjeđenja dodatnih prihoda od ovog poreza i stavljanja u funkciju stanovanja što većeg broja stambenih jedinica koje nijesu prebivalište ili mjesto stalnog nastanjenja poreskog obveznika, jedinicama lokalne samouprave daće se mogućnost da se ove kategorije nepokretnosti mogu oporezovati po stopi koja je uvećana 150%, u odnosu na stopu koju, svojim propisom, utvrđuje svaka jedinica lokalne samouprave, a koja je do sada mogla da se uveća za 100% .

U cilju razvoja poljoprivredne djelatnosti, prije svega, stimulanja valorizacije većih poljoprivrednih kompleksa i stavljanje poljoprivrednog zemljišta u punu funkciju, u smislu njegovog iskorišćavanja za poljoprivrednu proizvodnju, za poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, a čija površina prelazi 150.000 m², propisaće se poreska stopa u visini od 3% do 5% tržišne vrijednosti nepokretnosti.

Dalje, u funkciji sprječavanja nelegalne gradnje objekata, jedinicama lokalne samouprave daće se mogućnost da za određene kategorije nepokretnosti mogu utvrditi višu, odnosno nižu poresku stopu u odnosu na opštu poresku stopu, i to za objekat kojim se rješava stambeno pitanje do 50%, a kojim se ne rješava stambeno pitanje do 100%.

Takođe, u cilju eliminisanja biznis barijera i stimulanja elitnog turizma, daće se mogućnost jedinicama lokalne samouprave da za ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritnog turističkog lokaliteta, sa 3*** i ispod 3***, mogu utvrditi uvećanu poresku stopu u odnosu na opštu poresku stopu, u visini od 2% do 5,5% tržišne vrijednosti nepokretnosti, zavisno od kategorije ugostiteljskog objekta, a za ugostiteljski objekat koji je u funkciji 12 mjeseci u godini, poreska stopa moći će da se umanj u odnosu na opštu poresku stopu, i to: za ugostiteljski objekat kategorije 4**** do 30%, a preko 4**** do 70 %.

U cilju podsticaja valorizacije zemljišta, izmjenjenim rješenjima predviđjeće se da za građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom poreska stopa se može uvećati do 150% u odnosu na utvrđenu poresku stopu, osim za građevinsko zemljište namijenjeno za izgradnju privrednih objekata i objekata namijenjenih za dalju prodaju, za koje se, nakon isteka roka od pet godina od dana usvajanja planskog dokumenta, utvrđuje poreska stopa u visini od 3% do 5% tržišne vrijednosti nepokretnosti.

Novim zakonskim rješenjima reducirat će se oslobođenja za objekte koji su proglašeni spomenicima kulture, kao i objekte u vlasništvu vjerskih organizacija, na način što je ograničena mogućnost njihovog nenamjenskog korišćenja. Ovo iz razloga što je u praksi bio čest slučaj da se ovi objekti koriste za potrebe stanovanja ili druge profitabilne djelatnosti.

Pored navedenog, posebna pažnja posvećena je poreskom tretmanu građevinskih objekata i posebnih djelova stambene zgrade u svojini investitora, koje u poslovnim knjigama iskazuju kao "investicije u toku" ili "zalihe gotovih proizvoda" i koji su namijenjeni za dalju prodaju, a za koje se, zbog nepreciznosti u normiranju, različito pristupalo kod njihovog oporezivanja od strane jedinica lokalne samouprave. Stoga će se novim rješenjima, precizirati da se porez na nepokretnosti ne plaća na građevinske objekte i posebne djelove stambene zgrade u svojini investitora, koji se u poslovnim knjigama iskazuju kao "investicije u toku" ili "zalihe gotovih proizvoda" i koji su namijenjeni za dalju prodaju, u periodu od tri godina od godine u kojoj je izdata građevinska dozvola. Na ovaj način će se obezbjediti uslovi za jedinstven poreski tretman ovih nepokretnosti na nivou svih opština, kao i pravnu sigurnost investitora u pogledu oporezivanja "investicija u toku" ili "zaliha gotovih proizvoda".

U cilju efikasnijeg utvrđivanja i naplate ovog poreza, novim zakonskim rješenjima izvršit će se i izmjena roka za utvrđivanje i plaćanje poreske obaveze. Naime, predviđjeće se da se porez na nepokretnosti za tekuću godinu utvrđuje rješenjem nadležnog organa lokalne uprave do 30. aprila tekuće godine, a plaća u dvije jednake rate i to: prva do 30. juna, a druga do 31. oktobra godine za koju se porez utvrđuje. Podsjećanja radi poreska obaveza se utvrđuje do 31. maja, a plaća u dvije jednake rate i to: prva do 30. juna, a druga do 30. novembra godine za koju se porez utvrđuje.

Po pitanju pojednostavljenja postupka i rasterećenja kako poreskog organa tako i obveznika, kao i eliminisanja grešaka kod utvrđivanja poreske obaveze, izvršit će se unaprijeđenje regulative na način što će se dodatno propisati da obveznici koji vode poslovne knjige, do 31. marta tekuće kalendarske godine, podnesu poresku prijavu za utvrđivanje poreza na nepokretnosti za tu godinu. Takođe, u cilju otklanjanja nejasnoća koje su se u praksi javljale kod pojedinih opština u situacijama kada se nepokretnost nalazi na teritoriji dvije ili više opština, definisaće se obaveza poreskog obveznika da, u tom slučaju, nadležnim organima lokalne uprave na čijim se teritorijama nalazi nepokretnost, podnese poreske prijave.

Radi obezbjeđenja preciznosti podataka o vlasništvu na nepokretnosti, neophodnih za utvrđivanje poreske obaveze, izmijenit će se rok za dostavu ovih podataka jedinicama lokalne samouprave od strane organa državne uprave nadležnog za nekretnine i taj rok će biti do 31. januara godine za koju se porez utvrđuje. Prema važećim zakonskim rješenjima, rok za dostavu podataka je do kraja novembra godine koja prethodi godini za koju se porez utvrđuje.

Jedna od bitnijih novina će biti propisivanje sankcija za nepoštovanje i neizvršavanje zakonom utvrđenih obaveza, što će svakako doprinijeti većoj poreskoj disciplini a samim tim i suzbijanju sive ekonomije. U tom smislu predviđjeće se novčane kazne zbog neprijavlivanja i neplaćanja poreske obaveze (za notare, odgovorno lice u sudu ili državnom organu, pravna lica, preduzetnike i fizička lica), kao i zbog neblagovremenog prijavljivanja i neplaćanja poreske obaveze (u rasponu od 250€ do 20.000€).

U narednim tabelama dat je pregled ostvarenih prihoda od poreza na nepokretnosti i poreza na promet nepokretnosti, za 2014. godinu (po opštinama).

Naziv opštine	Ostvareni prihodi budžeta opština od poreza na nepokretnosti u 2014. godini (u €)
Andrijevića	50,541
Bar	4,355,616
Berane	195,483
Bijelo Polje	462,796
Budva	10,093,118
Danilovgrad	264,798
Žabljak	263,283
Kolašin	380,176
Kotor	3,048,737
Mojkovac	105,680
Nikšić	3,383,634
Plav	166,875
Plužine	1,361,863
Pljevlja	3,127,590
Podgorica	5,944,950
Rožaje	57,559
Tivat	2,548,212
Ulcinj	1,250,725
Herceg Novi	3,410,466
Cetinje	312,891
Šavnik	38,281
Petnjica	
Ukupno	40,823,274

Naziv opštine	Ostvareni prihodi od poreza na promet nepokretnosti na teritoriji Crne Gore u 2014. godini (100%)	Ostvareni prihodi budžeta opština od poreza na promet nepokretnosti u 2014. godini (80%)
Andrijevića	12,694	10,155
Bar	2,509,603	2,007,682
Berane	36,175	28,940
Bijelo Polje	185,993	148,794
Budva	2,589,883	2,071,907
Danilovgrad	94,161	75,329
Žabljak	60,608	48,486
Kolašin	38,989	31,191
Kotor	1,765,665	1,412,532
Mojkovac	5,813	4,650
Nikšić	526,402	421,122
Plav	18,548	14,839
Plužine	9,073	7,259
Pljevlja	65,431	52,345
Podgorica	3,282,278	2,625,822
Rožaje	55,922	44,738
Tivat	1,124,619	899,695
Ulcinj	367,299	293,839
Herceg Novi	1,932,665	1,546,132
Cetinje	104,357	83,486
Šavnik	2,107	1,685
Petnjica	5,725	4,580
Ukupno	14,794,010	11,835,208

*Izvor: Opštine i Državni trezor

Polazeći od opredjeljenja koje je uslovalo revidiranje zakonskog okvira kojim je uređen sistem oporezivanja nepokretnosti u Crnoj Gori, za očekivati je da će se njegovom primjenom, od 1. januara 2016. godine, poboljšati javne finansije na lokalnom nivou. Ovakva ocjena se temelji na pretpostavkama da će se, kroz data ovlaštenja jedinicama lokalne samouprave, povećati broj poreskih obveznika, proširiti poreski osnov i osnažiti poreska disciplina u ovoj oblasti, kroz blagovremeno izmirivanje poreske obaveze.

1.4.6. Saobraćaj

Prilikom izrade planske dokumentacije neophodno je voditi računa o koridorima saobraćajne infrastrukture definisane Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine, Strategijom razvoja saobraćaja Crne Gore, kao i Strategijom razvoja i održavanja državnih puteva Crne Gore. Projekat autoputa Bar - Boljare je definisan kao projekat od strateškog značaja za Crnu Goru, čija realizacija treba da omogući ravnomjerniji razvoj sjevera i juga države, iskorišćavanje prirodnih bogatstava, razvoj turizma, bolje saobraćajno povezivanje i ukupan ekonomski razvoj. Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine planirana je izgradnja autoputa Bar - Boljare, a njegovim smjernicama je za predmetni infrastrukturni koridor, predviđena izrada Detaljnog prostornog plana autoputa Bar - Boljare. Usvojenim Detaljnim prostornim planom autoputa Bar - Boljare, predviđen je koridor i trasa autoputa kroz sljedeće lokacije: Đurmani - Sozina tunnel - Virpazar - Tanki Rt - Farmaci (Podgorica) - Smokovac (Podgorica) - Uvac - Mateševo - Andrijevića - Berane - Boljare. Na osnovu usvojenog Detaljnog prostornog plana autoputa Bar - Boljare za dionicu od Smokovca do Mateševa urađen je Idejni projekat. Autoput Bar - Boljare bi trebalo da povezuje jadransku obalu sa granicom Srbije, i to od Bara preko Podgorice do granice u Boljarima. Kako je planirano, ovaj put će povezivati Crnu Goru sa Srbijom preko rute Požega - Beograd i nadovezivaće se na TEN-T koridor. Crna Gora aktivno učestvuje u regionalnoj saradnji i punopravni je član Memoranduma o razumijevanju za razvoj osnovne regionalne transportne mreže u jugoistočnoj Evropi (SEETO Memorandum). Posebni napredak je napravljen sa uvrštavanjem SEETO Sveobuhvatne mreže (SEETO Comprehensive Network) u okviru Trans - Evropske Transportne Sveobuhvatne mreže (TEN-T Comprehensive Network), kroz Anex-e (Annex III VOL 30/33 i 31/33), u oktobru mjesecu 2011. godine. Autoput Bar - Boljare je uključen u SEETO sveobuhvatnu regionalnu transportnu mrežu, kao SEETO putni pravac 4, i u tom dijelu Vlada Crne Gore nastavlja aktivnosti na realizaciji ovog strateškog projekta za Crnu Goru.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 4. jula 2013. godine, ponudu kineskih kompanija China Communications Construction Company Ltd. (CCCC) i China Road and Bridge Corporation (CRBC), za projektovanje i izgradnju prioritetne dionice Smokovac - Uvač - Mateševo autoputa Bar - Boljare, ocijenila kao prvorangiranu. Prioritetna dionica Smokovac - Uvač - Mateševo autoputa Bar - Boljare, bi trebala da se realizuje na bazi međudržavnog sporazuma („Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Narodne Republike Kine o unapređenju saradnje u izgradnji infrastrukture“). Imajući u vidu da je predmetni Sporazum omogućavao realizaciju krupnih infrastrukturnih projekata samo na bazi koncesije, isti je morao biti izmijenjen, kako bi se omogućila realizacija konkretnog projekta autoputa Bar - Boljare, i upravo je projekat izgradnje autoputa, predmet Izmjena i dopuna pomenutog međudržavnog sporazuma.

Nakon što je 26. februara 2014. godine, između Vlade Crne Gore, odnosno resornog Ministarstva saobraćaja i pomorstva, i kineskih kompanija China Communications Construction Company Ltd. (CCCC) i China Road and Bridge Corporation (CRBC), potpisan Ugovor o projektovanju i izgradnji prioritetne dionice Smokovac - Uvač - Mateševo autoputa Bar - Boljare, i nakon što je dana 30. oktobra 2014. godine, Vlada Crne Gore, odnosno resorno Ministarstvo finansija sa kineskom EXIM bankom potpisalo Ugovor o preferencijalnom zajmu, u vezi sa finansiranjem realizacije predmetnog projekta, pomenuti ugovori su zajedno sa Predlogom zakona o autoputu Bar - Boljare dostavljeni Skupštini Crne Gore (ugovori su dostavljeni na upoznavanje, a Predlog zakona o autoputu Bar - Boljare na usvajanje). Usvajanjem Zakona o autoputu Bar - Boljare (“Službeni list CG”, broj 52/14) stvoren je osnovni pravni preduslov za početak realizacije prethodno pomenutih ugovora. U okviru razvojnih planova Crne Gore, utvrđeno je da je Jadransko - jonski autoput od strateškog značaja, kako sa ekonomskog i socijalnog aspekta, tako i sa aspekta visoko

standardne drumske povezanosti Crne Gore sa državama u okruženju BiH i Albanije. Jadransko - jonski autoput je strateški projekat za region jugoistočne Evrope i Balkana. Njegov završetak obezbijediće koridor visokog kapaciteta i kvaliteta koji spaja srednju Evropu i sjevernu Italiju sa jonskim poluostrvom preko Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Albanije i Grčke. Jadransko-jonski autoput pruža se duž obala Jadranskog i Jonskog mora, od Trsta u Italiji do Kalamate u Grčkoj. Procijenjena dužina autoputa je oko 1.550 km. Kroz Crnu Goru će ići oko 95 km Jadransko - jonskog autoputa, što je oko 6 % ukupne dužine autoputa. U okviru Crne Gore, Jadransko - jonski autoput će početi na granici sa Bosnom i Hercegovinom (Nudo) - Grahovo - Čevo - Podgorica (brdo Zelenika) - Smokovac - Dinoša - granica sa Albanijom. Predloženi koridor autoputa će ići paralelno sa obalom, oko 40-50 km u kopnu, kroz opštine Nikšić, Kotor i Danilovgrad, Prijestonicu Cetinje i Glavni grad Podgoricu. Jadransko-jonski autoput bi direktno opsluživao oko 26,2 miliona stanovnika (isključujući Italiju), a Crna Gora učestvuje sa 2,6 % od ukupnog broja. Na osnovu urađene studije izvodljivosti i Generalnog projekata predviđena je cijena koštanja izgradnje od 10 mil € po kilometru, znači ukupna cijena izgradnje Jadransko-jonskog autoputa na teritoriji Crne Gore iznosi 950 mil €. Neki osnovni tehnički podaci: put je projektovan za računsku brzinu od 100 km/h, otvorena trasa iznosi 67.75 km, ukupna dužina mostova 13,49 km i ukupna dužina tunela 13,95 km. Imajući u vidu značaj regionalne saradnje za realizaciju ovako važnih infrastrukturnih projekata i iskazanu podršku partnera Evropske komisije, zemalja Jadransko-jonske makro regije, kao i međunarodnih finansijskih institucija, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je pripremio Memorandum o razumijevanju koji se odnosi na saradnju prilikom realizacije Jadransko-jonskog autoputa. Ova inicijativa ima uporište u novoj Strategiji proširenja Evropske unije, koja naglašava važnost većeg fokusiranja na unapređenje ekonomske održivosti, posebno u kontekstu aktuelne ekonomske situacije na Zapadnom Balkanu i u samoj Evropskoj uniji. Navedeni Memorandum o razumijevanju prosljeđen je zemljama potpisnicima uključujući Albaniju, Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku, kao i partnerima koji su iskazali spremnost da podrže ovakav projekat a to su Italija, Grčka, Slovenija, Evropska komisija, Evropska banka za obnovu i razvoj i Evropska investiciona banka. Cilj ovog Memoranduma o razumijevanju je da se generiše interesovanje zemalja za zajednički i integrisani pristup u realizaciji ovog značajnog projekta u odnosu na inicijativu prema Evropskoj komisiji i međunarodnim finansijskim institucijama. Dakle, cilj je da zemlje potpisnice zajednički konkurišu za fondove Evropske unije kroz npr. mehanizam "Zapadno - balkanski investicioni okvir" (WBIF), kao i za "soft" zajmove prema Evropskoj banci za obnovu i razvoj i Evropskoj investicionoj banci. Pored toga, Prostornim planom Crne Gore do 2020. godine, kao i Strategijom razvoja saobraćaja, predviđena je izgradnja Brze saobraćajnice duž crnogorskog primorja, od granice sa Republikom Hrvatskom do granice sa Republikom Albanijom u dužini od 110 km, koja će se raditi fazno. Realizovaće se kroz izgradnju zaobilaznica Herceg Novi, Tivat i Budva. U toku je revizija Idejnog projekta za dionicu tunel Sozina - Stari Bar. U okviru projekta Brze saobraćajnice neophodno je riješiti prelaz preko Bokokotorskog zaliva (varijantno rješenje tunela ili mosta). U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore broj 03-2385, Monteput d.o.o. Podgorica je, u saradnji sa relevantnim nacionalnim subjektima, uz angažovanje međunarodnih eksperata, izradilo Idejno rješenje sa prethodnom studijom opravdanosti izgradnje tunelskog prelaza preko Bokokotorskog zaliva. Tunelsko rješenje dostavljeno je Ministarstvu održivog razvoja i turizma i Ministarstvu saobraćaja i pomorstva, i očekuje se da se u narednom periodu Vlada odredi po pitanju prelaza Bokokotorskog zaliva.

Takođe, u vezi ovog projekta, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je apliciralo za grant sredstva prema Investicionom okviru za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework ("WBIF")) za realizaciju tehničke pomoći za razvoj tri zaobilaznice na crnogorskom primorju. Za potrebe ovog projekta KfW je odobrio finansijska sredstva (donaciju) u iznosu od 435.000,00 eura koja će se koristiti isključivo za finansiranje izrade dvofazne Studije izvodljivosti za prioritarnu zaobilaznicu na Crnogorskom primorju. Studijom izvodljivosti će se pripremiti izgradnja prve prioritarnu zaobilaznice za crnogorske primorske gradove Herceg Novi, Budvu, odnosno Bar. Zaobilaznice se nalaze na SEETO pravcu 1 i

predstavljaju dio brze saobraćajnice duž Crnogorskog primorja koja ide od granice sa Republikom Hrvatskom (Debeli Brijeg) do Bara. Dana 12. decembra 2014. godine, potpisan je Ugovor o finansiranju (donaciji) između KfW i Vlade Crne Gore-Ministarstvo saobraćaja i pomorstva za izradu Studije izvodljivosti izgradnje prioritetne zaobilaznice na crnogorskom primorju (SEETO Pravac 1).

Rekonstrukcija i održavanje postojećih željezničkih pruga obavlja se u skladu sa prostornim i urbanističkim planovima, kao i propisima koji se odnose na izgradnju objekata, glavne opravke pruge (rekonstrukcija), srednje opravke i tekuće održavanje koje se finansira iz Budžeta Crne Gore.

Master plan razvoja Aerodroma Crne Gore, usvojen od strane Vlade Crne Gore, definiše strategiju infrastrukturnog razvoja aerodroma Podgorica i aerodroma Tivat za period od 2011-2030. godine, sa ciljem unaprjeđenja kapaciteta i kvaliteta usluge u odnosu na prognozirani saobraćaj. S tim u vezi, Državna studija lokacije Aerodrom Tivat „Sektor 24“, podržava planove za razvoj aerodroma u Crnoj Gori.

1.4.7. Poljoprivreda

Kada je poljoprivredno zemljište u pitanju, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja ne posjeduje strateške planske dokumente vezano za upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Tokom 2014. godine, izrađen je Nacrt strategije ruralnog razvoja, koji je po završenoj javnoj raspravi, u fazi pripreme Predloga, koji treba da usvoji Vlada Crne Gore. U postupcima raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja daje predloge Vladi za pokretanje postupka davanja u zakup poljoprivrednog zemljišta i izdaje mišljenja na zahtjeve Ministarstva finansija, kao nadležnog ministarstva. Takođe, daju se mišljenja na prostorno – planska dokumenta u postupku njihove pripreme i donošenja, a u odnosu na ciljeve i smjernice koje se odnose na poljoprivredno zemljište.

Iz oblasti šumarstva, u toku 2014. godine, Vlada Crne Gore je usvojila Strategiju razvoja šuma i šumarstva, kojom su definisane razvojne mjere u ovoj oblasti. Zatim, shodno Zakonu o šumama (“Službeni list CG”, broj 74/10), planovi kojima treba da se definiše namjena šuma su Planovi razvoja šuma, koji se izrađuju za šumska područja. Za sada je izrađen jedan takav plan na ovom nivou planiranja, kao pilot projekat za teritoriju opštine Mojkovac. Pored ovih, informacije o šumama koje mogu biti korisne za prostorno planiranje, nalaze se na nivou gazdinskih jedinica (zasebni djelovi šumskih područja), ali su te informacije ograničene na prostore pod privrednim šumama, gdje se vrši redovno gazdovanje i korišćenje šumskih resursa. Podaci iz planova gazdovanja za gazdinske jedinice se mogu dobiti i u digitalnoj formi. U 2014. godini, izrađuju se planovi gazdovanja šumama za šest gazdinskih jedinica.

Izmjenama i dopunama Zakona o vodama planirana je izrada Strategije upravljanja vodama kao dokument kojim se utvrđuju dugoročni pravci upravljanja vodama, koji se izrađuje umjesto Vodoprivredne osnove Crne Gore, koja je donesena 2001. godine, i kojoj je važnost istekla.

Osim toga, Zakonom o vodama je predviđeno donošenje novih dokumenata, Planova upravljanja vodama na vodnom području riječnog sliva i Planova zaštite voda od zagađivanja. Planovi koji su urađeni u prethodnom periodu su Opšti plan zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru, za period od 2010 – 2016. godine (“Službeni list CG”, br. 67/10 i 33/14), kao i Operativni plan zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru, za 2014. godinu.

1.4.8. Kulturna dobra

Za unaprjeđenje stanja kulturne baštine, u odnosu na oblast uređenja prostora, neophodna je kontinuirana saradnja svih organa, institucija i organizacija u sistemu zaštite kulturne baštine, poštovanje smjernica, preporuka i mišljenja Uprave za zaštitu kulturnih dobara, Ministarstva kulture i UNESCO.

Ministarstvo kulture je, u saradnji sa Upravom za zaštitu kulturnih dobara, u 2014. godini, bilo angažovano na poslovima koji se odnose na izradu studija zaštite kulturnih dobara, izradu mišljenja i izdavanje smjernica na dokumenta iz oblasti uređenja prostora sa aspekta zaštite kulturne baštine. Takođe, predstavnici Ministarstva kulture aktivno učestvuju na okruglim stolovima, javnim raspravama i radionicama, koje se odnose na realizaciju projekata iz oblasti uređenja prostora, izradu planske dokumentacije i zakonske regulative. Pored toga, članovi su i radnih grupa za realizaciju projekata od značaja za oblast uređenja prostora i kulturnu baštinu Crne Gore.

Reformom institucionalnog okvira u oblasti kulturne baštine, predviđenom Nacionalnim programom razvoja kulture, kao prioritet opšteg cilja Jačanje pravne i institucionalne infrastrukture, osnovana je Uprava za zaštitu kulturnih dobara, kao organ uprave u sastavu Ministarstva kulture. Članom 8 Zakona o zaštiti kulturnih dobara ("Službeni list CG", broj 49/10), propisano je da organ uprave nadležan za zaštitu kulturnih dobara vrši upravne i sa njima povezane poslove na zaštiti istih.

Ministarstvo kulture i Uprava za zaštitu kulturnih dobara, u toku 2014. godine, angažovani su na poslovima vezanim za uređenje prostora i izgradnju objekata, sa aspekta zaštite kulturne baštine. Navedeni poslovi posebno se odnose na učešće u procesu izrade planskih dokumenata svih vrsta i nivoa, u skladu sa nacionalnim propisima, koji regulišu zaštitu kulturne baštine, ali i međunarodnim dokumentima, koje je Država dužna primjenjivati, kao članica mnogih međunarodnih organizacija, posebno UNESCO.

Imajući u vidu član 89 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, Uprava za zaštitu kulturnih dobara čiji rad je organizovan u Sjedištu (na Cetinju) i Područnoj jedinici Kotor, prilikom izrade mišljenja na planska dokumenta, naišla je na određene probleme. Naime, u određenom broju planskih dokumenata nisu date adekvatne mjere zaštite kulturne baštine, što je uslovilo duži rok za dobijanje mišljenja od strane Uprave. U procesu izrade mišljenja za planska dokumenta, koja se odnose na prostore u okviru kulturnog dobra „Prirodno i kulturno – istorijsko područje Kotora“, ovo ima posebnu težinu. Područje Kotora, s tim u vezi, predstavlja kulturno dobro zaštićeno Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, ali i dobro upisano na listu svjetske baštine, koju je sačinio UNESCO. Područje je zaštićeno kao integralno dobro naslijeđenih vrijednosti, u kojem je arhitektonska baština prožeta prirodnom baštinom i neodvojiva od prirode, a planiranje u zaštićenom području podrazumijeva i uvažavanje međunarodnih konzervatorskih pravila i principa, sadržanih u konvencijama i drugim međunarodnim aktima, koja obrađuju ovu oblast. U tom smislu, važno je napomenuti da Uprava, u radu, uzima u obzir i izvještaje ekspertskih Misija i odluka UNESCO, koje su kao jedan od osnovnih rizika koji prijete da ugroze osnovne vrijednosti dobra označili prekomjernu i nekontrolisanu urbanizaciju. Tako se, u postupku integralne zaštite i upravljanja prostorom čitavog zaštićenog područja poštuju relevantne odluke koje dopuštaju kontrolisan razvoj, ali predviđaju uvođenje novih alata kojima se osigurava očuvanje zatečene autentičnosti i integriteta.

Uprava za zaštitu kulturnih dobara je, zajedno sa Područnom jedinicom u Kotoru, izdala odgovarajuće smjernice i mišljenja na plansku dokumentaciju: u Prijestonici Cetinje (mišljenja: nacrt izmjena i dopuna GUP opštine Cetinje, za prostor DUP „Crna Greda (Zona F) i nacrt DUP „Crna Greda (Zona F)“, nacrt DUP „Bajice“, nacrt izmjena i dopuna DUP i Urbanističkog projekta „Istorijsko jezgro Cetinja“, nacrt DUP „Humci“, Izvještaj o strateškoj

procjeni uticaja na životnu sredinu za Izmjene i dopune DUP i UP Istorijsko jezgro Cetinja, predlog PUP Prijestonice Cetinje); u Opštini Budva (mišljenja: DUP „Zavala”; prijedlozi i smjernice: DUP „Budva – centar”); u Opštini Kotor (mišljenja: Idejni projekat turističkog naselja (T2), Daošina, Dobrota, nacrt PUP Opštine Kotor, nacrt PPPN za obalno područje Crne Gore, UP Nerin, UP Morinj, DUP Prčanj, LSL Glavati – Prčanj; prijedlozi i smjernice za: projektovanje novih objekata u obuhvatu kulturno – istorijskih cjelina i područja sa posebnim osvrtom na kulturno dobro „Prirodno i kulturno – istorijsko područje Kotora”, programski zadatak za izradu studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PPPN za obalno područje Crne Gore, arhitektonsko oblikovanje objekata turističkog naselja (T2), Daošina); u Opštini Tivat (mišljenja: nacrt UP „Krašići 1”, nacrt UP „Krašići 2”, nacrt UP „Krašići 3”, Odluka o izradi strateške procjene uticaja na DUP „Stari Krašići”, izgradnja postojećih i planiranih objekata na UP 1.8 DSL „Kalardovo – Ostrvo cvijeća – Brdišta”, nacrt DUP „Gornji Kalimanj”, DUP „Krašići”, DUP „Stari Krašići”, nacrt UP „Kostići”, nacrt DUP „Mažina”, nacrt DUP „Milovići”, nacrt UP „Meštovići”, nacrt UP „Bogišići”, nacrt UP „Pržno”, Izmjene i dopune DSL „Sektor 32”, nacrt odluke studije zaštite za veliki gradski park, DUP „Centar – Hotel Palma”; prijedlozi i smjernice za izradu strateške procjene uticaja za DUP „Lepetani”); u Opštini Bar (mišljenja: nacrt DSL „Virpazar”, nacrt DUP „Topolica III”, nacrt DUP „Topolica – Bjeliši” – izmjene i dopune, nacrt DUP „Ilino” – izmjene i dopune, nacrt studije zaštite kulturnih dobara u obuhvatu DSL „Virpazar”); u Glavnom gradu Podgorica (mišljenje na nacrt LSL „Veruša”); u Opštini Ulcinj (mišljenja: nacrt PUP opštine Ulcinj, nacrt izmjena i dopuna za određene urbanističke parcele br. 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 127a, 128, 129, 130 i 132, u zahvatu izmjena i dopuna DUP „Ulcinj grad” za lokalitet „Meraja 1”, nacrt izmjena i dopuna DUP „Ulcinj grad” za lokalitet „Đerane 1”); za opštinu Herceg Novi (mišljenja: nacrt UP za kompleks „Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju sa objektom stare škole Sutorina”, DUP „Stara Banja” Igalo, UP „Lustreka 2” Luštica, UP „Mimoza Estate” Igalo, LSL „Mrkovi” Njivice, nacrt LSL „Kotobilj”, UP „Villdor” Igalo, LSL „Mrkovi, Njivice – Luštica”, LSL „Kapa – Dobra Luka – Luštica”, LSL „Duglas – Brguli – Luštica”, LSL „Uvala – Veslo – Luštica”, nacrt LSL „Sitnica – Kruševice”); za Opštinu Nikšić: (mišljenja: nacrt PUP, nacrt LSL „Papрати”, nacrt izmjena i dopuna UP za prostor između Ulica Nika Miljanića, Njegoševe, II Dalmatinske i Baja Pivljaniana, nacrt izmjena i dopuna DUP „Mrkošnica 2”; smjernice za zaštitu kulturnih dobara za potrebe izrade DUP „Grahovo” i DUP „Stara varoš”); za Opštinu Danilovgrad (predlozi i smjernice za potrebe izrade DUP „Danilovgrad – centar”, DUP „Ostrog – Glava Zete” i DUP „Spuž”); za Opštinu Kolašin (mišljenja: nacrt DUP „Radigojno”, objekti malih hidroelektrana mHe Ocka gora i mHe Jasičje, nacrt DUP „Sportska zona”, nacrt LSL „Bakovići); za Opštinu Žabljak (mišljenje na Studiju zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PPPN za Durmitorsko područje i smjernice za programski zadatak za izradu studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PPPN NP „Prokletije”); za Opštinu Pljevlja (mišljenje na nacrt DUP „Golubinja” i predlozi i smjernice neophodne za potrebe izrade DUP „Mali logor” i DUP „Veliki logor”); za Opštinu Berane (mišljenje na objekte malih hidroelektrana mHe Bistrica 1 i mHe Bistrica 2, i smjernice za programski zadatak za izradu studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PPO Berane); za Opštinu Rožaje (mišljenja na Nacrt izmjena i dopuna LSL „Rasadnik” i izmjena i dopuna DUP „Industrijska zona Zeleni”); za Opštinu Plav (mišljenje na nacrt PUP); za Opštinu Bijelo Polje (mišljenja: nacrt LSL „Piramida”, nacrt DUP „Kruševo”, nacrt DUP „Kisjele vode”, nacrt LSL „Durmitor”, nacrt LSL „Benzinska pumpa Ravna Rijeka”, nacrt LSL „Vraneška dolina”, nacrt LSL „Izletište Ušće – naselje Voljevac”).

Dakle, data su mišljenja na: dvije državne studije lokacije, jedan generalni urbanistički plan, pet prostorno – urbanističkih planova, 24 detaljno - urbanistička plana, 15 urbanističkih projekata, 17 lokalnih studija lokacija i dva prostorna plana posebne namjene; dvije male hidroelektrane, dvije smjernice za programske zadatke za izradu studija zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade prostornog plana posebne namjene, jedna smjernica za programski zadatak za izradu studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade Prostornog plana, šest smjernica za izradu detaljnih urbanističkih planova, jedna smjernica za projektovanje novih objekata u obuhvatu kulturno – istorijskih cjelina i područja sa posebnim

osvrtno na kulturno dobro „Prirodno i kulturno – istorijsko područje Kotora”, jedna smjernica za arhitektonsko oblikovanje objekata turističkog naselja (T2), i jedna smjernica za idejni projekat.

Uprava za zaštitu kulturnih dobara, angažovana je na poslovima koji se odnose na izradu Studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PUP Kotora, izdavanje smjernica i mišljenja na elaborate o procjeni uticaja na životnu sredinu i druga dokumenta iz oblasti uređenja prostora.

1.4.9. Stambena oblast

U cilju realizacije opredjeljenja Crne Gore za uključivanje u evropske integracije, potrebno je stvoriti uslove za primjenu normativa i standarda Evropske unije, što uslovljava i primjenu savremenih metoda pri izradi i sprovođenju planskih dokumenata i izgradnji objekata, kao i rješavanje imovinsko - pravnog statusa neformalnih objekata.

Crna Gora se dugi niz godina suočava sa pitanjem izgradnje objekata različitog tipa, površine i namjene, suprotno propisima kojima je ova oblast uređena pozitivnim pravom Crne Gore, takozvana: „neformalna“ gradnja. To je gradnja bez građevinske dozvole odnosno bez propisane pravno tehničke dokumentacije, koja u dugoročnom smislu trajno mijenja i uništava prostor i direktno smanjuje kako sadašnje, tako i buduće razvojne mogućnosti. Broj objekata izgrađenih suprotno propisima mjeri se desetinama hiljada. Ovaj fenomen uzrokuje posledice krupnih razmjera: plansko-urbanističku disorganizaciju prostora, nedovoljnu infrastrukturnu opremljenost tretiranog prostora, nizak nivo kvaliteta života, ugrožavanje ekoloških standarda i rizik po ljudsko zdravlje, seizmičke rizike i nemogućnost naplate komunalija i poreza.

Bečkom deklaracijom o neformalnim naseljima u Jugoistočnoj Evropi, koju je Crna Gora potpisala septembra 2004. godine, predviđeno je da zemlje potpisnice teže potpunom regionalnom rješavanju neformalnih naselja do 2015. godine i da se obavezuju da preduzmu regularizaciju neformalnih naselja i poboljšanje do maksimalne mjere (ali samo u slučajevima koji ne narušavaju odgovarajući urbani razvoj, npr. kršenje prava, zaštitu životne sredine, zaštitu kulturnog nasleđa).

Predlogom zakona o legalizaciji neformalnih objekata, koji je u skupštinskoj proceduri, propisana je procedura, tj. uslovi i način legalizacije neformalnih objekata, definisani su neformalni objekti koji mogu ući u proces legalizacije, zone u kojim to neće biti moguće, rješavanje imovinsko – pravnih odnosa, nadležnosti, kategorizacija objekata, kao i način otplate obaveza nelegalnih graditelja, i druga pitanja od značaja za legalizaciju. Takođe, treba imati u vidu činjenicu da su postojeći neformalni objekti nisu prošli kroz proces provjere primjene standarda, kako u toku projektovanja tako i u toku izvođenja radova, posebno sa aspekta seizmičkog rizika, tako da je predlogom zakona predviđena obavezna provjera statičke i seizmičke stabilnosti neformalnih objekata. Predlogom zakona uvedena je obaveza Uprave za nekretnine da izvrši preklapanja orto foto snimka teritorije Crne Gore sa postojećim katastarskim podlogama, koji će predstavljati osnov za izradu evidencije neformalnih objekata.

Budući da se radi o dugoročnom i veoma kompleksnom procesu, koji zahtjeva uključenost i punu angažovanost velikog broja subjekata, veliki dio pripremnih aktivnosti za implementaciju ovog značajnog projekta je u toku.

Naime, stupanje na snagu Zakona o legalizaciji neformalnih objekata je pretpostavka implementacije ovog kompleksnog projekta. Podrška procesu legalizacije neformalnih

objekata sa svih nivoa, a naročito političkog, neophodna je za implementaciju Projekta. Predlagač je shodno svojim nadležnostima i proceduri predviđenoj Poslovníkom Skupštine Crne Gore, u stalnoj komunikaciji sa predstavnicima nadležnih državnih organa, Zajednicom opština Crne Gore, pravosudnim organima i predstavnicima poslaničkih klubova, u cilju poboljšanja ovog zakonskog teksta. Naime, imajući u vidu značaj ovog pravnog akta, odnosno posledice koje će njegova primjena imati na veliki broj građana Crne Gore, u najvećem broju pitanja potrebno je postići konsenzus sa svim relevantnim institucijama i detaljno razmotriti sve sugestije i primjedbe na predloženi tekst, bilo da se tiču samog postupka ili opsega primjene.

U cilju iznalaženja primjenljivih rješenja, nakon niza konsultacija sa predstavnicima navedenih institucija, pristupilo se izradi amandmana na Predlog zakona. Neophodno je postići najširi konsenzus povodom svih pitanja kako bi se projekat uspješno realizovao.

Jedna od mjera koja po nama predstavlja preduslov uspješne realizacije jeste sprovođenje mjere progresivnog oporezivanja za neformalne objekte jer će se na taj način izvršiti pritisak na neformalne graditelje da u što kraćem roku pristupe regularizaciji svojih objekata. Mehanizam poreskog pritiska podrazumijeva poresko destimulisanje vlasnika neformalnih objekata da zadrže postojeći status i predstavlja preduslov za realizaciju Projekta legalizacije. Naime, poresko opterećenje za neformalne objekte gdje postoje planski preduslovi, ali ne i želja vlasnika za regularizaciju statusa, trebalo da bude uvećano do maksimalnog zakonskog limita sve do momenta regularizacije. Time bi se učinilo neisplativim za vlasnike ovih objekata da zadržavaju status quo. Ovakav pristup učinio bi da vlasnici neformalnih objekata u cilju regularizacije statusa predaju zahtjev za legalizaciju i izvrše obaveze predviđene zakonom (uplate iznos naknade za komunalno opremanje i naknade za legalizaciju). Sa druge strane, jasno je da bi efikasno i brzo sprovođenje propisa u ovom pravcu značilo i stvaranje efikasnih mehanizama naplate osnovnih prihoda lokalnih samouprava, a samim tim i stvaranja preduslova za prevazilaženje problema njihovog finansiranja.

Uspostavljanjem evidencije neformalnih omogućiće se identifikovanje svih neformalnih objekata koji se nalaze u prostoru i predstavljaće značajan alat u samom procesu regularizacije, prvenstveno sa aspekta naplate poreza i evidencije broja neformalnih objekata koji će ući u proces.

Projekat ne podrazumijeva samo sprovođenje zakonskih normi, već podrazumijeva organizovanje niza aktivnosti koje će olakšati i pospješiti proces i motivisati nelegalne graditelje da uđu u proces bez primjene mjera prinude.

Neophodno je sprovesti medijsku kampanju, organizovati obuke službenika po jedinicama lokalne samouprave koji će biti zaduženi za sprovođenje postupka.

Sprovođenje komunikacione strategije podrazumijeva angažovanje značajnih finansijskih sredstava. Potrebno je intenzivirati aktivnosti na obezbjeđivanju finansijskih sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija, imajući u vidu da su budžetska sredstva ograničena.

Planiranje dodatnih mjera i projekata koje će osigurati njegovu realizaciju takođe je važan dio procesa. Planom pretvaranja neformalnih naselja u formalna i regularizacije objekat sa posebnim aspektom na seizmičke rizike predviđena je realizacija Pilot projekta. Cilj sprovođenja Pilot projekta je sprovođenje cjelokupnog postupka, definisanje pozitivnih i negativnih strana da bi se postupak na što kvalitetniji i efikasniji način sproveo na ostalim područjima zahvaćenim neformalnom gradnjom. Kao pilot projekat predložen je prostor naselja Pobrđe – Rutke i Čanj u opštini Bar. Opština Bar je 2010. godine pokrenula proceduru javnih nabavki za izbor najpovoljnijeg ponuđača za izradu Studije izvodljivosti uređenja neformalnih naselja »Pobrđe – Rutke i Čanj«. Nakon završenog postupka odabira, za čiju izradu su angažovani autori IIBW Ltd iz Austrije i City Invest Ltd iz Kanade, izrađena je u julu 2011. godine Studija "Unaprijeđenje neformalnih naselja Pobrđe – Rutke i Čanj".

Nakon toga opština Bar je pokrenula proceduru izrade DUP –a za naselje Pobrđe –Rutke. Obuhvat DUP-a je oko 177 ha, od tunela Mišići do Željezničke stanice u Sutomoru. Prema procjenama obrađivača plana izgrađeno je oko 2200 objekata. U zahvatu su identifikovane stare autohtone cjeline.

Glavna poteškoća pri izradi DUP-a jeste neažurnost katastarskih podloga. Katastarske granice ne odgovaraju stanju na terenu i u nekim se situacijama razlikuju i po 5-10 metara. Razlika se pojavljuje jer su karte rađene u razmjeru koji ne odgovara izradi plana. U cilju uspješne realizacije ovog planskog dokumenta, Ministarstvo održivog razvoja i turizma je pokrenulo izradu evidencije objekata u obuhvatu DUP-a, a sa ciljem izrade analize finansijskih efekata procesa regularizacije. Sve navedene aktivnosti sprovode se sa ciljem implementacije Pilot projekta, koji će pokazati sve prednosti i mane planiranog procesa regularizacije.

Vrlo je važno ukazati građanima na direktne benefite ovog procesa. Primjer implementacije ovog projekta poslužiće kao sredstvo za podizanje svijesti o značaju evidentiranja svojine, a zatim i rješavanja imovinsko pravnog statusa kroz postupak legalizacije objekata. Regularizacija direktno utiče na pravnu sigurnost, smanjenje rizika po zdravlje i život ljudi sprovođenjem ispitivanja statičke i seizmičke stabilnosti objekta i u krajnjem dovodi i do porasta vrijednosti objekata, te je i ekonomska dobit građana – vlasnika nelegalnih objekata izvjesna.

Kada je riječ o segmentu stambene politike – važno je istaći da je Skupština Crne Gore usvojila Zakon o socijalnom stanovanju (“Službeni list CG” broj 35/13) , koji je propis od izuzetnog značaja za rješavanje stambenih pitanja građana koji ove potrebe ne mogu riješiti iz prihoda koje sami ostvaruju. Zato, pri izradi planskih dokumenata treba percipirati ovu okolnost odnosno sagledati mogućnost određivanja odgovarajućih lokaliteta.

Termin „socijalno stanovanje“ inkorporiran je u tekst Zakona o socijalnom stanovanju i međunarodno je prihvaćen termin i predstavlja najšire poimanje državne podrške u stanovanju. U državama Evropske unije, pravo na stanovanje se posmatra u sklopu drugih socijalnih prava, a kao preduslov stvaranja socijalne kohezije u jednom društvu. U tim zemljama stambena politika je dio socijalne politike, što je definisano i drugim značajnim međunarodnim dokumentima.

Koncept zakona zasniva se na tome da se zakonom definišu osnovni instituti socijalnog stanovanja, nadležnosti, preciziraju lica koja imaju pravo na rješavanje stambenog pitanja u skladu sa ovim zakonom, definišu izvori finansiranja, definiše najširi dijapazon mogućnosti za razvoj socijalnog stanovanja, odnosno da se da zakonski okvir pomoću koga se u sistem socijalnog stanovanja može uključiti veliki broj učesnika, radi omogućavanja rješavanja stambenih potreba svih lica, odnosno domaćinstva koja ne mogu riješiti stambenu potrebu.

Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 19. Juna 2014. godine, usvojila Program socijalnog stanovanja 2014-2016 godina.

Jedno od najvažnijih pitanja koje ovaj dokument preporučuje jeste je preciziranje nadležnosti nad upravljanjem i održavanjem stambenog fonda, odnosno objekata socijalnog stanovanja i objekata koji će se ubuduće graditi odnosno obezbjeđivati za ove namjene, te je jasno definisana obaveza jedinica lokalne samouprave da obezbjeđuju održavanje i upravljanje stambenim fondom. Takođe, neophodno je da sve jedinice lokalne samouprave pristupe snimanju i analizi postojećeg stambenog fonda, jer tek ustanovljavanja svojine opština nad postojećim fondom se može utvrditi broj stambenih objekata kojima raspolaže svaka jedinica lokalne samouprave, a na osnovu tih informacija može se pristupiti izradi procjene i analize stambenih potreba.

Neophodno je uvesti princip održivosti stambenog fonda koji pretpostavlja uvođenje troškovnog pristupa pri određivanju visine zakupnine. Održivost podrazumeva sposobnost nekog sistema da dugoročno funkcioniše. U tom smislu se mora obezbijediti materijalna

osnova za rješavanje stambenih pitanja narednih generacija, te je u programima socijalnog stanovanja, bilo da ih sprovodi država ili jedinica lokalne samouprave, neophodno prikazati sve stvarne troškove pribavljanja i korišćenja stana, i na tim osnovama utvrđivati načine približavanja cijene stanovanja, odnosno zakupnine krajnjim korisnicima.

Preporuka državnog programa je da planiranje i implementaciju programa, uzimajući u obzir ravnomjeran regionalni i ukupni ekonomski i socijalni razvoj, neophodno fokusirati na razvoj projekata na sjeveru Crne Gore, u cilju smanjivanja migracije iz sjevernih opština u južni i središnji region Crne Gore.

Postizanje socijalne kohezije i društvene solidarnosti, pomoć države i jedinica lokalne samouprave u obezbjeđivanje stambenog prostora za lica koja nemaju stan i koja ne mogu da obezbijede stambeni objekat, poboljšanje kvaliteta života građana, posebno pripadnika ranjivih društvenih grupa koje na tržištu ne mogu da riješe stambenu potrebu, smanjenje siromaštva i isključenosti, predstavljaju osnovne ciljene politike stanovanja.

Stambeno pitanje nije samo pitanje izgradnje, već takođe obuhvata društvenu infrastrukturu (kulturni centri, biblioteke, stadioni, itd.), što je važan element u socijalnom uključivanju i u rješavanju otuđenosti, koje je posebno rasprostranjeno u velikim urbanim sredinama. S tim u vezi, neophodno je uključiti socijalno stanovanje u sistem prostornog planiranja.

U stambenoj oblasti je donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stanovanju i održavanju stambenih zgrada("Službeni list CG", br. 4/11 i 1/14).

Naime, otkupom stanova i promjenom, zakonske regulative, devedesetih godina, obaveza održavanja stambenog fonda prešla je u isključivu nadležnost etažnih vlasnika, koji su do sada bili prilično inertni po tom pitanju. Navike stečene iz prethodnog perioda godine i činjenica da su tadašnja zakonska rješenja definisala održavanje posebnih i zajedničkih djelova stambenih zgrada kao javni interes, kod vlasnika stambenih jedinica, nažalost, uticalo je na formiranje svijesti da o održavanju stambene zgrade treba da brine neko drugi, a ne oni sami, pa je to bio jedan od razloga, koji je uzrokovao da u značajnom dijelu stambenih zgrada u Crnoj Gori do sada nijesu formirani organi upravljanja.

Novina predviđena izmjenama i dopunama zakona jeste „podjela“ inspeksijskog nadzora. Naime, utvrđeno je da se dio nadležnosti inspektora za stanovanje, čiji su kapaciteti u smislu brojnosti vrlo ograničeni, dodijeli nadležnom inspeksijskom organu jedinice lokalne samouprave - komunalnoj inspekciji. Time će se obezbijediti efikasniji nadzor nad organizovanjem organa upravljanja i održavanjem stambenog fonda.

Uloga inspeksijskih organa je da prvenstveno djeluju preventivno, pa ukoliko ovakav nadzor ne postigne konkretne rezultate, da djeluju upravnim mjerama i radnjama za koje su ovlašćeni. Izmjenama i dopunama precizirana su ovlašćenja inspektora za stanovanje i komunalnih inspektora, i predviđene odgovarajuće upravne mjere i radnje, koje će doprinijeti potpunijoj implementaciji zakona.

Zakonom je utvrđena obaveza investitora da održava stambenu zgradu u roku od 1 godine od dana prodaje najmanje jedne stambene ili poslovne jedinice. Ovo rješenje je usvojeno radi obezbjeđenja organizovanja organa upravljanja stambenih zgrada odmah po useljenju i obezbjeđivanja sredstava za održavanje. Uvođenje ove obaveze za investitora, omogućiće da se etažni vlasnici kroz aktivnosti investitora upoznaju sa pravima i obavezama koje imaju shodno zakonu. Ovakvo opredjeljenje ima za cilj i zaštitu same investicije, koja se ogleda u održavanju stambene zgrade na pravilan način. Iako ova obaveza implicira određene troškove za investitora, mišljenja smo da stvara benefit i za samog investitora i za ukupan ambijent.

Takođe, usvojeno je rješenje koje omogućava da se način organizovanja održavanja stambene zgrade i visina troškova održavanja stanova za luksuzno stanovanje, određuje kupoprodajnim ugovorom. Ova norma je predložena radi omogućavanja investitorima luksuznih naselja da utvrde visinu održavanja ugovorom o kupoprodaji. Naime, za održavanje ovih stambenih zgrada potrebno je obezbijediti znatno veće sume novca nego za ostale stambene objekte. Naime, sama kupoprodajna cijena ovih objekata, odnosno obilježje ovih destinacija kao ekskluzivnih, ukazuje na činjenicu da su troškovi održavanja ovih objekata visoki, bilo zbog opreme koja je ugrađena, posebnog režima korišćenja ili drugih

pogodnosti koje su vlasnicima ponuđene, te je opravdano omogućiti investitorima da odrede način i visinu troškova održavanja, kroz odredbe kupoprodajnih ugovora sa budućim vlasnicima. Ono što opredjeljuje da se ova norma definiše na predloženi način jeste postavljanje jasnog zakonskog osnova gdje se daje ovlaštenje investitorima značajnih investicija da na ovaj način štite svoju investiciju i na taj način se doprinosi održivom upravljanju istih. Nikom nije u interesu da prostori, odnosno objekti koji u jednom trenutku predstavljaju izuzetnu vrijednost, ne samo za investitora, već i za lokalnu zajednicu i državu u kojoj se nalaze, poslije određenog vremena izgube epitet ekskluzivnosti, jer održavanje nije organizovano na nivou koji je neophodan.

Usvojeno preciziranje pitanja otvaranja zajedničkog računa stambene zgrade u saradnji sa nadležnim organima. Praksa je pokazala određene nedoslednosti prilikom načina otvaranja zajedničkog računa, koje će se otkloniti jasno propisanim postupkom. Ono što je važno istaći je što je predloženim izmjenama povećana pravna sigurnost u istupanju stambene zgrade kao pravnog lica u poslovima održavanja stambene zgrade. Takođe, postupak je koncipiran na način da se etažnim vlasnicima olakša obavljanje ovog posla, jer su nadležni organi obavezni da u službenoj komunikaciji pribave matični broj i šifru djelatnosti, i podatke dostave upravicima.

Tokom 2014. godine održane su radionice za službenike jedinica lokalne samouprave, predstavnike firmi koje se bave pružanjem usluga održavanja, predstavnicima organa upravljanja u stambenim zgradama i stanovnicima istih. Uz podršku LAMP projekta koji se implementira u saradnji sa Svjetskom bankom, izvršena je distribucija promotivnog materijala svim organima upravljanja stambenih zgrada na teritoriji Crne Gore i privrednim društvima koji se bave pružanjem profesionalnih usluga u ovoj oblasti

1.4.10. Komunalni poslovi

i Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni list RCG", broj 12/95), kao osnovni pravni akt koji uređuje komunalnu oblast, donešen je 1995. godine, u drugačijem pravno-političkom i privrednom ambijentu. Pokazalo se da u novonastalim uslovima ovaj zakon ne može da obezbijedi uspostavljanje odnosa u komunalnoj oblasti na sveobuhvatan, sinhronizovan i jasan način, tako da pojedine odredbe predstavljaju prepreku u obavljanju i razvoju komunalnih djelatnosti, kako za organe javne uprave, tako i za javna komunalna preduzeća.

S druge strane, od tog perioda donešen je i niz novih zakona sa kojima treba uskladiti rješenja iz propisa kojima se uređuju pitanja vezana za obavljanje komunalnih djelatnosti. To se, prije svega, odnosi na Zakon o lokalnoj samoupravi, ali i na propise iz oblasti voda, upravljanja otpadom, saobraćaja, zaštite životne sredine, izgradnje objekata i dr. Zbog toga se pokazalo neophodnim da se novim Zakonom o komunalnoj djelatnosti urede odnosi u komunalnoj oblasti na način koji će značiti njenu punu transformaciju u skladu sa novi. Predlogom zakona o komunalnim djelatnostima, koji je trenutno u skupštinskoj proceduri, određuju se komunalne djelatnosti, uređuju uslovi i način obavljanja komunalnih djelatnosti i druga pitanja od značaja za komunalne djelatnosti.

U Predlogu zakona o komunalnim djelatnostima u članu 52 propisano je da se zajednička komunalna potrošnja finansira iz komunalne naknade koja je prihod budžeta jedinica lokalne samouprave. Komunalnu naknadu treba da plaćaju vlasnici stambenog, poslovnog i garažnog prostora, građevinskog zemljišta koje služi u svrhu obavljanja djelatnosti i neizgrađenog građevinskog zemljišta ukoliko se navedene nepokretnosti nalaze u naseljima koje imaju obezbijeđenu javnu rasvjetu i pristupni put. Komunalna naknada se na plaća na nepokretnosti u državnoj svojini izuzev kada je nepokretnost data u zakup u cilju obavljanja djelatnosti radi sticanja dobiti.

U oblasti upravljanja otpadom u proteklom periodu usvojena su značajna dokumenta, i to: Nacionalna politika upravljanja otpadom (2004. godina), Strateški master plan za upravljanje

otpadom u Crnoj Gori (2005. godina) i Državni plan upravljanja otpadom za period 2008-2012. godine. Sredstva potrebna za realizaciju osnovnih aktivnosti Državnog plana upravljanja otpadom za period 2008 - 2012. godine procijenjena su na iznos od oko 90 miliona. Od 2008. do 2013. godine u oblast upravljanja otpadom uloženo je oko 45,3 miliona €.

U cilju ažuriranja Nacionalne politike upravljanja otpadom i uzimanja u obzir pravac sadašnje i buduće politike EU urađen je Predlog strategije upravljanja otpadom čije donošenje se planira u II kvartalu 2015. godine. Takođe, na osnovu Zakona o upravljanju otpadom ("Službeni list CG", broj 64/11), u toku su aktivnosti na izradi novog Državnog plana upravljanja otpadom čije donošenje se planira u III kvartalu 2015. godine. Uporedo sa izradom novog Državnog plana upravljanja otpadom sprovodi se postupak strateške procjene uticana na životnu sredinu.

Na osnovu Zakona o upravljanju otpadom donešena su dvadeset i šest podzakonskih akata, dok su prethodno na osnovu Zakona o u upravljanju otpadom ("Službeni list CG", broj 73/08) donešena tri podzakonska akta. U cilju efikasne implementacije postojećeg Zakona o upravljanju otpadom u toku su aktivnosti na izradi novog Zakona o upravljanju otpadom čije donošenje se planira u II kvartalu 2015. godine.

Regionalni centri za obradu otpada

U Podgorici i Baru su, saglasno Strateškom master planu za upravljanje otpadom, izgrađeni regionalni centri za obradu komunalnog neopasnog otpada (u daljem tekstu: otpad) u skladu sa propisima u ovoj oblasti. U Podgorici na lokaciji "Livade" se odlaže otpad sakupljen sa teritorije Glavnog grada Podgorica i opštine Danilovgrad (ovaj centar projektovan da prihvati i otpad sa teritorije Prijestonice Cetinje). U sklopu ovog regionalnog centra izgrađeno je postrojenje za reciklažu i postrojenje za tretman otpadnih vozila. Izgradnja regionalnog centra za opštine Bar i Ulcinj realizovana je u okviru projekta MESTAP (Projekat ekološki osjetljivih turističkih oblasti) koji finansira Svjetska banka. Ovaj centar je izgrađen na lokaciji "Možura" na teritoriji opštine Bar i otvoren je u julu ove godine, a korišćenju usluga ovog centra priključile su se i opštine Budva, Kotor i Tivat, odnosno ugovor sa Možura d.o.o. potpisala su komunalna preduzeća iz ovih opština. Na ovaj način obezbijeđeno je da se u skladu sa zakonom odlaže oko 130.000 t otpada, što je oko 60 % od ukupne količine sakupljenog otpada sa teritorije Crne Gore.

Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu, kao podršku jedinicama lokalne samouprave, obezbijedila sredstva u iznosu od 1,6 miliona € za izradu tehničke dokumentacije (studija izvodljivosti, elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i glavnih projekata) kao preduslova za izgradnju preostalih regionalnih centara za obradu, i to u: Kotoru, na lokalitetu „Trešanjski mlin“ (za opštine Kotor, Budva, Tivat i eventualno Herceg Novi); Nikšiću, na lokalitetu „Budoš“ (za opštine Nikšić, Šavnik i Plužine); Pljevljima na lokalitetu „Repetitor“ (za opštine Pljevlja i Žabljak); Bijelom Polju, na lokalitetu „Čelinska kosa“ (za opštine Bijelo Polje, Kolašin i Mojkovac) i Beranama, na lokalitetu „Vasov do“ (za opštine Berane, Andrijevica, Plav i Rožaje). Za opštinu Herceg Novi planira se izgradnja centra za obradu otpada na lokaciji "Duboki do".

U cilju stvaranja prostorno - planskih pretpostavki za izgradnju ovih centara, za lokaciju "Livade" u Podgorici donesen je urbanistički projekat; za lokaciju "Možura" u Baru je donesen urbanistički projekat; za lokaciju "Trešanjski mlin" u Kotoru (Vlada Crne Gore utvrdila javni interes i preuzela obavezu izgradnje ovog regionalnog centra) urađen je nacrt lokalne studije lokacije koji je prošao javnu raspravu; za lokaciju "Budoš" u Nikšiću urađena je detaljna razrada lokacije u okviru donesenog Prostornog plana opštine Nikšić; za regionalni centar u Pljevljima u okviru donesenog PUP - a Pljevalja urađena je detaljna razrada lokacije "Repetitor"; za lokaciju "Čelinska kosa" u Bijelom Polju donijeta je lokalna studija lokacije; za

lokaciju "Vasov do" u Beranama donijet je urbanistički projekat i za lokaciju "Duboki do" u Herceg Novom donijeta je lokalna studija lokacije.

Donošenjem novog Državnog plana upravljanja otpadom definisaće se tačan broj centara za obradu otpada, kao i ostalih infrastrukturnih objekata u Crnoj Gori (centri za prijem otpada, transfer stanice, postrojenja za povrat materijala, centri za obradu otpada, postrojenja za kompostiranje, skladišta građevinskog otpada i dr.). Za ove i ostale aktivnosti (sanaciju neuređenih odlagališta, regionalizaciju poslova upravljanja otpadom, odvajanje otpada na izvoru, dvorišno kompostiranje, podizanje javne svijesti i dr.) procjena je u Državnom planu upravljanja otpadom da će biti potrebno obezbijediti do 2020. godine oko 63 miliona eura.

U narednom periodu predviđena je sanacija postojećih neuređenih odlagališta i radi se na obezbjeđenju sredstava i izradi potrebne dokumentacije za realizaciju ovih aktivnosti.

U dijelu otpadnih voda treba imati u vidu, da je u toku realizacija velikog broja infrastrukturnih projekata, čija je realizacija u različitim fazama:

- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i segmenata kanalizacione infrastrukture (35 km i 13 PS) na teritoriji opštine Herceg Novi; projekat se nalazi u fazi izgradnje i može se očekivati da u toku 2015. godine bude završen i u funkciji; U periodu prije izgradnje završena je sva neophodna dokumentacija: Studija izvodljivosti, Idejno rješenje, idejni projekat, Elaborat procjene uticaja postrojenja na životnu sredinu, Glavni projekat i izabran izvođač radova koji je uveden u posao i izgradnja je u toku; Očekivani završetak projekta - april 2015. godine.
- Izgradnja 17,6 km vodovodne i 14,6 km kanalizacione mreže u Tivtu sa šest većih i šest manjih pumpnih stanica u naseljima u kojima do sada nije postojao nikakav kanalizacioni sistem. U periodu prije izgradnje završena je sva neophodna dokumentacija: Studija izvodljivosti, Idejno rješenje, Glavni projekat, ugovaranje i sl. Planirani period izgradnje se realizuje od 14. decembar 2011. do 30. april 2014. godine biće probijen, tako da se završetak projekta očekuje početkom 2015. godine;
- Izgradnja zajedničkog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Tivtu i Kotoru. U dosadašnjem periodu urađeni su Studija izvodljivosti i Idejni projekat. Lokacija je prostorno - planski definisana (PUP-om opštine Tivat predviđena je lokacija za izgradnju PPOV); U toku je tenderski postupak (projektuj-izgradi). Uprava za imovinu izdala je saglasnost na parcelaciju lokacije budućeg PPOVa. Finalizacija procedure upisa prava građenja za lokaciju PPOVa se odvija paralelno sa razmatranjem zahtjeva za izdavanje građevinske dozvole. Nakon izrade glavnog projekta od strane Izvođača radova sa kojim će se zaključiti ugovor o projektovanju i izgradnji i potom revizije projektne dokumentacije, stekli bi se uslovi za dobijanje građevinske dozvole i taj postupak je u toku. Početak izgradnje PPOV-a se očekuje početkom 2015. godine, nakon izdavanja građevinske dozvole.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione infrastrukture (33,4 km i 4 PS i podmorski ispust „Sutomore“) na teritoriji opštine Bar; projekat se nalazi u fazi predugovaranja (pred izgradnju). U dosadašnjem periodu završena je Studija izvodljivosti, Idejno rješenje, Idejni projekat PPOV, vodovodne i kanalizacione mreže, Glavni projekat za kanalizacionu mrežu, Elaborat procjene uticaja postrojenja na životnu sredinu. Ugovori za izgradnju PPOV, vodovodne i kanalizacione mreže još uvijek nijesu potpisani i očekuje se da to bude početkom 2015. godine.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i pojedinih segmenta vodovodne i kanalizacione infrastrukture na teritoriji opštine Ulcinj. Za dio projekta koji se odnosi na izgradnju kanalizacione mreže u naseljima Kodra, Totoši, Bijela Gora i Donja Bratica, urađena je Studija izvodljivosti. U toku je izrada Glavnog projekta nakon čega će biti raspisan tender za izgradnju; Za postrojenje u Ulcinju 2009. godine urađena je Studija izvodljivosti sa idejnim projektom. Iste godine urađen je i Elaborat procjene uticaja postrojenja na životnu sredinu na

koji je pribavljena saglasnost nadležnog organa. Nakon pristupanja opštine Ulcinj sistemu Vodacom-a, KfW banka je podržala izradu Studije izvodljivosti za rješavanje pitanja vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama u opštini Ulcinj (2013. godina), kojom je predviđena realizacija projekata po fazama (prva faza do 2017. godine podrazumijeva izgradnju PPOV-a, unapređenje kanalizacionog i vodovodnog sistema). U skladu sa izloženim nastaviće se sa izradom nedostajuće dokumentacije, kako bi se stvorili uslovi za realizaciju projekta u planiranom roku (2017). U toku je tenderski postupak za izbor konsultanta za implementaciju Investicionog projekta u Ulcinju, kao i tenderski postupak za izbor dobavljača za hitnu nabavku vodomjera, reparacionog materijala i opreme za hitne intervencije na vodovodnom sistemu ViK-a Ulcinj.

- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i kanalizacione mreže u opštini Nikšić, je u završnoj fazi. Očekuje se da projekat u potpunosti bude završen do sredine 2015.godine.
- Izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione mreže u Pljevljima - Za projekat izgradnje glavnog gradskog kolektora urađen je i revidovan glavni projekat, Studija izvodljivosti, Idejni projekat izgradnje PPOV-a i ugovoreni radovi sa izvođačima radova u prvom kvartalu 2014. godine. Projekat bi trebao da bude realizovan do 2016. godine;
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione mreže u opštini Bijelo Polje; Od dokumentacije urađena je Studija izvodljivostim, Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu, Idejni projekat za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže. Potpisan je ugovor sa projektantom i izvođačem radova za dio kanalizacione mreže koji će se finansirati kroz IPA 2011, u vrijednosti od 3,11 miliona eura (grant 3,6 miliona eura). Pripremljena je tenderska dokumentacija za izbor projektanta i izvođača radova na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Objava tendera za izbor projektanta i izvođača radova na postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda se očekuje u prvoj polovini 2015. godine.
- U toku 2013. godine završena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Žabljak i dobijena upotrebna dozvola (02.12.2013.g);
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i pojedinih segmenta kanalizacione infrastrukture na teritoriji opštine Cetinje - Od dokumentacije urađena je Studija izvodljivosti, Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu, Idejni projekat za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže. Ugovor za izgradnju dijela kanalizacione mreže koji se finansiranje iz IPA potpisan u februaru 2014. godine i za ovaj segment kanalizacione mreže u toku je izrada Glavnog projekta. Završen je i tenderski postupak za izgradnju dijela kanalizacione mreže u naselju Grude, koji se finansira iz IPF MW. Pedstoji zaključivanje ugovora sa prvorangiranim ponuđačem. Tender za izgradnju PPOV-a će biti raspisan nakon izrade nedostajuće dokumentacije (glavni projekat tunela „Belveder“, vodoprivredna studija...); Projekat bi trebao da bude realizovan do 2016/17 godine u cjelini;
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata vodovodne i kanalizacione mreže u opštini Danilovgrad - Od dokumentacije urađena je Studija ekološkog i socijalnog uticaja i tehnička i ekonomska analiza u junu 2010. godine (naručena i finansirana od srtane EBRD kao studija opravdanosti), Generalni projekat za izgradnju PPOV (u februaru 2008. godine), Glavni projekat za vodovodnu mrežu (u novembru 2010.godine) i kanalizacionu mrežu, (u novembru 2010. godine) u pojasu rekonstrukcije magistralnog puta M18; Idejno rješenje za izgradnju PPOV i kanalizacione mreže. U toku su završne aktivnosti na tehničkom prijemu izvedenih radova na izgradnji vodovoda. Objavlivanje tendera za izbor projektanta i izvođača radova za PPOV i kanalizacionu mrežu se očekuje tokom I i/ili II kvartala 2015. godine.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione mreže u opštini Plav; Urađena je i revidovana Studija izvodljivosti, Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu i dobijena je saglasnost na isti. Urađen je Idejni projekat. Urađena je i usvojena LSL „Pjeskovi“, kojom su obezbjeđene prostorno-planske pretpostvake za izgradnju PPOV. U toku

je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa; U toku je postupak ugovaranja izrađivača Glavnog projekta kanalizacione mreže. Početak izvođenja radova moguće je identifikovati nakon definisanja izvora finansiranja za oba segmenta projekta.

- Izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione mreže u opštini Berane; Urađena je Studija izvodljivosti, Idejni projekat i Glavni projekat kanalizacione mreže. Urađen je i usvojen Elaborata procjene uticaja izgradnje PPOV na životnu sredinu. Lokacija „Donji Talum“ predviđena za izgradnju PPOV planski je definisana usvajanjem LSL „Donji Talum“. U toku je izrada tenderske dokumentacije za projektovanje i izgradnju PPOV i tenderske dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže. Očekuje se da će nacrti tenderskih dokumentacija biti pripremljeni do kraja 2014. godine, a izvođači radova ugovoreni do kraja 2015. godine.
- Izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata vodovodne i kanalizacione mreže u opštini Rožaje; U dosadašnjem periodu urađena je Studija izvodljivosti, EIA, a u toku je i Idejni projekat. Zemljište na lokaciji „Industrijska zona-Zeleni“, na kojoj je predviđena izgradnja PPOV, većinskim dijelom je u privatnom vlasništvu. Ukoliko se prihvati zahtjev Opštine Rožaje za promjenu lokacije PPOV, biće potrebno raditi novi Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu. U toku je postupak ugovaranja izrađivača Glavnog projekta kanalizacione mreže. Početak izvođenja radova moguće je identifikovati nakon definisanja izvora finansiranja.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kolektorske mreže u Podgorici; Od dokumentacije urađena Fizibiliti studija odvođenja i prečišćavanja otpadnih voda u Podgorici (2004. godine), Studija izvodljivosti vodosnabdijevanja, odvođenja i prečišćavanja otpadnih voda Glavnog grada Podgorice, urađena od strane engleske kompanije WYG International tokom 2010. godine, Idejni projekat glavnih kolektora kanalizacionog sistema za upotrijebljene vode Podgorice, urađen od strane JP „Vodovod i kanalizacija“ Podgorica u toku 2011. godine (vrijednost 100.000 €); Glavni projekti za širenje kolektorske mreže – 16 dionica (ukupno 38 km), urađeni od strane JP „Vodovod i kanalizacija“ Podgorica tokom 2012. godine; Idejno rješenje čelične mostovske konstrukcije za prenos glavnih kolektora preko rijeke Morače, urađen od strane kompanije TEI iz Podgorice tokom 2011. godine;
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u Budvi; Projekat se realizuje u dvije faze. U prvoj fazi Ugovorom je predviđena (i) izgradnja PPOV u Budvi, kapaciteta 110.000 ES sa sistemom potisnih i ispusnih cjevovoda (za Budvu, Bečići, Sveti Stefan i Reževići), (ii) izgradnja PPOV, kapaciteta 16.000 ES, za Petrovac i Buljaricu, sa sistemom potisnih i ispusnih cjevovoda i priključcima (dvije pumpne stanice, potisni cjevovod Buljarica - PPOV u dužini 1,1 km, potisni cjevovod Petrovac – PPOV u dužini 1,6 km i ispusni gravitacioni cjevovod dužine 1,2 km s novim podmorskim ispustom). U drugoj fazi predviđeno je proširenje ovih postrojenja i izgradnja manjeg postrojenja na Jazu. Paralelno prvoj fazi izgradnje postrojenja, radiće se na proširenju i sanaciji postojeće kanalizacione mreže. U 2014. godini završena je izgradnja PPOV-a za Budvu, i isto je pušteno u rad.
- Nakon urađenih studija izvodljivosti izgradnje PPOV-a i kanalizacione mreže, za očekivati je da se nastavi i sa izradom dokumentacije u opštinama Plužine i Kolašin, kao bi se stvorili preduslovi da i u ovim opštinama budu u funkciji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda do 2017 godine.

Oblast upravljanja otpadom

U 2014. godini u oblast upravljanja otpadom nije bilo velikih investicija. Međutim, izgrađeno je jedno reciklažno dvorište u Podgorici i otpočelo se sa izgradnjom postrojenja za tretman ocjernih voda na deponiji Livade u Podgorici i sortirnice otpada (reciklažno dvorište sa transfer stanicom) u Žabljaku. Ukupna vrijednost ovih investicija iznosi 5.050.000 eura.

- U 2015. godini najvažnije aktivnosti koje se odnose na realizaciju značajnih infrastrukturnih projekata u oblast upravljanja otpadom su:
- Izgradnja postrojenja za tretman ocjednih voda na deponiji Livade u Podgorici - 2.400.000 eura,
- Izgradnja sortirnice otpada u Žabljaku - 2.500.000 eura,
- Izgradnja reciklažnog dvorišta u Podgorici – 150.000 eura,
- Izgradnja reciklažnog dvorišta Mojkovcu – 43.000 eura.

Oblast vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama

U 2014. godini nastavljani su radovi na izgradnji sljedećih infrastrukturnih projekata:

- U opštini Nikšić izgrađen je i pušten u rad dio postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda koje obezbjeđuje mehaničko prečišćavanje. Ukupna vrijednost projekta je 14,8 miliona eura, a u 2014. godini izvedeni su radovi u vrijednosti od preko 6 miliona €. Projekat će u potpunosti biti završen najkasnije do sredine 2015. godine.
- U opštini Tivat izgrađeno nastavljene su aktivnosti na izgradnji 17,6 km kanalizacione i 14,5 km vodovodne mreže; vrijednost projekta je 9,5 miliona € i isti se finansira iz kredita KfW banke i opštinskog budžeta (u 2014. godini izgrađeno je 8,6 km mreže u vrijednosti od 1,716 miliona €);
- U opštini Herceg Novi nastavljene su aktivnosti na izgradnji 10,17 km vodovodne i 22,83 km kanalizacione mreže, vrijednost projekta je 18,52 miliona € i isti se finansira iz kredita KfW banke i državnog i opštinskog budžeta (u 2014. godini izgrađeno je 8 km kanalizacione mreže i izvođeni radovi na sedam pumpnih stanica, a vrijednost izvedenih radova iznosila je 3,178 miliona €);
- U opštini Herceg Novi nastavljeno je s aktivnostima na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda kapaciteta 65.000 ES; vrijednost projekta je 8,34 miliona € i isti se finansira iz kredita KfW banke i opštinskog budžeta i državnog budžeta (u 2014. godini izvedeni su radovi u vrijednosti od 3,118 miliona €);
- U opštini Rožaje izvođeni su radovi na izgradnji glavnog dovodnog cjevovoda od vodoizvorišta na Vrelu Ibra do rezervoara, u dužini od 8,4 km i izgradnju rezervoara zapremine 2000 m³.

Najznačajniji projekti u oblasti vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama čiji početak realizacije se planira u 2015. godini:

- Izgradnja kanalizacione mreže u Prijestonici Cetinje koji će se finansirati kroz IPA 2011, u vrijednosti od 3,2 miliona eura, kao i izgradnja segmenta kanalizacione mreže u naselju Grude, koji se finansira iz IPF MW u vrijednosti od 0,9 miliona €.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i 5,4 km kanalizacione mreže (glavnog kolektora) u opštini Pljevlja. Vrijednost ugovorenih radova za izgradnju kolektora i kanalizacione mreže i PPOV iznosi 7,02 miliona eura. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedena su iz IPA 2010 programa (3,5 miliona eura), IPF MW (1,4 miliona eura) i ostatak iz kredita EIB.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za Tivat i Kotor, kapaciteta 72.000 ES u iznosu od 10,3 miliona eura. Projekat se finansira iz kredita KfW banke. Početak radova je planiran u januaru 2015. godine.
- Izgradnja kanalizacione mreže u Bijelom Polju u skladu sa tenderom koji je raspisala Delegacija evropske unije (sredstva IPA 2011 programa); vrijednost investicije je 3,110 miliona eura.

- Izgradnja vodovodne i kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bar. Vrijednost projekta 28,43 miliona € (15,26 miliona € PPOV i 13,17 miliona € kanalizaciona i vodovodna mreža). Troškovi konsultantskih usluga iznose 2,5 miliona € (donacija KfW banke), tako da je ukupna vrijednost projekta 30,93 miliona €. Projekat se realizuje uz podršku kredita KfW banke u skladu sa Ugovorom koji je potpisan u decembru 2007. godine, između Vlade Crne Gore i KfW banke. Za ovaj projekat iz kredita KfW banke opredijeljeno je 20,53 miliona €, a iz budžeta Opštine 7,75 miliona € i 156.000 donacija KfW banke.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i kanalizacione mreže u opštini Danilovgrad. Ukupna vrijednost projekta je 6,6 miliona €, a finansira se iz kredita EBRD.
- Izgradnja kanalizacione mreže u naseljima Kodra, Totoši, Bijela Gora i Donja Bratica u Ulcinju. Procijenjena vrijednost projekta je 6,3 miliona €, a pretpostavljeni izvor finansiranja je kredit EIB.

1.5. Javnost

Strateško planiranje i participacija građana, odnosno javnosti, je jedan od načina da se planske odluke učine što objektivnijim, a sam planski dokument efikasnijim. U tom cilju, u posljednjih par godina daje se veliki značaj i pažnja učešću građana u postupku izrade planskih dokumenata i izgradnje objekata – koje je opredjeljenje put ka izgradnji demokratskog, civilnog društva i uključivanja u evropske integracione procese.

Strateško planiranje je, bez participacije građana nepotpuno, bez obzira na postignute efekte i mjeru učešća.

Participacija je, zajedno sa integracijom, neophodna u oblasti planiranja u savremenim uslovima, jer obuhvata veliki broj aktera sa različitim interesima vezanim za prostor. Aktivno uključivanje javnosti zahtijeva stvaranje institucionalnih mogućnosti za raspravu, razmjenu i unaprjeđenje ideja, razvoj svijesti, promjenu načina organizovanja i nova saznanja. Svijest građana o važnosti očuvanja prostora ima nezamjenjivu ulogu i značaj. Zbog toga je neophodno stalno raditi na unaprjeđenju i podizanju te svijesti, kako bi se javnost maksimalno mobilisala i participirala u održivom odnosu prema ovom nacionalnom resursu.

Aktuelnom legislativom (Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata), počev od 2008.godine, pa sve do posljednje izmjene 2014.godine, načelo učešća javnosti u poslovima uređenja prostora i izgradnje objekata je stalno dorađivano. Ovdje je riječ i o pravu javnosti da ima pristup podacima odnosno informacijama u pogledu uređenja prostora i izgradnje objekata sa kojima rasplaže Ministarstvo i lokalne samouprave, a donošenje ovog Zakona uticalo je na veće uključivanje javnosti.

Participativni pristup u prostornom planiranju u okviru LAMP projekta

Zadatak u ovom procesu je da se definiše postupak uključivanja građana u izradu prostorno urbanističkih planova kao i u procesu donošenja opštinskih strateških odluka i politika, opredjele konkretni zadaci i nosioci aktivnosti i prenesu iskustva iz prakse drugih opština koje su ranije uključene u Projekat "Participativni pristup u izradi planova".

U cilju promocije Participativnog pristupa javnosti u procesu izrade Prostorno urbanističkih planova, primjenjen je model učešća javnosti po sistemu „bottom up“ (odozdo na gore), prihvaćen je od svih opština u kojima je u toku izrada prostorno urbanističkih planova i dobro funkcioniše u praksi.

Model se zasniva najviše na direktnom kontaktu, odnosno, mreži „neformalnih“ tematskih sastanaka sa građanima i fokusnim grupama, uz učešće velikog broja ljudi. Pored toga vodi se i široka poludirigovana anketa pripremljena od strane obrađivača plana u čijem sprovođenju značajno učestvuju i članovi Foruma i Radnih grupa.

Jedinica za implementaciju projekta LAMP napravila je programske zadatke i dala smjernice koje je potrebno sprovesti u toku postupka izrade PUP-ova (u opštinama : Plav, Bijelo Polje, Danilovgrad, Kolašin, Šavnik, Nikšić i Prijestonici Cetinje). Projektna jedinica LAMP projekta i tim Svjetske banke pratili su indikator učinka ka ispunjenju ciljeva definisanih Programskim zadacima.

Na ovaj način ispunjena su u dva cilja, prvi ostvarena je transparentnost u izradi lokalnih planskih dokumenata, i drugi cilj je postignuto zadovoljstvo građana kvalitetom planskih dokumenata.

Ekspertski tim Svjetske banke kao jedan od pozitivnih primjera u regionu prepoznao je ovaj proces i na zvaničnom sajtu banke objavio informaciju o ovom procesu. U tekstu je poseban akcent stavljen na pojedince, osobe sa posebnim potrebama, odnosno ranjive populacije stanovništva, i način kako se kroz institucije sistema i novom metodologijom planiranja (participativnim pristupom) može doći do rezultata (objavljeno na linku <http://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/11/19/serving-the-underserved-with-greater-accessibility-in-montenegro>).

Objavljivanje dokumenata na sajtu

Kada je u pitanju javnost, shodno Zakonu o uređenju prostora i izgradnji objekata – obaveza objavljivanja na sajtu odnosi se na: opštine i na Ministarstvo.

	Andrijevica	Bar	Berane	Bijelo Polje	Budva	Danilovgrad	Žabljak	Kolašin	Kotor	Mojkovac	Nikšić	Plav	Plužine	Prijevlja	Podgorica	Rožaje	Tivat	Ulcinj	Cetinje	Šavnik
Izveštaj o stanju uređenja prostora	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+		-	-	+	+	+	+	+	+	-
Program uređenja prostora	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+		-	-	+	+	+	+	+	+	-
Odluka o izradi planskog dokumenta	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Poziv za javnu raspravu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Izveštaj javnoj raspravi	o	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Odluka donošenju planskog dokumenta	o	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+
Planski dokument	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-

Objavljivanje na sajtu, zakonska obaveze opština

	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Izveštaj o stanju uređenja prostora	+
Program uređenja prostora	+
Odluka o izradi planskih dokumenata	-
Mišljenja Ministarstva na nacrt lokalnih planskih dokumenata	+

Mišljenja organa državne uprave, privrednih društava, ustanova i drugih pravnih lica iz člana 39 stav 4 Zakona na nacрте lokalnih planskih dokumenata	+
Poziv za javnu raspravu	+
Izveštaj o javnoj raspravi	+
Saglasnost Ministarstva na predlog lokalnog planskog dokumenta	+
Odluka o donošenju planskog dokumenta	-
Planski dokument	+

Objavljivanje na sajtu, zakonske obaveze Ministarstva

2. ANALIZA SPROVOĐENJA PLANSKIH DOKUMENATA

Razvoj urbanizacije treba da se planira u skladu sa prostornim mogućnostima i ograničenjima, tako da se u što većoj mjeri spriječe prostorni konflikti, obezbijedi kvalitetnija i privlačnija prirodna i stvorena sredina i ostvare mogućnosti za ekonomski razvoj. Dugoročna politika urbanizacije mora da obezbijedi racionalno širenje i unutrašnji razvoj naselja. U tome, najznačajnije je da se stvori nova, kvalitetnija struktura urbanog prostora, očuva i unaprijedi kulturna baština i sačuvaju prirodne vrijednosti i biološka raznovrsnost.

Donijeti planski dokumenti 2008.	Ugovorna vrijednost (€)	Procijenjena investiciona vrijednost (€)
DPP autoputa Bar – Boljare	300.000	1.876.239.000,00
DSL „Arsenal“ – Tivat	46.200	
Donijeti planski dokumenti 2009.		
DSL "Sektor 32" - Herceg Novi	60.000	269.608.941,00
DSL "Stari grad Ulcinj" – Sektor 63 – Ulcinj	27.000	51.450.133,00
DSL "Čanj" - Sektor 51 – Bar	75.000	88.470.795,00
DSL "Ratac – Zeleni pojas" - Sektor 54 – Bar	50.000	14.172.896,00
DSL "Sektor 29" – Tivat	35.000	49.295.463,40
Donijeti planski dokumenti 2010.		
DSL "Žabljak Crnojevića"	Donacija GTZ	2.755.000,00 /samo kom. opremanje
DSL "Sektor 15" – Kotor	24.450	28.847.700,00
DSL "Dio sektora 22 i sektor 23" – Tivat	115.000	393.060.746,30
DSL "Kalardovo-Ostrvo cvijeća-Brdišta" – sektor 25 –Tivat	120.000	308.621.381,63
DSL "Ostrvo Sveti Marko" - sektor 26 – Tivat	85.000	7.584.090,00 /samo kom. opremanje/
DSL "Dio sektora 27 i sektor 28" – Tivat	100.000	242.093.080,25
DSL "Sutomore" - sektor 53 – Bar	40.000	38.309.054,49
DSL "Valdanos" - sektor 61 – Ulcinj	140.000	63.567.430,00
DSL "Rt Đeran – Port Milena" - sektor 65 – Ulcinj	120.000	196.775.384,00
DSL "Turistički kompleks na velikoj plaži – postojeća hotelska grupacija, naseljska struktura, komunalno servisna i sportsko rekreativna zona" – dio sektora 66 – Ulcinj	138.000	485.343.035,00

Donijeti planski dokumenti 2011.		
DSL "Vranjina sa Lesendrom"	Donacija GTZ	11.937.431,00
PPPN "Bjelasica i Komovi"	1.050.000	1.216.000.000,00
DPP za koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabl 500 kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora	248.777	758.000.000,00
DSL "Sektor 16" - Kotor	17.450	89.566.900,00
DSL "Sektor 36" - Tivat	27.000	46.354.852,63
Donijeti planski dokumenti 2012.		
DSL "Sektor 5" – Herceg Novi	90.000	257.761.227,98
DSL "Sektor 34" - Herceg Novi	65.000	99.808.011,00
DSL "Sektor 38 - Bigova" i LSL "Trašte" – Kotor	140.000	184.219.384,00
Donijeti planski dokumenti 2013.		
DSL "Dio sektora 58 – turistički kompleks Ponta" - Ruža vjetrova - Bar	25.200	36.750.101,00
DSL "Aerodrom - Tivat" - Sektor 24	97.000	53.764.172,00
DSL "Dio Sektora 56" (Marina Bar) - Bar	50.950	11.129.538,00
Izmjene i dopune DSL "Arsenal" Tivat	3.159	462.438.547,15
Donijeti planski dokumenti 2014.		
PPPN NP "Lovćen"	275.000	
DSL "Mihailovići"	11.890	126.996.421,71
DSL "Dio sektora 46 - Kamenovo"	42.000	60.152.315,00
Izmjene i dopune DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne "Orjenski bataljon")	Finansirao investitor	
Izmjene i dopune DSL "Sektor 32"	Finansirao investitor	5.255.890,00

Donijeti državni planski dokumenti u periodu 2008 - 2014. godine sa procijenjenom investicionom vrijednošću

Podaci koji su prikazani preuzeti su iz državnih planskih dokumenata i predstavljaju procijenjene investicione vrijednosti koje se odnose na komunalno opremanje zemljišta i izgradnju planiranih objekata.

Iako se donošenjem ovih planskih dokumenata stvorio značajan investicioni potencijal, samo mali dio je realizovan (dio DSL Arsenal i dio DSL "Sektor 36" – Luštica), dok su neki projekti u početnoj fazi realizacije (DSL "Sektor 5"-Kumbor).

Planirana investiciona ulaganja za predmetne lokalitete doprinijeće dugoročnom društvenom i ekonomskom razvoju Crne Gore.

2.1. Aktivnosti uređenja prostora na državnom nivou

Namjena površina prema Prostornom planu Crne Gore određena je procentualno i to: poljoprivredno zemljište 37%; šumsko zemljište 45%; i naselja, putevi, kamenjar, vodene površine i ostalo 18%. Obradivo poljoprivredno zemljište se prostire na 189126 ha.

Morski prostor Crne Gore se prostire na 2540 km², od čega 368 km² otpada na unutrašnje morske vode, dok 2172 km² čini teritorijalno more. Epikontinentalni pojas se proteže na 3886 km².

Namjena površina u primorskom regionu je sljedeća: poljoprivredno zemljište 31,52%; šumsko zemljište 49,77%; i ostalo 18,71%.

Površina po namjeni u središnjem regionu je podijeljena na: poljoprivredno zemljište 31,21%, šumsko zemljište 43,26% i ostalo 24,5%.

U sjevernom regionu situacija je sljedeća: poljoprivredno zemljište 42,57%, šumsko zemljište 45,28% i ostalo 12,15%.

2.1.1. Status državnih planskih dokumenata u 2014.godini

Donešeni su: PPPN NP "Lovćen", DSL "Mihailovići", DSL "Dio sektora 46 - Kamenovo", kao i Izmjene i dopune DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne "Orjenski bataljon") i Izmjene i dopune DSL "Sektor 32".

U proceduri donošenja je: PPPN za Durmitorsko područje usvojen od strane Vlade Crne Gore i proslijeđen Skupštini Crne Gore na donošenje. Takođe, u proceduri donošenja je i DSL "Virpazar".

U toku je izrada: PPPN za Obalno područje Crne Gore, DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači, DPP za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici, DPP za Jadransko – jonski autoput, DPP za Termoelektranu Pljevlja, DSL za djelove sektora 43 i 45, DSL za djelove sektora 47 i 48, LSL "Dubovica I" i PUP Opštine Ulcinj. U toku je izrada i strateških procjena uticaja na životnu sredinu za predmetne planove.

U toku je izbor obrađivača za: PPPN za NP Prokletije, PPPN za NP Skadarsko jezero, DSL "Dio sektora 43" – Luka Budva, DSL "Sektor 1" - Rt Kobila-Njivice-ušće Sutorine, DSL „Sektor 20 i sektor 21”, DSL „Dio sektora 22” i LSL "Dubovica II".

Planira se izrada: Izmjena i dopuna DSL "Sektor 38 - Bigova", Izmjena i dopuna LSL "Trašte", DPP za infrastrukturne i elektroenergetske objekte, Izmjene Prostornog plana Crne Gore i bazne studije za PP države i druga planska dokumenta.

Takođe, pristupiće se izradi izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije po skraćenom postupku, izradi prostorno planske dokumentacije kojoj je istekao rok, određivanju lokacije za objekte od opšteg interesa u skladu s namjenom prostora šire teritorijalne cjeline i pristupiće se izradi konkursa.

2.1.2. Realizacija Programa uređenja prostora za 2014.godinu

2.1.2.1. Donijeti planski dokumenti

Prostorni plan posebne namjene NP "Lovćen"

Prostorni plan posebne namjene NP "Lovćen" obuhvata područje Nacionalnog parka "Lovćen" sa zaštitnom zonom i koridor žičare Kotor – Lovćen – Cetinje, odnosno površinu od 14.830 ha.

Osnovni razlog za izradu i donošenje PPPN NP "Lovćen" je revizija postojećeg Plana odnosno stvaranje planskih pretpostavki za realizaciju razvojnih projekata (turističkih, infrastrukturnih, poljoprivrednih i dr). Plan treba da obezbijedi stvaranje uslova za zaštitu, uređenje i korišćenje područja Lovćena na principima održivog razvoja, a naročito za zaštitu i očuvanje prirodnih dobara od izuzetnog nacionalnog značaja, kao i drugih značajnih prirodnih resursa i posebno vrijednih kulturno-istorijskih dobara.

Jedan od razloga za izradu ovog plana je i stvaranje planskih pretpostavki za realizaciju projekta izgradnje žičare Kotor – Lovćen – Cetinje. Njegovom realizacijom će se napraviti važan korak ka poboljšanju turističke privrede u cilju izgradnje mreže turističkih destinacija van primorskog područja. Na taj način turističko područje, sa NP Lovćen u njegovom središtu, će se povezati sa savremenim sistemom adekvatne transportne infrastrukture.

Kao ključne postavke koncepta organizacije odnosno zaštite, uređenja i korišćenja NP Lovćen se definišu:

- zaštita prirodnih vrijednosti, kulturnog predjela i graditeljske baštine NP i okruženja,
- unapređenje i specijalizacija turističke ponude za dvosezonsko korišćenje potencijala NP (boravak, sportske aktivnosti, izleti, žičara...),
- poboljšanje strukture šumskog fonda, kroz biološku rekonstrukciju autohtonih vrsta i vraćanje izvornog ambijenta,
- unapređenje poljoprivrede kroz razvoj stočarstva i proizvodnja tipičnih prerađevina od mlijeka i mesa te podrška aktiviranju katuna u NP i okruženju,
- poboljšanje funkcionalnih veza sa okruženjem, imajući u vidu položaj između Cetinja, Kotora i Budve,
- zadovoljavajuće rješavanje vodosnadbijevanja,
- stvaranje preduslova za izgradnju žičare od Kotora preko Krsca i Ivanovih korita do Cetinja;
- stvaranje preduslova za izgradnju dalekovoda 400 KV od Primorja do Pljevalja.

Prostorni plan posebne namjene NP "Lovćen" primjenjivaće se adekvatnom razradom na nižim nivoima ili direktnom primjenom odredbi ovog ili nekog drugog plana.

- S obzirom da su osnovnim planskim dokumentom predložene dvije lokacije kao zaokružene cjeline (Ivanova korita i Majstori) njihova realizacija će biti sprovedena prema detaljnim razradama u okviru ovog plana.
- Za područje Dolova, predviđena je izrada državne studije lokacije prema pravilima ovog Plana.
- Za lokacije na Ivanovim koritima (1 - kp 5592 i 5593; 2 - kp 6300-dio i 640, sve K.O. Njeguši) i ulazno - kontrolnih punktova Parka - Krstac i Bjeloši, koje su u III zoni zaštite, moguća je direktna primjena propisanih uslova kroz izradu idejnog urbanističko-arhitektonskog rješenja ("ECO Lodge").
- Za pojedinačne postojeće objekte u okviru III zone zaštite, a izvan zona obuhvaćenih detaljnom razradom ili državnom studijom lokacije, definisani su urbanističko-tehnički uslovi za potrebe direktne primjene ovog Plana.
- Za lokacije katuna koje se nalaze u zahvatu PPPN date su generalne smjernice i preporuke na nivou koji omogućava izdavanje urbanističko-tehničkih uslova za obnovu i rekonstrukciju kroz direktnu primjenu ovog Plana.

- Zone kojima je definisana obnova katuna u funkciji turizma u zaštitnoj zoni NP, biće razrađene na osnovu preporuka iz ovog Plana, a u sklopu prostorno-urbanističkih planova opština koji će odrediti adekvatan nivo detaljne razrade.
- Realizacija žičare Kotor – Cetinje (trasa i stanice) odvijaće se prema urbanističko-tehničkim uslovima iz Plana.
- Realizacija dalekovoda 400 kV od Primorja do Pljevalja i sve zaštitne mjere odvijaće se prema smjernicama Detaljnog prostornog plana za koridor navedenog dalekovoda.

Državna studija lokacije "Mihailovići"

Područje obuhvaćeno DSL „Mihailovići“ nalazi se na teritoriji Prijestonice Cetinje. Površina zahvata DSL "Mihailovići" 59,1276 ha.

Prostor u obuhvatu DSL „Mihailovići“ pripada zoni Nacionalnog parka Skadarsko jezero čime zahtijeva senzitivn tretman prilikom valorizaciju u cilju daljeg urbanog razvoja (izgradnje i korišćenja). Posmatrani prostor ima izuzetne razvojne potencijale i predstavlja i idealnu lokaciju za ECO Lodge, kao jedan od vidova ekoturizma koji za karakteristiku ima maksimalno asimiliranje sa prirodnim okruženjem: prirodna padina južne i jugoistočne orijentacije, dobra osunčanost, dobar položaj u odnosu na vodenu površinu Skadarskog jezera, u odnosu na veća naselja i glavne lokalne centre Rijeku Crnojevića i naselje Vranjina, dobar položaj u odnosu na veći broj kulturno–istorijskih spomenika (Žabljak Crnrijevića, Lesendro, manastirski kompleksi na ostrvima arhipelaga, fortifikacioni objekti i sl.), više atraktivnih ribarskih struktura; kaskadno formirani niz mlinova u Poseljanima i na Obodu, pristupačnost sa vodene površine.

Morfologija terena sa blažim ili strmijim padinama okrenutim ka Skadarskom jezeru omogućava da se gotovo sa svih djelova lokacije pruža atraktivan vidik ka prostranoj površini Jezera, razučenoj obali bogatoj brojnim zalivima, poluostrvima i rtovima, stjenovitim ostrvima, bujnom močvarnom vegetacijom sa nepreglednim tršćacima i livadama lokvanja i vodenog oraška (kasaronje).

Prostor u zahvatu DSL „Mihailovići“ planiran je za razvoj kapaciteta ekoturizma po principu ECO Lodge, dok je ostali prostor na kopnu neizgrađen i pretežno ostaje u autentičnom stanju. Jedina intrevencija na prostoru van turističkog naselja jeste izgradnja pristupnih saobraćajnica i pejzažno uređenje kako bi se sanirale posljedice ove izgradnje.

Planirani turistički smještajni kapaciteti su u visokoj kategoriji 5+* i nalaze se u okviru dva turistička kompleksa koja će se formirati po principu ECO Lodge (eko selo). Prvi turistički kompleks, površine 11,85 ha je planiran na lokaciji Biški rep i sjeverno od nje, a u istočnom djelu DSL „Mihailovići“ na urbanističkoj parceli UP1. Drugi turistički kompleks je planiran na zapadnom dijelu DSL „Mihailovići“, na dvije urbanističke parcele – UP2 i UP3, ukupne površine 3,51 ha.

Iako arhitektonsko-urbanistički koncipiran po uzoru na tradicionalna naselja na ovom području, naročito prateći karakteristike ribarskih naselja na obali Skadarskog jezera, ECO Lodge ima i neke osobenosti, kao što je razbijenost pojedinačnih smještajnih jedinica, kako bi se obezbijedio mir i intimnost korisnika. Iz tog razloga, urbanistički sklop tradicionalnog ribarskog sela obale morao je biti izmijenjen u nešto razvijenije linearno pozicioniranje objekata po izohipsama.

Pored smještajnih jedinica, koje se linearno formiraju po izohipsama, formira se i zajednička - javna zona sa uslužnim sadržajima: info punkt - suvenirnica, restoran zdrave hrane, koja se nabavlja od lokalnog stanovništva, wellness i SPA, caffe bar sa terasom za sunčanje ('sun deck'), relax zona sa vidikovcem za meditaciju, prolazak pješačkih staza i sl.

Turističkim kompleksima se pristupa saobraćajnicama sa kopna, vodenim i vazdušnim putem.

Javni prostor u okviru oba turistička naselja je planiran kao prostor za okupljanje, gdje je moguće organizovanje izlagačkih i umjetničko zabavnih sadržaja (tematski pijačni dani, koncerti sa akcentom na tradicionalnom i etno melosu i sl), što bi također uključilo i lokalno stanovništvo. Podrazumijeva se, takođe, upućenost korisnika turističkog naselja na okolne jezerske sadržaje i ponude u Virpazaru, Vranjini, Rijeci Crnojevića, Karuču, Dodošima, itd., sa naglaskom na transport vodenim putem.

U cilju što racionalnijeg korišćenja energije i vode, predviđeno je da svaka od smještajnih jedinica ima: sopstvenu cistijernu (bistijernu) za skupljanje kišnice, sisteme za zagrijavanje vode solarnom energijom s obzirom na povoljnu južnu orijetaciju, fotonaponske panele, akumulatore za skladištenje električne energije, uređaje sa što manjom potrošnjom električne energije i vode, kompostne toalete.

Zona za izgradnju privezišta u sastavu turističkog naselja je planirana na kopnenom i vodenom dijelu lokacije u istočnom dijelu DSL „Mihailovići”.

Državna studija lokacije "Dio sektora 46 - Kamenovo"

Prostor koji je obrađen ovim planskim dokumentom obuhvata uvalu Kamenovo, između Bečića i Pržna sa plažom koja je prvu u nizu od desetak plaža Budvanske rivijere. Dužina plaže iznosi cca 350 m.

Površina kopnenog dijela zahvata plana iznosi cca 8,00 ha.

Analizom postojećeg stanja građevinskog fonda na predmetnoj lokaciji došlo se do zaključka da je kompleks bivšeg odmarališta Kamenovo u građevinskom smislu u lošem stanju. Stanje plaže i zelenila je takođe loše.

Oblik intervencija koji je primjenjen kao osnov za uređenje predmetnog prostora je urbana revitalizacija. Samo kompleksnom urbanom revitalizacijom moguće je obezbijediti ovom prostoru dalji razvoj osnovne turističke funkcije i vratiti mu ulogu koja mu pripada kao važnoj turističkoj destinaciji na Crnogorskom primorju.

Na mjestu nekadašnjeg odmarališta u uvali Kamenovo, predviđeno je stvaranje uslova za realizaciju luksuznih turističkih sadržaja koji će obezbijediti visokokvalitetnu valorizaciju prostora.

Planira se izgradnja Hotelsko-turističkog naselja kategorije 5 (i+) zvjezdica sa pripadajućim zelenim i slobodnim površinama i pratećim sadržajima. Krajnji cilj je izgradnja turističkog naselja koje će imati arhitektonsku specifičnost, ekskluzivnost i autentičnu ponudu kao i mogućnost funkcionisanja 365 dana u godini.

Turističko naselje obuhvata:

- Hotel/Condo Hotel
- Vile
- Plaže
- Plažne sadržaje
- Površine saobraćajne i ostale infrastrukture.

Ostale površine su priobalje i zaštićeni prirodni pejzaž.

Izmjene i dopune DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne "Orjenski bataljon")

Prostor koji je obuhvaćen izmjenama i dopunama Državne studije lokacije „Sektor 5“ je dio bivše kasarne Orjenski bataljon. Površina zahvata Izmjena i dopuna DSL iznosi 58.85 ha, od čega je površina na kopnu 29.35 ha, a površina akvatorijuma 29.50 ha.

Planskim konceptom ovaj prostor je podijeljen na više funkcionalnih cjelina – mikrourbanističkih zona:

- Zona ekskluzivnog stanovanja malih gustina (SMG) – zahvata zapadni dio obuhvata DSL, a u okviru nje se izdvajaju
  - a) Zona luksuznih vila uz plažu, i
  - b) Zona luksuznih vila u zaleđu.
- Zona ekskluzivnog turističkog naselja (T2), koje se formira u centralnom dijelu kompleksa, između obale i glavne parkovske površine javnog karaktera. U sklopu ove zone predviđa se izgradnja turističkog naselja sa pratećim sadržajima prikladnim za hotel visoke kategorije, kao i manjeg VIP pristaništa, namijenjenog gostima hotela.
- Zona mješovite namjene (MN) - zahvata preostali dio prostora bivše vojne kasarne, na kome je dozvoljena izgradnja stambenih, hotelskih, ugostiteljskih i komercijalnih sadržaja, objekata društvene namjene i drugih objekata u skladu sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta.
- Zona luke nautičkog turizma (Marine) – zahvata dio akvatorijuma uz istočnu granicu prostora bivše vojne kasarne, kome gravitiraju parcele sa mješovitom namjenom.

Pored navedenih sadržaja, u obuhvatu plana se nalaze i javne površine koje uključuju: parkove, šetališta, trg sa crkvom Svete Neđelje, manje trgove i promenade u okviru dominantnih namjena, kolske i kolsko-pješačke saobraćajnice, djelimično uređene plaže, manje pristanište (15 vezova) na zapadnom kraju plaže za potrebe korisnika vila, prostor namijenjen prezentaciji zatečenih spomeničkih i memorijalnih obilježja sakupljenih u krugu bivše kasarne.

Izmjene i dopune DSL "Sektor 32"

Zahvat Izmjena i dopuna Državne studije lokacije „Sektor 32“, zauzima dio sektora 32 u okviru područja Morskog dobra. Površina kopnenog dijela plana je 35,50 ha.

Koncept rješenja Izmjena i dopuna DSL se bazira na striktnom poštovanju kapaciteta iz osnovnog plana (BRGP, spratnost, broj smještajnih jedinica, kreveta) uz prostornu reorganizaciju i optimizaciju rješenja. Specifičnost turističke izgradnje koja mora biti reprezentativna, uzbudljiva, neobična i maštovita nalaže planu da prema prostoru zauzme veoma fleksibilan stav, ostavljajući mogućnosti daljeg kreativnog rada u procesu projektovanja. plan ovakvog tipa mora dati "viziju" razvoja prostora i jasne limite preko kojih se ne može preći.

Izmjene i dopune DSL obuhvataju cijelovito Turističko naselje »Monterose« koje je postavljeno radijalno oko tvrđave Oskoruša for i zapadno od tvrđave Lazine for na obroncima rta Dobreč, potpuno okrenuto ka moru. Turističko naselje »Monterose« je kompleks koji se sastoji iz: centralnog hotela sa dependansima i pratećim sadržajima, dvije grupacije vila, botaničkim vrtom, uređenog kupališta i pristana - privezišta za jahte sa Yacht club-om, sve u okruženju makije, karakterističnom prirodnom ambijentu poluostrva Luštica.

Položaj budućeg Turističkog naselja »Monterose« na strmom, nepristupačnom terenu, okruženom divljim rastinjem - makijom, na visini od 30 do 90 m iznad mora, govori o specifičnom turističkom karakteru ovog naselja, koji je prije vezan za uživanje u divljoj prirodi, tišini i nesvakidašnjim pogledima nego u neposrednoj vezi sa morem. Ovakav karakter jasno usmjerava turističke sadržaje ka veoma luksuznim i zahtjevnim.

Naziv plana	Obrađivač	Ugovorena vrijednost	Zahvat	Odluka o donošenju
PPPN NP "Lovćen"	MonteCep	275.000	14.830 ha	"Službeni list CG" broj 34/14
DSL "Mihailovići"	CAU	11.890	59,1276 ha	"Službeni.list CG" broj 49/14
DSL "Dio sektora 46 - Kamenovo"	RZUP	42.000	kopneni dio 8,00 ha	"Službeni.list CG" broj 40/14
Izmjene i dopune DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne "Orjenski bataljon")	CAU	Finansirao investitor	58,85 ha kopneni dio 29,35 ha akvatorij 29,50 ha	"Službeni list CG" broj 28/14
Izmjene i dopune DSL "Sektor 32"	MonteCep	Finansirao investitor	kopneni dio 35.50 ha	

Donijeti državni planski dokumenti

2.1.2.2. Planski dokumenti čija je izrada u toku

Brojnost i složenost državnih planskih dokumenata, zatim određeno, neblagovremeno izvršavanje obaveza nadležnih subjekata, podloge, obrađivači, usaglašavanja, administrativni kapaciteti, finansijska sredstva i dr. - usloveli su evidentna kašnjenja u donošenju državnih planskih dokumenata.

Za potrebe izrade planskih dokumenata detaljne razrade Ministarstvo održivog razvoja i turizma se obraća Upravi za nekretnine za dostavu ažurnih katastarskih planova za područja za koja se izrađuje planski dokument.

Uprava za nekretnine dostavlja podloge sa kojima raspolaže, a koje su uglavnom neažurne i iste nisu dovoljne za izradu planskog dokumenta, obzirom da sadrže granice katastarskih parcela, objekte i brojeve u dvodimenzionalnom sistemu. Iste ne sadrže visinsku predstavu u razmjeri 1:1000. Ove situacije utiču na ažurnost izrade planskih dokumenata.

Može se, dakle, konstatovati da rok izrade državnih planskih dokumenata, zbog iznijetih razloga, traje duže od ugovorenog.

a) Prostorni planovi posebne namjene (PPPN) i detaljni prostorni planovi (DPP)

Zbog kompleksnosti i prostornog obuhvata PPPN za Obalno područje Crne Gore, PPPN za Durmitorsko područje, DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači, DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Komarnici, DPP za Jadransko – jonski autoput, DPP za Termoelektranu Pljevlja, izrada ovih planskih dokumenata je još uvijek u toku, a status je sljedeći:

PPPN za Obalno područje Crne Gore

Obrađivač plana: RZUP, Montecep i Horwath i Horwath Consulting.

Prostorni plan posebne namjene za Obalno područje Crne Gore pokriva morski akvatorijum (oko 2.540 km²), kao i kopneni dio svih 6 primorskih opština, izuzev prostora koji je

obuhvaćen granicom Nacionalnog parka "Skadarsko jezero" u opštini Bar i Nacionalnog parka "Lovćen" u opštini Budva.

Obalno područje je nezamjenljiv prostorni, ekonomski, ekološki i društveni resurs svake države, pa i Crne Gore. Ta prirodna privilegija, u cilju očuvanja i održivog napretka predstavlja, ujedno, i prioritetnu obavezu svih priobalnih država, posebno u Sredozemlju. Stoga je neophodno obezbijediti dosljednu i striktniju primjenu ciljeva, zadataka i indikatora održivosti definisanih Nacionalnom strategijom održivog razvoja istovremeno integrisanih u ciljeve definisane Prostornim planom Crne Gore. Ovo posebno, obzirom da se regionalni nivo planiranja i u prethodnom periodu pokazao kao nedostajući i otvorio prostor za parcijalna i nedovoljno usklađena tumačenja potencijala i potreba kroz planove svih šest primorskih lokalnih samouprava. Zato je neophodno preispitati njihove koncepte razvoja i planirane kapacitete za koje se primjenom indikatora i kriterijuma održivosti može utvrditi da nemaju adekvatan stepen održivosti i ne garantuju željene i strateški planirane razvojne perspektive i očuvanje identiteta Crnogorskog primorja.

Budući da su planski dokumenti osnovni instrumenti održivog upravljanja, potrebno je donijeti Prostorni plan posebne namjene za Obalno područje Crne Gore, koji će, ujedno, biti plan regionalnog karaktera.

Plan će dati sveobuhvatni predlog aktivnosti i korišćenja morskog akvatorijuma i obezbijediće cjelovit programski okvir i pregled raspoloživih razvojnih kapaciteta na Crnogorskom primorju. Na taj način obezbijedile bi se pouzdane i sprovodive smjernice za uređenje prostora čija će se realizacija obezbijediti kroz planove detaljne razrade na lokalnom nivou.

Dinamika izrade PPPN za Obalno područje Crne Gore data je u Programskom zadatku kroz definisanje devet faza, i to:

- Faza I: Pripremni poslovi;
- Faza II: Koncipiranje i verifikacija Radnog projekta;
- Faza III: Pregled, vrednovanje i ocjena prostorno planske i studijske dokumentacije;
- Faza IV: Detaljna inventarizacija prostora i ocjena postojećeg stanja;
- Faza V: Izrada više scenarija i odabir najpovoljnijeg u saradnji sa ključnim zainteresovanim stranama;
- Faza VI: Izrada Prednacrtu plana;
- Faza VII: Izrada Nacrta plana i pribavljanje mišljenja nadležnih ministarstava, institucija na državnom i lokalnom nivou;
- Faza VIII: Javna rasprava;
- Faza IX: Izrada predloga plana.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma kao nosilac pripremnih poslova završilo je Fazu I koja podrazumijeva prikupljanje postojeće planske, arhivske građe i ažurnih podloga, prikupljanje smjernica i uslova nadležnih institucija i Javnih preduzeća. Sva prikupljena dokumentacija dostavljena je obrađivaču planskog dokumenta kako bi pristupio izradi Faze II.

Faza II koja podrazumijeva koncipiranje Radnog projekta sa metodološkom informacionom osnovom i detaljnim sadržajem plana završena je i ista verifikovana od strane ovog ministarstva.

Faza III koja podrazumijeva Pregled, vrednovanje i ocjenu prostorno planske i studijske dokumentacije takođe je završena i ista verifikovana od strane ovog ministarstva. U fazi III dat je pregled postojeće prostorno-planske dokumentacije za područje obuhvata plana, izvod i smjernice iz relevantnih nacionalnih strategija. Dat je kritički osvrt na plansku dokumentaciju i urađena sintezna karta planirane namjene površina iz analizirane planske dokumentacije.

Faza IV koja podrazumijeva Detaljnu inventarizaciju prostora i ocjenu postojećeg stanja, svih prirodnih i stvorenih potencijala i izradu baznih studija ili pojedinačna tematska istraživanja je urađena i ista verifikovana od strane ovog ministarstva.

Naslanjajući se na nalaze iz Faze IV, obrađivač plana uradio je Fazu V koja podrazumijeva izradu više razvojnih scenarija i odabir najpovoljnijeg u saradnji sa ključnim zainteresovanim stranama. U okviru faze predložena su tri scenarija (rizika, konkurencijom do kohezije, zaštite/konzervacije) i izvršena njihova ocjena. Na osnovu tako urađene analize obrađivač se

opredijelio za scenario "Konkurencijom do kohezije", koji nudi ubjedljivo najveće ekonomske efekte uz prihvatljivu dodatnu eksploataciju prostora, u za to pomno izabranim i detaljno planiranim zonama.

Sljedeća VI faza u izradi ovog planskog dokumenta je Prednacrt plana, koja je takođe završena. Kroz Prednacrt plana su integralno sagledani potencijali i mogućnosti razvoja sa ciljem optimizacije namjene prostora, uz rješavanje postojećih konflikata u prostoru. Date se smjernice za: razvoj kvalitetnog turizma, očuvanje poljoprivrednog zemljišta, aktiviranje otvorenih ruralnih područja i uvođenje održive valorizacije sistema zaštićenih područja u obalnom području CG, uključujući i sagledavanje predloženih potencijalno zaštićenih područja.

Završena je izrada VII faze - Nacrta plana koji predstavlja sintezni dokument svih prethodnih istraživanja sa jasnom koncepcijom prostornog uređenja po svim utvrđenim zonama, uslovima za dalju razradu i mehanizmima implementacije plana. Nacrt plana je dostavljen na mišljenje nadležnim ministarstvima i ostalim relevantnim institucijama.

PPPN za Durmitorsko područje

Obrađivač plana: JOINT VENTURE »IBI Group« Toronto, Kanada i »CAU« – Centar za arhitekturu i urbanizam d.o.o. Podgorica.

Površina zahvata plana iznosi 1.118,2 km² i zahvata dijelove pet opština: Žabljak, Pljevlja, Plužine, Šavnik i Mojkovac. U zahvatu plana nalazi se Nacionalni park "Durmitor" površine od 338,95 km² i dva planirana regionalna parka Maglić, Bioč i Volujak i Sinjajevina sa Šarancima.

Prioriteti razvoja Durmitorskog područja na osnovu Prostornog plana Crne Gore su turizam (uključujući i specifičnu ponudu seoskog turizma), poljoprivreda (orjentisana ka razvoju stočarstva) i industrija (prerada drveta).

Osnovni razlog za izradu i donošenje plana je stvaranje uslova za razvoj durmitorskog područja, zaštitu i očuvanje prirodnih dobara od izuzetnog nacionalnog značaja, drugih značajnih prirodnih resursa i posebnih prirodnih vrijednosti, kulturno - istorijskih dobara i drugih vrijednosti, kao i njihovo uređenje i korišćenje na principima održivog razvoja.

Planom će se izvršiti revizija aktuelnog PPPPN NP "Durmitor", s obzirom da je od njegovog donošenja 1997. godine, došlo do značajnih promjena u prostoru, povećanog pritiska na najvrijednije dijelove prirodnog dobra, kao i promjena zakonske regulative u oblasti planiranja, izgradnje i zaštite životne sredine. Ovo posebno iz razloga, što je NP "Durmitor" jedini nacionalni park u Crnoj Gori koji ima dvojnju međunarodnu zaštitu.

Istovremeno sa izradom plana, a saglasno Zakonu, izrađuje se Strateška procjena uticaja na životnu sredinu.

Vlada CG na sjednici od 04.12.2014. utvrdila predlog plana i zaključila da ga dostavi Skupštini CG radi donošenja.

DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači

Obrađivač plana: Konzorcijum »URBI MONTENEGRO« Podgorica, »WINSOFT« d.o.o. Podgorica, »GEATEH« d.o.o. Slovenija, »GEOS« Austrija.

Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači se radi za središnji tok rijeke Morače, na kojem je predviđena izgradnja četiri hidroelektrane (Andrijevo, Raslovići, Milunovići i Zlatice), višenamjenske akumulacije uključujući i prostor oko akumulacija, neophodan za realizaciju i druge infrastrukture (putne, elektro, vodovodne, kanalizacione). Akumulacije se pružaju na toku od Zlatice (oko 1,5 km uzvodno od mosta na Smokovcu) do mosta Grlo (oko 2,5 km uzvodno od manastira Morača).

Dužina toka Morače je 113,4 km, a površina sliva Morače do H.S. (hidrološka stanica) Podgorica je 2628 km².

Plan će utvrditi optimalan razmještaj aktivnosti, fizičkih struktura i stanovništva na području uticaja budućih višenamjenskih akumulacija, uz uvažavanje ekonomskih, tehničko – tehnoloških, prostorno - funkcionalnih kriterijuma i principa održivog razvoja.

Istovremeno sa izradom DPP - a, a saglasno Zakonu, izrađuje se Strateška procjena uticaja na životnu sredinu. Izradu ove Strateške procjene donira Vlada Norveške. U ime Ministarstva spoljnih poslova Norveške NVE – Norveški direktorat za vode potpisao je ugovor sa kompanijom COWI (iz Norveške) o izradi ovog dokumenta.

Urađen je Nacrt plana za drugu varijantu visine brane Andrijevo i Studija „Dopunska istraživanja za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači”.

DPP za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici

Obrađivač plana: Konzorcijum »URBI MONTENEGRO« Podgorica, »WINSOFT« d.o.o. Podgorica, »GEATEH« d.o.o. Slovenija.

Detaljni prostorni plan se radi za središnji tok rijeke Komarnice sa rijekom Pridvoricom, na kojem je predviđena izgradnja hidroelektrane Komarnica, višenamjenske akumulacije, uključujući i prostor oko akumulacije neophodan za realizaciju i druge infrastrukture (putne, elektro i dr.). Akumulacija za HE Komarnica proteže se u kanjonskom dijelu srednje Komarnice, između postojeće akumulacije HE Piva i uzvodno do kanjona Nevidio i do grada Šavnika. Brana je locirana na približno 50 kilometru toka rijeke Pive (računajući od Ščepan Polja), na lokaciji zvanoj »Lonci« u blizini sela Dub. Buduća akumulacija će se pružati u pravcu istok - zapad i imati dužinu od 16,5 km.

Urađen je predlog plana koji je prosljeđen na mišljenje nadležnim institucijama. Shodno Zaključku Vlade usvajanje predloga plana zavisi od izbora koncesionara.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici

Obrađivač plana: Konzorcijum »WINSOFT« d.o.o. Podgorica, »GEATEH« d.o.o. Slovenija.

Izradom SEA obezbjeđuje se usklađenost aktivnosti, definisanih DPP-om Komarnica, sa važećom zakonskom regulativom u Crnoj Gori. SEA će procijeniti potencijalne negativne i pozitivne uticaje na životnu sredinu i pružiti predlog adekvatnih mjera koje će se preduzeti u cilju sprječavanja i smanjenja štetnih i podsticanja pozitivnih uticaja i aktivnosti čija realizacija je predviđena DPP-om Komarnica. Rezultati SEA doprinose odgovarajućem donošenju odluka u planskom procesu.

Urađena je korigovana verzija strateške procjene uticaja za varijantno rješenje kote uspora 810 mnv i ista prosljeđena na mišljenje nadležnim institucijama.

DPP za Jadransko – jonski autoput

Obrađivač plana: Konzorcijum »Ove Arup and Partners International Limited«, London, »CAU – Centar za arhitekturu i urbanizam« Podgorica, i »Simm Inženjering«, Podgorica.

Ciljevi izrade DPP-a su uspostavljanje racionalnog i efikasnog infrastrukturnog koridora integrisanog u potrebe regija kroz koje trasa prolazi, kao i uspostavljanje dugoročne strategije razvoja prostora kroz koji prolazi infrastrukturni koridor.

Ovaj putni pravac treba da učini dostupnim, više nego što je to do sada slučaj, turističke destinacije na primorju, kako za regionalne i evropske korisnike, tako i za domaće potrebe.

Razradom načela prostornog uređenja, utvrđivanjem ciljeva prostornog razvoja, organizacije, korišćenja i namjene prostora, kao i drugih elemenata značajnih za područje jadransko -

jonskog infrastrukturnog koridora, utvrdiće se i njegov uticaj na procese urbanizacije, demografska kretanja, ekonomski razvoj u zoni koridora, kao i njihova međusobna sinhronizacija, kako u vremenskim odrednicama, tako i u prostornim okvirima.

Urađen je predlog plana i upućen Vladi Crne Gore na upoznavanje.

Detaljni prostorni plan za Termoelektoranu Pljevlja

Obrađivač: CAU – Podgorica.

Cilj izrade DPP-a je stvaranje uslova za definisanje lokacija neophodnih za izgradnju objekata II bloka TE Pljevlja, kao i objekata za nesmetani rad postojećeg bloka (nova deponija pepela i šljake u Šumanima, sistem za prečišćavanje otpadnih voda, postrojenje za desumporizaciju gasova, rashladno postrojenje) i rekultivaciju/sanaciju prostora deponije Maljevac nakon njenog zatvaranja, a kroz izradu relevantne studijske, analitičke i planske dokumentacije, kojom će se integralno sagledati i analizirati svi elementi namjene i organizacije korišćenja prostora.

DPP će na osnovu urađenih analiza i varijantnih rješenja predložiti najbolji model korišćenja i zaštite prostora, kao i optimalan razmještaj aktivnosti i postrojenja, tj. fizičkih struktura na predmetnom području uz uvažavanje ekoloških, ekonomskih, tehničko-tehnoloških, prostorno-funkcionalnih kriterijuma.

DPP-om će se utvrditi optimalni uslovi i pravila za izgradnju, korišćenje i održavanje objekata u okviru sistema TE Pljevlja na predmetnim lokacijama, kao i povezivanje postojeće mreže ovog infrastrukturnog sistema u jedinstven sistem.

Urađen je Nacrt plana.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan za Termoelektoranu Pljevlja

Obrađivač: SES, Podgorica

Za DPP radi se strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu Urađen je Nacrt izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

Naziv plana	Obrađivač	Odluka o izradi	Ugovorena vrijednost (€)	Zahvat	Faza	
					nacrt	predlog
PPPN za Obalno područje Crne Gore	RZUP Montecep Horwath i Horwath Consulting	"Službeni list CG" broj 23/11	1.395.777		Urađen nacrt plana	
PPPN za Durmitorsko područje	CAU IBI	"Službeni list CG" broj 12/09	950.000	1.118,2 km ²		Vlada CG na sjednici od 04.12.2014. utvrdila predlog plana i zaključila da ga dostavi Skupštini CG radi donošenja
DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači	Urbi Montenegro Winsoft Geateh Geos	"Službeni list CG" broj 63/08	330.000		Nakon Javne rasprave urađena je II varijanta visine brane Andrijevo	
DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Komarnici	Winsoft Urbi Montenegro Geateh	"Službeni list CG" broj 37/10	170.000			Urađen predlog plana

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Komarnici	Winssoft Geateh		49.200			Urađen izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu
DPP za Jadransko - jonski autoput	Arup CAU Simm Inženjering	"Sužbeni list CG" broj 41/10	275.000			predlog plana upućen Vladi CG 21.10.2014.g.
Detaljni prostorni plan za Termoelektranu Pljevlja	CAU	"Službeni list CG, broj 34/12	14.000		Urađen nacrt plana	
Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za Detaljni prostorni plan za Termoelektranu Pljevlja	Smart Environment Solutions		3.700		Urađen nacrt izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu	

Planski dokumenti čija je izrada u toku

b) Državne studije lokacija u okviru PPPPN MD

Državna studija lokacije za djelove sektora 43 i 45 i

Državna studija lokacije za djelove sektora 47 i 48 – Budva

Obrađivač plana: „Bar Projekt“, Bar

Površina zahvata: 28 ha (prostor dijela Slovenske plaže i funkcionalnog zaleđa kao i priobalje na rtu Zavala; od Crvene glavice do uvale Smokvica).

Prema opredjeljenjima PPPPN MD treba planski razraditi postojeći hotelski kompleks "Park", funkcionalno zaleđe kupališta, te prateće sadržaje u funkciji turističkog naselja na rtu Zavala.

Prostor u obuhvatu sektora 43 i 45, predstavlja javni prostor od prvorazrednog značaja za razvoj Budve imajući u vidu planirane intervencije u njegovom neposrednom zaleđu, kao i već narasle potrebe Budve za kupališnim i javnim prostorima.

Sadržaji koje je moguće planirati u obuhvatu sektora 47 i 48 su ograničeni na kupališta i prateće sadržaje u funkciji turističkih naselja u zaleđu (privezišta, hotelska kupališta, plažni barovi, šetalište). Imajući u vidu da se radi o segmentu obale van naseljenog prostora potrebno je obalu rasteretiti značajnijih građevinskih intervencija i obim istih svesti na mjeru nužnog servisa sadržajima u zaleđu.

Urađeni su nacrti planova.

Naziv plana	Obrađivač	Odluka o izradi	Ugovorena vrijednost (€)	Zahvat	Faza	
					Nacrt	Predlog
DSL za djelove sektora 43 i 45 DSL za djelove sektora 47 i 48	Bar Projekt	"Službeni list CG", broj 28/09	31.500	28 ha	Urađeni su nacrti planova	

Državne studije lokacije u morskom dobru, čija je izrada u toku

c) Državne studije lokacija u okviru PPPN NP Skadarsko jezero

Programom je bila predviđena izrada i donošenje dvije državne studije lokacije u okviru PPPN NP Skadarsko jezero. Izrada Državne studije lokacije "Virpazar" je u proceduri donošenja, DSL „Mihailovići“ je donešena.

Državna studija lokacije "Virpazar"

Obrađivač plana: RZUP, Podgorica

Površina zahvata: oko 138 ha.

Cilj izrade Državne studije lokacije "Virpazar" je da se shodno smjernicama PPPN NP "Skadarsko jezero", planski razrade sljedeće namjene: saobraćajni terminal na vodi – pristanište za obavljanje međunarodnog pograničnog prelaza ljudi i roba, razvoj novih ugostiteljskih kapaciteta, novi sadržaji stanovanja i gradski servisi. Svi sadržaji moraju biti u skladu sa specifičnim zahtjevima sredine Nacionalnog parka i ukupnog okruženja sa poštovanjem principa održivog razvoja koji uključuju sve elemente zaštite.

Urađena je Studija zaštite kulturnih dobara.

Predlog plana je upućen Vladi Crne Gore na donošenje.

Naziv plana	Obrađivač	Odluka o izradi	Ugovorena vrijednost	Zahvat	Faza	
					Nacrt	Predlog
DSL „Virpazar“	RZUP	"Službeni list CG" broj 61/11	24.777	140,10 ha		predlog Plana upućen Vladi CG na donošenje

Državne studije lokacije u okviru PPPNP Skadarsko jezero

d) Lokalni planski dokumenti koje donosi Vlada Crne Gore

Saglasno zakonu, a u sporazumu sa lokalnom samoupravom, pristupilo se izradi dva lokalna planska dokumenta, čija je izrada i dalje u toku.

Lokalna studija lokacije "Dubovica I"

Obrađivač plana: „CAU“ – Centar za arhitekturu i urbanizam, Podgorica.

Površina zahvata: 23,5 ha.

Unutar zahvata definisanog Odlukom o izradi plana i Programskim zadatkom, uzimajući u obzir izuzetnu lokaciju Dubovice u zaljeđu Kraljičine plaže u uvali Perčin, planirano je ekskluzivno turističko naselje, kao nova urbana cjelina.

Urađen je Predlog plana.

Prostorno - urbanistički plan opštine Ulcinj

Obrađivač plana: Konzorcijum ARUP i Savills Ltd i Savills Montenegro i „CAU“ – Centar za arhitekturu i urbanizam, Podgorica.

Površina zahvata PUP - a: 25654,46 ha.

Prostorno urbanističkim planom opštine Ulcinj su integralno sagledani i analizirani svi elementi namjene i organizacije korišćenja prostora, a u cilju zaštite i podsticanja daljeg ukupnog razvoja ovog područja. Kroz plan je utvrđen optimalan razmještaj aktivnosti, fizičkih struktura i stanovništva uz uvažavanje ekonomskih, prostorno - funkcionalnih, urbanističkih kriterijuma, s posebnim osvrtom na kulturno nasljeđe i životnu sredinu.

Urađen je Nacrt plana i sprovedena javna rasprava.

Naziv plana	Obradivač	Odluka izradi	Ugovorena vrijednost	Zahvat	Faza	
					nacrt	Predlog
Lokalna studija lokacije "Dubovica I"	„CAU“ – Centar za arhitekturu i urbanizam	"Službeni list CG" broj 50/09	24.000	23,5 ha		Urađen predlog plana
Prostorno urbanistički plan Opštine Ulcinj	Konzorcijum ARUP i Savills Ltd i Savills Montenegro i „CAU“ – Centar za arhitekturu i urbanizam	"Službeni list CG" Broj 54/09	795.000	25654,46 ha	Urađen nacrt plana i sprovedena Javna rasprava	

Lokalni planski dokumenti koje donosi Vlada Crne Gore

2.1.3. Povjereni poslovi

Uredbom o povjeravanju poslova iz nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom Crne Gore i Javnom preduzeću za nacionalne parkove Crne Gore ovim preduzećima povjereni su poslovi državne uprave, koji se odnose na izdavanje odobrenja i urbanističko – tehničkih uslova za objekte određene planom objekata privremenog karaktera za područje Prostornog plana posebne namjene za morsko dobro i za područja prostornog plana posebne namjene za nacionalne parkove. Poslovi su povjereni do 31. decembra 2014. godine.

Uredbom o povjeravanju dijela poslova Ministarstva održivog razvoja i turizma Inženjerskoj komori Crne Gore („Službeni list CG“, br. 32/13, 29/14, 59/14 i 35/15) povjereni su poslovi državne uprave iz nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, koji se odnose na izdavanje i oduzimanje licenci, ovjeru licenci i poništavanje ovjere licenci, vođenja registra licenci i objavljivanja na sajtu iz čl. 35, 36, 37, 83, 84, 85, 106, 107, 108, 134, 135, 136 i 138 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, a isti su povjereni do 31. decembra 2014. godine.

2.1.3.1. Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom Crne Gore

Planom objekata privremenog karaktera u zoni morskog dobra za 2013. – 2015. godinu, predviđene su lokacije na kojima su se u sezoni 2014. godine, organizovala kupališta. Planom je predviđeno ukupno 299 kupališta, od kojih je, prema namjeni, 32 hotelskih, 259 javnih i 8 specijalnih (nudistička/ženska, kupališta namijenjena dječijim odmaralištima i kupališta namijenjena banjanskim lječilištima). Od planiranih, tokom sezone, na crnogorskom primorju je realizovano ukupno 251 kupalište. Sva kupališta organizuju se u skladu sa Pravilnikom o uslovima koje moraju ispunjavati uređena i izgrađena kupališta („Službeni list RCG“, br. 20/08, 20/09, 4/10, 26/11).

Plava zastavica, koja je u svijetu priznata i poznato ekološko obilježje, uspješno se sprovodi u Crnoj Gori od 2003. godine, kada je u Pilot fazi bilo 6 kupališta. Međunarodni žiri iz Kopenhagena je za sezonu 2014. godine, odobrio Plave zastavice za 16 kupališta, dok je još 13 kupališta dobilo sertifikat za obaveznu dvogodišnju pilot fazu Programa Plava zastavica. Tokom 2014. godine, u pilot fazi bila je marina "Porto Montenegro", koja je kandidovana za dodjelu Plave zastavice za marine.

Program praćenja sanitarnog kvaliteta morske vode na javnim kupalištima tokom ljetnje turističke sezone, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom Crne Gore realizuje duži niz godina shodno Zakonu o vodama, a na osnovu Uredbe o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda ("Službeni list CG", broj 2/07). Ovaj Program je u velikoj mjeri usklađen i sa zahtjevima EU Direktive o vodama za kupanje (Directive 2006/7/EEC), kao i zahtjevima Međunarodnog programa Plava Zastavica. Za njegovu realizaciju, putem Javnog poziva bira se najpovoljniji ponuđač, tj. akreditovana laboratorija koja ispunjava uslove propisane zakonskom regulativom. Sa Institutom za javno zdravlje sklopljen je Ugovor za realizaciju redukovanog Programa praćenja kvaliteta morske vode na javnim kupalištima za period avgust - oktobar 2014. godine, na na ukupno 40 lokacija duž crnogorskog primorja, i to u opštini Ulcinj 9, Bar 4, Budva 13, Tivat 5, Kotor 3 i Herceg Novi 6.

Shodno članu 13 Uredbe o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda, morske vode koje se koriste za kupanje i rekreaciju, na osnovu obavezujućih mikrobioloških parametara (*Esherichia coli* i *Intestinal enterococci*), razvrstavaju se u dvije klase i to: klasa K1 - odlične, klasa K2 - zadovoljavajuće, dok uzorci čije vrijednosti prelaze propisane granice za ove dvije klase se svrstavaju u grupu - Van klase VK.

U toku ovogodišnje sezone, kvalitet morske vode za kupanje je na većini kupališta bio odličnog i zadovoljavajućeg kvaliteta za kupanje, odnosno klase K1 i K2. U opštini Ulcinj na 7 lokacija tokom cijele sezone voda je bila odličnog kvaliteta K1. Sredinom juna i početkom septembra na Maloj plaži zabilježen je zadovoljavajući kvalitet vode, tj. K2, dok je početkom septembra i na kupalištu "MCM Beach" na Velikoj plaži voda bila kvaliteta K2. U Baru je takođe bio odličan kvalitet vode na 3 lokacije tokom cijele sezone, dok je početkom avgusta na središnjem dijelu kupališta u Čanju zabilježen zadovoljavajući kvalitet, tj. klasa K2. Na 12 kupališta u opštini Budva voda je bila odličnog kvaliteta, a sredinom juna na kupalištu "Sveti Toma" u Bečićima, zabilježen je zadovoljavajući kvalitet K2. U opštini Tivat voda je analizirana na 5 lokacija, od kojih je na njih 4 voda bila odličnog kvaliteta K1, dok je na kupalištu Hotela "Palma" početkom septembra voda bila van propisanih granica, tj. VK. Slična situacija je bila i u opštini Kotor, gdje je na kupalištu Žuta Plaža u Dobroti, početkom septembra, voda bila van kategorije. Na ovoj lokaciji je početkom avgusta voda bila zadovoljavajućeg kvaliteta K2. Na ostalim lokacijama u Kotoru voda je tokom cijele sezone bila odličnog kvaliteta. U opštini Herceg Novi voda je na 5 lokacija bila odličnog kvaliteta K1, dok je početkom jula na kupalištu ispod "Vile Galeb" u Igalu, zabilježen kvalitet K2.

Svi pojedinačni rezultati analiza redovno su objavljivani na web stranici Javnog preduzeća, a putem saopštenja u dnevnoj štampi i na lokalnim radio stanicama, o rezultatima ovih analiza obaviještena je šira javnost. Može se zaključiti da je morska voda na javnim kupalištima tokom sezone bila veoma dobrog kvaliteta. Sporadično javljanje uzoraka morske vode sa kvalitetom koji prelazi dozvoljene granice, bilo je zastupljeno u opštinama Kotor i Tivat, međutim, ponovljene analize za iste lokacije pokazale su zadovoljavajući kvalitet, što ukazuje na kratkoročnost zagađenja mora na ovim lokacijama.

U cilju unaprijeđenja informacija o stanju i ugroženosti biodiverziteta u moru, Javno preduzeće sprovodi Program monitoringa bioloških parametara mora po transektima, u kojem je obuhvaćeno sezonsko sakupljanje podataka o rasprostranjenosti, brojnosti, veličini populacije i analizi bioloških parametara i analizi 14 fizičko - hemijskih parametara na tačno definisanim transektima crnogorskog primorja. Programom za 2014/2015. godinu, predviđen je monitoring na lokacijama u Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu i Herceg Novom. Finalni

rezultati ovog Programa biće objedinjeni u Izvještaju na kraju četvorosezonskog monitoringa, pripremljenog od strane Instituta za biologiju mora iz Kotora.

Shodno Zakonu o zaštiti prirode, zaštićenim prirodnim dobrima koja se nalaze na području morskog dobra upravlja pravno lice nadležno za upravljanjem morskim dobrom. Međutim, nije predviđena procedura preuzimanja upravljanja od dosadašnjih nadležnih organa koji su bili zaduženi da se staraju o već proglašenim zaštićenim područjima. Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom, izradilo je i dostavilo Ministarstvu održivog razvoja i turizma Akcioni plan za reviziju zaštićenih područja u zoni morskog dobra kako bi se izvršila revizija stanja svakog područja, njihovih granica, statusa i kategorije zaštite, i stvorile pretpostavke za preuzimanje upravljanja predmetnim zaštićenim područjima.

Uređenje specijalnog rezervata prirode – Tivatska solila 2014., Javno preduzeće je nastavilo sa sanacijom i uređenjem zaštićenog područja specijalnog rezervata "Tivatska Solila". U ovoj fazi izvršeno je uređenje prostora ispred glavne kapije na ulazu u rezervat (popločavanje kamenim pločama u funkciji parking prostora, postavljanje betonskih ivičnjaka i odvodnih kanala uz magistralni put). Ukupna vrijednost radova u ovoj fazi iznosila je oko 9.000,00 eura.

Kada je u pitanju održavanje, uređenje, sanacija i izgradnja morskog dobra u 2013. godini, evidentirani su sljedeći problemi:

- visok stepen oštećenja obale i obalne infrastrukture (ponte, mandračići, obalni zidovi) i prostora za kupanje u zoni Bokokotorskog zaliva;
- izražen problem obrušavanja stjenovitih obala naročito na lokalitetima: Njivice, Lalovina, Donji Grbalj, zona plaže Mogren, stijene između Bečića i Kamenova, zona Pržna, Crvena Glavica, zona Perazića Dola i Reževića, brdo Dubovica u Buljarici, Golo brdo u Sutomoru i dr.;
- problem smanjenja ukupnih rezervi pijeska na plažama, a naročito na Maloj plaži u Ulcinju, Kručice, Veliki Pijesak, zapadni dio plaže Sutomore, plaža Pržno, Sl. Plaža, plaža Mogren i dr.

Aktivnosti Javnog preduzeća u 2014. godini, na poslovima održavanja, uređenja i izgradnje morskog dobra obuhvatile su: realizaciju projekata izgradnje i uređenja morskog dobra i izrada projektne dokumentacije i pribavljanje odobrenja za građenje; i sanaciju oštećenja na obalnoj infrastrukturi i dijelovima obale.

Značajna novina koja je bitno uticala na finansiranje poslova izgradnje i uređenja morskog dobra jeste zakonski imperativ da se 50% prihoda Javnog preduzeća usmjerava lokalnim samoupravama, što upućuje da je obim sredstava za uređenje obale doveden u veoma skromne okvire. Saglasno ovoj radikalnoj novini, lokalne samouprave su na ime usmjerenih sredstava preuzele obavezu obavljanja komunalnih poslova na održavanju čistoće, zelenila, javne rasvjete i sitnih sanacija u zoni morskog dobra.

U opštini Herceg Novi, urađene su manje sanacije obale. Radilo se o manjim intervencijama na sanaciji i uređenju obale u zoni morskog dobra, koje se izvode na jednogodišnjem nivou, a nakon ukazane potrebe, po pojedinačnim poslovima (sanacija obalnog potpornog zida šetališta kod restorana „Levant“ na Savini, uklanjanje ostataka izlomljenog betona zapadno od bivšeg hotela „Park“ u Bijeloj, sanacija stepeništa između plaža „Yahting“ kluba i „Bijele vile“).

Zona morskog dobra u opštini Tivat, u cjelini je obuhvaćena izradom državnih studija lokacija. Za dio obale naselja Krašići i Đuraševići, završena je izrada idejnih projekata za uređenje obalne infrastrukture, a za centralni dio Tivta, krajem 2010. godine, usvojena je državna studija lokacija. U 2014. godini, realizovani su radovi iz druge faze uređenja Pina (rekonstrukcija obale i rive "Pine" - II faza - radovi su počeli u oktobru 2013. godine, i

predstavljaju nastavak uređenja ovog prostora u skladu sa odobrenim projektom, a očekivani završetak radova je krajem ove godine; uređenje lokaliteta Solila - izgradnja parkinga za prilaz zaštićenom području Solila u površini od 200 m²; sitne sanacije obale). Radilo se, takođe, o manjim intervencijama na sanaciji i uređenju obale u zoni morskog dobra, koji se izvode na jednogodišnjem nivou, a nakon ukazane potrebe, po pojedinačnim poslovima (sanacija mandrača u Donjoj Lastvi, sanacija kapije na Solilima).

U opštini Kotor, završeni su radovi na uređenju obale u Dobroti - III faza. Radovi obuhvataju parterno uređenje i popločavanje preostalih 145m obale na lokaciji Plagenti, što predstavlja III fazu uređenja obale na ovom prostoru. Izvedeno je popločavanje kamenim i behaton pločama, uređenje zelenila i rasvjete, postavljanje parkovskog mobilijara i slično. Takođe, urađene su manje intervencije na sanaciji i uređenju obale u zoni morskog dobra (izrada Zaštitne ograde kod Instituta za biologiju mora, sanacija ponte kod „Lugana“ u Dobroti, sanacija obalnog zida kod „Tre sorele“ u Prčnju).

Završeni su radovi na rekonstrukciji šetališta uz more od Savičića potoka do luke Budve, u budvanskoj opštini. Radi se o rekonstrukciji dijela šetališta uz more, u ukupnoj dužini cca 290m, što predviđa popločavanje postojeće betonske staze, uređenje parapetnog zida, hortikulturno uređenje pojasa uz stazu šinine cca 3m kao i postavljanje parkovskog mobilijara. Radovima je obuhvaćeno nasipanje humusa i sadnja sadnica maslina lavande, pitosporuma i oleandra. U Petrovcu, nadalje, nastavljeni su radovi na rekonstrukciji šetališta (popločavanje šetališta i oblaganje obalnog potpornog zida kamenom, koje na osnovu sporazuma sa Opštinom Budva sufinansira Javno Preduzeće). Urađene su i manje intervencije na sanaciji i uređenju obale u zoni morskog dobra (popravka drvenog mosta na plaži Kamenovo, popravka pristaništa na Slovenskoj plaži, saniranje polomljenog zida na plaži Jaz, sanacija rigola na šetalištu uz Slovensku plažu, sanacija kapije prema plaži Mogren).

Preduzete su aktivnosti na pripremama za početak radova na uređenju šetališta u zaleđu plaže Žukotrlica, u opštini Bar. Odnosnim radovima, koje na osnovu sporazuma sa JP, počinje da realizuje Opština Bar, obuhvaćeno je parterno uređenje zaleđa plaže, izrada instalacija ViK, NN mreže, izrada sportskih terena, obalnog zida u nastavku postojećeg i popločavanje šetališta dužine 500m betonskim pločama. Pored navedenog, urađene su i sitne sanacije obale u zoni morskog dobra (sanacija oštećenog obalnog zida u Sutomoru, kod objekta „Malibu“).

Posebnu pažnju u 2014. godini, Javno preduzeće je posvetilo poslovima komunalnog reda u gradskoj zoni i zaleđu Velike plaže, u opštini Ulcinj, kao i uređenju obalne zone na Pristanu i u Borovoj šumi i to (adaptacija navoza za izvlačenje barki na Pristanu, sanacija ograde u dužini od 55m u Borovoj šumi, popravka drvenih ograda oko dina na Velikoj plaži u dužini od 235m, sanacija završnog sloja Velikog pristaništa, uređenje dina na Velikoj plaži, uređenje pješačke staze od hotela „Albatros“ do rta „Đerane“ u dužini od 2,5 km).

Postupajući saglasno zakonom utvrđenim nadležnostima, uz predhodnu saglasnost Vlade Crne Gore, Preduzeće je u pripremi sezone sprovedo tenderske postupke davanja u zakup djelova državne imovine prema Planu objekata privremenog karaktera u zoni morskog dobra za period 2013-2015. godine, koji se donosi u skladu sa Prostornim planom područja posebne namjene za zonu morskog dobra. Planom su određene lokacije, kupališta i privremeni objekti na području morskog dobra u svih šest primorskih opština.

Na osnovu Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini („Službeni list CG“, broj 44/10), Javno preduzeće kroz tenderske postupke i tokom 2014. godine, realizuje Plan objekata privremenog karaktera u zoni morskog dobra, koji saglasno Zakonu o uređenju prostora i izgradnji objekata donosi Ministarstvo održivog razvoja i turizma. U pitanju su redovne aktivnosti koje se realizuju u pripremi svake turističke sezone, a koje prethode

zaključenju ugovora o korištenju kupališta i privremenih objekata. JPMD je tokom 2014. godine, organizovalo 12 otvorenih nadmetanja za ustupanje slobodnih djelova obale, kupališta i privremenih lokacija (7 javnih poziva i 5 ponovljenih).

U skladu sa navedenim intenzivnim aktivnostima obezbijeđeno je do 31. decembra 2014. godine, zaključivanje 1096 ugovora.

OPŠTINA	za kupališta	za privremene objekte	za terase	ostali djelovi obale i akva prostora
Herceg Novi	56	33	33	1
Kotor	16	27	23	4
Tivat	13	18	7	5
Budva	87	113	42	1
Bar	38	45	33	0
Ulcinj	36	45 +420	0	0
UKUPNO:	246	281+420	138	11

Prikaz broja zaključenih ugovora

Iz prethodnog perioda na snazi je ukupno 39 dugoročnih ugovora o korišćenju kupališta (hotelskih i javnih), koja su takođe uključena u Plan objekata privremenog karaktera u zoni morskog dobra i za koje se zaključuju godišnji Aneksi ugovora. Takođe, navedenim zbirnim podacima o zaključenim ugovorima obuhvaćen je i manji broj ugovora koji se odnose na korišćenje privremenih objekata i terasa koji se nalaze na vlasničkim parcelama, odnosno koje nijesu bile predmet tenderskog postupka.

Ukupna ugovorena naknada do sada zaključenih Ugovora važećih tokom 2014. godine (obuhvatajući ranije zaključene ugovore kojima je Aneksima utvrđena godišnja naknada za korišćenje morskog dobra i naknada iz ugovora zaključenih tokom 2014. godine) ukupno iznosi 5.711.015,71 eura, od čega je 50% Javno preduzeće uplatilo svim primorskim opštinama kojima pripada zona morskog dobra.

Od navedenog broja ukupna vrijednost ugovorene naknade za plaže i kupališta iznosi 3.190.619,72 eura, za privremene objekte i kuće na Bojani iznosi 1.546.780,39 eura, a ukupna vrijednost ugovorene naknade za terase ugostiteljskih objekata iznosi 351.963,74 eura, i za ugovorene naknade za ustupanje ostalih djelova obale i akva prostora iznosi 621.651,86 eura.

Na području Boke Kotorske postoji 5 luka od lokalnog značaja, od kojih su dvije trgovačke. Osim ovih, u luke od lokalnog značaja uvrštene su i gradska luka Škver u Herceg Novom, luke Porto Montenegro i Kalimanj u Tivtu, kao i Luka Budva. Tokom 2014. godine, kompletirani su Nautički planovi za sve luke od lokalnog značaja.

Pristaništa i privezišta predstavljaju posebno izgrađene djelove obale koji su služili za prihvatanje i privez brodova za lokalni pomorski saobraćaj. Ovu funkciju su obavljali sve do 1967. godine, kada je pomenuti saobraćaj prestao da kao takav funkcioniše. Ne uzimajući u obzir izgrađene djelove obale, koji se koriste za teretni i putnički saobraćaj u lukama, broj pristaništa i privezišta na Crnogorskoj obali iznosi 65. Osim za luke, tokom 2014. godine, u saradnji sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju izrađeni su Nautički planovi za pristaništa i privezišta, i to: Mulo Veselina – Lepetane, ispod Sv. Matije – Dobrota, ispod Krive ulice – Dobrota, Obala Đuraševića, Bjelila i Bazdanj. U 2014. godini, izvršeno je

opremanje pristaništa u Perastu zaštitnim odbojnicima (10 komada odbojnika u cjeloj dužini pristaništa cca 50m), kao i opremanje pristaništa informativnim tablama i to u opštinama: Herceg Novi na tri lokacije (Baošići „Lanterna”, Bijela i Žanjice); Kotor na pet lokacija (Morinj, Muo, Prčanj, Stoliv i Bigova); Tivat na tri lokacije (Opatovo, Lepetane i Donja Lastva); Budva na jednoj lokaciji (pristanište u Petrovcu); Ulcinj na dvije lokacije (privezište Kacema i pristanište Velika Skela).

Osim za izgrađene postojeće objekte, pristaništa, privezišta, ponte i mandrača, u saradnji sa ZHMS, izrađeni su i situacioni planovi, te obrađene četiri zone u Bokokotorskom zalivu, i to: Morinj, Orahovac, Dobrota i Muo. Za ove zone dobijeni su relevantni podaci za morsko dno, dubine, strujanje i orijentaciju, kako bi se u okviru njih mogla formirati tkzv. privremena - pontonska privezišta i kao takva staviti u funkciju.

Redovne aktivnosti Službe kontrole Javnog preduzeća su kontrole ukupnog stanja prostora u zoni morskog dobra i kontakt zoni, kontrole lokacija na kojima se postavljaju privremeni objekti, kao i kontrole gradnje sa i bez odobrenja, te podnošenje inicijativa za inspekcijski nadzor, u cilju daljeg vođenja postupaka od strane nadležnih inspekcijskih službi. Služba kontrole je u pripremi sezone završila planirane aktivnosti izvršivši kontrole privremenih lokacija u cilju otklanjanja nepravilnosti ili podnošenja zahtjeva za kontrolu Upravi za inspekcijske poslove.

Služba za kontrolu morskog dobra Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, je u cilju pripreme turističke sezone kao i njenom što boljem odvijanju tokom 2014. godine, ostvarila punu međuagencijsku saradnju sa institucijama koje obavljaju poslove iz domena svoje nadležnosti u zoni morskog dobra, kroz razmjenu obavještajnih i drugih podataka, podnošenje inicijativa za vršenje kontrola ugovorenih obaveza i drugo.

Kvalitetna saradnja ostvarena je sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, pogotovo sa pripadnicima granične policije – plovne jedinice u dijelu kontrole akvatorijuma, u cilju obezbjeđenja bezbjednosti na kupalištima i sl. Izvršena je dostava podataka prema MUP-u za 15 lokacija na kojim se obavljala privredna aktivnost u zoni morskog dobra. Ostvarena je dobra saradnja i sa Poreskom upravom, sa kojom su razmijenjeni podaci za 69 lokacija na kojima se obavljala privredna djelatnost po osnovu ugovora sa Javnim preduzećem. Komunikacija je obavljena sa pripadnicima Lučke kapetanije ili Uprave pomorske sigurnosti, u otklanjanju nekih nepravilnosti – akcidenata u moru, te drugih pitanja koje se tiču bezbjednosti plovidbe, bezbjednosti na kupalištima i akvatorijumu koji se koristi za kupanje.

Pored navedenih, samostalno izvedenih aktivnosti, ističu se dobre zajedničke aktivnosti službenika Javnog preduzeća i drugih činilaca kroz kontrolu privremenih lokacija sa opštinskim komisijama za prijem kupališta, ili kontrola prostora sa pripadnicima službi lokalnih samouprava – komunalnim policijama, te inspektorima Uprave za inspekcijske poslove – inspekcijom zaštite prostora i turističkom inspekcijom. Značajno je angažovanje i uzeto učešće u radu Štaba za praćenje turističke sezone Uprave za inspekcijske poslove, neposrednim učešćem u radu Štaba, i vršenjem svakodnevne dostave podataka o uočenim nepravilnostima u području zone morskog dobra

U periodu 01.05-30.09.2014. godine, posebna pažnja je data kontroli kupališta, i privremenih objekata, izvršeno je više samostalnih, te zajedničkih kontrola prostora sa inspektorima Uprave, te redovnim kontrolama prostora, privremenih lokacija i plaža. Uočene su značajne nepravilnosti na kupalištima, najviše u dijelu neoslobađanja ½ kupališta od plažnog mobilijara ili neangažovanja potrebnog broja spasilaca.

Tokom 2014 godine, pripadnici Službe za kontrolu morskog dobra su zapisnički konstatovali stanje na području zone morskog dobra, sa 880 zabilješki vršeći kontrolu za privremene objekte (postavljanje bez odobrenja, odstupanja od urbanističko – tehničkih uslova), gradnju

bez dozvole, po dozvoli ili izgradnju investicionih projekata, kao i na stanje prostora (rasvjeta, čistoća, stanje hortikulture, komunalna neuređenost, razna oštećenja, radovi u cilju opravki ili održavanja zone m.d.). Do 26. novembra 2014. godine, proslijeđen je veći broj zahtjeva za kontrolu za ukupno 274 nepravilnosti, od čega se većina odnosi na zahtjeve prema Upravi za inspekcijske poslove, 5 Komunalnoj policiji, 4 Lučkoj kapetaniji ili Upravi pomorske sigurnosti.

2.1.3.2. Javno preduzeće za Nacionalne parkove Crne Gore

Planovima objekata privremenog karaktera na području nacionalnih parkova za period 2014-2016. godina, donesenih od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma, predviđene su lokacije za privremene objekte koji su u vlasništvu nacionalnih parkova, lokacije za privremene objekte postavljene na državnom vlasništvu i lokacije za privremene objekte postavljene na privatnom vlasništvu i to u: NP Biogradska gora (11 lokacija), NP Durmitor (34 lokacije), NP Skadarsko jezero (28 lokacija), i NP Lovćen (14 lokacija).

U okviru NP Biogradska gora, od strane Javnog preduzeća, izdato je 9 rješenja i urbanističko – tehničkih uslova za privremene objekte koji se nalaze u vlasništvu nacionalnih parkova.

U okviru NP Durmitor, od strane Javnog preduzeća, izdato je 24 rješenja za postavljanje privremenih objekata uz prapratne urbanističko - tehničke uslove i to: 8 za privremene objekte koji se nalaze u vlasništvu nacionalnih parkova, 6 za privremene objekte postavljene na privatnom vlasništvu i 10 za privremene objekte postavljene na državnom vlasništvu.

U okviru NP Skadarsko jezero, od strane Javnog preduzeća, izdato je 19 rješenja za postavljanje privremenih objekata uz prapratne urbanističko - tehničke uslove i to: 6 za privremene objekte koji se nalaze u vlasništvu nacionalnih parkova, 3 za privremene objekte postavljene na privatnom vlasništvu i 10 za privremene objekte postavljene na državnom vlasništvu.

U okviru NP Lovćen, od strane Javnog preduzeća, izdato je 12 rješenja za postavljanje privremenih objekata uz prapratne urbanističko - tehničke uslove i to: 8 za privremene objekte koji se nalaze u vlasništvu nacionalnih parkova i 4 za privremene objekte postavljene na državnom vlasništvu.

Izdata rješenja i urbanističko-tehnički uslovi:	objekti nacionalnih parkova	privremeni objekti na državnom zemljištu		privremeni objekti na privatnom zemljištu		zakup zemljišta u državnoj svojini
		fizička lica	pravna lica	fizička lica	pravna lica	
NP Biogradska gora	9	-	-	-	-	-
NP Durmitor	8	7	3	3	3	10
NPSkadarsko jezero	6	10	-	3	-	10
NP Lovćen	8	3	1	-	-	4
UKUPNO:	31	20	4	6	3	24
Ukupno izdatih rješenja i urbanističko tehničkih uslova na nivou Javnog preduzeća						64

Pregled izdatih rješenja i urbanističko – tehničkih uslova

Javno preduzeće za Nacionalne parkove Crne Gore preduzelo je brojne aktivnosti na uređenju prostora tokom 2014. godine, u NP Biogradska gora, NP Lovćen, NP Durmitor, NP Skadarsko jezero i NP Prokletije. Neki od projekata su realizovani u ovoj godini, dok su drugi još uvijek u toku.

U NP Prokletije, izgrađen je Centar za posjetioce Gusinje, kako bi se posjetiocima pružile servisne informacije i prezentovale prirodne, kulturne i etnografske vrijednosti ovih prostora. U NP Biogradska gora, izvršena je rekonstrukcija edukativno - rekreativne staze oko Biogradskog jezera, kao i Centra za posjetioce u okviru kojeg je uređena Etno soba. U NP Skadarsko jezero, rekonstruisan je toranj za posmatranje ptica i postavljeno je šest informativnih tabli o prirodnim vrijednostima Skadarskog jezera i njegovoj flori i fauni

U cilju razvoja turističke infrastrukture na vidikovcima Štuoc i Ćurevac (NP Durmitor), Bendovac (NP Biogradska gora) i Treštenik (NP Lovćen), izgrađiće se i postaviti specifično dizajniran mobilijar – otvorena vrata, koji će omogućavati posebno panoramsko posmatranje.

U NP Durmitor i NP Lovćen, na odabranim lokacijama, u blizini Centara za posjetioce, postaviće se igrališta namijenjena djeci uzrasta od 5-15 godina, koja su posebno dizajnirana za zaštićena područja, a u cilju unaprijeđenja turističke ponude za porodice koje posjećuju nacionalne parkove.

U NP Biogradska gora i NP Durmitor uspostaviće se cross country i freeride biciklističke staze. Prilikom trasiranja i izgradnje pomenutih staza, ne pribjegava se radikalnim sistemima izgradnje koji bi podrazumijevali sječu drveća, veće iskope i slično, već se isključivo koriste postojeći i zatečeni resursi. Staze se trasiraju isključivo pročišćavanjem terena, otklanjanjem i pomjeranjem popadalih stabala, uklanjanjem opalog lišća i taloga i tek simboličnim okopavanjima na problematičnim i rizičnim sekcijama. Planirana je izgradnja ukupno četiri staze.

U NP Lovćen i NP Durmitor, u cilju raznovrsnije ponude posjetiocima nacionalnih parkova, uspostaviće se "Šuma za čitanje", koja podrazumijeva postavljanje specifičnog mobilijara, koji se sastoji od platnenih ležaljki i boks kutija za knjige. "Šuma za čitanje" nalaziće se na lokaciji kod Vojnog odmarališta (NP Durmitor) i na lokaciji Crna rupa (NP Lovćen).

U NP Durmitor, pored toga, formiraće se staza za hodanje na krpljama, postavljena će biti signalizacija i informativne table. Staza će voditi od skijališta Savin kuk do Crnog jezera.

Takođe, u okviru svojih redovnih aktivnosti zaposleni u službama zaštite nacionalnih parkova evidentirali su 26 slučajeva nelegalne gradnje, dok je u prošloj godini evidentiran 41 takav slučaj. U NP Biogradska gora evidentirano je 3 slučaja nelegalne gradnje i devastacije prostora, koja se uglavnom odnosi na bespravno podizanje objekata i probijanje puteva. U NP Durmitor evidentirano je 9 slučajeva bespravne gradnje. Uglavnom se radi o podizanju objekata manjih gabarita, dogradnji terasa, podizanju potpornih zidova, izgradnji pomoćnih objekata uz već postojeće i dr. U NP Skadarsko jezero evidentirano je 12 slučajeva nelegalne gradnje. Radi se o objektima sagrađenim od čvrstih materijala, nadogradnji već postojećih objekata, postavljanju privremenih objekata i eksploataciji pijeska. U NP Lovćen je evidentirano 2 slučaja bespravne gradnje. U pitanju je izgradnja potpornih zidova i prekoračenju kvadrature dozvoljene građevinskom dozvolom.

Nacionalni park	izgradnja objekata	naogradnja postojećih	prekoračenje dozvoljenih gabarita	privremeni objekti	pomoćni objekti	promjene u prostoru
NP Biogradska gora	1	-	-	-	-	2
NP Durmitor	1	4	-	2	1	1
NP Skadarsko jezero	7	-	-	2	-	3
NP Lovćen	1	-	1	-	-	-
UKUPNO:	10	4	1	4	1	6
Ukupno evidentirano nelegalne gradnje na prostoru svih nacionalnih parkova: 26						

Tabela pregleda sa evidentiranom nelegalnom gradnjom na području Nacionalnih parkova

Svi evidentirani slučajevi bespravne gradnje ili drugih oblika devastacije prostora su procesuirani Upravi za inspekcijski nadzor na dalje postupanje i odlučivanje od strane nadležnih službi ovog Predzeća.

2.1.3.3. Inženjerska komora Crne Gore

Licenca je upravni akt kojim se utvrđuje ispunjenost uslova za obavljanje djelatnosti izrade planske dokumentacije i djelatosti izgradnje objekata. Prema Zakonu o uređenju prostora i izgradnji objekata (član 134) licence izdaje organ uprave – Ministarstvo.

Vlada Crne Gore je, međutim, donijela Uredbu o povjeravanju dijela poslova Ministarstva održivog razvoja i turizma Inženjerskoj komori Crne Gore, kojom su poslovi državne uprave iz nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, a koji se odnose na izdavanje i oduzimanje licenci, ovjeru licenci i poništavanje ovjere licenci, vođenja registra licenci i objavljivanja na sajtu iz čl. 35, 36, 37, 83, 84, 85, 106, 107, 108, 134 135, 136 i 138 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. – povjereni Inženjerskoj komori Crne Gore.

U izvještajnom periodu, u propisanom postupku, izdato je 27 licenci za odgovornog planera i planera, a ovjerena jedna.

IZDATE LICENCE ukupno: 27		OVJERENE LICENCE ukupno: 1	
INŽ. ARHITEKTURE	11	INŽENJERI ARHITEKTURE	1
INŽ. GRAĐEVINARSTVA	11	-	
INŽ. ELEKTROTEHNIKE	4	-	
INŽ. MAŠINSTVA	-	-	
INŽ.OSTALIH STRUKA I PLANERI	4	-	

U izvještajnom periodu izdato je 212 licenci za odgovornog projektanta, a ovjereno 67.

IZDATE LICENCE ukupno: 195		OVJERENE LICENCE ukupno: 56	
INŽ.ARHITEKTURE	34	INŽ. ARHITEKTURE	8
INŽ.GRAĐEVIN.	68	INŽ. GRAĐEVINARSTVA	32
INŽ. ELEKTROTEHNIKE	43	INŽ. ELEKTROTEHNIKE	6
INŽ. MAŠINSTVA	26	INŽ. MAŠINSTVA	7
INŽ.OSTALIH STRUKA I PLANERI	41	INŽ. OSTALIH STRUKA I PLANERI	14

U izvještajnom periodu izdato je ukupno 223 licenci za odgovornog inženjera, a ovjereno 50.

IZDATE LICENCE ukupno: 200		OVJERENE LICENCE ukupno: 43	
INŽ.ARHITEKTURE	29	INŽ. ARHITEKTURE	3
INŽ.GRAĐEVIN.	74	INŽ. GRAĐEVINARSTVA	29
INŽ. ELEKTROTEHNIKE	46	INŽ. ELEKTROTEHNIKE	6
INŽ. MAŠINSTVA	33	INŽ. MAŠINSTVA	8

INŽ.OSTALIH STRUKA I PLANERI	41	INŽ. OSTALIH STRUKA I PLANERI	4
------------------------------	----	-------------------------------	---

U izvještajnom periodu, u propisanom postupku, izdato je ukupno 912 licenci pravnim licima, a ovjereno 19.

IZDATE LICENCE ukupno: 831		OVJERENE LICENCE ukupno: 19	
ZA IZRADU PLANSKIH DOK.	56	ZA IZRADU PLANSKIH DOK.	-
ZA IZRADU TEHNIČKE DOK.	384	ZA IZRADU TEHNIČKE DOK.	14
ZA GRAĐENJE OBJEKATA	391	ZA GRAĐENJE OBJEKATA	5

Pregled oduzetih licenci pravnim licima

ODUZETE LICENCE – UKUPNO: 196 (7 STRANIM DRUŠTVIMA)	
- Osnov oduzimanja: prestanak radnog odnosa odgovornog planera / projektanta / inženjera.....210 (7)	
1. Za izradu planskog dokumenta.....	8
2. Za izradu tehničke dokumentacije.....	91 (4)
3. Za građenje objekata.....	111 (3)
Prethodno rješenje stavljeno van snage.....	7
4. Za izradu tehničke dokumentacije.....	5
5. Za građenje objekata.....	2
- Promjena naziva privrednog društva.....	1
6. Za izradu tehničke dokumentacije.....	1
- Promjena sjedišta privrednog društva.....	2
7. Za izradu tehničke dokumentacije.....	2
- Po predlogu urbanističke inspekcije.....	2
8. Za izradu tehničke dokumentacije.....	2

U izvještajnom periodu od 31 predmeta za oduzimanje licenci po prijedlogu Urbanističke inspekcije: 17 predmeta je riješeno, na način što je za 16 predmeta odbijen Prijedlog za oduzimanje licence, a za 1 predmet usvojen i oduzeta je licenca. Ukupno 14 predmeta je u postupku rješavanja.

Saslušani su zakonski zastupnici stranaka i u toku je vještačenje od strane stručnog tima. Nakon završenog vještačenja slijedi ponovno pozivanje zakonskih zastupnika da se izjasne na izvještaj o vještačenju, nakon toga se donose rješenja.

Broj učlanjenih inženjera u izvještajnom periodu

STRUKOVNE KOMORE	DOMAĆI	STRANCI
INŽENJERI ARHITEKTURE	24	32
INŽENJERI GRAĐEVINARSTVA	39	102
INŽENJERI ELEKTROTEHNIKE	35	35
INŽENJERI MAŠINSTVA	14	23
INŽENJERI OSTALIH STRUKA I PLANERI	24	21
UKUPNO	136	213
UKUPNO	349	

Strukovna komora drugih inženjerskih struka i planera neinženjerskih struka

INŽENJERI GEOLOGIJE I GEOTEHNIKE	39	5
INŽENJERI GEODEZIJE	12	7
INŽENJERI RUDARSTVA	27	-
INŽENJERI TEHNOLOGIJE I METALURGIJE	19	1
INŽENJERI HEMIJE I ŽŽS	8	1
INŽENJERI ZNR	8	-
INŽENJERI ZOP	2	-
INŽENJERI SAOBRAĆAJA	21	6
INŽ.ŠUMARSTVA-PEJZ .ARHITEKTURA	17	1
PLANERI	16	-
UKUPNO	209	20

Broj članova IKCG po strukama

STRUKOVNE KOMORE	DOMAĆI	STRANCI
INŽENJERI ARHITEKTURE	347	33
INŽENJERI GRAĐEVINARSTVA	649	102
INŽENJERI ELEKTROTEHNIKE	498	35
INŽENJERI MAŠINSTVA	169	23
INŽENJERI OSTALIH STRUKA I PLANERI	214	21
UKUPNO	1877	214
UKUPNO	2091	

* Strukovna komora drugih inženjerskih struka i planera neinženjerskih struka

INŽENJERI GEOLOGIJE I GEOTEHNIKE	39	5
INŽENJERI GEODEZIJE	42	7
INŽENJERI RUDARSTVA	27	-
INŽENJERI TEHNOLOGIJE I METALURGIJE	11	1
INŽENJERI HEMIJE I ŽŽS	8	1
INŽENJERI ZNR	8	-
INŽENJERI ZOP	12	-
INŽENJERI SAOBRAĆAJA	21	5
OSTALI	5	-
PEJZAŽNA ARHITEKTURA	17	2
PLANERI	16	-
UKUPNO	214	21

U izvještajnom period, stručni ispit položilo je ukupno 117 kandidata.

STRUKOVNE KOMORE	BROJ KANDIDATA
INŽENJERI ARHITEKTURE	34
INŽENJERI GRAĐEVINARSTVA	38
INŽENJERI ELEKTROTEHNIKE	18
INŽENJERI MAŠINSTVA	10
INŽENJERI OSTALIH STRUKA I PLANERI	18
UKUPNO	118

* Strukovna komora drugih inženjerskih struka i planera neinženjerskih struka

STRUKOVNE KOMORE	BROJ KANDIDATA
INŽENJERI GEODEZIJE	8
INŽENJERI GEOLOGIJE	4

INŽENJERI SAOBRAĆAJA	2
INŽENJERI ŠUMARSTVA – PEJZAŽNA ARH.	2
INŽENJERI ZAŠTITE OD POŽARA	2
UKUPNO	18

2.2. Lokalni planski dokumenti

Procedura izrade i donošenja lokalnih planskih dokumenata koncipirana je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, tako da nadležni državni organ – Ministarstvo održivog razvoja i turizma, ima aktivno učešće u njihovoj izradi, kroz davanje mišljenja na fazu nacrtu i davanja saglasnosti na fazu predloga planskog dokumenta. Lokalni planski dokument dostavlja se na mišljenje Ministarstvu, radi provjere usklađenosti sa odlukom o izradi, provjere usklađenosti sa propisanim standardima i normativima, provjere opravdanosti planskog rješenja, provjere potrebe za sprovođenjem javnog konkursa, kao i ocjene usaglašenosti sa planskim dokumentom širih teritorijalnih cjelina i usklađenosti sa Zakonom. Ministarstvo je obavezno da lokalni planski dokument dostavi na mišljenje nadležnim organima državne uprave, privrednim društvima i drugim pravnim licima – koji su učesnici procesa uređenja prostora, počev od obaveznog dostavljanja podataka, predloga i mišljenja, zatim same procedure izrade planskih dokumenata, pa sve do njihove implementacije - shodno propisanoj legislativi u resornim oblastima.

Mišljenja na lokalna planska dokumenta od strane nadležnih organa državne uprave, privrednih društava i drugih pravnih lica dostavljaju se Ministarstvu u roku od 15 dana od dana prijema nacrtu planskog dokumenta. Ako se mišljenje ne dostavi u navedenom roku smatra se da nema primjedbi na nacrt planskog dokumenta. Ministarstvo je dužno da mišljenje dostavi nosiocu pripremljenih poslova u roku od 30 dana od dana prijema nacrtu lokalnog planskog dokumenta. Mišljenje se objavljuje na sajtu Ministarstva, u roku od sedam dana od dana davanja.

Izvršni organ lokalne samouprave, nakon utvrđivanja nacrtu, dostavlja predlog lokalnog planskog dokumenta na saglasnost Ministarstvu. Saglasnost na lokalni planski dokument Ministarstvo daje kada je plan usklađen sa mišljenjem Ministarstva i sa Zakonskim odredbama.

Saglasnost se daje u roku od 20 dana od dana prijema predloga lokalnog planskog dokumenta.

Ukoliko predlog lokalnog planskog dokumenta nije usklađen sa mišljenjem Ministarstva i zakonom, Ministarstvo će u roku od 20 dana vratiti planski dokument izvršnom organu lokalne samouprave na doradu.

Predlog lokalnog planskog dokumenta i saglasnost, odnosno akt o doradi objavljuju se na sajtu Ministarstva, u roku od sedam dana od dana dostavljanja, odnosno davanja.

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, odnosno odredbom člana 53a definisani su uslovi vršenja izmjena i dopuna planskih dokumenata po skraćenom postupku. Podzakonski akt koji je donijet i objavljen na osnovu ovlaštenja je Uredba o proceduri izrade i donošenja planskog dokumenta po skraćenom postupku ("Službeni list CG", broj 40/13). Ovim postupkom će se omogućiti brža

realizacija velikih investicija te u narednom periodu očekujemo donošenje Izmjena i dopuna planova po ovoj proceduri te samim tim i realizaciju velikih investicija.

Na osnovu člana 30 i 60a Zakona, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, donijelo je Pravilnik o načinu i postupku sprovođenja javnog konkursa. Ovim pravilnikom propisuje se način i postupak sprovođenja javnog konkursa za urbanističko - arhitektonsko rješenje za izuzetno složene i atraktivne djelove urbanih cjelina i drugih prostora i lokaliteta, kao i način i postupak sprovođenja javnog konkursa za određivanje lokacije u posebnim slučajevima.

Novina u Zakonu o uređenju prostora i izgradnji objekata je član 54a, kojim će se svi planski dokumenti evidentirati u Centralnom registru planskih dokumenata. Registar će voditi Ministarstvo. Organ lokalne uprave dužan je da lokalne planske dokumente u digitalnoj formi dostavi Ministarstvu, u roku od 15 dana od dana donošenja. Ministarstvo će uspostaviti Centralni registar planskih dokumenata u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Takođe, član 62b istog Zakona propisuje izdavanje urbanističko-tehničkih uslova kad lokacija nije privedena namjeni, odnosno ako lokacija namijenjena planskim dokumentom za stanovanje, odnosno za poslovnu djelatnost nije privedena namjeni, urbanističko-tehnički uslovi mogu se izdati za primarni ugostiteljski objekat za pružanje usluga smještaja i usluge pripremanja i usluživanja hrane i pića. U ovom slučaju, osnovni parametri definisani planskim dokumentom, osim namjene površina ostaju nepromijenjeni.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma je dalo 77 mišljenja i 52 saglasnosti na lokalna planska dokumenta. Vraćeno je na doradu 16 predloga i 10 nacрта lokalnih planskih dokumenata.

U postupku davanja mišljenja i saglasnosti na lokalna planska dokumenta Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, kod određenog broja planskih dokumenata, konstatovalo primjedbe koje se, pored ostalog, odnose na:

- neusklađenost sa planovima višeg reda;
- neusklađenost sa programskim zadatkom;
- nepoštovanje urbanističkih parametara o zauzetosti i izgrađenosti parcela;
- nejasno definisani indeks izgrađenosti i zauzetosti;
- uslove uređenja prostora;
- ambijentalnu izgradnju;
- elemente urbanističke regulacije;
- neusaglašenost sa Pravilnikom o bližem sadržaju i formi planskog dokumenta, kriterijumima namjene površina, elementima urbanističke regulacije i jedinstvenim grafičkim simbolima i Uputstvom za primjenu tog pravilnika;
- odstupanja u pogledu namjene površina;
- definisanje urbanističkih parcela, građevinskih i regulacionih linija;
- prenamjenu površina u odnosu na plan višeg reda;
- definisanje UTU;
- ne sačinjavanje separata sa UTU-ima neophodnim za izradu tehničke dokumentacije;

Nosilac pripremnih poslova je dužan da odluku o izradi planskog dokumenta i odluku o donošenju planskog dokumenta, sa planskim dokumentom, objavi i na svom sajtu, kao i u

"Službenom listu Crne Gore" i jednom dnevnom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore. Ovu zakonsku obavezu nijesu ispoštovale sve lokalne samouprave.

Donošenjem aktuelnog Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, lokalne samouprave obavezane su da lokalne planske dokumente usaglase sa ovim zakonom u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu Zakona, čiji rok nije ispoštovan.

Planski dokumenti kojima su uređeni ciljevi i mjere prostornog i urbanističkog razvoja lokalne samouprave primjenjivaće se do donošenja prostorno-urbanističkog plana lokalne samouprave, a najduže do 31. decembra 2015. godine.

Planski dokumenti donijeti do stupanja na snagu ovog zakona primjenjivaće se do donošenja planskih dokumenata u skladu sa odredbama i na osnovu ovlašćenja iz Zakona.

Posebni postupak propisan je članom 162c Zakona, što znači da planski dokumenti donijeti do stupanja na snagu Zakona, za koje je vrijeme na koje su donijeti isteklo, mogu se izrađivati i donositi po posebnom postupku. Posebni postupak može se primjenjivati pod sljedećim uslovima: da je planski dokument, u pogledu namjene i koncepcije prostora, usklađen sa planskim dokumentom šire teritorijalne cjeline, da se ne mijenja namjena prostora ni osnovni urbanistički parametri i da se planski dokument usklađuje sa propisom kojim se bliže uređuje sadržaj i forma planskog dokumenta, kriterijumi namjene površina, elementi urbanističke regulacije i jedinstveni grafički simboli. Izuzetno, u posebnom postupku za planska dokumenta može se vršiti prenamjena stambenih i stambeno - poslovnih objekata u objekte turističke namjene i to u okviru postojećih gabarita. Izradu planskog dokumenta vrši nosilac pripremnih poslova, odnosno obrađivač koji je izradio planski dokument ili obrađivač koga odredi nosilac pripremnih poslova. Prije utvrđivanja predloga planskog dokumenta, nosilac pripremnih poslova stavlja planski dokument na javnu raspravu koja traje pet dana od dana objavljivanja na sajtu nosioca pripremnih poslova. Izvršni organ jedinice lokalne samouprave dostavlja predlog lokalnog planskog dokumenta na saglasnost Ministarstvu.

Ako je predlog lokalnog planskog dokumenta izrađen u skladu sa navedenim uslovima, Ministarstvo će dati saglasnost u roku od pet dana od dana prijema lokalnog planskog dokumenta.

Ako predlog lokalnog planskog dokumenta nije izrađen u skladu sa navedenim uslovima, Ministarstvo će u roku od pet dana od dana prijema vratiti planski dokument izvršnom organu lokalne samouprave na doradu. Predlog lokalnog planskog dokumenta i saglasnost, odnosno akt o doradi, objavljuju se na sajtu Ministarstva, u roku od tri dana od dana dostavljanja, odnosno izdavanja.

Izrada i donošenje planskog dokumenta započeta prije stupanja na snagu Zakona nastaviće se po propisima koji su bili na snazi u vrijeme donošenja odluke o izradi planskog dokumenta, odnosno u skladu sa Zakonom.

Postupak izrade planskog dokumenta za koji je odluka o izradi donijeta prije 1. januara 2008. godine obustaviće se ukoliko se, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona, ne utvrdi predlog planskog dokumenta.

Osnovni razlog kašnjenja u donošenju prostorno - urbanističkih planova leži u nedovoljnoj posvećenosti lokalnih samouprava, kao i činjenici da je u toku izrada Prostornog plana posebne namjene za Obalno područje, čija se rješenja trebaju uzeti u obzir (primorske opštine). Prostorno-urbanistički planovi koji se realizuju putem Projekta zemljišne

administracije i upravljanja (Land Administration and Management Project) – LAMP, su završeni i usvojeni za opštine Bijelo Polje, Danilovgrad, Kolašin, Plav, Šavnik i Prijestolnicu Cetinje, osim za opštinu Nikšić, gdje je za Prostorno-urbanistički plan završena javna rasprava i u toku je izrada predloga plana.

Pojedine lokalne samouprave amandmanskim intervencijama vrše izmjenu planskog dokumenta na čiji je predlog Ministarstvo dalo saglasnost. Zakonom nijesu regulisane ove situacije. Ali, ipak – amandmanske izmjene, u suštini, obesmišljavaju zakonom propisanu procedure izrade i donošenja planskog dokumenta.

OPŠTINA	Odluka o izradi Prostorno-urbanističkog plana	Nacrt Prostorno-urbanističkog plana	Predlog Prostorno-urbanističkog plana	Komentar
ANDRIJEVICA	Broj: 01-3816 od 30.10.2008.god.	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-352/1 od 15.03.2010. god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-605/10 od 26.07.2011.god.	USVOJEN Broj:030-79-2011-02/8 od 22.12.2011. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 40/11)
BAR	Broj: 031-2376/1 od 03.09.2009. god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 31/09)			Izrada nacrtu u toku
BERANE	Broj: 01-031-1754 od 20.10.2008.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 36/08)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-2249/1 od 27.09.2012.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-92/12 od 19.11.2014.god.	USVOJEN Broj:02-030-586 od 09.12.2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 35/14)
BIJELO POLJE	Broj: 01-193 od 27.09.2010.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 32/10)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-2143/1 od 02.12.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-25/85 od 05.03.2014.god.	USVOJEN Broj:02-728 od 06.03.2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 7/14)
BUDVA	Broj: 001-357/1 od 11.02.2009. god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 31/09)			nalazi se u fazi prednacrtu
CETINJE	Broj: 01-031/10-4715 od 28.09.2010.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 32/10)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-1963/1 od 11.11.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-967/1 od 25.03.2014.god.	USVOJEN Broj:01-01-030/14-132 od 27. i 31.03.2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 12/14)
DANILOVGRAD	Broj:03-031-1264/1 od 13.10.2010.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 35/10)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-2137/1 od 13.12.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-2137/16-2013 od 21.03.2014.god.	USVOJEN Broj:03-030-31/1 od 28.03.2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 12/14)
HERCEG NOVI	Broj: 01-1-981/09 od 17.12.2009.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 01/10)	23.03.2013.raspisan Poziv za tender za izbor obrađivača PUP-a H.Novi		Nije izabran obrađivač plana
KOLAŠIN	Broj:01-1786 od 01.06.2009.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 19/09)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 0403-561/1 od 29.03.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-380/1 od 11.03.2014.god.	USVOJEN Broj:01-801 od 01.04.2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 12/14)
KOTOR	Broj: 01-6916/09 od 10.06.2009.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 22/09)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-574/6-2013 od 03.02.14. (primjedbe)		
MOJKOVAC	Broj: 01-1182 od 17.12.2008.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 38/08)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 10-5004/1 od 04.08.2009.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-4775/9-2010 od 18.03.2011.god.	USVOJEN Broj:05-70 od 27.maja 2011. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 19/11)

	Odluka o izm.i dop. PUP-a Mojkovac Broj: 01-105 od 01.02.2013.god. ("Sl. list CG - opštinski propisi, broj 6/13")	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt izmjena i dopuna PUP-a br. 04-465/2 od 03.10.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog izm.i dop.PUP-a Broj:04-465/17 od 24.01.2014.god.	USVOJEN Broj:05-32 od 13.mart 2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 09/14)
NIKŠIĆ	Broj: 02-031-1217 od 12.09.2012.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 29/12)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-779/7 od 07.08.2014.god.		Izrada kroz LAMP projekat ; Održana javna rasprava i u toku je izrada Predloga plana
PLAV	Broj:031-1550 od 24.09.2010.god.	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-17/1 od 13.02.2014.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-17/30 od 09.05.2014.god.	USVOJEN Broj:0301-9/1 od 19.maja 2014. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 17/14)
PLJEVLJA	Broj: 02-031-1586 od 25.11.2008.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 40/08)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 10-2303/5 od 30.11.2009. god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-690/2 od 04.03.2011.god.	USVOJEN Broj:01-030-128 od 16.03.2011.god. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 11/11)
PLUŽINE	Broj: 01-889 od 18.09.2008.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 28/08)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-27/1 od 10.04.2012.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-1861/1 od 02.07.2012.god.	USVOJEN Broj:01-960/1 od 05.10.2012.god. ("Službeni list CG", opš. propisi br. 32/12)
PODGORICA	Broj: 01-031/08-8007 od 29.12.2008.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 40/08)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-1124/2 od 30.08.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj: 04-1124/36-2013 od 31.01.2014.	USVOJEN Broj:01-030/14-253 od 25.02.2014. ("Službeni list CG", opš. propisi br. 06/14)
ROŽAJE	Broj: 22 od 15.01.2009. god.	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 04-3988/1 od 22.09.2011.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-2281/1 od 17.09.2012.god.	USVOJEN Broj: 2093 od 04.10.2012.god. ("Službeni list CG", opš. propisi br. 31/12)
ŠAVNIK	Broj:01-1438 od 13.10.2010. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 36/10)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana br. 0403-519/1 od 29.03.2013.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj:04-627/1 od 11.03.2014.god.	USVOJEN Broj:01-857/1 od 21.03.2014. ("Službeni list CG", opš. propisi br. 11/14)
TIVAT	Broj:0101-1392 od 20.12.2006.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 08/07 i 08/09)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana Broj: 10-1392/1 od 10.07.2009.god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj: 04-1678/1 od 14.06.2010.god.	USVOJEN Broj: 0304-94 od 01.07.2010.god. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 24/10)
ULCINJ	Broj: 03-8528 od 16.07.2010.god. ("Sl.list CG", broj 54/09)	Utvrđen nacrt, održana javna rasprava i u toku je izrada Predloga plana		Izrada Plana u nadležnosti Ministarstva, na osnovu Sporazuma o donošenju lokalnog planskog dokumenta
ŽABLJAK	Broj: 351/09-01-327 od 26.03.2009.god. ("Sl.list CG", opštinski propisi broj 13/09)	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana Broj: 10-6036/1 od 09.09.2009. god.	Ministarstvo je dalo saglasnost na predlog plana Broj: 04-212/7 od 04.07.2011.god.	USVOJEN Broj: 351/11-01-333 od 08.07.2011.god. ("Sl.list CG", opš. propisi br. 22/11)

Status Prostorno - urbanističkih planova lokalnih samouprava

OPŠTINA	STATUS PLANA	OBJAVLJEN
Andrijevica	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 40/11
Berane	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 35/14
Bijelo Polje	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 07/14
Cetinje	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 12/14
Danilovgrad	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 12/14
Kolašin	usvojen	"Službeni list CG", opštinski propisi br. 12/14

Mojkovac	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 19/11
Mojkovac, izm.i dop.	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 09/14
Plav	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 17/14
Pljevlja	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 11/11
Plužine	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 32/12
Podgorica	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 06/14
Rožaje	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 31/12
Šavnik	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 11/14
Tivat	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 24/10
Žabljak	usvojen	“Službeni list CG”, opštinski propisi br. 22/11

Usvojeni Prostorno-urbanistički planovi

OPŠTINA	STATUS PLANA
Bar	Izrada nacrtu u toku
Budva	Nalazi se u fazi prednacrtu
Herceg Novi	Nije izabran obrađivač plana
Kotor	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana (primjedbe)
Nikšić	Ministarstvo je dalo mišljenje na nacrt plana; održana javna rasprava - Izrada kroz LAMP projekat; u toku je izrada predloga plana
Ulcinj	Utvrđen nacrt i održana javna rasprava; plan donosi Vlada; u toku je izrada predloga plana

Prostorno-urbanistički planovi čija je izrada u toku

3. OCJENA SPROVEDENIH MJERA I NJIHOV UTICAJ NA UPRAVLJANJE PROSTOROM I ZAŠTITU PROSTORA

Analiza stanja uređenja prostora u Crnoj Gori nesumnjivo ukazuje na određene probleme, koji predstavljaju ograničavajući faktor projektovanih reformi. Dakle, sistem uređenja prostora još nije izgrađen do te mjere da može obezbijediti cjelovite i svetrano usklađene prostorne intervencije odnosno zahvate. Ovo se, prije svega, odnosi na:

- dugotrajnu izradu planskih dokumenata;
- strukturu planskih dokumenata (vrsta i sadržaj);
- nekvalitetne ekonomsko – tržišne projekcije;
- neuspostavljeni informacioni sistem i dokumenacionu osnovu o prostoru;
- nedostatak ažurnih podloga za izradu planske dokumentacije;
- izostanak odgovornosti učesnika procesa za učinjene greške;
- procedure izdavanja građevinskih dozvola;
- nezadovoljavajuću realizaciju planskih dokumenata;
- instrumente implementacije planskih dokumenata.

U cilju stvaranja uslova za prostorni razvoj Crne Gore, pod kojim se podrazumijeva izmjena prostora ljudskom djelatnošću u cilju njegove zaštite, unapređenja, korišćenja i upravljanja – neophodno je :

- izvršiti usklađivanje sektorskih politika;
- podsticati ravnomjerni ekonomski razvoj;

- stvoriti uslove za jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije (Lisabonski ugovor, drugi evropski dokumenti koji se odnose na prostorno planiranje);
- riješiti problem bespravne izgradnje objekata;
- sačuvati identitet predjela i definisati nacionalnu politiku arhitekture, kojom će se kreirati savremeni identitet Crne Gore, kada su u pitanju prostor i izgradnja;
- obezbijediti, u punom kapacitetu, javni interes pri uređenju prostora i izgradnji objekata odnosno privatnog i ne na štetu javnog;
- obezbijediti usklašavanje interesa korisnika prostora i prioriteta djelovanja u prostoru;
- obezbijediti potpunu primjenu propisa i standarda;
- obezbijediti stručno usavršavanje kadrova;
- podsticati učešće javnosti u poslovima uređenja prostora i izgradnje objekata i raditi na podizanju svijesti o očuvanju prostora;
- uspostaviti informacioni sistem o prostoru u cilju efikasnijeg uređenja prostora;
- izvršiti donošenje odnosno noveliranje propisa koji se odnose na: uređenje prostora i izgradnju objekata, turizam, poreski sistem, poljoprivredu, morsko dobro, stambenu politiku, legalizaciju objekata.

Praćenjem prostorno – planske dokumentacije jedinica lokalne samouprave, uočena je tendencija prenamjene poljoprivrednog zemljišta u građevinske. Koncentracijom i prostornim širenjem stambenih, privrednih i infrastrukturnih sadržaja povećava se potencijalna i stvarna ugraženost i gubitak tla. Radi očuvanja i zaštite poljoprivrednog zemljišta od prenamjene, ovakve trendove treba svesti na najmanju moguću mjeru i težiti da se što veće površine poljoprivrednog zemljišta privedu osnovnoj namjeni odnosno poljoprivrednoj proizvodnji.

Bez analitičkog sagledavanja stanja ruralnog prostora ne može se voditi aktivna prostorna politika. Treba, s tim u vezi, konstatovati da ruralni prostor Crne Gore, u velikom dijelu, karakteriše: zapuštenost, smanjivanje fonda poljoprivrednog zemljišta, strukturna i tehnološka degradacija poljoprivrede kao posledica usitnjenosti i brojnih malih i pretežno ostarjelih poljoprivrednih gazdinstava (problem zemljišne politike).

Osnovni preduslov za unaprijeđenje politike uređenja prostora su adekvatni podaci - dokumentaciona osnova o prostoru. Za izradu kvalitetnog planskog dokumenta potrebno je obezbijediti jednostavan pristup ažurnim podacima o prostoru. Za početak - kvalitet digitalnih katastarskih planova i njihovu ažurnost treba značajno unaprijediti. Treba raditi na sistematizaciji podataka i prostornom definisanju podataka u posjedu relevantnih institucija koje imaju podatke o prostoru. Informacioni sistem sa prikupljenim podacima o prostoru treba da bude dostupan svim lokalnim samoupravama, ali i da sadrži podatke o sprovođenju planskih dokumenata, zahtjevima korisnika prostora i drugo.

Za pravovremeno obavljanje pripremnih poslova za izradu planske dokumentacije i formiranje dokumentacione osnove, potrebno je: pribavljanje ažurnih - reambuliranih podloga (geodetsko - katastarskih, topografskih, morfoloških, seizmičkih, klimatskih, katastarskih podataka o podzemnim i nadzemnim instalacijama infrastrukture i dr.); pribavljanje podataka o vlasništvu katastarskih podataka za zahvate planova; ocjena stanja prostornog uređenja i ocjena stanja životne sredine; analiza sprovođenja dokumenata uređenja prostora, evidencija podataka o objektima koji su urađeni suprotno planskom dokumentu i dr.).

Kao ograničavajući faktor dinamike izrade planskih dokumenata su finansijska sredstva i procedura sprovođenja postupka javnih nabavki pri ugovaranju izrade planske dokumentacije.

Kada je riječ o finansijskim sredstvima važno je ukazati da prema poslednjim izmjenama Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata – finansijska sredstva za izradu detaljnog prostornog plana, državne studije lokacije, detaljnog urbanističkog plana, urbanističkog projekta i lokalne studije lokacije mogu da obezbijede i zainteresovani korisnici prostora. Ovo je opciono rješenje proisteklo iz činjenice nedostajućih finansijskih sredstava u budžetima države i lokalnih samouprava.

Uređenje prostora zasniva se, pored ostalih, i na načelima: održivog razvoja podsticanja ravnomjernog ekonomskog razvoja prostora Crne Gore, usaglašenosti s evropskim standardima i normativima, zaštiti integralnih vrijednosti prostora, usaglašenosti sa evropskim standardima i normativima, policentričnosti, konkurentnosti i kohezije, javnog interesa, privatnog interesa, ali ne na štetu javnog.

Pomenuta zakonska načela, mora se konstatovati, ne primjenjuju se u punom kapacitetu što dovodi do:

- Nedovoljne zaštite integralnih vrijednosti prostora i nedovoljne koherentnosti sektorskih politika;
- Nekritičkog širenja naseljenih mjesta što ugrožava standard stanovanja i identitet prostora;
- Neselektivnog izbora vrste i kapaciteta djelatnosti, lociranja funkcija neprimjereno karakteristikama prostora, uvođenja tehnologija neprimjerenih životnoj sredini;
- Nekritičke izgradnje u obalnom području i područjima uz gradove što dovodi do velikih razlika u razvojnoj dinamici i opterećenosti prostora;
- Prenamjene zemljišta i nedovoljnog korišćenja postojećih potencijala u izgrađenim zonama ;
- Nepostojanja aktivne zemljišne politike;
- Bespravne gradnje objekata;
- Nepostojanja strategije upravljanja nekretninama;
- Planiranja nove gradnje samo na atraktivnim lokacijama (turizam) i zanemarivanja područja koja zahtijevaju sanaciju.

4. MONITORING

4.1. Bespravna gradnja

Očuvanje prostornih potencijala, prostorni razvoj i zaštita prostora nije moguća bez rješavanja problema bespravne gradnje. Svako trajno narušavanje prostora, izaziva neotklonjive, štetne posledice. Bespravna gradnja je gradnja bez građevinske dozvole odnosno suprotno građevinskoj dozvoli. Ovom se gradnjom trajno mijenja i uništava prostor i direktno smanjuju kako sadašnje, tako i buduće razvojne mogućnosti i uzrokuju posledice krupnih razmjera: plansko - urbanističke disorganizacije prostora, nedovoljna infrastrukturna opremljenost tretiranog prostora, nizak nivo kvaliteta života, ugrožavanje ekoloških standarda i rizik po ljudsko zdravlje, seizmički rizici, problemi u naplati komunalija i poreza.

Uzroci bespravne gradnje su mnogostruki, počev od socijalnih, ekonomskih, sveukupnih društvenih, pojedinačnih, institucionalnih. U cilju rješavanja problema bespravne gradnje, u proceduri je donošenje Zakona o legalizaciji neformalnih objekata.

Inspekcijski nadzor djeluje preventivno na sve korisnike prostora, posebno na potencijalne počinioc nezakonitih postupanja – radi čega predstavlja značajnu fazu sistema uređenja

prostora, jer se tim nadzorom obezbjeđuje zakonito donošenje i sprovođenje planskih dokumenata i izgradnja objekata.

Stoga se inspekcijski nadzor mora obavljati kontinuirano, efikasno i efektivno, u skladu sa zakonom i u punom kapacitetu nadležnih inspekcija.

Bespravna gradnja najviše je izražena u centralnoj i primorskoj regiji, dakle u ekonomsko najrazvijenijim djelovima države. Iz tabela u nastavku se vidi da su, po svim stavkama, povećani, u odnosu na prethodnu godinu, brojevi objekata bez građevinske dozvole.

Politička opština	Broj objekata bez dozvole	Broj objekata sa prekoračenjem dozvole	Broj objekata bez upotrebne dozvole	Površina zemljišta pod objektima bez dozvole (m ²)	Površina zemljišta pod objektima sa prekoračenjem dozvole (m ²)	Površina zemljišta pod objektima bez upotrebne dozvole (m ²)
Andrijevica	10	1	24	662	17	1065
Bar	5156	29	4	440648	4213	312
Berane	832	41	4	63785	1428	786
Bijelo Polje	1822	51	61	132916	4751	9366
Budva	1263	175	277	125723	32295	97655
Cetinje	1383	30	1	86378	5822	128
Danilovgrad	193	5	0	26604	587	0
Herceg Novi	1288	65	77	102317	8674	14892
Kolašin	328	9	43	12427	818	5983
Kotor	1161	78	121	98979	15051	21636
Mojkovac	223	3	1	16863	277	385
Nikšić	572	22	143	41674	2871	23130
Plav	1086	34	1	98513	1131	120
Pljevlja	1604	471	7	68872	33488	663
Plužine	6	0	0	182	0	0
Podgorica	15681	1110	1	1823462	124117	164
Rožaje	701	93	0	71178	10285	0
Šavnik	1	0	0	41	0	0
Tivat	2393	179	186	118781	21650	24530
Ulcinj	5434	64	2	525855	7473	181
Žabljak	396	9	0	24787	836	0
Ukupno Crna Gora	41533	2469	953	3880647	275784	200996

Podaci po opštinama

Politička opština	Katastarska opština	Broj objekata bez dozvole	Broj objekata sa prekoračenjem dozvole	Broj objekata bez upotrebne dozvole	Površina zemljišta pod objektima bez dozvole (m ²)	Površina zemljišta pod objektima sa prekoračenjem dozvole (m ²)	Površina zemljišta pod objektima bez upotrebne dozvole (m ²)
Andrijevica	ANDRIJEVICA	10	1	24	662	17	1065
Bar	BARTULA	19	0	0	2170	0	0
Bar	BOLJEVIĆI	3	0	0	315	0	0
Bar	BRAČENI	1	0	0	95	0	0

Bar	BRIJEGE	1	0	0	79	0	0
Bar	BUKOVIK	1	0	0	84	0	0
Bar	CKLA	6	0	0	475	0	0
Bar	DABEZIĆI	3	0	0	983	0	0
Bar	DOBRE VODE	358	3	0	33760	604	0
Bar	DUPILO	1	0	0	49	0	0
Bar	GLUHI DO	4	0	0	465	0	0
Bar	GODINJE	2	0	0	140	0	0
Bar	KOMARNO	3	0	0	584	0	0
Bar	KRNJICE	1	0	0	27	0	0
Bar	KUNJE	688	0	0	53759	0	0
Bar	LIMLJANI	6	0	0	399	0	0
Bar	MIKULIĆI	1	0	0	40	0	0
Bar	MIŠIĆI	497	3	3	34608	492	232
Bar	NOVI BAR	841	2	0	77052	361	0
Bar	ORAHOVO	4	0	0	191	0	0
Bar	OVTOČIĆI	1	0	0	19	0	0
Bar	PEČURICE	527	6	0	45967	945	0
Bar	POLJE	335	1	0	34539	143	0
Bar	SEOCA	6	0	0	334	0	0
Bar	SOTONIĆI	7	0	0	494	0	0
Bar	STARI BAR	127	3	0	10635	332	0
Bar	ŠUŠANJ	643	5	0	53095	454	0
Bar	SUTOMORE	277	6	1	24365	882	80
Bar	TOMBA	103	0	0	11762	0	0
Bar	TOMIĆI	1	0	0	43	0	0
Bar	TUDJEMILI	13	0	0	1059	0	0
Bar	UTRG	5	0	0	273	0	0
Bar	VELJA GORANA	2	0	0	270	0	0
Bar	VELJE SELO	1	0	0	56	0	0
Bar	VIRPAZAR	14	0	0	997	0	0
Bar	ZALJEVO	58	0	0	7081	0	0
Bar	ZANKOVIĆI	511	0	0	35947	0	0
Bar	ZUPCI	85	0	0	8437	0	0
Berane	BERANE	741	41	2	55163	1428	568
Berane	BUČE I	9	0	0	1029	0	0
Berane	BUDIMLJA	3	0	0	243	0	0
Berane	DOLAC	29	0	0	2453	0	0
Berane	DONJA RŽANICA	2	0	0	134	0	0
Berane	DONJE LUGE	1	0	0	122	0	0
Berane	LUŽAC	11	0	0	1150	0	0
Berane	PEŠCA	30	0	0	2544	0	0
Berane	PETNJIK I	3	0	0	222	0	0
Berane	VINICKA I	3	0	2	725	0	218
Bijelo Polje	BABAJIĆI	0	0	2	0	0	748

Bijelo Polje	BIJELO POLJE	1796	49	52	130363	4278	7059
Bijelo Polje	BLIŠKOVO	1	0	0	100	0	0
Bijelo Polje	CRNČA-LAHOLO	1	0	0	98	0	0
Bijelo Polje	GRAB	0	0	1	0	0	716
Bijelo Polje	LJEŠNICA	4	0	0	750	0	0
Bijelo Polje	MAJSTOROVINA	2	0	0	27	0	0
Bijelo Polje	MIOČE	1	0	1	200	0	200
Bijelo Polje	PODA	3	0	1	123	0	88
Bijelo Polje	RAVNA RIJEKA	14	2	3	1255	473	474
Bijelo Polje	ZATON	0	0	1	0	0	81
Budva	BEČIĆI	351	25	40	25028	4150	10942
Budva	BRAJIĆI	4	0	0	591	0	0
Budva	BUDVA	658	109	142	70815	21645	62517
Budva	BULJARICA I	19	0	1	1646	0	111
Budva	BULJARICA II	7	0	0	308	0	0
Budva	KRUŠEVICA	1	0	2	84	0	243
Budva	KULJAČE	3	0	1	172	0	209
Budva	MAINE	28	0	8	3155	0	1054
Budva	PETROVAC	88	24	39	6966	3799	9457
Budva	POBORI	6	0	0	187	0	0
Budva	PRIJEVOR I	26	3	0	4416	333	0
Budva	PRIJEVOR II	19	1	5	3883	345	2718
Budva	REŽEVIĆI I	8	1	11	977	104	1926
Budva	SVETI STEFAN	44	11	22	7345	1814	7247
Budva	TUDOROVIĆI	1	1	6	150	105	1231
Cetinje	BAJICE	0	2	0	0	40	0
Cetinje	BOBIJA	6	2	0	280	220	0
Cetinje	CETINJE I	1304	20	1	78629	4751	128
Cetinje	CETINJE II	11	0	0	2246	0	0
Cetinje	DOBRSKO SELO	2	0	0	76	0	0
Cetinje	DODOŠI	3	0	0	238	0	0
Cetinje	DRUŠIĆI	1	1	0	118	56	0
Cetinje	KONAK	1	0	0	10	0	0
Cetinje	LJUBOTINJ1	3	0	0	198	0	0
Cetinje	METERIZI	9	0	0	234	0	0
Cetinje	NJEGUŠI	28	3	0	3345	615	0
Cetinje	PREVLAKA	1	0	0	98	0	0
Cetinje	RIJEKA CRNOJEVIĆA	7	0	0	572	0	0
Cetinje	RVAŠI	5	0	0	169	0	0
Cetinje	ŽABLJAK	2	2	0	165	140	0
Danilovgrad	BANDIĆI	9	2	0	7874	436	0
Danilovgrad	BARE	1	0	0	111	0	0
Danilovgrad	ĆURILAC	5	0	0	1681	0	0
Danilovgrad	DANILOVGRAD	13	1	0	595	25	0

Danilovgrad	DONJI ZAGARAČ	4	0	0	390	0	0
Danilovgrad	GLAVICA	69	0	0	7256	0	0
Danilovgrad	GORICA	3	0	0	317	0	0
Danilovgrad	GRBE	6	0	0	647	0	0
Danilovgrad	GRLIĆ	21	1	0	1657	80	0
Danilovgrad	JASTREB	7	0	0	784	0	0
Danilovgrad	KOSIĆ	7	0	0	666	0	0
Danilovgrad	KUJAVA	1	0	0	114	0	0
Danilovgrad	MARTINIĆI	7	0	0	596	0	0
Danilovgrad	NOVO SELO	20	0	0	1909	0	0
Danilovgrad	PAŽIĆI	9	1	0	1159	46	0
Danilovgrad	PODGLAVICE	2	0	0	215	0	0
Danilovgrad	PODKRAJ	1	0	0	127	0	0
Danilovgrad	SLAP	1	0	0	142	0	0
Danilovgrad	SLATINA II	1	0	0	69	0	0
Danilovgrad	SPUŽ	6	0	0	295	0	0
Herceg Novi	BAOŠIĆI	76	4	6	6464	495	719
Herceg Novi	BIJELA	94	9	5	7513	1839	757
Herceg Novi	BRGULI	9	0	0	570	0	0
Herceg Novi	ĐENOVIĆI	55	5	6	4086	324	1627
Herceg Novi	ĐURIĆI	16	0	0	460	0	0
Herceg Novi	HERCEG-NOVI	6	1	0	446	238	0
Herceg Novi	JOŠICA	29	1	2	1396	65	160
Herceg Novi	KAMENO	8	1	0	1365	286	0
Herceg Novi	KRUŠEVICE	18	0	0	1792	0	0
Herceg Novi	KUMBOR	40	5	10	2024	697	1603
Herceg Novi	KUTI	117	1	2	8826	81	220
Herceg Novi	MOJDEŽ	48	0	1	3259	0	106
Herceg Novi	MRKOVI	6	0	0	610	0	0
Herceg Novi	PODI	97	5	2	8530	635	267
Herceg Novi	RADOVANIĆI	162	0	3	14753	0	225
Herceg Novi	RATIŠEVINA	19	0	0	1028	0	0
Herceg Novi	ROSE	39	1	0	2830	115	0
Herceg Novi	SASOVIĆI	36	0	1	2696	0	69
Herceg Novi	SUTORINA	105	4	4	11383	501	1737
Herceg Novi	TOPLA	205	26	25	14683	3167	4340
Herceg Novi	TREBESIN	69	2	10	5615	231	3062
Herceg Novi	ZABRĐE	34	0	0	1988	0	0
Kolašin	DRIJENAK	0	0	1	0	0	92
Kolašin	KOLAŠIN	308	3	19	11222	291	4396
Kolašin	KOS	1	0	1	9	0	9
Kolašin	MATEŠEVO	2	0	2	58	0	92
Kolašin	MUŠOVIĆA RIJEKA	0	0	2	0	0	237
Kolašin	RADIGOJNO	1	0	1	71	0	103
Kolašin	RAŠKO MIOSKA	1	0	1	97	0	97

Kolašin	SMILAGIĆA POLJE	15	2	8	970	226	416
Kolašin	VLADOŠ	0	4	5	0	301	421
Kolašin	ŽIRCI	0	0	3	0	0	120
Kotor	DOBROTA I	198	23	23	14709	3414	3754
Kotor	DUB	28	0	5	2736	0	1074
Kotor	GLAVATI	8	2	2	1959	538	1007
Kotor	GLAVATIČIĆI	27	1	2	2249	201	234
Kotor	GOROVIĆI	5	0	0	976	0	0
Kotor	KAVAČ	62	1	6	4842	231	778
Kotor	KOSTANJICA	7	4	6	856	679	951
Kotor	KOTOR I	0	1	0	0	539	0
Kotor	KOTOR II	4	0	0	196	0	0
Kotor	KOVAČI	6	0	2	1245	0	232
Kotor	KRIMOVICE	168	0	1	18874	0	3
Kotor	KRIVOŠIJE DONJE	3	0	2	187	0	86
Kotor	KRIVOŠIJE GORNJE	6	0	1	847	0	3
Kotor	KUBASI	5	1	1	1002	57	314
Kotor	LASTVA	21	0	5	2572	0	616
Kotor	LEDENICE DONJE	11	0	0	841	0	0
Kotor	LJEŠEVIĆI	18	2	9	2835	54	2799
Kotor	MIRAC	3	0	0	187	0	0
Kotor	MORINJ	14	2	2	1221	172	4
Kotor	MUO I	35	3	1	2076	344	16
Kotor	NALJEŽIĆI	10	0	0	935	0	0
Kotor	ORAHOVAC I	68	10	13	3197	1115	1634
Kotor	ORAHOVAC II	8	1	3	536	297	571
Kotor	PELINOVO	6	0	0	460	0	0
Kotor	PERAST	11	2	3	807	257	282
Kotor	POBRDJE	12	0	0	933	0	0
Kotor	PRČANJ I	50	7	8	4447	939	934
Kotor	PRIJERADI	17	0	0	2032	0	0
Kotor	PRIVREDNA ZONA	3	2	0	204	962	0
Kotor	RISAN I	147	3	5	9529	1802	456
Kotor	RISAN II	3	1	0	123	2	0
Kotor	ŠIŠIĆI	2	0	0	323	0	0
Kotor	ŠKALJARI I	34	5	10	4917	1340	3763
Kotor	ŠKALJARI II	81	0	0	3225	0	0
Kotor	STOLIV I	22	5	5	1653	485	489
Kotor	STRP	2	0	1	185	0	5
Kotor	SUTVARA	15	0	3	1498	0	1459
Kotor	VIŠNJEVO	7	0	0	518	0	0
Kotor	VRANOVIĆI	21	2	2	2183	1623	172
Kotor	ZAGORA	13	0	0	864	0	0
Mojkovac	GORNJA POLJA	1	0	0	97	0	0

Mojkovac	MOJKOVAC	219	3	1	16490	277	385
Mojkovac	STEVANOVAC	3	0	0	276	0	0
Nikšić	BREZOVIK	2	0	1	413	0	227
Nikšić	BROČANAC	2	0	0	98	0	0
Nikšić	GLIBAVAC	3	0	4	327	0	452
Nikšić	KLIČEVO	43	2	22	5318	178	2268
Nikšić	KOČANI	34	2	8	2524	177	2005
Nikšić	KONJSKO	173	0	0	4639	0	0
Nikšić	KUTA II	3	0	0	417	0	0
Nikšić	LUKOVO	1	0	0	24	0	0
Nikšić	MILOČANI	8	0	0	1183	0	0
Nikšić	MOKRA NJIVA	11	0	5	1505	0	773
Nikšić	NIKŠIĆ	227	17	87	15333	2437	11883
Nikšić	POVIJA	1	0	0	117	0	0
Nikšić	RASTOVAC	8	1	4	873	79	473
Nikšić	ŠTEDIM	10	0	0	517	0	0
Nikšić	STRAŠEVINA	34	0	11	7619	0	4814
Nikšić	STUBA	8	0	0	382	0	0
Nikšić	STUBIČKI KRAJ	0	0	1	0	0	235
Nikšić	VIR	4	0	0	385	0	0
Plav	BREZOJEVICE I	4	0	0	197	0	0
Plav	DOSUĐE I	2	4	0	199	159	0
Plav	GUSINJE	362	1	0	31392	133	0
Plav	KRUŠEVO I	1	0	0	84	0	0
Plav	MARTINOVIĆE I	1	0	0	129	0	0
Plav	PLAV	716	27	1	66512	730	120
Plav	VOJNO SELO I	0	2	0	0	109	0
Pljevlja	CRLJENICE	1	0	0	50	0	0
Pljevlja	GRADAC	5	0	0	726	0	0
Pljevlja	ILINO BRDO I	10	0	0	716	0	0
Pljevlja	ILINO BRDO II	2	0	0	248	0	0
Pljevlja	JUGOVO	2	0	0	285	0	0
Pljevlja	KATUN	1	2	0	62	214	0
Pljevlja	OTILOVIĆI	1	1	0	201	449	0
Pljevlja	PLJEVLJA	1527	466	5	62117	32704	542
Pljevlja	POTOCI I	5	0	0	676	0	0
Pljevlja	ŠUMANE I	13	2	2	1044	121	121
Pljevlja	ŠUMANE II	2	0	0	62	0	0
Pljevlja	VIJENAC	1	0	0	56	0	0
Pljevlja	ZEKAVICE	1	0	0	89	0	0
Pljevlja	ŽIDOVIĆI I	33	0	0	2540	0	0
Plužine	PLUŽINE	6	0	0	182	0	0
Podgorica	BALOČI	9	0	0	763	0	0
Podgorica	BERI	12	0	0	1033	0	0
Podgorica	BIJELO POLJE	13	0	0	3429	0	0

Podgorica	BLIZNA	4	0	0	492	0	0
Podgorica	BOTUN	14	0	0	5592	0	0
Podgorica	BREŽINE	3	0	0	1022	0	0
Podgorica	CEROVICE	4	0	0	366	0	0
Podgorica	CIJEVNA	68	1	0	5586	229	0
Podgorica	CRNCI	4	0	0	386	0	0
Podgorica	DAJBABE	129	3	0	23604	498	0
Podgorica	DOLJANI	1612	60	0	228195	6621	0
Podgorica	DONJA GORICA	2901	82	0	205830	9431	0
Podgorica	DONJI KOKOTI	61	1	0	8000	83	0
Podgorica	DRAŽEVINA	1	0	0	71	0	0
Podgorica	ĐURKOVIĆI	11	0	0	615	0	0
Podgorica	FARMACI	15	1	0	1570	80	0
Podgorica	GOLJEMADI	1	0	0	17	0	0
Podgorica	GOLUBOVCI	253	4	0	29222	1202	0
Podgorica	GOSTILJ	1	0	0	110	0	0
Podgorica	GRBAVCI	3	0	0	381	0	0
Podgorica	LIJEŠNJE	1	0	0	68	0	0
Podgorica	MAHALA	61	0	0	8946	0	0
Podgorica	MASLINE	832	3	0	56792	331	0
Podgorica	MATAGUŽI	11	0	0	1901	0	0
Podgorica	MRKE	2	1	0	490	147	0
Podgorica	PODGORICA I	788	97	0	577639	16345	0
Podgorica	PODGORICA II	2470	214	0	182038	26376	0
Podgorica	PODGORICA III	3740	599	1	286169	58264	164
Podgorica	ROGAMI	64	1	0	8281	120	0
Podgorica	STANJEVIĆA RUPE	2	0	0	96	0	0
Podgorica	TOLOŠI	2348	39	0	160554	4016	0
Podgorica	VELJE BRDO	208	4	0	18318	374	0
Podgorica	VRANJ	17	0	0	2317	0	0
Podgorica	VUKOVCI	1	0	0	82	0	0
Podgorica	VUKSAN LEKIĆ	17	0	0	3487	0	0
Rožaje	IBARAC I	119	38	0	10283	4173	0
Rožaje	KALAČE	1	0	0	158	0	0
Rožaje	ROŽAJE	581	55	0	60737	6112	0
Šavnik	ŠAVNIK	1	0	0	41	0	0
Tivat	BOGDAŠIĆI	32	0	0	2045	0	0
Tivat	BOGIŠIĆI	61	1	0	3369	133	0
Tivat	DONJA LASTVA	100	3	2	4149	582	429
Tivat	ĐURAŠEVIĆI	131	3	1	8093	277	74
Tivat	GOŠIĆI	91	0	0	5313	0	0
Tivat	KRAŠIĆI	188	5	1	8453	469	100
Tivat	LEPETANE	99	4	4	3698	638	384
Tivat	MILOVIĆI	17	2	1	674	306	196

Tivat	MRČEVAC	718	2	0	35110	317	0
Tivat	NIKOVIĆI	35	0	0	1728	0	0
Tivat	RADOVIĆI	92	39	0	2899	4213	0
Tivat	TIVAT	829	120	177	43250	14715	23347
Ulcinj	BOJKE	1	0	0	125	0	0
Ulcinj	BRATICA	23	0	0	2555	0	0
Ulcinj	BRISKA GORA	3	0	0	563	0	0
Ulcinj	DARZA	2	0	0	270	0	0
Ulcinj	DONJI ŠTOJ	2009	5	1	136611	516	143
Ulcinj	GORNJI ŠTOJ	10	0	0	2026	0	0
Ulcinj	KOLOMZA	8	0	0	1169	0	0
Ulcinj	KRUČE	599	1	1	90350	100	38
Ulcinj	KRUTE ULCINJSKE	5	0	0	661	0	0
Ulcinj	KRUTE VLADIMIRSKJE	4	0	0	243	0	0
Ulcinj	LESKOVAC	2	0	0	270	0	0
Ulcinj	LISNA BORI	1	0	0	100	0	0
Ulcinj	PISTULA	6	0	0	698	0	0
Ulcinj	REČ	1	0	0	204	0	0
Ulcinj	SUKOBIN	3	0	0	286	0	0
Ulcinj	ULCINJ	2713	58	0	280023	6857	0
Ulcinj	ULCINJSKO POLJE	39	0	0	8497	0	0
Ulcinj	ZOGANJE	5	0	0	1204	0	0
Žabljak	BORJE I	16	0	0	855	0	0
Žabljak	MOTIČKI GAJ I	132	0	0	8251	0	0
Žabljak	NOVAKOVIĆI I	1	0	0	44	0	0
Žabljak	PAŠINA VODA I	13	0	0	655	0	0
Žabljak	ŽABLJAK I	234	9	0	14982	836	0

Podaci po katastarskim opštinama

4.2. INSPEKCIJSKI NADZOR

4.2.1. Inspekcija zaštite prostora

Ovlašćenja inspektora zaštite prostora propisana su odredbom člana 149 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata na način što: Inspektor zaštite prostora provjerava da li je za građenje objekta, odnosno postavljanje privremenog objekta izdata građevinska dozvola, odnosno odobrenje iz čl.116 ovog zakona. Postupajući po službenoj dužnosti a u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, Inspektori zaštite prostora – Sektora zaštite životne sredine i prostora su od 01.01.2014.godine do 31.12.2014.godine ukupno izvršili 3165 pregleda, donijeli 219 rješenja o rušenju, i 161 rješenja o uklanjanju objekata, a izvršili 72. Podnijete su ukupno 133 krivične prijave.

	Ukupan broj pregleda	Preduzete mjere			Obustava postupka				Izvršeno rušenja
		Broj Rješenja o uklanjanju objekata	Broj rješenja o rušenju	Broj krivičnih prijava	Građevinska dozvola	Odobrenje o postavljanju	Nenadležnost	Prosljeđeno drugom organu	
<i>UKUPNO 01.01.-31.12.2014</i>	3165	161	219	133	447	699	480	207	72

Zbirni prikaz rada Inspekcije zaštite prostora

U 447 slučaja utvrđeno je da investitori posjeduju građevinsku dozvolu. 207 predmeta su prosljeđena drugom organu na dalju nadležnost i postupanje.

Donijeto je ukupno 219 rješenja o rušenju bespravno podignutih objekata i 161 rješenja o uklanjanju privremenih objekata. Inspekcija zaštite prostora porušila je - uklonila ukupno 72 objekta. U 72 slučaja pristupilo se administrativnom izvršenju rješenja o rušenju preko izvršne službe „MG Invest“ iz Podgorice.

Protiv investitora koji su gradili bez prethodno pribavljene građevinske dozvole podnijeto je ukupno 133 krivične prijave.

Opština	STATUS PREDMETA					PREUZETE MJERE					OBUSTAVA POSTUPKA			RIJEŠAVANJE PRED DRUGOSTEPENIM ORGANOM			UPRAVNI SPOR			ADMINISTRATIVNO OIZVRŠENJE		
	Broj zaduženih predmeta po prijavi građana(A)	Broj predmeta zapocetih po službenoj dužnosti (B)	Ukupan broj zaduženih predmeta (A+B)	Broj riješenih predmeta	Broj neriješenih predmeta	Broj Rješenja o uklanjanju objekta	Broj Rješenja o rušenju objekata	Broj krivičnih prijava	Broj prekršajnih naloga	Novčana kazna (iznos u €)	Odobrenje o postavljanju	Građevinska dozvola	Nenadležnost	Prosljeđeno drugom organu na dalje postupanje	Broj podnijetih žalbi	Broj odbijenih žalbi	Broj prihvaćenih žalbi	Broj pokrenutih sporova	Broj usvojenih tužbi	Broj odbijenih tužbi	Broj izvršenih Rješenja o rušenju, uklanjanju objekta	Broj neizvršenih Rješenja o rušenju-uklanjanju objekta
Ulcinj	212	380	591	488	70	104	42	27	0	0	272	22	24	25	10	6	1	1	0	1	13	11
Bar	201	328	529	424	95	19	56	33	2	0	132	14	65	38	21	15	15	3	0	7	35	1
Budva	85	130	215	115	44	15	13	4	6	2120	35	54	9	13	0	0	1	0	0	0	3	2
Tivat	85	128	213	161	20	4	6	0	0	0	68	31	53	10	4	0	1	0	0	0	4	1
Kotor	67	122	188	126	12	0	9	0	0	0	18	83	7	5	1	0	1	0	0	0	4	0
Herceg Novi	150	323	473	327	74	11	10	4	0	0	164	64	115	22	1	1	0	2	0	3	2	7
Podgorica	387	95	484	403	58	3	54	50	0	0	8	20	113	65	3	0	0	1	0	1	11	8
Danilovgrad	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Nikšić	25	5	30	12	4	1	1	0	0	0	0	6	7	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Cetinje	11	1	12	9	2	0	0	0	0	0	0	0	5	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Kloašin	5	0	5	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mojkovac	5	1	6	5	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijelo polje	93	56	149	103	45	1	22	12	0	0	0	47	35	13	19	9	9	0	0	0	0	0
Berane	40	18	58	37	9	0	1	0	0	0	0	18	6	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Pijevlja	24	25	49	39	5	1	1	2	0	0	0	19	8	3	0	0	0	0	0	0	0	1
Žabljak	35	19	54	30	16	2	3	1	0	0	2	9	15	0	2	0	2	0	0	0	0	0
Andrijevica	1	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Plužine	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Plav	17	24	41	31	5	0	0	0	0	0	0	25	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rožaje	21	17	38	29	2	0	1	0	0	0	0	14	8	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Šavnik	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Petnjica	3	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gusinje	6	15	21	15	2	0	0	0	0	0	0	17	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ZBIR	1477	1688	3165	2361	464	161	219	133	8	2120	699	447	480	207	62	31	31	7	0	12	72	31

Tabelarni prikaz rezultata rada po opštinama Inspekcije zaštite prostora za period od 01.01.2014.- 31.12.2014.godine.

U inspekciji zaštite prostora - Sektora za inspekcijski nadzor i prekršajni postupak, trenutno radi 16 inspektora koji su zaduženi za cjelokupnu teritoriju Crne Gore, 2 službenika po ugovoru i 1 savjetnik, što nije dovoljan broj ukoliko se želi postići potpuna kontrola na teritoriji Crne Gore.

U sprovođenju zadataka iz Memoranduma na nivou opština funkcionišu zajednički ad hoc timovi čijim radom rukovodi nadležni osnovni državni tužilac. U rad lokalnih timova pored inspektora zaštite prostora uključeni su i ovlašćeni predstavnici organa lokalne uprave, glavni administratori, službena lica područnih jedinica i ispostava Uprave policije, starješine organa uprave nadležnih za poslove urbanizma i komunalnih djelatnosti, predstavnici javnih preduzeća Vodovoda, Elektrodistribucije, JP Morskog dobra i JP Nacionalnih parkova Crne Gore. Rad lokalnih timova je stalan, uz ostvarivanje kontinuirane saradnje sa zajedničkim timom. U proteklom periodu je bilo niz sastanaka i zajedničkih aktivnosti na suzbijanju bespravne gradnje, kao i sastanaka u cilju pripreme Izvještaja o broju podnijetih krivičnih prijava za 2014 godinu.

Na osnovu iznijetih pokazatelja kao i ostvarenih rezultata u radu za izvještajni period od 01.01.2014.-31.12.2014.godine, može se zaključiti da su aktivnostima Inspekcija zaštite prostora, postignuti osnovni ciljevi, koji proističu iz domena njihovih nadležnosti u pogledu suzbijanja bespravne gradnje.

4.2.2. Inspekcija za građevinarstvo

Inspektor za građevinarstvo, saglasno ovlaštenjima iz člana 152 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata, vrši nadzor u oblasti izgradnje objekata u odnosu na objekte za koje građevinsku dozvolu izdaje nadležni organ lokalne uprave i nadležni organ državne uprave. Inspektor saglasno ovlaštenjima iz člana 152, preduzima upravne mjere i radnje propisane članom 153 Zakona.

U periodu od 01.01. – 31.12.2014. godine, inspekciji za građevinarstvo je dostavljeno 743 građevinskih dozvola izdatih od strane nadležnih sekretarijata opština i Ministarstva održivog razvoja i turizma u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata. Odsjeku za građevinsku inspekciju je do 31.12. 2014. godine upućeno 393 inicijativa za vršenje inspeksijskog nadzora i 350 prijava početka izvođenja radova na osnovu izdate građevinske dozvole.

Inspektori Odsjeka inspekcije za građevinarstvo su izvršili 452 inspeksijskih pregleda, od čega 112 sa ukazivanjem na utvrđene nepravilnosti. Sačinjeno je 452 zapisnika, donešeno 24 rješenja o zabrani građenja, 1 rješenje o otklanjanju nepravilnosti, 3 rješenja o rušenja i 2 rješenja o probnom radu. U skladu sa zakonom, donesen je 1 zaključak o obustavi postupka, nakon otklonjenih nepravilnosti konstatovanih u postupku.

Sprovedeno je jedno administrativno izvršenje, dok je u jednom slučaju investitor sam porušio dio objekta koji nije bio u skladu sa glavnim projektom i građevinskom dozvolom nakon zapisničkog ukaza.

Na 15 rješenja inspektora za građevinarstvo su izjavljene žalbe drugostepenom organu. Ministarstvo je drugostepenim rješenjem odbilo žalbe na 8 rješenja i potvrdilo prvostepena rješenja. Usvojene su žalbe uložene na 4 rješenja i prvostepeno rješenje vraćeno na ponovni postupak. Na 1 uloženu žalbu na rješenja nije doneseno drugostepeno rješenje. Na 2 rješenja drugostepenog organa, je uložena tužba Upravnom sudu Crne Gore. Odlučujući po tužbama, Upravni sud je jednu tužbu odbio i potvrdio rješenje drugostepenog organa, dok je jednu tužbu usvojio, poništio rješenje drugostepenog organa, i prvostepeno rješenje vratio na ponovni postupak.

U navedenom periodu je podneseno 20 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i 1 prekršajni nalog u iznosu od 500 € , kao i 6 krivičnih prijava.

Na jedno rješenje područnog organa za prekršaje (po kome je prošle godine od strane prvostepenog organa investitor oslobođen) je uložena žalba vijeću za prekršaje, koju je vijeće za prekršaje odbilo. Na navedeno rješenje je Vrhovnom državnim tužiocu upućen zahtjev za zaštitu zakonitosti radi ukidanja rješenja Vijeća za prekršaje Crne Gore.

Inspekcija za građevinarstvo je saglasno zakonskim propisima, odgovorila na 223 podnesaka - inicijativa, dok su 91 podnesak koji nijesu u nadležnosti ove inspekcije, prosljeđeni drugim organima.

U inspekciji za građevinarstvo su u navedenom periodu 2014. godine , zaposleni glavni građevinski inspektor i 2 inspektora za građevinarstvo.

Problemi u radu ove inspekcije su nemogućnost 2 inspektora za građevinarstvo i glavnog građevinskog inspektora, obzirom na broj primljenih inicijativa, prijava građenja i izdatih građevinskih dozvola, kao i zakonskih ovlaštenja (u skladu sa čl. 152 i čl. 153 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata), a u vezi sa kompleksnošću inspekcijских kontrola, da preduzmu sve Zakonom predviđene mjere na željen način. U svim opštinama sjeverne regije inspekcijски nadzor vrši jedan građevinski inspektor, glavni građevinski inspektor u opštinama Bar, Ulcinj i Petrovac i jedan inspektor za Podgoricu, Cetinje i Danilovgrad, dok za Budvu, Tivat, Kotor, Herceg Novi i Nikšić nema zaposlenih inspektora, tako da inspektori zbog velikog broja inicijativa, zahtjeva za kontrolu upućenih od strane policije i tužilaštva, kao i građana, koji su upućeni iz svih krajeva Crne Gore, među kojima se najveći broj njih odnosi na primorje i Podgoricu, ne mogu iste odraditi u zakonskom roku.

Broj službenih vozila je nakon prelaska Inspekcije za građevinarstvo u Upravu za inspekcijске poslove smanjen, sa 5 na 3.

U vezi sa kontinuiranim osposobljavanjem inspektora za građevinarstvo, dva inspektora su učestvovali na seminarima Opšti upravni postupak i Inspekcijски nadzor, kao i seminarima za Word, Exel, Internet. Glavni građevinski inspektor je učestvovao na seminarima: Pristup bazama podataka EU i Javni nastup i jedan inspektor je učestvovao na seminaru - Vođenje intervjua. Dva građevinska inspektora su učestvovali u "Školi antidiskriminacije", koja je organizovana od strane Centra za antidiskriminaciju "Ekvista", u saradnji sa ambasadam Republike Norveške.

Glavni građevinski inspektor je učestvovao na konferenciji na Žabljaku , organizovanoj od strane "Centra za monitoring i istraživanje" - CEMI – ja, posvećenoj "Upravnim postupcima u oblasti prostornog planiranja i izgradnje – Institucionalni i zakonodavni okviri i rizici od pojave korupcije." Glavni građevinski inspektor učestvuje u radu radne grupe za izradu Akcionog plana o ispunjavanju obaveza iz člana 34-36 UFEU.

U organizaciji rada inspekcije prioritet je postupanje po inicijativama građana, nevladinih organizacija, Uprave policije i organa sudstva i tužilaštva. Zbog svega toga nismo u mogućnosti da postupimo po značajnom broju uredno prijavljenih "prijava građenja" od strane investitora odnosno izvođača, i izvršimo inspekcijски nadzor objekata u izgradnji.

Posljedica navedenog je, uslovno rečeno, nedovoljno poštovanje zakona od strane učesnika u izgradnji, što otvara prostor za nepoštovanje tehničke dokumentacije, rad nelicenciranih izvođača, kao i nelicenciranih privrednih subjekata i inženjera, koji vrše nadzor nad izgradnjom objekata, ugrađivanje neatestiranih građevinskih materijala i druge nepravilnosti u građenju objekata. Neblagovremeno postupanje po prijavama građenja i kasno utvrđivanje odstupanja od projektom predviđenih radova mogu usloviti

donošenje rješenja o zabrani odnosno rušenju u odmakloj fazi građenja, kada je izvršenje tih rješenja složeno i iziskuje velika materijalna sredstva.

Prijedlog mjera: Zbog obimnosti posla neophodno je što hitnije zaposliti još 8 građevinskih inspektora.

Objekt za građevinsku inspekciju; izvještaj za 2014. godinu	Broj primljenih predmeta				Inspekcijski pregled		Rješenja						Prekršajni nalog -zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka (osnov)				Žalba/tužbe						
	Inicijative za vršenje inspekcijskog nadzora	Prijava podnositelja građenja	Prosiljedeno iz r. organima	Odgovoreno na podneske	Broj zaprimila	Broj zaprimila s ulazom	Rješenja o zabrani	Rješenja o probnom radu	Rješenja o rušenju	Rješenja o otklanjanju nepravilnosti	Zaključak o obustavi postupka/zaključak o otklanjanju žalbe	Administrativno izvršenje rješenja	Izvršeno rušenje dijela objekta	Neprijavljivanje radova	Tužba	Nadzor	Uporebna dozvola	revidentovjerno proklet koji nije usklađen sa držnim	Neobaviješten pristup licima sa imovinskom	Krivične prijave	Uklona žalba na rješenje	Odljuna, tužba potvrđeno rješenje drugog nadležnog organa kojim se odbacuje žalba na rješenje insp.	
Andrijevića																							
Bar	56	21	10	26	21	8	2		2								1+1n	1		1	1lr		
Berane	10	8		4	6	1	1																
Bijelo Polje	8	8	4	3	33																		
Budva	71	43	27	49	86	43	1	2		1Zop			2		1	12				1	1lr	1Pot.r	
Danilovgrad				1																			
Zabljak	4	2		1	3																		
Kotor	39	54	8	22	28	6	3		1				3	2						1	4lr+1T	2Pot	
Kolašin	1		1																				
Mojkovac	2			2	2																		
Nikšić	16	15	1	7	17	5	2																
Plav	10		2	4	2	2																	
Plužina																							
Prijevlja	9	14	1	4	10	3																	
Podgorica	49	72	17	56	53	16	5		1		1	1r.zu.	1	2	2						T	Pon	
Rožaje	2	1		2	2	1	1																
Šavnik	2			1	1																		
Tivat	31	36	5	16	41	11	4						5	3	1	1							
Ulcinj	23	17	7	11	11	8	2									1				1	1lr	1Pot	
Herceg Novi	54	55	18	36	21	7	3													1	3lr	3Pot	
Cetinje	6	4	1	5	3	1										1				1			
Ukupno	393	350	102	250	340	112	24	2	3	1	1	1	11	7	4	17	1		6	15lr+4T	n		

Tabelarni prikaz rezultata rada Inspekcije zaštite prostora za period od 01.01.2014.- 30.11.2014.godine.

4.2.3. Urbanistička inspekcija

Ova inspekcija vrši nadzor nad primjenom Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u dijelu koji se odnosi na sva planska dokumenta i izdate građevinske dozvole za izgradnju objekata koji se grade po državnim i lokalnim planskim dokumentima. Ovaj nadzor se vrši kod nadležnih sekretarijata za urbanizam lokalne uprave i Ministarstva održivog razvoja i turizma.

U toku inspekcijskog nadzora u 2014.godini, inspekcija je u izvještajnom periodu izvršila 128 inspekcijskih pregleda i to:

Broj inspekcijskih pregleda	128
- redovni	9
- po inicijativi	110
- kontrolni	9
Broj primljenih predmeta	115
- inicijative za vršenje inspekcijskog nadzora	110

- prijave početka građenja	-
- prosljeđeno drugim organima	5
Broj utvrđenih nepravilnosti	62 (9+1+52)
Upravne mjere	
- zapisnički ukaz o otklanjanju nepravilnosti	9
- rješenje o otklanjanju nepravilnosti	-
- upozorenje da plan nije donijet u skladu sa zakonom	-
- prijedlog za ocjenu zakonitosti planskog dokumenta	1
- prijedlog za oduzimanje licence	27
- prijedlog za poništavanje rješenja o izdavanju građevinske dozvole	52

4.3. Inspekcije u drugim upravnim oblastima koje imaju ovlaštenja i obaveze u pogledu uređenja prostora i izgradnje objekta

Ekološka inspekcija

Na osnovu Zakona o inspekcijском nadzoru („Službeni list RCG“, broj 39/03 i “Službeni list CG”, br. 76/09, 57/11, 18/14 i 11/15), Zakona o životnoj sredini, Zakona o upravljanju otpadom, Zakona o zaštiti vazduha („Službeni list CG“, broj 25/10), Zakona o zaštiti prirode („Službeni list CG“, br. 21/09 i 62/13), Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu („Službeni list RCG“, br. 80/05 i 37/13), i drugih zakonskih propisa kojima je regulisana oblast životne sredine, Ekološka inspekcija je u izvještajnom periodu:

- izvršila 1972 inspekcijских nadzora (redovni 1329, kontrolni 553, vanredni 90)
- donijela 681 rješenja.

Na osnovu podnijetih zahtjeva stranke za vršenje inspekcijского nadzora donešeno je 27 rješenja:

- broj izvršenih rješenja po zahtjevu je 16;
- zbog neizvršenja rješenja ekološka inspekcija je podnijela 1 zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka i izdala 2 prekršajna naloga;
- 1 rješenje je obustavljeno
- za 7 rješenja rok realizacije mjera iz rješenja nije istekao.

U redovnoj inspekcijскоj kontroli ekološka inspekcija je donijela 654 rješenja:

- broj izvršenih rješenja je 466;
- zbog neizvršenja rješenja u redovnoj kontroli, ekološka inspekcija je podnijela 15 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i izdala 7 prekršajnih naloga;
- za 10 rješenja inspektor je obustavio postupak jer pravno ili fizičko lice je prestalo da obavlja djelatnosti;
- za 152 rješenja je prolongiran rok realizacije mjera iz rješenja ili još nije istekao rok za izvršenje naloženih mjera;
- za 4 rješenja je drugostepeni organ odlučujući po žalbi donio rješenje kojim se poništava rješenje prvostepenog organa i postupak vraćen na ponovno odlučivanje.

Protiv 10 rješenja ekološkog inspektora podnijeta je žalba Ministarstvu održivog razvoja i turizma. Za 1 postupak žalba je odbijena i potvrđeno je rješenje prvostepenog organa, a za 4 predmeta je poništeno rješenje prvostepenog organa i postupak vraćen na ponovno

odlučivanje, za 3 rješenja inspektor je uvažio žalbe iz rješenja i preinačio ista. Za 2 predmeta proces odlučivanja je u toku.

Ukupan broj pokrenutih prekršajnih postupaka u izvještajnom periodu je 58 i to 48 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i 10 prekršajnih naloga:

- zbog neizvršenja rješenja podnijeto je 18 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i 9 prekršajnih naloga (2 zahtjeva su podnijeta zbog neizvršenja rješenja iz 2013 godine);
- zbog nepoštovanja materijalnih propisa iz oblasti životne sredine podnijeto je 30 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i 1 prekršajni nalog.

U izvještajnom periodu ekološka inspekcija je podnijela 2 krivične prijave na osnovu Zakona o zaštiti prirode.

Ekološka inspekcija je u izvještajnom periodu podnijela 2 zahtjeva za pokretanje postupka utvrđivanja štete u životnoj sredini ili neposredne opasnosti od štete.

Na osnovu Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti i Međunarodno ratifikovanih ugovora i konvencija (Bečka konvencija, Bazelska konvencija, Montrealski protokol, CITES konvencije i druge), ekološka inspekcija je:

- izvršila 20291 kontrola na radioaktivnost roba pri uvozu u saradnji sa J.U.«Centrom za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore», Podgorica i »Institutom za crnu metalurgiju« AD Nikšić i na osnovu izvještaja odobrila uvoz;
- kontrolisala 4 dozvole za izvoz otpada;
- kontrolisala 173 dozvola za uvoz hemikalija.

Elektroenergetska inspekcija

Elektroenergetska inspekcija je, u periodu 1.01. – 30.11. 2014.godine donijela:

- 5 rješenja o zabrani gradnje u zoni elektroenergetskih objekata
- 26 rješenja sa nalogima za međusobno usklađivanje objekata, koji se grade ili su izgrađeni i elektroenergetskih objekata u čijoj se zoni gradi (obezbjedivanje siguronosnih visina i rastojanja), sa propisima
- 1 rješenje o zabrani korišćenja dalekovoda zbog ugrožavanja bezbjednosti ljudi i imovine, a u vezi sa nelegalnom gradnjom u zoni dalekovoda.

Inspekcija za puteve

Na osnovu Zakona o putevima („Službeni list RCG, broj 42/04 i “Službeni list CG”, br. 54/09 i 36/11), Inspekcija za državne puteve donosi upravne mjere i radnje kojima se zabranjuju radovi koji se izvode u neposrednoj blizini javnog puta, njegovog dijela ili putnog objekta a koji mogu ugroziti njegovu stabilnost i bezbjednost saobraćaja; naređuje rušenje o uklanjanje objekata izgrađenih odnosno postavljenih u zaštitnom pojasu puta suprotno odredbama Zakona o putevima, naređuje rušenje i uklanjanje ograda, drveća, zasada građevinskog i drugog materijala I natpisa podignutih, ostavljenih ili postavljenih suprotno odredbama Zakona.

Inspekcija za državne puteve je u izvještajnom period donijela 3 rješenja u cilju spriječavanja nelegalne gradnje ili nelegalnog izvođenja radova u zoni puta.

- Zabrana daljeg izvođenja radova i sanacija trupa puta usljed neadekvatnog iskopa u neposrednoj blizini magistralnog puta na lokalitetu Gospoština-Budva (rješenje izvršeno);
- Uklanjanje metalne ograde podignute na putnom zemljištu na lokalitetu Kruče-Ulcinj (upravni spor u toku);
- Uklanjanje nelegalno reklamnih panoa na lokalitetu Podgorice (rješenje izvršeno).

4.4. Stanje životne sredine

Buka

Na osnovu Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini („Službeni list CG“ br. 28/11 i 1/14), donešena su sva propisana podzakonska akta čime je omogućena adekvatna implementacija navedenog zakona (Pravilnik o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu utvrđivanja indikatora buke i akustičkih zona i metodama ocjenjivanja štetnih efekata buke („Službeni list CG“, broj 60/11), Pravilnik o načinu izrade i bližem sadržaju strateških karata buke („Službeni list CG“, broj 54/13), Pravilnik o oznakama usaglašenosti za izvore buke koji se stavljaju u promet i upotrebu („Službeni list CG“, broj 13/14) i Pravilnik o metodama izračunavanja i mjerenja nivoa buke u životnoj sredini („Službeni list CG“, broj 27/14).

Na osnovu Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini i Pravilnika o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini, načinu utvrđivanja indikatora buke i akustičkih zona i metodama ocjenjivanja štetnih efekata buke, sve opštine (osim novoformiranih Petnjica i Gusinje) su donijele Rješenja o akustičkom zoniranju svojih teritorija, što je od značaja radi utvrđivanja graničnih vrijednosti nivoa buke u tim zonama, odnosno radi zaštite zdravlja ljudi od buke u životnoj sredini. Glavni rezultat akustičkog zoniranja je to što su opštine utvrdile zone na osnovu dokumentacije o postojećoj ili planiranoj namjeni prostora i da u skladu sa istim izdaju dozvole za rad. Takođe, akustičke zone se uzimaju u obzir prilikom izrade budućih planskih dokumenata, jer se na osnovu zona i nivoa buke procijenjenog u skladu sa izvorom buke koji se nalaze u određenoj zoni i njoj neposrednoj blizini mora planirati prostor.

Monitoring buke u životnoj sredini u Crnoj Gori vršen je u skladu sa Programom monitoringa buke u životnoj sredini za 2014. godinu. Mjerenja su vršena u Ulcinju, Petrovcu, Budvi, Kotoru, Podgorici, Nikšću, Žabljaku, Bijelom polju, Beranama, Kolašinu i Mojkovcu. Mjerenje buke u životnoj sredini se vrši kontinuirano u trajanju od sedam dana, dva puta godišnje (prvi ciklus tokom ljetnjeg perioda, i drugi ciklus u zimskom periodu godine).

U realizaciji Programa monitoringa buke u Crnoj Gori za 2014. godinu, izvršeno je ispitivanje komunalne buke na 12 mjernih pozicija u gradskim sredinama. Ispitivanja su izvršena u dva ciklusa na svim mjernim pozicijama, ukupno 24 višednevna mjerenja. Rezultati ukazuju na to da je saobraćajna buka najveći izvor buke u životnoj sredini Crne Gore. Najčešća prekoračenja nivoa buke evidentirana su u periodu mjerenja noćnog nivoa buke koji se mjeri u periodu od 23 do 7 časova.

Vazduh

Tokom 2014. godine, izrađen je predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti vazduha koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici od 23. oktobra 2014. godine. Izmjenama zakona preciznije se uređuju nadležnosti u ovoj oblasti, smanjuje pritisak na administraciju i ekonomske subjekte pojednostavljuvanjem procedure za dobijanje dozvola o emitovanju zagađujućih materija u vazduh i unaprjeđuje državna mreža za praćenje kvaliteta vazduha mrežom stanica za praćenje alergeno polena.

Nakon donošenja Plana kvaliteta vazduha za opštinu Pljevlja 2013. godine, početkom 2014. godine donijet je plan kvaliteta vazduha za opštinu Nikšić, na osnovu smjernica iz Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha sa Akcionim planom za period 2013-2016, koji je Vlada Crne Gore usvojila 8. februara 2013. godine. Pripremljen je Izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha za 2014. godinu. U toku je izrada Plana kvaliteta vazduha za Glavni grad Podgoricu.

Vazduh u Crnoj Gori, ocjenjivan sa aspekta globalnog pokazatelja sumpor(IV)oksida (SO₂) je dobrog kvaliteta. Koncentracija azot(IV)oksida (NO₂) je na svim mjernim mjestima bila ispod propisanih graničnih vrijednosti. Dobra ocjena kvaliteta vazduha odnosi se na

koncentraciju ugljen(II)oksida (CO) i prizemnog ozona (O₃) na svim mjernim mjestima. Koncentracije teških metala u PM₁₀ česticama bile su takođe okviru propisanih normi. Na lošiji kvalitet vazduha najviše su uticala prekoračenja koncentracije praškastih materija PM₁₀ i PM_{2,5}. Ovaj problem najizraženiji je u Pljevljima i Nikšiću, gdje su osim velikog broja prekoračenja evidentirane i visoke koncentracije na dnevnom nivou, kao i prekoračenje dozvoljene srednje godišnje koncentracije. Broj prekoračenja graničnih vrijednosti srednjih dnevnih koncentracija zabilježen je i u Podgorici. Povećane koncentracije policikličnih aromatičnih ugljovodonika, markera benzo (a) pirena i samog benzo (a) pirena, čija srednja godišnja koncentracija u Nikšiću, Pljevljima i Podgorici prelazi propisanu ciljnu vrijednost, ukazuju na veliki uticaj sagorijevanja goriva na kvalitet vazduha.

U okviru projekta Izgradnja kapaciteta za integracijske globalne ekološke obaveze u oblasti investicije/razvojne odluke sa ciljem uspostavljanja nacionalnog indikatora "Sezonska koncentracija polena suspendovanog u vazduhu", Agencija za zaštitu životne sredine realizovala je aktivnosti na uspostavljanju Državne mreže za praćenje koncentracije polena suspendovanog u vazduhu. Partner Agenciji u ovom projektu je Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Zemljište

Pod zemljištem se podrazumijeva površinski sloj zemljine kore. Korišćenjem zemljišta često dolazi do poremećaja ravnoteže pojedinih sastojaka, što neminovno dovodi do njegovog oštećenja. Osim što je izvor hrane i vode, ono predstavlja i izvor biodiverziteta i životnu sredinu za ljudska bića. Stoga, sprovođenje monitoringa zemljišta, kao jedne od mjera zaštite i očuvanja zemljišta, predstavlja preduslov očuvanja kvalitetnog života, ali i opstanka živog svijeta. U slučaju trajnog isključenja zemljišta, ono se više ne može dovesti u prvobitno stanje. Uzroci trajnog isključenja zemljišta su izgradnja saobraćajnica, stambenih naselja, industrijskih i energetskih objekata.

U određenim količinama, teški metali se prirodno nalaze u zemljištu i vode porijeklo od matične stijene, odnosno supstrata na kojem je zemljište nastalo. U površinskim slojevima zemljišta često se mogu naći i teški metali koji nisu geohemijskog već antropogenog porijekla, odnosno, dospjeli su u zemljište kao posledica različitih ljudskih aktivnosti (industrija, sagorijevanje fosilnih goriva, primjena agrohemikalija, atmosferska depozicija...).

Pored neorganskih zagađujućih materija, u zemljištu su često prisutne i brojne organske zagađujuće materije koje zbog niske biodegradabilnosti nazivaju perzistentnim (perzistentni organski polutanti tzv. POPs) u koje spadaju policiklični aromatični ugljovodonici (PAH), polihlorovani bifenili (PCB) i ostaci pesticida i njihovih metabolita.

Postoji nekoliko načina kojima zagađujuće supstance iz zemljišta mogu dospjeti u ljudski organizam. Najvažniji od njih je povezanost zemljišta sa uobičajenim ljudskim aktivnostima, kojima čovjek dolazi u kontakt sa zemljištem boraveći u parkovima, na igralištima, stambenim zonama, industrijskim, komercijalnim i drugim objektima. Drugi način po značaju je odnos zemljište – korisne biljke – čovjek, kada čovjek dolazi u dodir sa zagađujućim supstancama posredno, preko biljaka koje uzgaja na zagađenim zemljištima.

U cilju određivanja kvaliteta zemljišta, odnosno utvrđivanja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu u toku 2014. godine, izvršeno je uzorkovanje i analiza zemljišta u 10 gradskih naselja u Crnoj Gori, od toga na dječijim igralištima u 4 opštine. U ovim uzorcima je izvršena analiza na moguće prisustvo neorganskih materija (kadmijum, olovo, živa, arsen, hrom, nikal, fluor, bakar, molibden, bor, cink i kobalt) i organskih materija (policiklični aromatični ugljovodonici, polihlorovani bifenili, PCB kongeneri, organokalajna jedinjenja, triazini, ditiokarbamati, karbamati, hlorfenoksi i organohlorni pesticidi). Uzorci zemljišta u blizini

trafostanica ispitivani su na mogući sadržaj PCB i na određenim lokacijama dioksina i furana. Rezultati ispitivanja su upoređivani sa maksimalno dozvoljenim koncentracijama (MDK) normiranim Pravilnikom o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje („Službeni list RCG“, broj 18/97).

Zahvaljujući svom najvažnijem svojstvu – plodnosti, tj. sposobnosti da pruža uslove za rast biljaka, zemljište je prije svega neophodan uslov opstanka kopnenih biljaka, koje iz njega usvajaju vodu, mineralne materije i kiseonik. Kako su biljke osnovni izvor hrane za životinje i čovjeka, to je zemljište neophodan uslov za opstanak ljudske populacije.

	km ²
Ukupna površina Crne Gore	13 812
Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta	2 213
Površina obradivog zemljišta	111,2

Ukupna površina Crne Gore i površine njenog poljoprivrednog i obradivog zemljišta

Sprovođenje monitoringa, tj. kontinuirano praćenje stanja promjena u zemljištu, poljoprivrednom i nepoljoprivrednom, jedna je od najznačajnijih mjera zaštite i očuvanja zemljišta, kao jednog od najvažnijih prirodnih resursa.

Rezultati ispitivanja uzoraka zemljišta iz Programom ispitivanja štetnih materija u zemljištu Crne Gore u 2013. godini utvrđenim lokacijama pokazuju više nego zadovoljavajuće rezultate kad je u pitanju sadržaj:

- opasnih i štetnih materija,
- toksičnih i kancerogenih materija,
- dioksina i furana.

Zagađenje zemljišta porijeklom iz atmosfere (emisije iz različitih industrijskih tehnoloških procesa, emisija usled sagorijevanja fosilnih goriva u industriji, individualnih i lokalnih kotlarnica, emisija prilikom sagorijevanja različitih organskih materija - biomase i sl.) predstavlja jedan od najznačajnijih izvora zagađenja. U svrhu praćenja istog, i Programom za 2014. godinu obuhvaćene su lokacije u Podgorici, Nikšiću i Pljevljima u kojima se nalaze tri industrijske crne tačke, kao i lokacija na kojoj je realizovano uništavanje municije - Golija. Na lokacijama koje bi primarno reprezentovale zagađenje iz navedenih industrijskih postrojenja uzorkovano je ukupno 4 uzorka zemljišta i to u naseljima: Srpska (okolina KAP-a), Rubeža (okolina Željezare Nikšić), Komini (okolina TE Pljevlja) i Golija (uništavanje municije).

Povećan sadržaj poliaromatskih ugljovodonika u zemljištu uzorkovanim u naselju Srpska (u blizini saobraćajnice) posledica je emisije iz KAP-a, asfaltne baze, a djelimično i saobraćaja. Povećan sadržaj fluorida pripisuje se radu elektrolize.

U naselju Rubeža evidentirano je povećanje sadržaja olova, hroma, nikla, fluora i cinka, kao i poliaromatskih ugljovodonika i četiri PCB kongenera, u odnosu na normirane vrijednosti.

Rezultati analize pokazuju da nema povećanog sadržaja opasnih i štetnih materija u uzorku zemljišta na lokaciji Komini, koji bi mogao biti uzrokovan radom TE Pljevlja.

U uzorku zemljišta uzorkovanom na Goliji, sadržaj svih ispitivanih parametara je u okvirima normiranih vrijednosti.

Uticao emisije od motornih vozila koji koriste naftu i derivate sagledan je kroz analize 9 uzoraka zemljišta pored saobraćajnica. Olovo (od neorganskih materija) i PAH-poliaromatični ugljovodonici (od organskih materija) predstavljaju tipične indikatore zagađenja koje potiče od izduvnih gasova motornih vozila. Rezultati analiza uzoraka zemljišta uzorkovanim pored saobraćajnica, u 2014. godini, nisu detektovale prekoračenje

propisanih koncentracija olova i PAH. Tako dobri rezultati mogu se povezati sa sve većom upotrebom bezolovnog goriva.

Potencijalno zagađenje zemljišta zbog neselektovanog i nepropisno odloženog industrijskog ili komunalnog otpada sagledano je kroz fizičko-hemijsku analizu zemljišta uzorkovanog u blizini deponija komunalnog otpada na Žabljaku, Bijelom Polju i Beranama (Vasove vode), u blizini deponije industrijskog otpada Željezare u Nikšiću, rudnika Brskovo u Mojkovcu, kao i u blizini Jalovišta i Gradca u Pljevljima. Uticaj deponije komunalnog otpada na sadržaj polutanata u zemljištu uzorkovanom u neposrednoj blizini gradske deponije na Žabljaku očitovan je kroz povećanje koncentracije neorganskog polutanta kadmijuma.

Uticaj deponije komunalnog otpada na sadržaj polutanata u zemljištu uzorkovanom u neposrednoj blizini gradske deponije očitovan je kroz povećanje koncentracije neorganskog polutanta kadmijuma na Žabljaku i poliaromatičnih ugljovodonika u Bijelom Polju. Sadržaj svih neorganskih i organskih polutanata u blizini deponije Vasove vode ne prelazi propisane vrijednosti.

Zemljište na lokaciji deponije Željezare trpi veliki pritisak. U uzorku neobradivog zemljišta uzorkovanom oko 300 m od deponije Željezare skoro svi analizirani parametri ne prevazilaze MDK normirane Pravilnikom. Izuzetak je povećanje sadržaja nikla i hroma, koje se ne pripisuje uticaju deponije.

Rezultati analize zemljišta u blizini rudnika Brskovo pokazuju povećan sadržaj olova, žive, kadmijuma, arsena, bakra i cinka u odnosu na normirane vrijednosti. Ipak, mora se naglasiti da je za cijelo to područje karakterističan visok sadržaj navedenih metala geochemijskog porijekla. Sadržaj svih ostalih ispitivanih parametara je u okvirima propisanih vrijednosti.

Na lokaciji Gradac evidentirano je povećanje sadržaja olova, kadmijuma, arsena, fluora, bakra i cinka u odnosu na normirane vrijednosti, dok je u uzorku zemljišta uzorkovanim u blizini Jalovišta TE Pljevlja sadržaj svih ispitivanih parametara ispod propisanih MDK.

Kroz fizičko-hemijsku analizu triazina, ditiokarbamata, karbamata, hlorfenoksi i organohlorinih pesticida uzoraka poljoprivrednog zemljišta sagledano je moguće zagađenje zemljišta uzrokovano neadekvatnom upotrebom sredstava za zaštitu bilja. U nijednom od analiziranih uzoraka prisustvo navedenih grupa hemikalija nije prelazilo limite detekcije za ovu vrstu uzorka.

Programom monitoringa obuhvaćeno je i ispitivanje 10 uzoraka zemljišta pored trafostanica u gradovima Podgorica, Berane, Pljevlja, Tivat i Ulcinj. Ove godine, prisustvo PCB kongenera u koncentraciji iznad MDK je utvrđeno samo u uzorku zemljišta uzorkovanom na lokaciji jedne od beranskih trafostanica. U svim ostalim slučajevima, vrijednosti navedenih parametara ne prelaze Pravilnikom propisane koncentracije.

Prisustvo dioksina i furana, kao i bilo kojeg od analiziranih polutanata sa liste POPs-ova (aldrin, dieldrin, endrin, hlordan, heptahlor, mireks, heksahlorobenzen, alfa-heksahlorocikloheksan, beta-heksahlorocikloheksan, lindan), nije utvrđeno.

I ove godine, Programom su obuhvaćene odabrane lokacije dječijih igrališta u Podgorici, Nikšiću, Tivtu i Pljevljima. Rezultati analize uzoraka zemljišta uzorkovanih na dječijim igralištima su više nego zadovoljavajući. Sadržaj svih opasnih i štetnih materija, kao i toksičnih i kancerogenih materija, u uzorcima zemljišta uzorkovanih na lokacijama dječija igrališta u Nikšiću i Pljevljima je ispod maksimalno dozvoljenih koncentracija normiranih Pravilnikom. Na lokaciji dječijeg igrališta u Podgorici, jedino odstupanje od propisanih vrijednosti ispitivanih parametara evidentirano je u slučaju sadržaja hroma i nikla. Sadržaj svih ostalih parametara odgovara okvirima Pravilnikom propisanih MDK.

Na dječijem igralištu u Tivtu, na Trgu Dara Petkovića je (nakon rezultata dobijenih monitoringom 2011. godine) izvršen postupak od 4 faze dekontaminacije zemljišta putem bioremedijacije. Tokom sve 4 faze, kao i redovnim monitoringom zemljišta, vršeno je uzorkovanje na pomenutoj lokaciji. Rezultati analiza u 2014. godini ukazuju da je koncentracija poliaromatičnih ugljovodonika i nekih PCB kongenera još uvijek iznad MDK utvrđenih Pravilnikom. Sadržaj svih ostalih neorganskih i organskih polutanata ispod MDK normiranih Pravilnikom.

Dječija igrališta su jedan od niza pozitivnih primjera kako planiranje kvalitetanog programa monitoringa, kao i tumačenje rezultata monitoringa, upućuju na davanje kvalitetnih prijedloga mjera za poboljšanje kvaliteta stanja životne sredine.

Strateška dokumenta iz oblasti kvaliteta zemljišta (Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore, Pravci razvoja Crne Gore ekološke države, Prostorni plan Crne Gore do 2020-te godine) upućuju da je poljoprivreda, zajedno s turizmom i uslugama, na vrhu prioriteta privrednog razvoja Crne Gore.

Na osnovu navedenih strateških dokumenata i rezultata analiza zemljišta u 2014. godini, a u smislu gazdovanja zemljištem na održiv način, kako bi se očuvala njegova sposobnost pružanja ekološke, ekonomske i društvene dobrobiti, a i sačuvala njegova vrijednost za buduće generacije potrebno je:

- Sprječavanje pogoršanja statusa zemljišnih površina,
- Ubrzanu redukciju zagađenja opasnim supstancama, kao i sprječavanje povećanja koncentracije zagađenja koji je rezultat uticaja aktivnosti čovjeka,
- Prekid ili postepeno ukidanje ispuštanja, emisije i gubitaka prioritarno opasnih supstanci,
- Strogu kontrolu odlaganja otpada, od momenta stvaranja, sakupljanja, transporta do konačnog adekvatnog odlaganja,
- Smanjenje zagađenje životne okoline u industrijskim hot-spotovima.
-

Iz navedenih razloga neophodno je:

- Uspostaviti sistem stroge kontrole odlaganja otpada u skladu sa postojećim regulativama, kao i budućim zakonskim aktima.
- S obzirom da je naša zemlja ratifikovala Stokholmsku konvenciju (o dugotrajnim - perzistentnim zagađujućim materijama tzv. POP-s) treba nastaviti sa realizacijom ovog monitoringa, jer se njime detektuju osnovni „emiteri“ POP-sa u životnu sredinu, u cilju njihove redukcije do eliminacije iz ekosistema u predviđenom roku.
- Da zakonodavstvo u oblasti klimatskih promjena, kvaliteta vode, poljoprivrede i ruralnog razvoja ponudi konkretan i efikasan zakonski okvir za zajedničke principe i ciljeve usmjerene na zaštitu i održivo iskorištavanje zemljišnih resursa.

Obezbijediti zakonske propise, usklađene sa EU direktivama, kojim bi se jasno definisale sve vrste zemljišta (prije svega prema njihovoj namjeni) i regulisalo upravljanje istim. U skladu sa tim, obezbijediti kvalitetniji monitoring zagađenja zemljišta kroz obezbjeđivanje zakonski definisanih koncentracija zagađujućih supstanci za svaku propisanu vrstu zemljišta.

Klimatske promjene

Drugi nacionalni izvještaj Crne Gore prema okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija za klimatske promjene (UNFCCC) izrađen je uz podršku Globalnog Fonda za životnu sredinu (GEF). Cilj ovog izvještaja je da se ažuriraju i dopune informacije uključene u Prvi nacionalni izvještaj Crne Gore prema UNFCCC i odnose se na nacionalne okolnosti, nacionalni inventar gasova sa efektom staklene bašte, politike i mjere za ublažavanje klimatskih promjena, ranjivost u odnosu na klimatske promjene i korake preduzete radi adaptacije na uticaj

klimatskih promjena, uključujući i informacije koje treba da doprinesu jačanju svijesti javnosti o klimatskim promjenama, edukaciji, treningu, sistematskom istraživanju i posmatranju i transferu tehnologije. Ovaj izvještaj je u finalnoj fazi i biće usvojen na Vladi Crne Gore u I kvartalu 2015. godine.

Pravilnik o popisu gasova i načinu izrade inventara emisije gasova sa efektom staklene bašte i razmjeni informacija („Službeni list CG“, broj 39/14).

Radioaktivnost

Koncentracija analiziranih radionuklida u svim segmentima životne sredine u 2013. godini, kao i u hrani i vodi za piće kretala se u istim granicama kao i prošlih godina, tj. u dozvoljenim propisanim granicama. Osim toga na teritoriji Crne Gore, a ni van njenih granica, nije bilo nuklearnih/radioloških akcidenata/incidenata koje su mogle ugroziti naše stanovništvo i stoga se zaključuje da stanovništvo Crne Gore nije bilo prekomjerno radiološki opterećeno u toku 2013. godine. Poznato je (na osnovu praksi drugih evropskih zemalja koje smo analizirali, a i na osnovu sopstvenog petogodišnjeg iskustva) da ukoliko se na godišnjem nivou ne uočavaju značajne promjene u koncentracijama aktivnosti radionuklida u analiziranim uzorcima, procjenu efektivnih doza ne treba raditi svake godine. Bolja percepcija radiološke opterećenosti se dobija nakon analize rezultata, u smislu proračuna efektivnih doza, nakon određenog vremenskog ciklusa (od četiri ili pet godina npr.).

Monitoring radioaktivnosti životne sredine sprovodi se godišnje i u Crnoj Gori obuhvata: ispitivanje jačine apsorbovane doze gama zračenja u vazduhu, sadržaja radionuklida u vazduhu, čvrstim i tečnim padavinama, rijekama, jezerima i moru, zemljištu, građevinskom materijalu, vodi za piće, životnim namirnicama, stočnoj hrani, ispitivanje nivoa izlaganja jonizujućem zračenju (prevashodno gasu radonu) u boravišnim prostorijama i radnoj sredini. Prosječna efektivna doza koja predstavlja mjeru radiološke opterećenosti stanovništva Crne Gore i koja je posljedica uticaja izlaganja jonizujućem zračenju, iznosila je 2012. godine 3,94 mSv/god. Međutim, važno je naglasiti, da od 3,94 mSv/god ukupne efektivne doze 2,65 mSv/god je posljedica inhalacije gasa radona (^{222}Rn). Stoga se jedan od najvažnijih predloga mjera i zaključaka godišnjeg Izvještaja o monitoringu radioaktivnosti u životnoj sredini odnosi upravo na problem povećane koncentracije gasa radona u boravišnim prostorijama i na naglašenost važnosti izrade kompletne radonske mape Crne Gore.

Tek nakon završetka radonske mape dobiće se informacija o srednjoj godišnjoj koncentraciji aktivnosti radona u boravišnim prostorijama na cijeloj teritoriji Crne Gore i ona će biti glavni podatak na osnovu koga će se uraditi realnija nego do sada procjena radiološkog opterećenja našeg stanovništva, odnosno ukupna efektivna doza.

Statistička obrada podataka završene radonske mape i njihova analiza biće osnov za izradu novog Zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja i radijacionoj sigurnosti i izmjeni podzakonskih akata. Izmjeni zakonskih i podzakonskih akata prethodiće detaljna analiza uspostavljanja određenih ograničenja i to u smislu:

- Uvođenja obaveze analize koncentracije gasa radona u zemljištu na kome se planira izgradnja nekog objekta;
- Uvođenja obaveze analize koncentracije gasa radona u objektima koji su već izgrađeni i gdje treba regulisati način redukcije izlaganja radonu (ukoliko se procjeni da se prelazi interventni nivo koncentracije za staru gradnju) kroz poštovanje standarda koji definišu izolaciju i kvalitet betonskih ploča koje su u kontaktu sa zemljištem, a koji bi trebalo da budu definisani i propisima koji se bave regulisanjem uređenja prostora i izgradnje objekata.

Imajući u vidu neophodnost sistematskog pristupa rješavanju problema radona Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine, kao i naučna institucija

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti su postigle dogovor o zajedničkom preduzimaju mjera potrebnih za rješavanje problema povećane koncentracije gasa radona u boravišnim prostorijama. Projekat "Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona" odobrila je Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) sa periodom realizacije od tri godine (2014-2016). Glavni ciljevi projekta su završetak mapiranja radona u Crnoj Gori, objektivnija procjena srednje efektivne doze za stanovništvo zbog udisanja radona, edukacija stanovništva o uticaju radona na zdravlje, jačanje kadrovskih i institucionalnih kapaciteta za mjerenje i mitigaciju radona, i inoviranje nacionalne radonske legislative u cilju njenog usaglašavanja sa direktivama EU i standardima IAEA, kao i priprema nacionalne Strategije za zaštitu od radona sa Akcionim planom, izmjena Zakona o izgradnji objekata i uređenju prostora, izrada novog Zakona o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti i pravilnika koji uređuju pitanje radona. Partnerske institucije u projektu su: Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvjete, Univerzitet Crne Gore, Zavod za metrologiju i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“.

Ukupna vrijednost projekta, čija je realizacija otpočela u januaru 2014. godine, je 335.400 EUR od čega je IAEA obezbijedila 219.600 EUR, a obaveza Crne Gore je da obezbijedi 115.800 EUR i dodatnih 5% od ukupne vrijednosti projekta za kontribuciju u iznosu od 10.980 EUR.

Sve navedeno će prije svega biti predmet detaljne analize i strateških smjernica koje će biti date u Strategiji zaštite od radona sa akcionim planom, čija je izrada planirana tokom 2016. i 2017. godine.

U cilju zaštite zdravlja i života građana Crne Gore i imajući u vidu neophodnost sistematskog pristupa rješavanju problema štetnog uticaja prirodnog gasa radona na zdravlje ljudi, nadležne institucije Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) i Agencija za zaštitu životne sredine (AZŽS), kao i Crnogorska akademija nauka i umjetnosti (CANU), postigle su dogovor o zajedničkom preduzimanju mjera potrebnih za rješavanje problema povećane koncentracije gasa radona u boravišnim prostorijama. Projekat "Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona", koje su izradile i sa istim aplicirale pomenute institucije, zvanično je odobrila Međunarodna agencija za atomsku energiju (MAAE) na sjednici Borda Guvernera 28.11.2013. godine. Projekat, čiji su glavni ciljevi završetak mapiranja radona u Crnoj Gori, objektivnija procjena srednje efektivne doze za stanovništvo zbog udisanja radona, edukacija stanovništva o uticaju radona na zdravlje, jačanje kadrovskih i institucionalnih kapaciteta za mjerenje i mitigaciju radona, i inoviranje nacionalne radonske legislative u cilju njenog usaglašavanja sa direktivama EU i standardima MAAE, kao i priprema nacionalne Strategije za zaštitu od radona, odgovara ciljevima definisanim u Okvirnom programu za Crnu Goru za saradnju sa MAAE (CPF) i njime će se unaprijediti nacionalni sistem za zaštitu od jonizujućih zračenja. Projekat je počeo sa realizacijom u januaru 2014. godine i realizovaće se do kraja 2016. godine. Partnerske institucije u projektu su: Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvjete, Univerzitet Crne Gore, Zavod za metrologiju i D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“. Imajući u vidu značaj projekta za zaštitu zdravlja građana Crne Gore i državu uopšte, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, u svojstvu nosilaca projekta, dana 07.05.2014. godine potpisale su Sporazum o saradnji na realizaciji nacionalnog projekta „Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona“.

Na sjednici održanoj 12. juna 2014. godine Vlada Crne Gore je razmotrila i usvojila Informaciju o sprovođenju nacionalnog projekta koji je podržala Međunarodna agencija za atomsku energiju MNE9004 „Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona“, koju je dostavilo Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Za pravovremenu i blagovremenu realizaciju svih aktivnosti projekta brine se Ekspertski tim koji je formiran tokom januara 2014. godine od stručnjaka iz Crne Gore, a takođe je izvršen izbor od 26 tehničkih saradnika, koji čine sedam terenskih timova za postavljanje detektora radona u stanovima tokom planiranih radonskih kampanja. Pored navedenog formiran je i Tim za

izradu pravnog i strateškog okvira za zaštitu od radona, koji pored predstavnika Ministarstva održivog razvoja i turizma uključuje i predstavnike Ministarstva zdravlja i Instituta za javno zdravlje. Pored izrade odgovarajućeg inoviranog strateškog i zakonodavnog okvira za kontrolu radona (Strategija zaštite od radona sa Akcionim planom, izmjene Zakona o izgradnji objekata i uređenju prostora, novi Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti, pravilnici) projekat treba da obuhvati kadrovsko i tehnološko jačanje institucija za sistemsku kontrolu i zaštitu od radona (uspostavljanje radonske laboratorije za kalibraciju u okviru Zavoda za metrologiju, nabavka opreme za D.O.O. „Centar za ekotoksikološka ispitivanja“, formiranje i obuka prvog tima za mitigaciju radona pri Građevinskom fakultetu Univerzitetu Crne Gore).

Zaštita od nejonizujućih zračenja

Skupština Crne Gore je u julu 2013. godine usvojila Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja, (“Službeni list CG”, broj 35/13). U Crnoj Gori, izvori nejonizujućih zračenja (elektromagnetna polja, optička zračenja, ultrazvuk) koriste se u životnoj i radnoj sredini. Oblast zaštite od nejonizujućih zračenja do sada nije bila uređena u crnogorskom zakonodavstvu, što je bio razlog više da se na kvalitetan način pristupi zaštiti stanovništva, profesionalno izloženih lica i životne sredine. Zakonom o zaštiti od nejonizujućih zračenja uređuje se zaštita života i zdravlja ljudi, lica koja rade sa izvorima nejonizujućih zračenja ili se u procesu rada nalaze u poljima nejonizujućih zračenja (profesionalno izložena lica) i zaštita životne sredine od štetnog djelovanja nejonizujućih zračenja, uslovi za korišćenje izvora nejonizujućih zračenja, evidencija, odnosno baza podataka o vrsti, karakteristikama i broju izvora nejonizujućih zračenja koji se koriste u životnoj i radnoj sredini, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu od nejonizujućih zračenja.

Odredbe Zakona uticaće i na sveobuhvatnije planiranje prostora i izgradnju objekata, uzimajući u obzir negativan uticaj nejonizujućih zračenja na zdravlje čovjeka i životnu sredinu.

Na osnovu Zakona o zaštiti od nejonizujućih zračenja, čija primjena počinje 1. jula 2015. godine, tokom 2013. i 2014. godine donijeto je šest podzakonskih akata, a u toku je izrada preostalih, koji treba da obezbijede punu primjenu zakona.

Industrijsko zagađenje

Vlada Crne Gore preko Ministarstva održivog razvoja i turizma realizuje Projekat “Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje” (“Industrial Waste management and Cleanup Project”) za sanaciju industrijski kontaminiranih lokacija kao i upravljanje industrijskim i opasnim otpadom.

Projekat se sastoji iz tri komponente:

- sanacija prioriternih lokacija u Crnoj Gori na kojima se nalaze deponije industrijskog otpada – u toku;
- određivanje lokacije koja bi bila najpodobnija za izradu nacionalnog postrojenja za odlaganje i tretman opasnog otpada i
- upravljanje projektom – u toku.

Projekat, u okviru kojeg treba da budu sanirane crne ekološke tačke (deponija grita na lokaciji Jadranskog Brodogradilišta Bijela, flotaciono jalovište Gradac Pljevlja, deponija pepela i šljake “Maljevac”, deponija čvrstog otpada u KAP-u i bazeni crvenog mulja na

lokaciji KAP-a“) u početnoj je fazi implementacije. Ukupan iznos sredstava potreban za realizaciju Projekta, obezbijeđen je iz kredita Svjetske banke i iznosi 50 miliona eura. Ugovor o zajmu za pomenuti projekat potpisan je 10.10.2014. godine. Novac iz kredita je već na raspolaganju, obzirom da je zajam postao efektivan 17. novembra 2014. godine.

U početnoj fazi implementacije Projekta rade se dodatna istraživanja. Za svaku investiciju radiće se detaljnije ažurirana procjena uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), kako bi se dobile odgovarajuće ekološke i građevinske dozvole, planovi upravljanja životnom sredinom (EMP) i implementiraće se dodatni instrumenti zaštite.

Vlada Crne Gore je u decembru 2014.godine utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađenja životne sredine koji podrazumijeva produžavanje roka u kojem su instalacije obavezne da pribave IPPC dozvolu.

Hemikalije

Nacionalni plan za implementaciju Stokholmske konvencije za period 2014-2021, Vlada Crne Gore je usvojila na sjednici 7. novembra 2013. godine. Vlada Crne Gore je na sjednici od 18. septembra 2014.godine usvojila informaciju o potpisivanju Minamata konvencije. Skupština Crne Gore je u februaru 2014. usvojila Zakon o potvrđivanju amandmana na Stokholmsku konvenciju o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama („Službeni list CG“, broj 4/14). U toku 2014.godine na osnovu Zakona o hemikalijama („Službeni list CG“, broj 18/12) usvojeni su sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obilježavanje UN („Službeni list CG“, broj 11/14);
- Pravilnik o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalija („Službeni list CG“, broj 16/14);
- Pravilnik o smjernicama i uslovima dobre laboratorijske prakse („Službeni list CG“, broj 24/14);
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o postupku prethodnog obavještanja i postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja za izvoz hemikalija („Službeni list CG“, broj 27/14);
- Pravilnik o listi opasnih hemikalija i proizvoda čiji je izvoz zabranjen („Službeni list CG“, broj 31/14).

U toku 2014. godine Ministarstvo održivog razvoja i turizma je radio na izradi sledećih dokumenata:

- Strategija hemikalija sa Akcionim planom za period 2015-2018 – upućena u decembru 2014.godine na usvajanje.
- Zakon o biocidnim proizvodima - trenutno je u fazi usaglašavanja sa institucijama.

Zaštita prirode

Skupština Crne Gore je na sjednici od 19.juna 2014. godine donijela Zakon o nacionalnim parkovima („Službeni list CG“, broj 28/14). U pripremi Zakona korišćena su komparativna iskustava zemlje u regionu (Hrvatska) kao i iskustava razvijenih zemalja (Italija). Izrada ovog Zakona s obzirom na predmet regulisanja ne podrazumijeva unošenje odredbi pojedinih direktiva odnosno harmonizaciju sa istim, ali je u pripremi Zakona konsultovan Vodič Međunarodne unije za zaštitu prirode (IUCN) za upravljanje zaštićenim područjima, a transponovane su pojedine odredbe Direktive Savjeta Evrope od 21.maja 1992.godine o zaštiti prirodnih staništa i divljeg biljnog i životinjskog svijeta 92/43/EEC.

Kao novina u zakonskoj regulativi jeste uređeno pitanje ekosistemskih usluga kroz ovaj zakon pod kojima se podrazumijevaju radnje i aktivnosti na zaštiti određenog ekosistema u

cilju stvaranja direktnog ili indirektnog ekosistemskog benefita za korisnike dobara nacionalnih parkova. Takođe je definisano da će se međusobna prava i obaveze korisnika dobara nacionalnih parkova i privrednog društva urediti posebnim ugovorom. Na osnovu ovog zakona planirano je donošenje tri podzakonska akta kojima će se urediti obilježavanje granica (Pravilnik), davanje na korišćenje dobara nacionalnih parkova (Uredba) i unutrašnji red (Odluka).

IV Izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije biodiverziteta sa Akcionim planom je usvojila Vlada u decembru 2014.godine.

4.5. Stanje u oblasti prirodnih i tehničko – tehnoloških nesreća

Tokom 2014 godine nastavljene su aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o zapaljivim tečnostima i gasovima („Službeni list CG”, broj 26/10) i aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju („Službeni list CG”, br. 13/07 i 32/11). Trenutno Predlog zakona o zapaljivim tečnostima i gasovima dostavljen je Sekretarijatu za zakonodavstvo, a Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju i pratećih podzakonski akti su u pripremi za dostavljanje Sekretarijatu za zakonodavstvo.

Zakon o prevozu opasnih materija je stupio na snagu („Službeni list CG”, broj 33/14) kao i Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o ekspozivnim materijama („Službeni list CG”, broj 31/14). Izrađeni su i sledeći pravilnici: Pravilnik o utvrđivanju fizičke i psihičke sposobnosti lica za vršenje poslova protivpožarnog obezbjeđenja objekata („Službeni list CG”, broj 33/14), Pravilnik o načinu upotrebe specijalističkih jedinica i načinu utvrđivanja visine naknade za dežurstvo i aktivnosti tokom djelovanja u vanrednim situacijama („Službeni list CG”, broj 33/14), Na sjednici Vlade 10. aprila 2014. godine usvojen je Izvještaj o stanju sistema zaštite za 2013 godinu.

Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Kabineta ministara Ukrajine o saradnji u oblasti zaštite od prirodnih drugih katastrofa usvojen je na sjednici Vlade održanoj 30.01.2014. Potpisan je novi Memorandum o razumijevanju o institucionalnom okviru za Inicijativu za pripremljenost i prevenciju katastrofa u jugoistočnoj Evropi (DPPI SEE), dana 28.11.2013. godine, u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, a na 27. Regionalnom sastanku Inicijative održanom tokom 2014. godine, preuzeto je predsjedavanje Inicijativom za 2014. godinu od Moldavije.

Potpisani su i Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžana o saradnji u oblasti vanrednih situacija a pripremljen je i nacrt sporazuma između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji i uzajamnoj pomoći u slučaju prirodnih i drugih katastrofa. Takođe, je donešena Odluka o obrazovanju Odbora za smanjenje rizika od katastrofa. Jedna od najvažnijih aktivnosti Direktorata za vanredne situacije je što je Crna Gora postala članica mehanizma za civilnu zaštitu.

Na sastanku generalnih direktora za civilnu zaštitu zemalja članica EU, Evropskog ekonomskog prostora (EEA) i zemalja kandidata i potencijalnih kandidata, zemalja Zapadnog Balkana i Turske, koji je održan u periodu od 29. do 30. septembra 2014. u Rimu, generalni direktor Direktorata za vanredne situacije u ime Vlade Crne Gore, potpisao je Sporazum između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u Mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije, čime je Crna Gora postala 32 članica Mehanizma za civilnu zaštitu EU. Glavni cilj potpisivanja ovog sporazuma je da se olakša saradnja u oblasti civilne zaštite, u slučaju nastanka prirodnih, tehničko-tehnoloških i drugih hazarda koji izazivaju vanredne situacije velikih razmjera. U Mehanizmu učestvuju 32 države, 27 država članica EU, kao i Island, Lihtenštajn, Norveška, Hrvatska i Makedonija. Upućeno je pismo interesovanja od strane Ministarstva unutrašnjih poslova Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija radi početka realizacije ovih aktivnosti kojoj je glavni cilj da se olakša saradnja u oblasti civilne zaštite u slučaju nastanka prirodnih, tehničko-tehnoloških i drugih hazarda koji izazivaju vanredne situacije velikih razmjera. Saradnja će omogućiti lakšu razmjenu

informacija između nadležnih organa Crne Gore i EU; pojednostavljene procedura traženja i primanja pomoći u slučaju događanja različitih hazarda; logističku podršku u dobijanju informacija o ljudskim i materijalnim resursima, uključujući angažovanje dodatnih prevoznih sredstava potrebnih za osiguravanje brzog reagovanja u vanrednim situacijama većih razmjera i dr.

Finansijske obaveze koje će imati Crna Gora potpisivanjem Sporazuma između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u Mehanizmu za civilnu zaštitu Evropske unije je plaćanje godišnje članarine u iznosu od najmanje 13.000 € .

Od projekata, vježbi i obuka (regionalnog i međunarodnog karaktera) koje su se realizovale tokom 2014 godine izdvajamo najznačajnije: Projekat „Procjena ugroženosti za najugroženiju djecu“ (01.04-31.12.2014), koji se realizuje u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, Ministarstvom prosvjete, Zavodom za školstvo, a uz podršku UNICEF-a. Projektom su obuhvaćeni resursni centri: JU RC za djecu i mlade Podgorica, JU RC „1. Jun“ Podgorica, JU RC za školovanje i rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora Kotor, JU Dječji dom „Mladost“ Bijela – Herceg Novi i Opština Berane – naselje „Riversajd“, gdje je romsko naselje koje čini posebno ugroženu grupu. Ovim projektom predviđena je izrada procjene ugroženosti i plana zaštite i spašavanja od požara za objekte u kojima borave najugroženija djeca. Takođe, predviđena je i edukacija djece i zaposlenih u navedenim ustanovama po pitanju zaštite i spašavanja i sprovođenja mjera civilne zaštite, pri čemu će posebna pažnja biti posvećena izvođenju evakuacije u slučaju nastanka požara..U okviru IPA projekta „Prekogranična zaštita i spašavanje od poplava“, koji se realizuje kao prekogranična saradnja između Crne Gore i Srbije, u periodu od 27. do 31. marta 2014. godine, u Prijepolju, Republika Srbija, održana je obuka za pripadnike specijalističkih jedinica, nakon koje je organizovana i sprovedena terenska vježba „Spašavanje na brzim vodama“. Obuka je organizovana za 20 pripadnika specijalističkih jedinica za zaštitu i spašavanja iz Crne Gore iz sljedećih institucija: Službe zaštite i spašavanja Podgorica i Berane, Crvenog krsta Crne Gore, NVO Extrem i Rafting asocijacije Crne Gore, kao i Direktorata za vanredne situacije. Obuka i vježba su imale za cilj poboljšanje pripremljenosti i jačanje kapaciteta u slučaju poplava i unapređenje međusobne saradnje i aktivnosti vezano za reagovanje u slučaju nastanka poplava, kao i dostizanje najviših standarda u ovoj oblasti. Radi provjere operativne spremnosti svih učesnika sistema zaštite i spašavanja organizovano je nekoliko vježbi od kojih izdvajamo najznačajnije: Vježba spašavanja nakon saobraćajne nezgode „MORAČA 2014, dana 1. marta 2014. godine (Dan zaštite i spašavanja u Crnoj Gori), koju su sproveli službenici Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, u saradnji sa: Službom zaštite i spašavanja Glavnog grada Podgorice, Službom zaštite i spašavanja Danilovgrad, Gorskom službom spašavanja, Regionalnim centrom za obuku ronilaca za podvodno deminiranje, pružanje pomoći, spašavanje i kontrolu na moru (RCUD), Upravom policije, Zavodom za hitnu medicinsku pomoć, Crvenim krstom Crne Gore, Rafting savezom Crne Gore i Kajakaškim klubom „Morača“. Takođe radi procjene kapaciteta i odgovora na CBRN(hemijsko,biloško,nuklearno ,radiološku kontaminaciju) održane su u Podgorici od 1-3 marta 2014(na nacionalnom nivou) i 17-19 marta 2014 regionalne radionice (u organizaciji Centre of excellence i UNICRI- Interregionalnog istraživačkog Instituta za kriminal i pravdu),gdje su vođene interaktivne diskusije o specifičnim temama za pripremu i odgovor na CBRN.U okviru višekorisničkog IPA programa „Civilna zaštita za zemlje kandidate i potencijalne kandidate“, faza II , od 20-24 oktobra 2014godine, Direktorat za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova uspješno je realizovao prvu regionalnu vježbu na terenu sa scenarijom zemljotresa („IPA MNE QUAKE 2014“).Takođe u okviru NATO programa „Nauka za mir i bezbjednost“ kontinuirano se nastavljaju aktivnosti u vezi realizacije „Poboljšanje kapaciteta na polju pronalazačenja, transporta i uništavanja NUS-a“.

Donešeni Nacionalni planovi za zaštitu i spašavanje svake godine uredno se ažuriraju sa najnovim dešavanjima i saznanjima (Nacionalni plan za zaštitu od požara,Nacionalni plan za zaštitu od zemljotresa,Nacionalni plan za zaštitu od hemijskog udesa,Nacionalni plan za zaštitu od biološkog udesa,Nacionalni plan za zaštitu od radijacionog udesa ,Nacionalni plan za zaštitu od poplava i dr) a tokom ove godine završene su aktivnosti na izradi procjena

ugroženosti i planova zaštite i spašavanja od poplava za 5 opština (Kotor, Budva, Herceg Hovi, Pljevlja i Rožaje) u okviru projekta pod nazivom „Adaptacija na klimatske promjene na zapadnom Balkanu” CCAWB („Climate Change Adaptation in Western Balkans“), koji se sprovodi u Crnoj Gori, Albaniji, Kosovu i Makedoniji.

4.6. Stanje prostornih podataka

U toku 2014. godine, Uprava za nekretnine imala cilj obezbjeđivanja prostornih podataka pri čemu treba istaći realizaciju niza projekata.

Radovi po izrađenim i usvojenim Glavnim projektima izvode se saglasno prioritetima utvrđenim na osnovu zahtjeva proisteklih iz Strategije razvoja saobraćaja Crne Gore u dijelu koji se odnosi na izgradnju: Autoputa Podgorica - Andrijevića - Berane - Bijelo Polje (Boljari), Jadransko - Jonskog autoputa, prioriteta i drugih zaključaka Vlade Crne Gore.

Realizacijom Glavnog projekta se obezbjeđuje i neophodna tehnička dokumentacija za izradu Idejnih projekata, Glavnih projekata i Elaborata eksproprijacije.

Osnivanjem katastra nepokretnosti se obezbjeđuju podaci o nepokretnostima i pravima na njima. Istovremeno se izrađuje digitalni katastarski planovi sa visinskom predstavom terena i digitalni ortofoto planovi neophodni kao osnovna geometrijska podloga za izradu tehničke dokumentacije kod planiranja prostora.

Dakle, u 2014. godini, Uprava za nekretnine je nastavila, u prethodnom periodu započete, sljedeće aktivnosti:

- Izrada katastra nepokretnosti na dijelu područja opština Podgorica (14 katastarskih opština površine 20.372ha), Bijelo Polje (17 katastarskih opština površine 26.397ha), Andrijevića (3 katastarske opštine površine 2.195ha) i Berane (3 katastarske opštine površine 3.177ha), odnosno u ukupnoj površini od 52.141ha. Završeno je izlaganje podataka i stupile u KN svih 14 katastarskih opština, opštine Podgorica, obuhvaćene ovim projektom. Završeno je i izlaganje podataka i stupile u KN 7 katastarskih opština, opštine Bijelo Polje i u toku je izlaganje podataka za 4 katastarskih opština. Završeno je izlaganje podataka i stupila u KN sve 3 katastarske opštine, opštine Andrijevića, obuhvaćene ovim projektom a završeno je izlaganje podataka i stupila u KN 2 katastarske opštine, opštine Berane i u toku je izlaganje podataka za još jednu katastarsku opštinu, obuhvaćenu ovim projektom.

- Izrada katastra nepokretnosti na dijelu područja opština: Nikšić (10 katastarskih opština površine 28.213 ha), Cetinje (15 katastarskih opština površine 54.670 ha), Podgorica (1 katastarska opština površine 1.911 ha), odnosno u ukupnoj površini od 84.794 ha. Završeno izlaganje podataka i stupila u KN jedna katastarska opština, opštine Podgorica. Završeno izlaganje podataka i stupile u KN 3 katastarske opštine, opštine Nikšić i u toku je izlaganje podataka za 3 katastarske opštine. Završeno izlaganje podataka i stupile u KN 6 katastarskih opština, opštine Cetinje i u toku je izlaganje podataka za 6 katastarskih opština.

- Izrada katastra nepokretnosti na dijelu područja opštine Podgorica za 23 katastarske opštine na površini od 60.502 ha. Sa ovim projektom će za cijelu teritoriju Glavnog grada Podgorice biti zaokružen katastar nepokretnosti. Završeno izlaganje podataka i stupile u KN 7 katastarskih opština, i u toku je izlaganje podataka za 7 katastarskih opština.

- Izrada katastra nepokretnosti na dijelu područja opštine Berane, u dvije katastarske opštine, u ukupnoj površini od 4692 ha. U toku je obrada podataka premjera i izrada baze podataka katastra nepokretnosti i elaborata za izlaganje.

- Izrada katastra nepokretnosti za 7 katastarskih opština na dijelu područja opštine Berane i 19 katastarskih opština na dijelu područja opštine Rožaje, u ukupnoj površini od 66.726 ha. U toku je obrada podataka premjera i izrada baze podataka katastra nepokretnosti i elaborata za izlaganje, i izlaganje podataka za 3 katastarske opštine u opštini Rožaje.

- Izrada Katastra nepokretnosti za 15 Katastarskih opština područja Andrijevice, 17 Katastarskih opština područja Berane i 7 Katastarskih opština područja Mojkovac (MNE-LAMP-7647ME-ICB-TS-09-01), u ukupnoj površini od 79.417 ha, koji se realizuje u okviru Projekta zemljišne administracije iz sredstava zajma Svjetske banke. Uprava za nekretnine u ovom projektu radi poslove kontrole kvaliteta izvedenih radova i praćenje realizacije projekta, a nakon ovjeravanja elaborata izlaže podatke na javni uvid. Projekat je završen od strane Izvođača radova i započete su aktivnosti na izlaganju podataka na javni uvid, koji realizuje Uprava za nekretnine. U toku je izlaganje podataka na javni uvid za 4 katastarske opštine, opštine Mojkovac. Završeno je izlaganje podataka i stupila u KN jedna katastarska opština i u toku izlaganje za 3 katastarske opštine opštine Andrijevice. Završeno izlaganje podataka i stupila u KN jedna katastarska opština i u toku je izlaganje za 4 katastarske opštine opštine Berane.

- Izrada Katastra nepokretnosti za 10 Katastarskih opština područja Žabljak (MNE-LAMP-7647ME-ICB-TS-09-02), u ukupnoj površini od 36.649 ha koji se realizuje u okviru Projekta zemljišne administracije iz sredstava zajma Svjetske banke, završena je od strane izvođača radova. Okončano je i izlaganje podataka i stupile u KN 5 katastarskih opština i u toku je izlaganje podataka za 4 katastarske opštine.

- Izrada Katastra nepokretnosti za 24 katastarske opštine, opštine Pljevlja, u ukupnoj površini od 78.605 ha (MNE-LAMP-7647ME-ICB-TS-12-04), koji se realizuje u okviru Projekta zemljišne administracije iz sredstava zajma Svjetske banke - završena je od strane izvođača radova. Završeno je izlaganje podataka i stupile u KN 2 katastarske opštine i u toku je izlaganje podataka za 7 katastarskih opština.

- Projekat Izrade Katastra nepokretnosti za 16 katastarskih opština, opštine Šavnik u ukupnoj površini od 43.863 ha (MNE-LAMP-7647ME-ICB-TS-12-05) je završen sredinom godine od strane Izvođača. U toku je izlaganje podataka na javni uvid za 2 katastarske opštine.

- Od strane zaposlenih Uprave za nekretnine obavljani su poslovi koji obuhvataju dešifraciju nepokretnosti, katastarsko klasiranje, izradu privremene baze katastra nepokretnosti a vezani za Projekat Izrade Katastra nepokretnosti za 18 katastarskih opština opštine Plav, u ukupnoj površini od 45.106 ha.

- Važno je napomenuti da je potrebno u kontinuitetu raditi izlaganje podataka na javni uvid, kako bi ažuriranje prikupljenih podataka sa terena bilo omogućeno u što kraćem protoku vremena. Sami proces izlaganja podataka na javni uvid zahtijeva veliku angažovanost i ozbiljnost u radu, zbog same činjenice što se prava na nepokretnosti utvrđuju i na osnovu evidencije popisnog katastra, koja je nastala 50-ih godina prošlog vijeka. Zbog značaja prevođenja podataka evidencije popisnog katastra u evidenciju katastra nepokretnosti, u odnosu na prethodni period došlo je do povećanog obima posla, vezano za realizaciju ovih projekata. Imajući u vidu da je ovo samo jedan segment iz nadležnosti Uprave za nekretnine, nedvosmisleno se može zaključiti da je neophodno obezbjeđivanje kadra pravne, geodetske i informatičke struke, kao i

administrativnih radnika. U okviru Projekta Zemljišne administracije i upravljanja, zajma Svjetske banke, realizovani su Projekti na osnivanju katastra nepokretnosti za djelove nepremjerene teritorije opština Andrijevice, Berane, Mojkovca, Žabljaka, Pljevalja i Šavnika. Takođe, u okviru ovog projekta je data podrška procesu izlaganja podataka na javni uvid kroz obezbjeđivanje sredstava za angažovanje zaposlenih u Komisijama za izlaganje.

- Održavanje GeoPortala Uprave za nekretnine sa servisima pretraživanja, pregleda, preuzimanja, transformacija i pozivanja. Omogućeno je korišćenje web servisa. Implementirani su podaci ortofoto (2010-2011.) i raspoloživi su podaci digitalnog katastarskog plana, u prethodnom periodu digitalne topografske karte R 1:25.000, ali i ostali raspoloživi podaci.

- Kontinuirano se vrši ažuriranje podataka sajta Uprave za nekretnine, na kojem je omogućeno svim korisnicima uvid u dio podataka sa kojim raspolaže. Svi podaci su za informativne svrhe. Podaci se odnose na: vlasničku strukturu, orto - foto za cijelu teritoriju Crne Gore, Digitalnu kartu Crne Gore R 1:25.000 i podatke MontePos mreže.

- Nakon završetka radova na kompletiranju podataka za TK25000, u 2014. godini, nastavljeni su radovi na izradi jedinstvene kartografsko topografske baze podataka. Ove aktivnosti obuhvataju: analizu postojeće strukture podataka definisane specifikacijom digitalne TK25000, i unapređenje struktuiranja podataka; struktuiranje u jedinstvenu topografsku bazu (ESRI ArcGIS), po tematskim cjelinama; struktuiranjem podataka u jedinstvenu bazu (objedinjavanjem, uočene su nepravilnosti u struktuiranim podacima, kao i greške u sadržaju podataka, naročito na vezama listova).

U oblasti topografskog premjera i kartografije započete su i aktivnosti na: izradi EuroGeographics proizvoda i pripremi i izradi pravilničkih propisa.

Izrada EuroGeographics proizvoda obuhvata: EuroBoundaryMap - administrativne i statističke jedinice u razmjeri 1:100 000; EuroGlobalMap - topografski skup podataka u razmjeri 1:1 000 000; EuroRegionalMap - topografski skup podataka u razmjeri 1:250 000; i EuroDEM - digitalni model terena.

U okviru ovih aktivnosti izvršena je analiza raspoloživih specifikacija i modela podataka za izradu EuroGeographics proizvoda, i započeta je izrada navedenih proizvoda, korištenjem raspoloživih podataka Uprave za nekretnine, registra prostornih jedinica i podataka prikupljenih u projektu izrade TK25000.

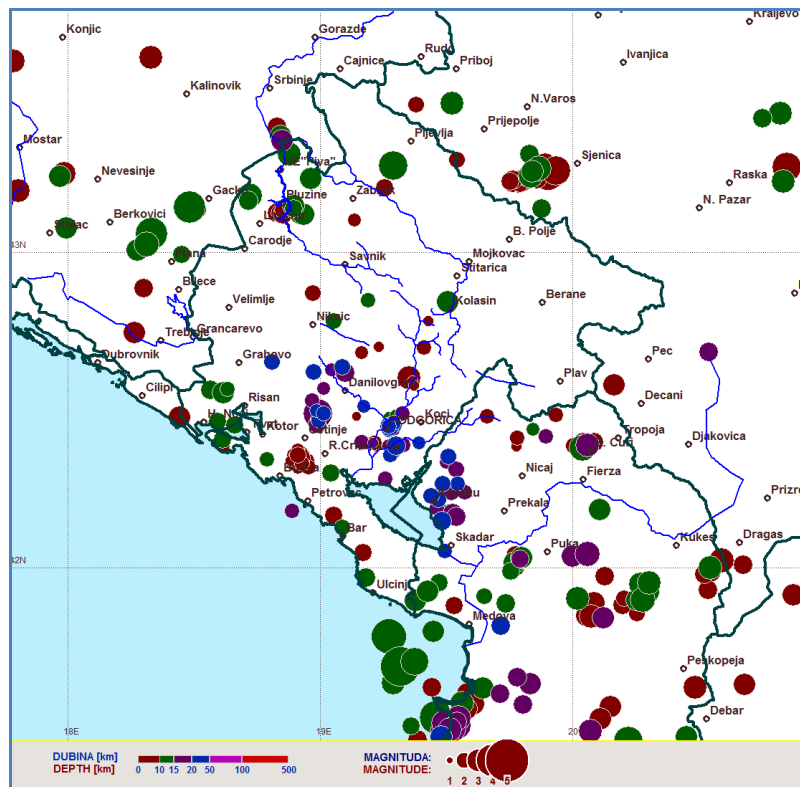
- U toku 2014. godine, Uprava za nekretnine radila je eksproprijaciju za potrebe: Autoputa Bar - Boljari i dionica Smokovac - Mateševo, kao i dionicu Uvač - Mateševo; Dionicu Berane - Lubnica - Kolašin; i Projekta optički kabal (Terna) Primorje - Pljevlja.

4.7. Seizmički hazard i seizmički rizik na teritoriji Crne Gore

U Nacionalnoj strategiji za vanredne situacije u Crnoj Gori (koju je Vlada usvojila 20. decembra 2006. godine) obaveza zaštite od zemljotresa je prepoznata kao prioritet u opredjeljenju strategije upravljanja rizicima uopšte. Ostvarivanje tog cilja kompatibilno je sa baznim elementima djelatnosti Sektora za seizmologiju Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju, koje je iskazano kroz proces kontinuiranog seizmičkog i geodinamičkog monitoringa teritorije Crne Gore i stalnu analizu elemenata seizmičkog hazarda, naglašavajući poseban društveni značaj i interes tog cilja koji se realizuje kroz funkciju

smanjenja ukupnih gubitaka u društvu u uslovima nastanka eventualnih velikih trusnih katastrofa u bližoj i daljoj budućnosti, iskazanih u vidu ljudskih života, materijalnih dobara, elemenata kulturnog naslijeđa i životne sredine.

Proces kvantifikovanja realnog stanja seizmičkog hazarda i seizmičkog rizika na teritoriji jedne države predstavlja vrlo kompleksan zadatak, imajući u vidu da cjelovita i argumentovana elaboracija tog pitanja zahtijeva pored definisanja očekivanog stepena seizmičke opasnosti od prirodnih seizmogenih izvora i utvrđivanje niza stanja i interakcija elemenata društvene zajednice u uslovima konkretnog seizmičkog hazarda, kao potencijalnih objekata izloženih dejstvu seizmičkog hazarda, kao i utvrđivanje konsekventnog seizmičkog rizika. Validna ocjena seizmičkog rizika, kao stepena očekivanih gubitaka u realizaciji specifičnog seizmičkog hazarda, podrazumijeva prethodnu detaljnu katalogizaciju ukupnog fonda podataka o stambenim, privrednim i industrijskim objektima, kao i tipičnih migracionih zakonitosti stanovništva tokom godine, u cilju determinisanja funkcija njihove ukupne povredljivosti u uslovima dejstva budućih zemljotresa. U tom smislu bilo bi veoma značajno da u narednom periodu, resorni organi i institucije, kroz organizovane, konsistentne i kontinuirane aktivnosti, obavljaju akviziciju relevantnih podataka, radi stvaranja neophodne baze podataka potrebne za analizu seizmičkog rizika na cijeloj teritoriji Crne Gore, sa konačnim ciljem njegovog dugoročnog smanjenja.

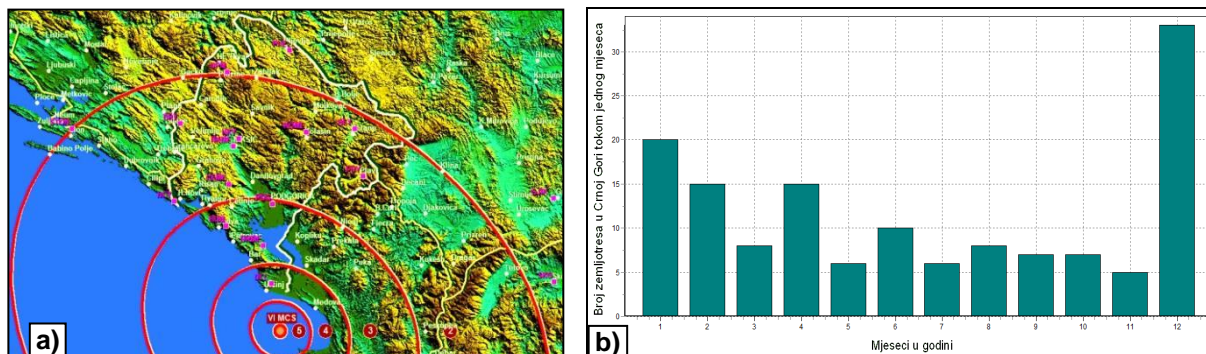

Položaj epicentara zemljotresa dogođenih tokom 2014. godine na teritoriji Crne Gore i u neposrednom okruženju, sa Rihterovom magnitudom iznad 1.2 jedinice (ukupno 240 zemljotresa)

Seizmička aktivnost na teritoriji Crne Gore, kao i u širem okruženju, sa aspekta intenziteta i učestanosti događanja zemljotresa, već dugi niz godina se nalazi ispod dugogodišnjeg prosjeka, što je vjerovatno rezultat izuzetno velike seizmičke i tektonske relaksacije stijenskih masa zemljine kore tog prostora, ostvarene tokom realizacije ogromne serije zemljotresa u 1979. godini, uključujući i katastrofalni zemljotres od 15. aprila te godine. Tokom izvještajnog perioda, odnosno u toku 2014. godine, ukupan broj zemljotresa na prostoru Crne Gore, sa intenzitetom iznad 1.2 jedinice Rihterove skale iznosio je 240 (slika). Pri tome, najsnažniji

zemljotres u tom periodu imao je jačinu (magnitudu) 4.6 jedinica Rihterove skale, a dogodio se na samom kraju tog perioda – 26. decembra u podmorju Jadrana, na oko 30 kilometara južno od Ulcinja (slika a). Ovaj zemljotres je u uslovima osnovne stijene, u naseljima smještenim u jugoistočnom dijelu Crne Gore (Ulcinj, Bar, Sutomore itd.) prouzrokovao intenzitet od IV – V stepeni Merkalijeve skale.

Statistički posmatrano, prosječan broj zemljotresa u jednom kalendarskom mjesecu tokom prethodne godine bio je 12 (slika b), ali je krajem godine njihov broj značajno povećan (u decembru je iznosio 36) što je posljedica značajnog priliva vode u akumulaciju HE Piva, u čijoj neposrednoj okolini je tom prilikom tzv. indukovana seizmička aktivnost značajno uvećana.

a) Položaj epicentra najsnažnijeg zemljotresa u Crnoj Gori i neposrednoj okolini u toku 2014. godine, sa distribucijom izolinija maksimalnog intenziteta tog zemljotresa (26. decembra u 19 časova i 34 minuta, sa Rihterovom magnitudom od 4.6 jedinice); b) Statistički pregled broja dogođenih zemljotresa na teritoriji Crne Gore u toku 2014. godine, grupisanih po kalendarskim mjesecima;

4.8. Nacionalna strategija integralnog upravljanja obalnim područjem

Priprema NS IUOP podržana je kroz Program integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore (CAMP CG) u okviru realizacije Ugovora između Vlade Crne Gore i Mediteranskog akcionog plana Programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP/MAP), kao i u okviru sprovođenja Strateškog partnerstva za veliki ekosistem Mediterana (GEF MedPartnership). Nadzor nad vođenjem procesa, političku i stručnu podršku pružili su Upravni i Savjetodavni odbor projekta.

Polazeći od obaveza u kontekstu implementacije IUOP Protokola, te usklađivanja nacionalnog institucionalnog i zakonodavnog okvira sa relevantnim politikama i legislativom EU, kako je navedeno u nastavku, zaključen je Ugovor o realizaciji Programa upravljanja obalnim područjem Crne Gore (CAMP CG)¹, između Vlade CG, u svojstvu strane potpisnice Konvencije o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja (Barselonske konvencije) i Programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu, u svojstvu Sekretarijata Barselonske konvencije.

Pravni osnov za primjenu IUOP-a formalizovan je usvajanjem Zakona o potvrđivanju Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja (IUOP Protokol), kao sedmog Protokola Barselonske konvencije.

U skladu sa definicijom obuhvata obalnih područja koja je data u IUOP Protokolu, obalno područje Crne Gore obuhvata kopneni dio površine od 1.591 km², odnosno prostor 6 primorskih opština u njihovim administrativnim granicama (osim obuhvata Nacionalnog parka

¹ Ugovor je potpisan 01.06.2011. g, broj 01-500/31

Lovćen i Nacionalnog parka Skadarsko jezero), kao i teritorijalno more i unutrašnje vode sa ukupnom površinom od oko 2.540 km².

Paralelno sa procesom realizacije CAMP-a CG, a u skladu Programom uređenja prostora za 2010.godinu, pokrenuta je izrada Prostornog plana posebne namjene Obalnog područja Crne Gore (PPNOP CG) kao regionalnog plana za cjelokupni obuhvat obalnog područja, koji, između ostalog, ima za cilj procjenu postojećih kapaciteta i stepena njihove održivosti. Programskim zadatkom za PPPN OP CG izrada ovog dokumenta definisana je u skladu sa ciljevima integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 18. decembra 2013. godine, razmotrila i utvrdila Informaciju o rezultatima realizacije Programa integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore (CAMP CG) u kontekstu izrade Prostornog plana posebne namjene obalnog područja CG (PPPN OP CG) i Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem Crne Gore (NSIUOP CG) u okviru sprovođenja Ugovora koji se odnosi na realizaciju Programa upravljanja obalnim područjem Crne Gore (CAMP CG).

S tim u vezi Vlada je zadužila:

1. Ministarstvo održivog razvoja i turizma i druga ministarstva da omoguće integraciju rezultata CAMP-a CG koji su prezentovani u informaciji u Nacrtu PPPNOP CG, kao i opštine u kontekstu integracije istih prilikom razmatranja i donošenja prostorno-urbanističkih planova opština (PUP) i druge prostorno-planske dokumentacije, u cilju stvaranja preduslova za održivu ekonomsku valorizaciju potencijala obalnog područja Crne Gore.
2. Ministarstvo održivog razvoja i turizma da u skladu sa rezultatima CAMP-a CG ,koji su prezentovani u ovoj informaciji, nastavi sa pružanjem podrške tekućem procesu izrade Nacionalne strategije integralnog upravljanja obalnim područjem CG, sa Planom upravljanja i Akcionim planom u cilju stvaranja uslova za primjenu IUOP Protokola.

U nastavku je dat pregled aktivnosti realizovanih u okviru izrade NS IUOP u skladu sa navedenim zaključcima Vlade Crne Gore.

Mjesto i značaj NS IUOP CG

U skladu sa navedenim zaključcima Vlade Crne Gore, tokom 2014. godine sprovedena je faza CAMP-a CG koja se odnosila na izradu NS IUOP CG, omogućavajući istovremeno koordinaciju sa paralelnim procesom izrade PPPNOP CG.

Struktura i sadržaj NS IUOP CG utvrđeni su u skladu sa najznačajnijim strateškim okvirom za integraciju resora, u nastojanju da se usklade razvojni prioriteti, težnje i interesi sa mjerama zaštite obalnog područja.

Strategija treba da usmjeri, potpomogne i ubrza održivi razvoj obalnog područja Crne Gore, doprinoseći implementaciji IOUP Protokola i usaglašavanju nacionalnog okvira djelovanja sa relevantnim EU politikama.

Iako NS IUOP obuhvata širok spektar pitanja, ovaj dokument nema mandat da se detaljno bavi svim bitnim pitanjima od značaja za obalno područje Crne Gore. Prioritet NS IUOP su one teme i složeniji problemi koji zahtijevaju integralni, multisektorski pristup i koordinirano usaglašavanje prioriteta. Ona se detaljno ne bavi onim temama koje se uspješno rješavaju u okviru sektorskih politika.

Ipak, neke teme koje se primarno rješavaju kroz sektorske politike, kao što je npr. upravljanje komunalnim otpadom i otpadnim vodama, imaju mjesto i u ovoj strategiji zbog činjenice da od prioriteta i uspješnosti njihovog rješavanja zavisi ukupan prostorni, ekonomski i društveni razvoj obalnog područja.

NS IUOP će unaprijediti sistem uređenja prostora i podsticati jačanje koordinacionih mehanizama, izgradnju upravljačke prakse orjentisane na rezultate i uvođenje sistematskog praćenja obalnih procesa. Tako ojačan sistem doprinijeće očuvanju cjelovitosti ekološki vrijednih staništa i ekosistema obalnog područja, predjela i kulturnih dobara, zaštiti uskog obalnog područja od linearne urbanizacije i razvoju ruralnih područja, čime se suštinski ispunjavaju prioritetni ciljevi Protokola o IUOP. Dodatna vrijednost NS IUOP biće i jačanje osnova za primjenu planiranja namjene mora.

Primjena koncepta IUOP-a je fleksibilna, maksimalno uzima u obzir zatečeno stanje i postojeće upravljačke strukture u zemlji i polazeći od njih predlaže rješenja za unaprijeđenje istog. Jedan od opštih principa IUOP-a je da se maksimalno izbjegava usložnjavanje postojećih upravljačkih struktura i procesa. Neracionalno je aktivirati složene mehanizme IUOP-a za rješavanje problema koji se uspješno mogu riješiti u okviru pojedinog sektora odnosno resora uz korišćenje njegovih internih kapaciteta i instrumenata. IUOP ne konkuriše postojećim strukturama i ne ponavlja sektorske strategije, planove i programe.

Cilj IUOP-a je da se kroz integralno sagledavanje ukaže na međuzavisnost i moguće sinergije koje će sektorske strategije učiniti efektivnijim i efikasnijim, kao i da se pokrenu strateške teme koje su trenutno zanemarene ili im se ne pridaje odgovarajući značaj.

Zato se prioritetni zadaci i strateški ciljevi NS IUOP fokusiraju na one probleme čije rješavanje zahtijeva: strateška i normativna usklađivanja javnih politika i propisa i s njima povezano definisanje strateških zadataka kroz integralno, multisektorsko sagledavanje i saradnju resora; formulisanje složenih javnih politika koje zahtijevaju zajedničko djelovanje ili omogućavaju sinergijske efekte; prioritetnost, s obzirom da od uspješnosti njihovog rješavanja zavisi ukupan ekonomski i društveni razvoj obalnog područja; mehanizme za koordinaciju resora u rješavanju međusektorskih konflikata na strateškom (planovi, programi) i operativnom (projekti) nivou; unaprijeđenje sistema uređenja prostora kao naglašeno integrativnog resora koji postaje jezgro buduće strukture IUOP-a; primjenu principa dobrog upravljanja (good governance) posebno u smislu veće efikasnosti, efektivnosti i transparentnosti sistema upravljanja.

Strateški ciljevi, mjere i podmjere su definisani kao odgovori na utvrđene probleme i slabosti koji karakterišu stanje u obalnom području Crne Gore. Strateški ciljevi IUOP-a strukturirani su u slijedeća tematska područja:

Efikasna zaštita prirode, predjela i kulturnih dobara-prioritetni ciljevi i mjere su:

1. Unapređivanje preduslova za efikasniju zaštitu prirode, predjela i kulturnih dobara:
  - Unaprijediti primjenu instrumenata za zaštitu prirodnih dobara, ekološki vrijednih staništa i ekosistema obalnog područja, predjela i kulturnih dobara.
  - Unaprijediti zaštitu, upravljanje i planiranje predjela u skladu sa Evropskom konvencijom o predjelima.
  - Unaprijediti zaštitu i upravljanje kulturnim dobrima.
  - Unaprijediti nadzor i kontrolu nad korišćenjem resursa obalnog područja.
2. Značajno unapređivanje efikasnosti sistema upravljanja zaštićenim prirodnim dobrima, ekološki vrijednim staništima i ekosistemima obalnog područja
  - Identifikovati i vrednovati prirodna staništa i ekosisteme obalnog područja i izvršiti reviziju statusa postojećih zaštićenih područja prirode.
  - Unaprijediti nadležnosti i izgraditi potrebne kapacitete za integralno upravljanje zaštićenim područjima prirode, prirodnim staništima i ekosistemima obalnog područja.
3. Uređenje prostora i održivi prostorni razvoj-prioritetni ciljevi i mjere su:
  - Unapređivanje sistema prostornog planiranja.

- Sistematski pratiti i istraživati stanje i procese u prostoru i razviti informacijski sistem uređenja prostora.
  - Unaprijediti kvalitet planskih dokumenata.
  - Uvesti planiranje namjene mora.
4. Stvaranje širih preduslova za funkcionisanje sistema uređenja prostora:
- Efikasno sprovoditi planove.
  - Jačati stručne kapacitete.
  - Sarađivati sa drugim resorima.
5. Razvoj infrastrukture za sprečavanje i sanaciju zagađenja - prioritetni ciljevi i mjere su:
- Poboljšanje ekološkog stanja morskog ekosistema.
  - Realizovati sanaciju morskog ekosistema na prioritetnim lokacijama.
  - Doprinijeti efikasnosti pri sprječavanju nastanka i kontrole zagađenja iz izvora na moru.
  - Unaprijediti sistem za prihvatanje i tretman zauljnih (kaljužnih voda), sanitarnih voda i komunalnog otpada i kontrolu i tretman balastnih voda u lukama.
  - Smanjiti količinu otpada koji dopijeva u more (eng. marine litter).
6. Sanacijom zagađenja usljed neadekvatnog odlaganja i tretmana otpada unapređuje se bezbjedno uređenje, revitalizacija i rekultivacija prostora:
- Realizovati prioritetne projekte sanacije zagađenih lokaliteta zemljišta, kao i neuslovno urbanizovanih područja.
  - Doprinijeti unapređenju upravljanja otpadom efikasnijim djelovanjem i saradnjom nadležnih subjekata.
7. Pružanje podsticaja realizaciji zelene infrastrukture
- Podsticati zelenu mobilnost na moru.
  - Podsticati zelenu mobilnost na kopnu.
  - Podsticati realizaciju projekata izgradnje zelene infrastrukture u skladu sa najboljim dostupnim praksama u EU.
8. Smanjivanje uticaja prirodnih hazarda
- Unaprijediti prevenciju, kontrolu i sanaciju uticaja prirodnih hazarda.
9. Poboljšanje učinaka obalne ekonomije-Prioritetni ciljevi i mjere su:
- Očuvanje i unapređivanje resursa obalnog područja.
  - Očuvati osnovu atraktivnosti za održivi razvoj turizma.
  - Obnoviti i očuvati vrijedne ruralne prostore kroz održivi ruralni razvoj.
  - Podsticati valorizaciju i očuvanje morskih resursa kroz multisektorsko odgovorno upravljanje.
10. Obezbeđivanje podrške "ozelenjavanju" obalnog razvoja
- Jačati lokalnu preduzetničku infrastrukturu.
  - Pokrenuti i realizovati stimulatívne programe finansiranja.
  - Poboljšati kvalitet proizvoda.
  -
11. Unapređivanje sistema upravljanja obalnim područjem-prioritetni ciljevi i mjere su:
- Uspostavljanje koordinacionog mehanizma za integralno upravljanje obalnim područjem
  - Uspostaviti koordinirano upravljanje obalnim područjem na političkom nivou donošenja odluka.

- Unaprijediti koordinaciju na stručno-administrativnom nivou djelovanja.

Jačanje kapaciteta javne uprave

- Uspostaviti sistem mjerljivosti rezultata rada javne uprave
- Unaprijediti kompetencije službenika javne uprave.
- Jačati transparentnost upravljanja.

Unapređivanje praćenja obalnih procesa

- Unaprijediti postojeće baze podataka i dostupnost podataka.
- Unaprijediti programe praćenja stanja obalnog područja i obalnih procesa.
- Jačati institucionalne resurse za praćenje stanja obalnog područja i obalnih procesa.

12. Jačanje ljudskih resursa i društvene kohezije-prioritetni ciljevi NS IUOP su:

- Sprovođenje programa jačanja kapaciteta.
- Podizanje svijesti o potrebi očuvanja i unapređivanja resursa obalnog područja.

U ovim tematskim područjima pored razrade strateških ciljeva u odgovarajuće mjere, definišu se i ciljni ishodi koji bi trebali biti dostignuti do 2030.g.

Vremenski horizont strategije je period od 15 godina, tako da se njeni strateški ciljevi i mjere odnose na period do 2030. godine. Zbog značaja kontinuiranog usklađivanja NS IUOP sa rezultatima postignutim u implementaciji i sa ostalim strateškim dokumentima, njene akcije prioritetne za realizaciju odnose se na petogodišnji implementacioni period.

Koordinacija sa aktivnostima izrade PPPNOP CG

U skladu sa navedenim zaključcima Vlade Crne Gore tokom 2014. godine paralelno sa pripremom NS IUOP odvijao se proces izrade PPPNOP CG, koji je uveden u sistem prostornog planiranja u Crnoj Gori kao planski dokument regionalnog nivoa koji se bavi cjelinom obalnog područja Crne Gore. Stoga se očekuje da će ovaj Plan predstavljati konkretan doprinos u primjeni Protokola o IUOP-u i osnovni okvir za praktično regulisanje svih procesa u prostoru obalnog područja. Odnos ova dva dokumenta je dvosmjernan.

Okolnost vremenske koincidencije sprovođenja CAMP aktivnosti (čiji je krajnji rezultat NS IUOP) i izrade PPPNOP-a CG je omogućila direktnu komunikaciju i saradnju u izradi ovih dokumenata. To je imalo za posljedicu da CAMP aktivnosti budu praktično orijentisane i da se transponovanje zahtjeva iz Protokola o IUOP uskladi sa potrebama pojedinih faza izrade PPPNOP CG. Istovremeno, obrađivač ovog plana je u direktnoj komunikaciji detaljno informisao CAMP tim o stanju u prostoru, raspoloživim podacima i dokumentacionoj osnovi, kao i o rezultatima analiza koje je sa svoje strane sprovodio.

CAMP tim je u okviru svojih aktivnosti insistirao na koordinaciji i time kreirao svojevrsni neformalni, privremeni koordinacioni mehanizam. Npr. kroz analize ranjivosti i pogodnosti CAMP tim je povezoao različite sektore, formirao timove i zajednički razvio sektorske i sintezne (udružene) baze podataka i time proizveo podloge direktno upotrebljive u izradi PPPNOP CG.

Ne može se očekivati da bilo koji planski dokument, pa ni PPPNOP CG uz konkretna planska rješenja, izvrši i dubinsku analizu cijelog sistema, čiji je on samo jedan instrument. S pravom se kaže da prostorni plan definiše poželjnu sliku prostora u određenom vremenskom horizontu, a strategija upravljanja razrađuje operativni proces, odnosno mjere za stvaranje sistemskih preduslova da se ta slika kvalitetno utvrdi i zatim, što je u odnosu na situaciju u Crnoj Gori još važnije, uspješno realizuje.

Jedan od ciljeva NS IUOP-a je pružanje odgovora na pitanje kako privremeno, projektno stanje, transformisati u trajni, održivi mehanizam kojim će se prostorno planerske metode i standardi primijenjeni u CAMP aktivnostima i korišćeni u izradi PPPNOP CG formalno ugraditi u sistem uređenja prostora Crne Gore, uključujući i integraciju u zakonsku regulativu. Obzirom da je dio korišćenih pristupa inovativan, a dijelom i tehnički zahtjevniji od dosadašnjih praksi (npr. korišćenje GIS tehnologije i baza prostornih podataka) važno je te metode i tehnike uključiti i u programe stalnog stručnog usavršavanja.

U NS IUOP definisane su strateške smjernice za PPPNOP CG, prije svega uzimajući u obzir zahtjeve Protokola o IUOP, kao i PPCG kao planski dokument višeg reda s kojim PPPNOP CG mora biti usklađen. Smjernice su strukturirane u četiri grupe planskih zadataka koji proizilaze iz zahtjeva Protokola o IUOP i PPCG-a, i to:

1. Regulisanje prekomjerne potrošnje prostora;
2. Optimizacija namjene površina kroz minimiziranje konflikata korišćenja i ranjivosti prostora;
3. Regulacija gradnje u užem obalnom pojasu - obalni odmak;
4. Očuvanje i razvoj otvorenih ruralnih prostora.

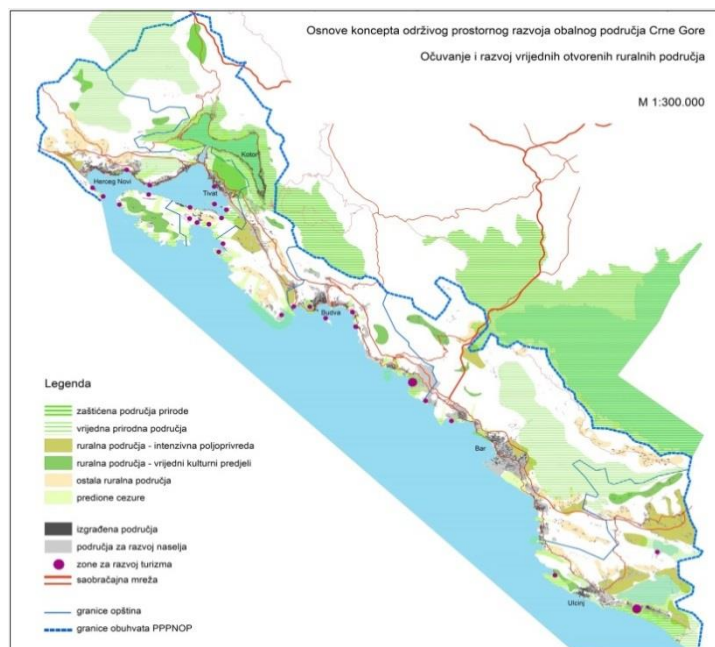
Za praćenje i ocjenjivanje složenog procesa sprovođenja PPPNOP CG koriste se pokazatelji ili indikatori. Pokazatelji pomažu u jasnom, mjerljivom i uporedivom opisivanju stanja, kao i u praćenju sprovođenja i ostvarivanja rezultata plana kroz mjerenje napretka ka postavljenim ciljevima. Zato je u poglavlju šest NS IUOP dat prijedlog pokazatelja po grupama ključnih planskih ciljeva prostornog razvoja obalnog područja sa vrijednostima za polazno stanje i okvirnim vrijednostima za polazno plansko stanje (PPPNOP CG) i ciljno stanje PPPNOP CG 2030.g.

PLANSKI PPPNOP	CILJ	KLJUČNI POKAZATELJI	POLAZNO STANJE	PPPNOP 2015.g.	PPPNOP 2030.g.
Regulisanje prekomjerne potrošnje prostora		1. udio građevinskih područja u ukupnoj površini obalnih opština	15,5% (sintezna karta građevinskih područja prema stanju važećih planskih dokumenata iz 2013.g.)	10%	10%
		2. udio građevinskih područja u pojasu širine 1km od obalne linije	46,3% (sintezna karta građevinskih područja prema stanju važećih planskih dokumenata iz 2013.g.)	35%	35%
		3. izgrađenost odnosno iskorišćenost građevinskih područja	18,5% (sintezna karta građevinskih područja, izgrađenost prema ortofoto snimku iz 2011.g.)	30%	50%
		4. broj novih građevinskih područja izdvojenih od postojećih utvrđenih kroz PPPNOP i kroz njegovo sprovođenje	sintezna karta građevinskih područja prema stanju važećih planskih dokumenata iz 2013.g.	prema planu namjene površina	prema budućim izmjenama PPPNOP-a i PUP-ova
		5.			

PLANSKI PPPNOP	CILJ	KLJUČNI POKAZATELJI	POLAZNO STANJE	PPPNOP 2015.g.	PPPNOP 2030.g.
Optimizacija namjene površina kroz minimiziranje konflikata korišćenja i ranjivosti prostora		6. površine konfliktnih područja koja čine neizgrađena građevinska područja u zonama visoke ranjivosti	ukupno 6247 ha u 36 zona površine veće od 50ha (preklapanje karte neizgrađenih građevinskih područja prema stanju važećih planskih dokumenata iz 2013.g. i karte ranjivosti)		
		7. broj novih građevinskih područja (izdvojenih od postojećih, utvrđenih kroz PPPNOP i kroz njegovo sprovođenje) u zonama visoke ranjivosti	(sintezna karta građevinskih područja prema stanju važećih planskih dokumenata iz 2013.g. i karte ranjivosti)	prema planu namjene površina	prema budućim izmjenama PPPNOP-a i PUP-ova
Regulisanje gradnje u užem obalnom pojasu - obalni odmak		8. izgrađenost obalne linije	31,9% (izgrađenost prema ortofoto snimku iz 2011.g.)	isto	-
		9. udio obale na koji se primjenjuje obalni odmak bez mogućnosti adaptacije utvrđen kroz PPPNOP	-	26%	-
		10. izgrađenost zona proširenja odmaka	(izgrađenost prema ortofoto snimku iz 2011.g.)	isto	

Prijedlog pokazatelja po grupama ključnih planskih ciljeva prostornog razvoja obalnog područja sa vrijednostima za polazno stanje i okvirnim vrijednostima za polazno plansko stanje (PPPNOP CG) i ciljno stanje PPPNOP CG 2030.g.

(na nivou Nacrta NS IUOP CG)

Osnove koncepta održivog prostornog razvoja obalnog područja Crne Gore

5. ZAKLJUČNI STAVOVI

1. Nova politika uređenja prostora i posvećenost projektovanim ciljevima značajno su uticali na na dalji razvoj države i njeno pozicioniranje na globalnoj mapi, kao prepoznatljive mediteranske destinacije.

Projektovani, osnovni ciljevi politike uređenja prostora odnose se na: očuvanju prostornih potencijala uz održivi razvoj, očuvanje identiteta prostora i prepoznatljivost crnogorskih predjela, rješavanje problema bespravne gradnje, evropsku prosturnu integraciju, reformu politike uređenja prostora i reformu zemljišne politike.

U sklopu projektovanih ciljeva, identitet prostora ima jedno od najznačajnijih mjesta. Prostorni identitet, razvojem procesa globalizacije, postao je bitan faktor u procesu planiranja, u kom su gradovi i regije suočeni su sa prijetnjom gubitka identiteta, a u isto vrijeme s mogućnošću da dobiju novi.

Na realizaciju ciljeve politike utiču izazovi, i to: ograničenost i neobnovljivost prostora, stvaranje savremenog prostornog identiteta baziranog na potencijalima i unikatnosti predjela, odnos ekonomije i ekologije, definisanje razlika između rasta i razvoja, veza između fizičkog rasta i štete po životnu sredinu, problem preizgrađenosti, podizanje svijesti o potrebi očuvanja i uređenja prostora, edukacija, jačanje kapaciteta.

2. I pored svih izazova koji utiču na politiku uređenja prostora - u toku 2014, godine realizovan je značajan dio operativnih mjera koje je Vlada Crne Gore usvojila, zajedno sa Izvještajem o stanju uređenja prostora za 2013. godinu, sa procjenom daljih unaprjeđenja, budući da se radi o evolutivnom procesu.

Od posebnog značaja bilo je unapređenje zakonodavnog okvira, stvaranje uslova za unapređenje poslovnog ambijenta, stvaranje uslova za bržu i efikasniju realizaciju projekata, dodatne mjere i podsticaj za početak realizacije hotela i drugih turističkih objekata koji stvaraju uslove za zapošljavanje.

3. Poseban fokus politike i dalje treba da bude usmjeren na kvalitetu planske dokumentacije, a što podrazumijeva: veći stepen usklađenosti planskih dokumenata sa sektorskim politikama i sa parametrima održivosti; afirmisanje prostornog identiteta države; davanje adekvatnih i stručnih odgovora na prostorne izazove; afirmaciju regionalnog planiranja; doradu legislative.

Zbog potrebe za unaprjeđenjem kvaliteta postojećih i budućih prostorno - planskih rješenja ovaj proces nužno zahtijeva još veći i kontinuirani angažman svih institucija i društva u cjelini. To podrazumijeva i usklađenost sa sektorskim politikama, parametrima održivosti i uklopljenosti u postojeći ambijent. Planski dokumenti moraju da budu iskaz sveobuhvatnog, sektorskog projektovanja namjene prostora i zaštite temeljnih vrijednosti i resursa – sa održivim razvojem kao krajnjim ciljem.

Sektorske politike u oblasti zaštite životne sredine, energetike, saobraćaja, zaštite kulturne i prirodne baštine, poljoprivrede, razvoja infrastrukturnih sistema, turističkih kapaciteta, demografskih kretanja, prevencije elementarnih nepogoda i tehničko - tehnoloških incidenata i dr. koje mogu imati uticaja na stanje u prostoru moraju biti usklađene.

4. Donijeti planski dokumenti stvaraju osnovu za privlačenje domaćih i stranih investitora. Planiranom izgradnjom povećaće se broj zaposlenih, ukupni državni prihodi, standard građana i BDP Crne Gore. Takođe, omogućava se transfer tehnologija, upravljačkih vještina, prenos znanja i međunarodnih standarda.

Evropske integracije i, u sklopu toga regionalna saradnja, zahtijevaju nove obaveze u pogledu prostornog razvoja, posebno u odnosu na regionalnu politiku – a sve u cilju smanjenja razlika u interesima i potencijalima razvoja regionalnih područja.

Međutim, ne manje važan uslov je da planski dokumenti treba da budu urađeni na nivou koji obezbijeduje održivi razvoj područja za koje se donose i da postoje administrativni kapaciteti koji će sprovoditi usvojena planska rješenja. Regionalno planiranje treba dodatno afirmisati.

Pri izradi planskih dokumenata treba, u kontekstu Lisabonskog ugovora, imati u vidu i činjenicu da u ruralnim zonama Crne Gore živi 36,77% ukupnog stanovništva - što upućuje na neophodnost revitalizacije ruralnih područja. Sistemskim mjerama treba usporiti napuštanje sela i stvarati povoljne uslove života i rada. Seosko stanovništvo mora imati uslove za izgradnju kvalitetnih stambenih objekata, ali uz dužno poštovanje prema tradiciji građenja.

5. Investicije su jedna od osnovnih pokretačkih snaga društvenog, a samim tim i prostornog razvoja. Jedan od najznačajnijih zadataka politike prostornog planiranja sastoji se u privlačenju investitora, očekivanim perspektivama i sigurnošću investiranja. Zajedno sa relevantnim sektorskim politikama, politika prostornog razvoja treba da doprinese porastu atraktivnosti za investiciona ulaganja. Planski dokumenti su pretpostavka za privlačenje i animiranje budućih investitora, a realizovani projekti za posledicu imaju povećanje broja zaposlenih, povećanje prihoda i drugih multiplikativnih direktnih i indirektnih efekata.

Prostor Crne Gore je planski pokriven u mjeri koja ne predstavlja prepreku daljem investiranju odnosno razvoju Crne Gore. Uz plansku pokrivenost, zakonodavnim okvirom predviđene su dodatne mogućnosti za investicione aktivnosti.

Na investiciona ulaganja značajno utiču, sa stanovišta korišćenja i organizacije prostora, uslovi implementacije planskih rješenja, među kojima su naročito značajni komunalno opremanje građevinskog zemljišta, administrativne procedure, troškovi. Pобољшanje ovih uslova znatno je unaprijeđeno, s tim da iznalaženje optimalnih rješenja treba da bude trajan zadatak nadležnih organa.

Stoga, za nastavak realizacije tekućih i novih projekata od posebnog interesa za Crnu Goru, treba obezbijediti odgovarajuću zakonodavnu, administrativnu i kadrovsku infrastrukturu.

Projekti izgradnje objekata turističke privrede, u cilju produženja turističke sezone, kao i pozitivnih efekata na nacionalnu ekonomiju - golf tereni, objekti kongresnog, zdravstvenog i drugih vidova turizma treba da budu, u većoj mjeri nego do sada, zastupljeni u turističkoj ponudi.

6. Crnogorsko prostor ima sve prirodne preduslove koji bi mogli obezbijediti njegovu valorizaciju i kvalitetan ekonomski razvoj. Očuvani prostor je osnovni preduslov za razvoj turizma, a time i sveukupnog ekonomskog razvoja.

Infrastrukturni sistemi su uslov funkcionalnog korišćenja prostora, koji moraju zadovoljiti funkcionalne i estetske kriterijume.

Objekte namijenjene turizmu treba planirati prema prostornim kapacitetima, uvažavajući prirodnu i kulturnu baštinu, dok potrebe potencijalnih investitora treba sagledavati sa aspekta principa održivog razvoja.

7. Država mora učiniti sve u cilju istinskog integrisanja zahtjeva održivosti u razvojne politike i njihovu praktičnu primjenu, budući da se ove politike sektorski reflektuju na stanje u prostoru, sa ciljem postizanja balansa između potrošnje resursa i sposobnosti prirodnih sistema da zadovoljavaju potrebe budućih generacija.

Integralno upravljanje obalnim područjem, treba da predstavlja dinamičan proces održivog upravljanja i korišćenja obalnih područja i to prvenstveno u domenu ostvarenih rezultata. Obalno područje, morsko dobro, kao i nacionalni parkovi, kao posebno zaštićena područja - imaju ogroman razvojni potencijal, posebno u oblasti turizma, ali koji su, sa druge strane, oblast u kojoj postoje veoma izraženi pritisci na prirodne resurse.

Najznačajnije pitanje obalnog područja je morsko dobro, za koji je zbog svoje kompleksnosti potrebno obezbijediti adekvatne institucionalne i zakonske okvire.

8. U oblasti reformisanja zemljišne politike u Crnoj Gori su napravljeni početni koraci, a postojeći sistem i praksa nijesu u dovoljnoj mjeri usklađeni sa glavnim tokovima tranzicionih reformi i promjena. Velik broj osnovnih, konceptijskih pitanja treba da bude riješen kroz izradu Studije zemljišne politike, uz neophodnost da se što prije pristupi koncipiranju reformi u ovoj oblasti, budući da od njene uređenosti bitno zavisi ostvarivanje politike održivog prostornog i urbanog razvoja i politike organizacije, uređenja i korišćenja prostora.

9. Unapređenje poslovnog ambijenta, podizanje nivoa kvaliteta javnih usluga i smanjenje administrativnih opterećenja, neophodno je primjenom zakonskih rješenja u oblasti fiskalne politike dodatno relaksirati poreski ambijent za nove investicije, imajući u vidu prepoznate strateške ciljeve Crne Gore.

Neophodno razgraničenje sektora stanovanja i sektora turizma treba da bude praćeno poreskom politikom, restriktivnim planiranjem, fleksibilnošću zakonskih rješenja.

10. U skupštinskoj proceduri je Predlog zakona o legalizaciji neformalnih objekata, predstavlja značajan korak u rješavanju pitanja bespravne gradnje. Na tom planu, dva su osnovna zadatka: zaustaviti bespravnu gradnju, poštujući principe Bečke deklaracije i stvoriti systemske uslove za legalizaciju i uklapanje objekata, a posebno regularizaciju.

Sprovođenje mjera progresivnog oporezivanja za neformalne objekte neophodno je radi uspješne implementacije Projekta regularizacije neformalnih naselja u formalna, jer će se na taj način podstaći neformalne graditelje da u što kraćem roku pristupe regularizaciji svojih objekata.

Sa druge strane, jasno je da bi efikasno i brzo sprovođenje propisa u ovom pravcu značilo i stvaranje efikasnih mehanizama naplate osnovnih prihoda lokalnih samouprava, a samim tim i stvaranja preduslova za prevazilaženje problema njihovog finansiranja.

11. Iako je nakon 2008. godine (godina donošenja Prostornog plana Crne Gore i Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata), donijet veliki broj planskih dokumenata na svim nivoima planiranja (državni, lokalni), ciljevi organizacije i uređenja prostora nijesu u potpunosti realizovani.

U implementaciji politike uređenja prostora postoje problemi, čijem će se rješavanju se u narednom periodu posvetiti posebna pažnja, a koji se odnose na: nedovoljne instrumente implementacije planskog dokumenta (imovinsko - pravni odnosi); nedostatke planskog dokumenta koji se ne mogu sagledati dok se plan ne prenese na teren; prenošenje planskog dokumenta na katastarske planove; kao i druge mjere za sprovođenje politike uređenja prostora.

Formiranje i redovno ažuriranje dokumentacione osnove i informacionog sistema o prostoru je neophodna pretpostavka za sveobuhvatno sagledavanje stanja u prostoru, budući da taj sistem treba da sadrži sve propisane podatke i informacije neophodne za izradu planskih dokumenata. Dokumentaciona osnova i informacioni sistem predstavljaju jedan od osnovnih preduslova za izradu kvalitetnih, održivih planskih dokumenata.

Javnost treba i dalje afirmisati, kao odraz demokratizacije procesa uređenja prostora i izgradnje objekata.

12. U toku 2014. godine, na državnom nivou donijeto je **5** planskih dokumenta, a u toku je izrada i donošenje **11** planskih dokumenata od čega su **2** planska dokumenta lokalnih samouprava, koje donosi Vlada, shodno zakonskom ovlaštenju.

Status državnih planskih dokumenta:

Donešeni su: PPPN NP "Lovćen", DSL "Mihailovići", DSL "Dio sektora 46 - Kamenovo", kao i Izmjene i dopune DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne "Orjenski bataljon") i Izmjene i dopune DSL "Sektor 32".

U proceduri donošenja je: PPPN za Durmitorsko područje usvojen od strane Vlade Crne Gore i proslijeđen Skupštini Crne Gore na donošenje. Takođe, u proceduri donošenja je i DSL "Virpazar".

U toku je izrada: PPPN za Obalno područje Crne Gore, DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači, DPP za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici, DPP za Jadransko – jonski autoput, DPP za Termoelektranu Pljevlja, DSL za dijelove sektora 43 i 45, DSL za dijelove sektora 47 i 48, LSL "Dubovica I" i PUP Opštine Ulcinj. U toku je izrada i strateških procjena uticaja na životnu sredinu za predmetne planove.

U toku je izbor obrađivača za: PPPN za NP Prokletije, PPPN za NP Skadarsko jezero, DSL "Dio sektora 43" – Luka Budva, DSL "Sektor 1" - Rt Kobila-Njivice-ušće Sutorine, DSL „Sektor 20 i sektor 21”, DSL „Dio sektora 22”.

13. U nadležnosti Uprave za inspekcijske poslove je obavljanje poslova inspekcijskog nadzora u velikom broju upravnih oblasti, uključujući i obast zaštite prostora, građevinarstva, urbanizma, stambene oblasti.

U inspekciji zaštite prostora - Sektora za inspekcijski nadzor i prekršajni postupak, trenutno radi 16 inspektora koji su zaduženi za cjelokupnu teritoriju Crne Gore, 2 službenika po ugovoru i 1 savjetnik, što nije dovoljan broj ukoliko se želi postići potpuna kontrola na teritoriji Crne Gore.

U inspekciji za građevinarstvo su, zaposleni glavni građevinski inspektor i 2 inspektora za građevinarstvo.

Inspekcijski nadzor u oblasti urbanizma vrši 5 inspektora

Kadrovsko osposobljvanje ovih inspekcija je nužno i urgentno.

14. Operacionalizacija politike u oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata mora biti praćena jaćanjem administrativnih i stručnih kapaciteta.

Edukacija kadrova predstavlja nezaobilaznu komponentu stvaranja stručnih, ljudskih resursa, pri čemu je neophodna saradnja svih institucija i subjekata na tom planu – Vlade, Ministarstva, Univerziteta, strukovnih udruženja i međunarodnih organizacija.

15. Izgradnja demokratskog, civilnog društva i uključivanje u evropske integracione procese, podrazumijeva visoke standarde učešća javnosti u poslovima uređenja prostora i izgradnje objekata. To je obaveza svih nadležnih organa i institucija prema kojoj se svi moraju odnositi sa velikom odgovornošću i posvećenošću.

Ovaj izvještaj objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 08 – 1635
Podgorica, 9.jula 2015. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,
Milo Đukanović